



КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
БІЗНЕСУ та ТЕХНОЛОГІЙ

ВІСНИК

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК

№3(41)2019



**КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
БІЗНЕСУ та ТЕХНОЛОГІЙ**
04078, м. Київ,
пр. Зоряний, 1/5
(044) 353 42 42, 432 75 55
info@kibit.edu.ua

РЕКТОР: ЯКОВЛЕВА Олена Вячеславівна,
доктор філософських наук, професор
РІК ЗАСНУВАННЯ: 1961
РІВЕНЬ АКРЕДИТАЦІЇ: III, IV

ШКОЛА БІЗНЕСУ КІБІТ
Відкрита у 2004 році.
Надає повний обсяг
послуг з бізнес-освіти.

www.kibit.edu.ua

Ліцензія АЕ № 458744
від 5.08.2014 р.

ФІЛІЇ КІБІТ:

ВІННИЦЬКА ФІЛІЯ
21022, вул. Зулінського, 31/46
тел.: 8 (0432) 69 32 62;
8 (0432) 63 06 77
e-mail: info_vn@kibit.edu.ua

ЖИТОМИРСЬКА ФІЛІЯ
10029, вул. Комерційна, 2а
тел.: 8 (0412) 44 84 07;
8 (0412) 48-24-50
e-mail: info_gt@kibit.edu.ua

УМАНСЬКА ФІЛІЯ
20300, пров. Тихий, 2
тел.: 8 (04744) 4 28 20;
8 (04744) 3 50 44
e-mail: info_ym@kibit.edu.ua

РІВНІ ПІДГОТОВКИ:

- МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ
- БАКАЛАВР
- МАГІСТР
- МВА
- ДРУГА ВИЩА ОСВІТА

СПЕЦІАЛЬНОСТІ:

- 073 МЕНЕДЖМЕНТ
- 123 КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ
- 072 ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА
ТА СТРАХУВАННЯ
- 071 ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ
- 053 ПСИХОЛОГІЯ
- 231 СОЦІАЛЬНА РОБОТА
- 051 ЕКОНОМІКА

МАТЕРІАЛЬНО- ТЕХНІЧНА БАЗА

власні навчальні приміщення,
комп'ютерні класи, доступ до Інтернет,
бібліотеки, читальні зали,
власна поліграфічна база

ПРОФЕСОРСЬКО- ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД:

висококваліфіковані фахівці
(професори, доценти,
спеціалісти-практики)

ФОРМИ НАВЧАННЯ:

денна, заочна

Диплом бакалавра, магістра державного зразка. Студенти проходять практику у державних та комерційних установах. Працює служба працевлаштування студентів. Здійснюється стажування студентів за кордоном. На запрошення інституту лекції читають професори з провідних Університетів Західної Європи.

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

В І С Н И К

Спецвипуск № 3 (41)

Київ
Видавництво КІБіТ
2019

*Висловлюємо подяку президенту Київського інституту бізнесу та технологій
Яковлевій Ірині Іванівні за підтримку видання*

У цьому випуску “Вісника” опубліковано тези та матеріали доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції КІБіТ “Студент- – Дослідник – Фахівець” (16 травня 2019 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ЯКОВЛЕВА О. В., *д-р філос. наук, ректор КІБіТ – голова редколегії*
ЯЗИНІНА Р. О., *канд. е. наук., д-р географ. наук – відповідальний секретар*
БОЙЧЕНКО Н. М., *д-р філос. наук*
ЗАГАРНИЦЬКА І. І., *д-р філос. наук*
НИКИФОРУК О. І., *д-р е. наук*
ПШЕНІНА Т. І., *д-р е. наук*
РАФАЛЬСЬКИЙ І. О., *д-р політ. наук*
САУХ І. В., *д-р е. наук, директор Житомирської філії КІБіТ*
ГРИДКОВЕЦЬ Л. М., *канд. психол. наук*
ГОНЧАРОВ В. В., *канд. фіз. мат. наук*
ДУБРАВСЬКА Н. М., *канд. психол. наук*
КУШНІР О. Я., *канд. філос. наук*
ЛАНОВЕНКО Ю. І., *канд. психол. наук*
МИЦЕНКО Д. В., *канд. пед. наук*
МОМОНТ Т. В., *канд. е. наук*
СТАВИЦЬКИЙ О. В., *канд. е. наук*
ТКАЧЕНКО Н. Б., *канд. е. наук*
ШИМАНСЬКА В. В., *канд. е. наук*
ВОЛОВИК Н. Л., *старший викладач*
ДИМИТРОВ Ю. В., *викладач першої категорії – упорядник*
ІВАНОВА І. М., *викладач першої категорії*
ПАНЧЕНКО А. В., *викладач*
КОКОРИНА О. С., *директор Уманської філії КІБіТ*
ЯКИМЧУК А. А., *директор Вінницької філії КІБіТ*

*Збірник включено до переліку фахових видань, згідно з наказом МОН України
від 24.10.2017 р. № 1413.*

Відповідальний за випуск – **ЯЗИНІНА Р.О.**, канд. екон. наук, д-р географ. наук

Вісник Київського інституту бізнесу та технологій
№ 3 (41) 2019 р.

Видається з 2004 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
В Держкомітеті телебачення і радіомовлення
серія КВ № 8801 від 01.06.2004

Засновник: ПВНЗ “КІБіТ” ТОВ

Затверджено до друку Вченою Радою
Київського інституту бізнесу та технологій
Протокол № 8 від 25 квітня 2019 року

Тираж 500

Адреса редакції:

04078, м. Київ, пр. Зоряний 1/5

Телефон для довідок: 8-044-353-42-42

Видавець – ПВНЗ “Київський інститут
бізнесу та технологій” ТОВ
04078, м. Київ, пр. Зоряний 1/5
Телефон для довідок: 8-044-353-42-42
e-mail: bibliot@kibit.edu.ua

За достовірність інформації в публікаціях
відповідальність несуть автори статей.

КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА: 360° ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ

УДК:657

АНИЩЕНКО Г.Ю., к.е.н.

м. Умань

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ ДО ОБЛІКОВОЇ ПРАКТИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розбудова національної системи бухгалтерського обліку відбувається у векторі необхідності впровадження до облікової практики складання фінансової звітності вітчизняних підприємств за міжнародними стандартами. Обраний курс закріплений законодавчо (ст. 12¹ Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV) [3]. Незважаючи на те, що доповнення до згаданого документу були внесені ще у 2011 р. та згодом уточнені у 2017 році, трансформація процесу складання фінансової звітності фактично торкнулась лише тих підприємств, перелік яких відповідає п. 2 цієї статті, зокрема це підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами (далі – МСФЗ). Решта суб'єктів діяльності самостійно визначають наскільки доцільним для них є застосування норм міжнародних стандартів для складання фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності). На сьогодні більшість з них застосовують підхід до складання звітності за принципом «дозволено – значить не заборонено», тим самим залишаючи для себе незмінний формат формування звітних даних. Це означає, що більшість суб'єктів економіки залишили для себе порядок складання звітності за національними стандартами обліку.

Питання запровадження міжнародних стандартів до національної облікової практики активно обговорюється у наукових колах. Цим проблемам присвячено праці Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, В.М. Пархоменка та ін. Разом з тим, небажання переходити на міжнародні стандарти бухгалтерського фінансової звітності лише гальмує процес інтеграції національної облікової системи до світової. Без врахування цього процес входження вітчизняної економіки до світової є неможливим, адже інформація, зазначена у

фінансовій звітності є неточною, незрозумілою для зарубіжних партнерів, а макроекономічні зведення про економічний потенціал дещо викривлений у сприйманні даних потенційними користувачами.

Варто зауважити, що уся світова спільнота вважає дотримання норм міжнародних стандартів фінансової звітності як передумову зрозумілості інформації про результати діяльності підприємств, на їх основі приймаються досить вагомні висновки та управлінські рішення. Серед суттєвих переваг роботи за МСФЗ є не лише стандартизація інформаційних систем ведення бухгалтерського обліку, а й умова залучення інвестиції, сприяння прискоренню потоків фінансових ресурсів та розвитку експорту через встановлення і зміцнення відносин між контрагентами з різних держав. Тому переваги застосування МСФЗ є очевидними, а чинники, які гальмують процес практичної їх імплементації усіма суб'єктами господарської діяльності, обов'язково необхідно долати.

Головними причинами уповільнення впровадження МСФЗ в Україні є недосконале інституційне забезпечення розвитку бухгалтерського обліку. У цьому аспекті ми погоджуємось із думкою Б.В. Мельничук про те, що відповідні рівні інституційного забезпечення потребують докорінних змін, зокрема автор виділяє «інститути адаптування», які об'єднують регуляторні інститути, інститути науки, методології та освіти, професійні інститути, контролюючі інститути [2, С. 24-25]. За оцінками В. Чудовця ця проблема має найбільш суттєвий вплив у призупиненні реформування обліку саме через «проблеми нормативного, інституційного, організаційного та методичного спрямування» [4, С. 63].

Оскільки МСФЗ розроблені Міжнародною радою з бухгалтерських стандартів (IASB), то сприймання та розуміння основних їх положень залежить від якості їх перекладу. Особливо це відчутно для неангломовних країн. Крім того, важливо, щоб їх зміст постійно оновлювався. Лише в таких умовах можна забезпечити тотожне тлумачення норм МСФЗ як для носіїв англійської мови, так і решти країн світу, в яких мова ділових документів відмінна від мови оригіналу стандартів.

Перешкоджають процесові адаптації облікової системи до міжнародних норм ще й усталені національні особливості ведення обліку, які встановлювались десятиліттями. Тому для забезпечення поступового переходу до повного прийняття МСФЗ необхідно на першому етапі продовжити поглиблювати адаптацію національних стандартів до міжнародних та одночасно у професійних колах напрацювати рекомендації щодо першого впровадження МСФЗ та складання фінансової звітності. На це вказують різні дослідники [1, С. 223]. Розв'язання окресленого питання має суттєву залежність від кадрового забезпечення. Важливим питанням, яке потрібно вирішити найближчим часом – це підготовка фахівців з відповідними знаннями, підготовка (перепідготовка) або підвищення кадрів.

Вважаємо, що національна система обліку й звітності вимагає докорінного оновлення. Процес адаптації, який був оголошений Програмою реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів [4] вже втратив свою актуальність і потребує заміни на застосування більш рішучих кроків.

Таким чином, активізація подальшого реформування національної облікової системи має спрямовуватись на політику повного прийняття МСФЗ, що є неодмінною умовою поглиблення співпраці з іноземними партнерами в умовах зростаючої взаємозалежності економік різних країн та прискоренню обігу на ринках фінансових капіталів.

З метою подолання цих негативних тенденцій необхідно:

- на рівні держави – затвердити нові програмові кроки щодо активізації реформування націо-

нальної системи обліку; розробити відповідне нормативно-правове та методичне забезпечення реалізації МСФЗ; оновити освітньо-професійні програми підготовки відповідних фахівців; створити інститути контролю за процесом формування фінансової звітності за міжнародними правилами;

- на рівні підприємств – переконати керівників (власників) в необхідності зміни економічного світогляду через застосування «нових» правил формування звітності, що має на меті забезпечити прозорість та зрозумілість результатів діяльності для зарубіжних партнерів, відкрити нові горизонти для співробітництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лопатовський В.Г. Проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності на підприємствах України / В. Г. Лопатовський, О.І. Русин // Вісник Хмельницького нац. ун-ту. – 2014. – № 5. – Т. 2. – С. 221-224.
2. Мельничук, Б.В. Проблеми запровадження МСФЗ в Україні: інституціональний підхід / Б.В. Мельничук // Облік і фінанси АПК. – К. : ТОВ ЮФ «Юр-Агро-Вест», 2011. – № 3. – С. 24-27.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 № 996–XIV (зі змінами та доповненнями) База даних Законодавство України / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
4. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. № 170 База даних Законодавство України / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1706-98-%EF>
5. Чудовець В. Науково-практичні проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / В. Чудовець // Економіст. – 2012. – № 12. – С. 61-63.

УДК: 339.138:004: 327

БАБАТУНДЕ ЕММАНУЕЛЬ

Наук. керівник: ВОЛОВИК Н.Л.

м. Київ

CREATIVITY IS THE ABILITY TO PRODUCE ORIGINAL AND UNUSUAL IDEAS, OR TO MAKE SOMETHING NEW OR IMAGINATIVE

ТВОРЧИСТЬ ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ВИРОБЛЯТИ ОРИГІНАЛЬНІ ТА НЕЗВИЧАЙНІ ІДЕЇ, АБО РОБИТИ ЩОСЬ НОВЕ АБО ОБРАЗНЕ

Chat Pro Creative Agency fosters creative interchange between industry and consumers that boost expression & profitable expansion utilizing art, entertainment, & media management. Our creatives specialize in a collaborative and progressive approach to strategic marketing communications and planning. Our goal is to transition our clients from paid media to earned media via consumer loyalty and brand recognition.

Ad Campaigns. (Concept, Script, Design, and Production)

We create campaigns from scratch. Starting with basic objectives and a target audience, we work creatively to come up with fresh concept that tells your brand's story in the most compelling way.

We design campaigns in tandem with our clients and work on the production ourselves. Everything we

make is in-house, allowing us complete control to refine and craft the vision that we brainstorm together with you.

We've blended social media and audience participation into broadcast ads that work great in retail. There are no traditional campaigns anymore, but that makes it even more exciting.

Branded Entertainment (Concept and Production)

We provide access for our clients to a vast array of TV, Online and Music projects. We work with both clients and production companies to develop creative and carefully targeted integrations that are organic, relevant and seamlessly impactful

Job Description

The Creative Business Development Manager specializes in developing new accounts and increasing the business of existing accounts. Identifies prospects' advertising, marketing, and business issues and matches these with agency capabilities and ideas. Develops strategies and tactics for pursuing selected prospects. Participates in sales presentations, negotiations, and sales closings.

Job Duties:

Identifies trendsetter ideas by researching industry and related events, publications, and announcements; tracking individual contributors and their accomplishments. Locates or proposes potential business deals by contacting potential partners; discovering and exploring opportunities.

Screens potential business deals by analyzing market strategies, deal requirements, potential, and financials; evaluating options; resolving internal priorities; recommending equity investments.

Develops negotiating strategies and positions by studying integration of new venture with company strategies and operations; examining risks and potentials; estimating partners' needs and goals.

Closes new business deals by coordinating requirements; developing and negotiating contracts; integrating contract requirements with business operations.

Protects organization's value by keeping information confidential.

Updates job knowledge by participating in educational opportunities; reading professional publications; maintaining personal networks; participating in professional organizations.

Enhances organization reputation by accepting ownership for accomplishing new and different requests; exploring opportunities to add value to job accomplishments.

Qualifications:

The following qualifications are

Hold a bachelor's degree in Business Management, Business administration, Accounting, finance, Economics, Project Management, Marketing, Social Sciences or a related field.

Knowledge & Experience:

General Sales Skills: Prospecting, Lead Generation, Appointment Setting, Sales Planning, Selling to Customer Needs, Closing;

Experience in working with senior level executives across an organization;

Minimum 2 years business development/sales experience;

Proficient in Word, Excel, and Powerpoint

Territory Management

Ability to analyze data and make recommendations from insights;

Advanced analytical capabilities;

Strong communication skills;

Established presentation skills;

Loyalty program experience/understanding preferred

Willingness/ability to travel required (up to 25%)

Experience with financial analysis and the ability to assess the prospective profitability of programs.

Job Summary and Key Priorities:

Develop an annual estimated budget for SHE business development section.

Support the Head of Business Operations in managing business development human resources including assessing upcoming human resource needs.

Tax identification and tax reduction strategies towards the imported materials.

Responsible for procurement related to business development and office expenses.

Assist our marketing and research officer in identifying different events.

Find additional creative distribution option to decrease reliance on middlemen.

Sales strategies: identify new potential customers and analyze their purchasing power (Numbers, who buys, how often etc).

To coordinate with production team to ensure timely fulfillment of orders.

Product distribution: calculate all the cost that might be involved in the distribution and arrange the delivery schedule with customers. Develop delivery confirmation form, and make sure that all the logistics & receipts and drivers have been paid..

REFERENCE

1. Read, E. (2007, November 1). Myth-busting gen Y. New Zealand Management. Retrieved from <http://www.management.co.nz>
2. Business Development Manager/James Hardie (Boston MA, USA) Position Summary: The Business Development Manager, Repair & Remodel (R&R) is responsible for cultivating and growing James Hardie business.
3. Alred, G. J., Brusaw, C. T., & Oliu, W. E. (2009). The business writer's handbook. New York, NY: St Martin's Press..
4. Alred, G. J., Brusaw, C. T., & Oliu, W. E. (2009). The business writer's handbook. New York, NY: St Martin's Press.....

УДК: 004.67:339.138

БІГУЛА О.

Наук. керівник: СКИБА Т.В., к.е.н.

м. Житомир

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ОМНІКАНАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ

Характер відносин між покупцем і продавцем останнім часом сильно змінився. В минулому компанії повністю контролювали те, як, де і коли клієнти можуть встановити контакт з ними. У сучасну епоху все змінилося, і тепер покупці самі визначають, як буде проходити процес комунікації з конкретною організацією. Більше не має сенсу віддавати перевагу одному каналу, тому як покупець тепер взаємодіє з фірмою різними способами. Це означає, що де, як і коли б клієнт не комунікував, на нього повинен очікувати той же рівень сервісу, зовнішній вигляд і якість, адже він очікує належного сервісу.

Продовжуючи розвивати інновації, нові технології набувають все більш важливе значення в суспільному житті. І відмінності в підходах до покупок між тими, що здійснюються в інтернеті та в реальному житті починають розмиватися. Покупці змінюють свою поведінку, і маркетологи повинні на це реагувати. Замість того, слід переслідувати одну перспективну мету, яка полягає в цілісному омніканальному підході [1].

Омніканальний маркетинг зосереджений на послідовному, персоналізованому призначеному для користувача досвіді на всіх каналах і пристроях. Головним його принципом є фокусування на користувачах, а не на каналі взаємодії. Основною ж метою – зробити споживчий досвід максимально простим і приємним, а це означає постійне залучення незалежно від місцезнаходження користувача або каналу взаємодії з ним.

Мультиканальний маркетинг використовує кілька різних каналів, таких як соціальні мережі, мобільні пристрої, e-mail і геолокація. Кожен канал розглядається окремо від інших, робота з ним ведеться автономно, і для кожного розробляється своя стратегія і цілі. Відсутність взаємодії та інтеграції між каналами часто негативно впливає на призначений для користувача досвід, знеособлюючи його. В результаті у покупця створюється невірне, хибне враження про товари ритейлера і про бренд в цілому.

Важливо зрозуміти, що відрізняє отриманий для користувача досвід при реалізації омніканальної і багатоканальної концепції. По суті, відмінність зводиться до глибини інтеграції.

Всі omni-channel взаємодії припускають кілька каналів, але не всі багатоканальні взаємодії є омніканальними. Можна вибудувати успішну маркетин-

гову стратегію на мобільній платформі, запустити відмінні кампанії в соціальних медіа, і приголомшливий веб-сайт, проте якщо вони не працюють разом, це не omni-channel.

Багатоканальний досвід – це те, у що більшість компаній інвестують сьогодні. У них є веб-сайт, блог, Facebook, Twitter і т. п. Вони використовують кожен з цих платформ, щоб залучити якомога більше клієнтів. Проте, часто клієнтові не вистачає зручності в роботі та при послідовному обміні повідомленнями через кожен з цих каналів [4].

Омніканальний підхід, навпаки, об'єднує всі платформи і пристрої, які клієнт буде використовувати для взаємодії з компанією. Всі отримані знання використовуються для створення комплексного сприйняття. Фірми, які використовують цю концепцію об'єднують можливості, цілі, завдання та дизайн кожного каналу і пристрої [2].

Сучасні покупці точно знають, що їм потрібно, і вони шукають це через свої мобільні девайси. Дослідження вказують, що 45% всіх пошуків через мобільні пристрої – орієнтовані на якусь мету і допомагають людям прийняти рішення [4]. Проте навіть незважаючи на наявність настільки переконливих статистичних даних, багато компаній згортають діяльність з розробки та підтримки своїх мобільних додатків, тому що їх дослідження говорять, що можливості мобільних пристроїв не конвертуються. Вчинити так значить зробити велику помилку.

Адже безліч сучасних покупців починають свій шлях до здійснення замовлення з одного пристрою і закінчують на іншому, або переглядають онлайн і купують офлайн, або навпаки. Дедалі зростаюча кількість цифрових технологій і доступність офлайн магазинів означає, що до потрібного і бажаного необхідно зробити пару кліків або пару кроків. Цифрові канали, пристрої та відстань більше не є вирішальними факторами купівельної поведінки. Сучасні покупці з комфортом переглядають і купують товари в безлічі форматів і локацій. Попри те, що мобільні пристрої відрізняються низьким показником конверсії, вони грають дуже важливу роль в процесі продажів.

Велика ймовірність, що перша зустріч клієнта з вашою компанією станеться саме через смартфон, тому оптимізувати роботу в цьому напрямку необхідно, щоб не втратити великий відсоток потенційних клієнтів. Приємне перше враження збільшить

шанси на те, що в майбутньому цей покупець звернеться саме до вашої фірми.

Таким чином, конверсія – це не єдиний і не найкращий критерій успіху, оскільки діалог з клієнтом не завжди повинен закінчуватися покупкою, і це нормально. При такому характері взаємодії все, що сприяє продажу, розглядається в сукупності. І мобільні гаджети, безсумнівно, грають в цьому процесі одну з головних ролей [3].

Загалом, даний підхід забезпечує бездоганний призначений для користувача досвід для здійснення покупок. Діалог продавця з покупцем послідовний і персоналізований незалежно від обраного пристрою і каналу взаємодії, на основі купівельної поведінки споживача в мережі.

Оскільки технології роблять наш світ тісніше, те ж саме відбувається і з конкурентним середовищем, а досвід клієнтського взаємодії – це те, що відрізняє одну компанію від іншої. Ціна сьогодні не є ключовим фактором, на який орієнтуються покупці при виборі продукту. Згідно з результатами дослідження агентства Defaqto Research, 55% покупців готові витратити більше, але зробити покупку у тій компанії, яка пропонує кращий клієнтський сервіс [3]. У цьому-то і криється прямий зв'язок між задоволеністю споживачів і успішністю компанії.

Таким чином, у сучасному комерційному середовищі купівельна інформація розрізнена для

більшості учасників ринку, за винятком інтернет-гігантів, тому розпізнати користувача на всіх його пристроях і каналах і відповідно запропонувати йому релевантні товарні рекомендації часто стає складним завданням. Ідентифікувати користувача на всіх його пристроях, інтегрувати онлайн і офлайн дані в єдиний користувацький профіль, а також використовувати правильні медіа для показу реклами в потрібний момент – всього цього практично неможливо досягти поодинокі без застосування омніканального маркетингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зверева А.О. Омніканальные продажи в розничной торговле / А.О.Зверева, Ю.Г.Леонова// Экономика и предпринимательство. – 2016. – № 6(71). – С. 324-327.
2. Исследование инфраструктуры омніканального подхода [Электронный ресурс] // Официальный сайт исследовательского агентства Кана. 2017. – Режим доступа: <http://www.kana.com/>
3. Слуднев А.А. Реализация омніканального подхода на примере крупнейших компаний [Электронный ресурс] / А.А. Слуднев // Научное сообщество студентов: междисциплинарные исследования: сб. ст. по мат. XXV междунар. студ. науч.-практ. конф. № 14(25). – Режим доступа: [https://sibac.info/archive/meghdis/14\(25\).pdf](https://sibac.info/archive/meghdis/14(25).pdf).
4. Шерешева М. Ю. Омніканальный подход к организации продаж в современном российском ритейле / М.Ю.Шерешева, А.А. Прилепская // Актуальные проблемы инновационного развития экономики России: сб. науч. ст. / Под ред. Е.М. Осипова, А.П. Сысоева, М.С. Халикова. – М.: Университетская книга, 2017. – С. 270-300.

УДК: 519.21: 330.5

ГРИДКОВЕЦЬ Н.

Наук. керівник: ГОНЧАРОВ В.В., к. ф.-м. н.,
м. Київ

ОЦІНКА ЗАЛЕЖНОСТІ ПРИРОДНОГО ПРИРОСТУ НАСЕЛЕННЯ ВІД ВЕЛИЧИНИ ВВП НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ

В даній статті проводиться регресивний аналіз за вибірковими даними статистичної залежності природного приросту населення від величини ВВП на душу населення в країнах Європи.

Вступ.

Чисельність населення України стабільно зменшується, а нація старіє. Але так було не завжди.

На графіку видно, що до 1994 року кількість українців зростала, але потім почала падати знову - при чому також стабільно. Зараз населення України становить 42,1 млн. осіб.

Головними факторами, які не мотивують українські молоді сім'ї заводити дітей є слабка еко-



Рис. 1. Динаміка чисельності населення України

номіка, політична нестабільність, і, звичайно, військові дії на сході країни.

Крім внутрішньо переміщених осіб, які бігли з окупованих територій Донбасу і Криму, в Україні налічується близько мільйона громадян, які виїхали за кордон на ПМЖ.

Разом зі зменшенням чисельності населення, зменшується ще й кількість талановитих і освічених людей, які мігрують з України в країни, де їх здібності цінуються більше. Поки в світі кількість вчених зростає, в Україні вона тільки зменшується.

У підсумку, років через десять виявиться, що розвивати технології в Україні буде нікому.

Протягом останніх років показник смертності в Україні знижується. Звичайно, це позитивна тенденція. Але народжуватися більше людей не стало. Тому показники загальної чисельності населення будуть продовжувати падати до тих пір, поки народжуваність не почне збільшуватися (Рис. 2).



Рис. 2. Динаміка смертності і народжуваності в Україні

До 2050 року населення України зменшиться до 32 мільйонів. А все тому, що у нас в країні негативний природний приріст населення, тобто, різниця між кількістю народжених і померлих за певний час (рис. 3).

За коефіцієнтом приросту лідирує місто Київ і Рівненська область – він у них зі знаком "плюс", далі за ними йдуть Закарпаття та Волинь - трохи нижче нуля.

Середні показники приросту в цілому по Україні та по ЄС зображені на рис. 4.

Тішить, що ми ще не зовсім в кінці списку: за нами ще Румунія, Латвія, Литва і Болгарія. Слід уточнити, що тенденція негативного приросту населення – це світовий тренд останніх десятиліть, особливо це стосується країн з розвинутою економікою.

Щоб забезпечити позитивний природний приріст, кожна українська сім'я повинна завести по

двох дітей. Але більшість українських сімей виховує одну дитину.

Більшість працездатного населення країни – старше 40 років.

Старіння нації призвело до того, що тільки 28% з числа працездатної молоді та випускників вищих навчальних закладів мають стабільну роботу.



Рис. 3. Природний приріст населення по областях

Якщо подібна тенденція буде посилюватися, то людей, які працюють не вистачатиме для підтримки людей похилого віку.

Показником, за яким можна судити про рівень життя в країні є величина ВВП на душу населення. У рейтингу країн-учасниць Євро-2016 з ВВП на душу населення Україна на останньому місці (рис. 5).

За вибірками (рис. 4, 5) знайдемо рівняння регресії між величиною ВВП на душу населення та величиною природного приросту населення в країнах Європи і побудуємо її графік.

Нехай X величина ВВП на душу населення, а Y – величина природного приросту населення. Функціональну залежність $Y=Y(X)$ шукатимемо за методом найменших квадратів у вигляді лінійної функції

$$y = kx + b$$

Об'єм вибірки 24.

За даними вибірками відповідні значення величин ВВП на душу населення та природного приросту населення для Албанії, Туреччини та Німеччини «випадають» з статистичного ряду. Тому для виключення грубих похибок експерименту ці пари значень відкинуто і досліджується вибірка об'єму 21.

Для коефіцієнтів k , b складаємо систему лінійних рівнянь:

$$\begin{cases} k \sum_{i=1}^{21} x_i^2 + b \sum_{i=1}^{21} x_i = \sum_{i=1}^{21} x_i y_i, \\ k \sum_{i=1}^{21} x_i + 21b = \sum_{i=1}^{21} y_i, \end{cases}$$

Де $x_i, y_i, i = \overline{1, 21}$ – відповідно, значення випадкових величин X та Y .



Рис. 4. Природний приріст населення в Європі

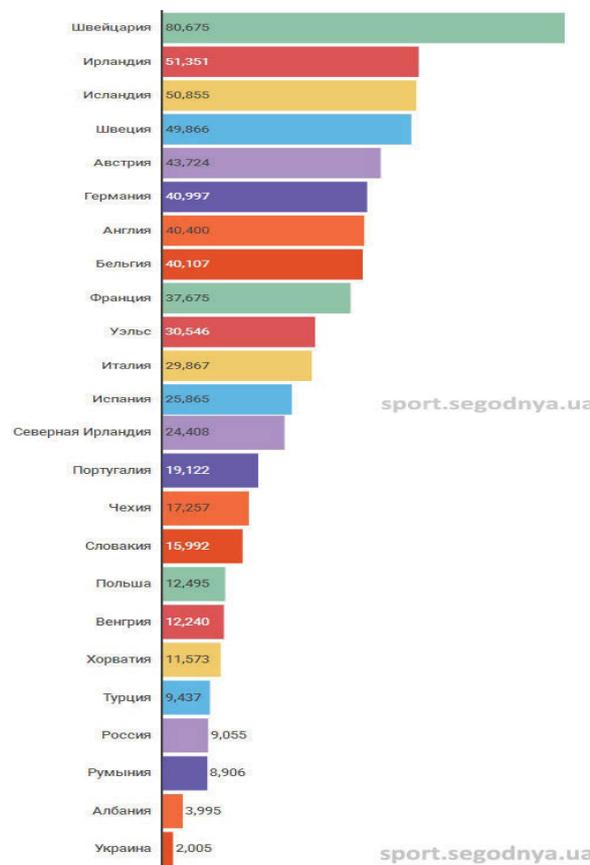


Рис. 5. Рейтинг країн учасниць Євро-2016 за ВВП на душу населення (в тис. \$)

Обчислимо необхідні суми:

$$\sum_{i=1}^{21} x_i = 80,675 + 51,351 + 50,855 + 49,866 + 43,724 + 40,4 + 40,107 + 37,675 + 30,546 + 29,867 + 25,865 + 24,408 + 19,122 + 17,257 + 15,992 + 12,495 + 12,240 + 11,573 + 9,055 + 8,906 + 2,005 = 613,984;$$

(Данні – МВФ за 2016 рік)

$$\sum_{i=1}^{21} y_i = 10,9 + 8 + 7,5 + 2,6 + 0 + 2,7 + 1,7 + 3 + 2,7 + 1,6 + 0,3 + 2,7 - 2 - 0,9 + 0 - 0,7 - 3,7 - 3,1 - 2,3 - 2,9 - 3,9 = 24,2$$

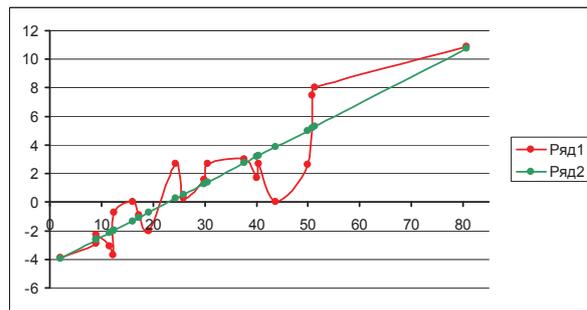


Рис. 6. Залежність величини природного приросту населення від величини ВВП на душу населення в країнах Європи в 2016 р.: — за вибірками, — лінія регресії.

$$\sum_{i=1}^{21} x_i y_i = 2097,28; \quad \sum_{i=1}^{21} x_i^2 = 25404,41.$$

Отримаємо систему:

$$\begin{cases} k \cdot 25404,41 + b \cdot 613,984 = 2097,28; \\ k \cdot 613,984 + 21b = 24,2; \end{cases}$$

з якої за формулами Крамера знаходимо оцінки параметрів рівняння регресії k, b :

$$k = \frac{\begin{vmatrix} 2097,28 & 613,984 \\ 24,2 & 21 \end{vmatrix}}{\begin{vmatrix} 25404,41 & 613,984 \\ 613,984 & 21 \end{vmatrix}} \approx 0,187;$$

$$b = \frac{\begin{vmatrix} 25404,41 & 2097,28 \\ 613,984 & 24,2 \end{vmatrix}}{\begin{vmatrix} 25404,41 & 613,984 \\ 613,984 & 21 \end{vmatrix}} \approx -4,299.$$

Отже рівняння регресії матиме вигляд:

$$y = 0,187x - 4,299.$$

З отриманого рівняння можна зробити висновок: в країнах Європи при збільшенні ВВП на душу населення на 1000 \$ природний приріст населення складає в середньому 187 людей на мільйон населення.

В *Microsoft Excel* побудуємо графіки залежності $Y = Y(X)$ за вибірками (рис. 4, 5) та графік лінії регресії $y = 0,187x - 4,299$:

Обчислимо виправлену дисперсію S^2 для знайденої регресивної залежності:

$$S^2 = \frac{1}{n-1} \cdot \sum_{i=1}^n [y_i - (kx_i + b)]^2,$$

яка є незміщеною оцінкою генеральної сукупності.

Отримаємо

$$S^2 = \frac{1}{21-1} \cdot \sum_{i=1}^{21} [y_i - (kx_i + b)]^2 = 2,6359.$$

Виправлене вибіркове середнє квадратичне відхилення рівне:

$$S = \sqrt{S^2} = 1,6236$$

Висновки. Чим багатша країна Європи, тим більший природний приріст населення, за винят-

ком Албанії та Туреччини, де переважна більшість населення є мусульманами, і Німеччини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаров В.В. Теорія ймовірностей і математична статистика /В.В. Гончаров, С.Я. Гончарова, М.В.Личук. – Кіровоград. – 2006.–174 с.
2. <http://businessviews.com.ua/ru/studies/id/dazhe-seks-nespaset-ukrainu-1293/>
3. <https://www.flickr.com/photos/tsnua/24740750801>
4. <http://rian.com.ua/analytics/20160525/1010534042.html>
5. <http://bessarabiainform.com/2016/09/vymrem-kak-mamonty-k-2050-v-ukraine-ostanetsya-ne-bolee-32-millionov-chelovek/>.

УДК: 339.138

ДОМАШЕНКО Д.

Наук. керівник: СКИБА Т.В., к.е.н.

м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КУЛХАНТИНГУ В МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Потреби споживачів завжди стоять на першому місці при формуванні компанії асортименту товарів, які вона планує виробляти. Але оскільки, потреби споживачів дуже важко задовольнити, в такому випадку, щоб бути успішним на ринку, фірми повинні постійно випереджати своїх конкурентів в пошуку і формуванні споживчих переваг. Заради цього, компанії вдаються не тільки до використання маркетингових досліджень, а й намагаються аналізувати і передбачати майбутні переваги споживачів. Одним з прогресивних методів маркетингового дослідження, що дозволяє, успішно розвивати цю індустрію є кулхантинг, основним завданням якого є дослідження ринків споживачів з подальшим аналізом отриманої інформації для виявлення нових трендів у суспільстві.

Кулхантингове дослідження вимагає ретельної підготовки і водночас не вимагає великої ресурсної бази так, як при звичайних маркетингових дослідженнях. Зазвичай ці дослідження спрямовані безпосередньо на глибоке вивчення ринку, з метою знайти особливі тенденції розвитку цього ринку, використовуючи різноманітні інструменти проактивного маркетингу. До них відносяться трендсеттинг, кулхартинг, трендвочинг.

Сьогодні слово «трендсеттери» стало вже звичним – це люди, які одні з перших перймають модні тенденції і несуть їх в маси. Ті ж, хто займається пошуком нових трендів, називаються кулхантерами. Кулхантинг слід розглядати як пошук нових трендів і стилів. Термін coolhunting (від англ. cool – класний, крутий і hunting – полювання) перекладається як «полювання за класним, крутим». В їх компетенцію входить відстеження нових явищ, які

формуються у потенційних споживачів і використовують це в виробництві товарів і послуг [1].

Трендвочинг (від англ. Trendwatching; trend – «тенденція», watching- «спостереження») це пошук нових трендів на основі дослідження ринку. Найчастіше трендвочинг застосовується в функціонуванні спеціалізованих маркетингових відділів, які займаються постійним пошуком нових трендів і прогнозування їх затребуваності в майбутньому [1].

В основному кулхантинг асоціюється з індустрією моди, але є чимало вдалих прикладів його використання в інших сферах, таких як: музика, кіно, телебачення, субкультура і діджитал-технології. У розвинених країнах він вже став звичним явищем – в Європі, Японії і США агентства вводять в структуру компанії відділи по відстеженню трендів, а маркетингові агентства перепрофілюються в трендвочингові.

Кулхантинг поки розвивається як професія, і мало хто виводить її в окрему посаду – зазвичай функції новаторів виконують маркетологи або менеджери відділу розвитку. Самі ж кулхантингові компанії – це маркетингові агентства, сферою діяльності яких є проведення досліджень і створення звітів, в яких детально описується як з'являються і відмирають тренди, а також дається прогноз появи нових тенденцій. Такі агентства часто виступають консультантами великих корпорацій.

У своїй діяльності вони використовують різні маркетингові інструменти: це і організація фокус-груп, і онлайн-дослідження на молодіжних сайтах і форумах, і прихований кулхантинг за участю лідерів думок певних груп. Щоправда, поки навчитися даної спеціальності в країні немає можливості,

але в швидкому майбутньому можна буде це зробити за кордоном: Європейський інститут дизайну в Мілані (IED) планує відкрити відділення по підготовці «мисливців» за ідеями і трендами. Такі випускники будуть високо цінуватися великими компаніями, які постійно шукають нові ідеї для розвитку. Ті ж кулхантери, які хочуть самі вирішувати, кому продати привабливу ідею, можуть працювати на фрілансі і отримувати при цьому високий дохід. Їм, на відміну від трендсеттерів, важлива фінансова привабливість ідеї, так як їх головна мета – перетворити ідею в тренд, що приносить прибуток. Зокрема, раніше флешмоби були просто модною розвагою молоді мегаполісів, зараз же їх активно використовують в рекламі, отримуючи непоганий дохід. Але ось роботодавцям, перш ніж вводити в штат компанії кулхантера, варто врахувати недостатню мобільність нашого ринку. Адже від моменту отримання ідеї до створення технології і запуску його у виробництво може пройти не один місяць. А до того часу модна тенденція вже може стати неактуальною. І кулхантер повинен врахувати цей фактор і не допустити помилок, оскільки на ньому лежить величезна відповідальність, що вимагає високого рівня професіоналізму і чуття на пробиткові тренди.

Бути кулхантером в Україні поки не так модно, як на Заході, адже у більшості співвітчизників знання у цій сфері діяльності. Проте, сьогодні вивченням як споживчих трендів, так і трендів у сфері маркетингу і реклами займається агенство «InTrends», яке входить до групи маркетингових агенств «IRS group» і яке спеціалізується на моніторингу трендів [2].

Чи стане ця професія популярною в нашій країні, покаже час. На перспективу, представники цієї нестандартної професії будуть затребувані в мегаполісах, а у регіональному середовищі кулхантери будуть швидше фрілансерами або штатними фахівцями великих регіональних компаній.

Отже, для маркетингу концепція cool-брендів – це можливість зробити конкретний бренд значущим для споживача, врахувати його не тільки в споживчій поведінці, але і в його життєвому контексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тулупова Е., Моргунова Е. Трендотчинг, кулхантинг и форсайт – современные методы прогнозирования // Материалы научно-практической конференции ВлГУ. – 2015. – с.35.
2. Ковальчук С., Слободян И. Кулхантинг: маркетинговые исследования новых трендов. // Маркетинг в Украине. -2009.- №5. - 73 с.

УДК: 004:339.137.2

ДРАТОВАНИЙ М. В.,
ІВАНЦОВ В. В.,
КРАЄВСЬКИЙ В.О.
м. Вінниця

ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Цікавим питанням для ринкової системи господарювання та галузі бізнес аналітики, що є частиною системного аналізу, є питання проконкуренцію. Конкурентоспроможність – це зброя боротьби підприємства за гроші споживача. Тому, дослідження та аналіз критеріїв і факторів конкурентоспроможності підприємств дозволить визначити в яких напрямках потрібно розвиватись підприємствам.

Конкурентоспроможність в сучасній ринковій економіці відводиться одне із центральних місць. В залежності від економічного об'єкту застосування розрізняють:

- конкурентоспроможність продукції;
- конкурентоспроможність підприємства;
- конкурентоспроможність галузі (країни, національної економіки).

Критерії, фактори і методи аналізу неоднакові для кожної із вказаних категорій. Об'єднує ці категорії те, що вони віддзеркалюють спроможність досліджуваного об'єкта виконувати свої функції в умовах ринку не менш ефективно, чим конкуренти [1].

Постановка проблеми полягає в дослідженні впливу факторів та критеріїв на конкурентоспроможність товару, підприємства, галузі, країни на різних рівнях конкурентних відносин в економічній сфері. Тому підняття рівня конкурентоспроможності та пришвидшення ідентифікації важливих та взаємопов'язаних факторів та критеріїв є актуальним [2].

Вирішальним моментом для збереження або підвищення конкурентоспроможності є швидкість реакції підприємства на зміни в системі жорсткої

конкуренції на ринках. Для визначення конкурентоспроможності підприємства використовують багато даних (BigData), але визначення основних критеріїв, що впливають на здатність підприємства конкурувати з аналогами займає багато часу [3]. Тому доцільно використовувати методи системного аналізу для визначення основних критеріїв конкурентоспроможності підприємства.

Як відомо, статистичний аналіз даних здійснюється за таким алгоритмом [4-6]:

1. Первинний статистичний аналіз — формування і подання масивів даних у вигляді варіаційних рядів з наступним обчисленням статистичних характеристик.

2. Одновимірний статистичний аналіз — ідентифікація та відтворення одновимірних розподілів.

3. Перевірка статистичних гіпотез — порівняння двох і більше вибірок на основі процедур перевірки статистичних гіпотез.

4. Багатовимірний статистичний аналіз — пошук і відображення залежностей між даними, що аналізуються, — кореляційний, регресійний та факторний аналіз.

5. Статистичний аналіз випадкових процесів (часових рядів).

У випадку, коли проведений аналіз не підпорядковується нормальному закону розподілу, його потрібно нормалізувати. Якщо нормалізацію закону розподілу не вдалося досягти, в такому випадку потрібно використовувати кореляційний аналіз даних.

Висуваємо припущення, що для розрахунку конкурентоспроможності підприємств потрібно виділити з масиву даних найбільш впливові критерії та фактори, доцільно застосувати методи кореляційного аналізу та провести множинний регресійний аналіз та ідентифікацію регресії. Таким чином бу-

дуть показані зв'язки між критеріями та факторами і відсіяні неякісні дані. [7]

Для пришвидшення розрахунку конкурентоспроможності підприємства доцільно спроектувати систему підтримки прийняття рішень або інформаційну систему для автоматизації вибору важливих критеріїв та факторів розрахунку конкурентоспроможності конкретного підприємства.

Отже, була розглянута проблема пришвидшення дослідження та ідентифікації параметрів конкурентоспроможності підприємства для реагування на зміни в зовнішньому та внутрішньому ринках. Перевагами від застосування інформаційної системи аналізу конкурентоспроможності підприємства є пришвидшення процесу відбору надійних даних для розрахунку конкурентоспроможності підприємства, а також реагування на зміни у зовнішньому та внутрішньому ринку. В подальшому використовуючи машинне навчання можна спрогнозувати конкурентоспроможність підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шніцер М. Порівняння економічних систем / М. Шніцер / Пер. з англ. - К. : Основи, 1997. - 519 с.
2. Конкурентоспроможність: країна, регіон, підприємство / Рада конкурентоспроможності України; За ред. Полунесва Ю.В. - К. : ЛАТ & К, 2006. - 176 с.
3. Павлова А.А. Матричні методи моделювання конкурентоспроможності підприємства / А.А. Павлова // Академічний огляд. - 2005. - №2. - С. 48.
4. Мокін Б. І. Математичні методи ідентифікації динамічних систем / Б. І. Мокін, В. Б. Мокін, О. Б. Мокін. - Вінниця: ВНТУ, 2010.
5. Методологія та організація наукових досліджень / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. - 2-е вид., змін. та доп. - Вінниця : ВНТУ, 2015. - 317 с.
6. Мокін В. Б. Статистичний аналіз динаміки спор грибів *Alternaria* за даними Європейської системи аеробіологічного моніторингу / В. Б. Мокін, В.В. Родінкова, М.В. Дратованій, О.С. Білоус // Вісник 7. Вінницького політехнічного інституту. — 2017. — № 4 — С. 33-42.

УДК:339.9: 330.34

ЖИГИЛЕВИЧ О.Ю.

м. Київ.

КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА: 360% ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ — ВИСНОВКИ СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ФОРУМУ В ДАВОСІ 2019

Розберемось з поняттями.

Креативна економіка, або економіка знань — окремих сектор економіки, що має в основі інтелектуальну діяльність. Однією з основних характеристик є висока роль нових технологій та відкриттів в багатьох областях діяльності людини. [1].

Група експертів Світового Економічного Форуму в Давосі розглядає креативну економіку як нову модель зростання, яка передбачає відносно невисокі стартові інвестиції у м'яку інфраструктуру.[2].

М'яка інфраструктура — це перетворення знань, репутацій, інших нематеріальних цінностей у капітал, який принесе дохід та вимірюється в грошо-

вих одиницях. До інститутів, що складають м'яку інфраструктуру відносяться: авторське і патентне право, інші інститути інтелектуальної власності, інформаційне законодавство, законодавство про конкуренцію, бухгалтерський облік, звичаї ділового обігу, включаючи стандарти та методи оцінки бізнесу [3].

Значення та масштаби розвитку розділу креативна економіка обговорювались на Світовому Економічному Форумі в Давосі у рамках Глобальних пріоритетів управління та в рамках Регіональних пріоритетів управління.

Серед глобальних пріоритетів означено такі :

- Структурування майбутнього передового виробництва
- Структурування майбутнього споживання
- Структурування майбутнього цифрової економіки та суспільства
- Структурування майбутнього економічного прогресу
- Структурування майбутнього навчання, відношення до статі, праці
- Структурування майбутньої енергетики
- Структурування питань захисту навколишнього середовища та безпеку корисних копалин
- Структурування фінансової та монетарної системи
- Структурування майбутнього продуктів харчування
- Структурування майбутнього питань здоров'я та охорони здоров'я
- Структурування майбутнього міжнародної торгівлі та інвестування
- Структурування майбутнього довгострокового інвестування, інфраструктури та розвитку
- Структурування майбутнього медіа, розваг та інформації
- Структурування майбутнього пересування

Серед регіональних пріоритетів для Європи — візія, сформульована Світовим Економічним Форумом

2019 у співпраці із McKinsey and Company — Європа повинна стати глобальним лідером у інноваціях. Для того щоб припинити наздоганяти прогрес США та інших регіонів, таких як Китай, в цьому питанні, запропонована нова модель. Європа має величезну можливість розпочати хвилю цифрових технологій, або дигіталізації існуючих технологій аж до штучного інтелекту, навчання машин та створення блокчейнів. Введення штучного інтелекту в існуючі практики, за оцінкою, може додати до 2,7 триліонів євро в економіку Європи до 2030 року.

Модель складається із десяти пунктів [4.С.4].

1. Пан-Європейський підхід
2. Співпраця із корпоративними стартапами
3. Фінансування інновацій
4. Доступ до електронних регулюючих сервісів та сервісів громадських організацій
5. Захист електронних даних
6. Талант підприємців
7. Цифрове навчання, підвищення кваліфікації та зміна кваліфікації

8. Гендерна рівність
9. Цифрова інфраструктура та її інтегрованість
10. Гармонізація законодавства та стандартів
Це надасть прискорення розвитку цифрових технологій у секторі економіки та сприятиме інтеграції різних галузей.

На хвилі нових технологій, розпочалась Четверта індустріальна революція по злиттю фізичного та віртуального світу [4, С.6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікіпедія
2. <https://www.weforum.org/communities/global-future-councils/> World Economic
3. Енциклопедія по економіке: Forum
4. Звіт Innovate Europe Competing for Global Innovation Leadership http://www3.weforum.org/docs/WEF_Innovate_Europe_Report_2019.pdf

УДК: 004: 339.137

ІВАНЦОВ В. В.,

КРАЄВСЬКИЙ, В.О.

Наук. керівник: ДРАТОВАНІЙ М.В.

м.Вінниця

ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Цікавим питанням для ринкової системи господарювання та галузі бізнес аналітики, що є частиною системного аналізу, є питання проконкуренцію. Конкурентоспроможність – це знаряддя боротьби підприємства за гроші споживача. Тому, досліджен-

ня та аналіз критеріїв і факторів конкурентоспроможності підприємств дозволить визначити в яких напрямках потрібно розвиватись підприємствам.

Конкурентоспроможність в сучасній ринковій економіці відводиться одне із центральних місць.

В залежності від економічного об'єкту застосування розрізняють: конкурентоспроможність продукції; конкурентоспроможність підприємства; конкурентоспроможність галузі (країни, національної економіки). Критерії, фактори і методи аналізу неоднакові для кожної із вказаних категорій. Об'єднує ці категорії те, що вони віддзеркалюють спроможність досліджуваного об'єкта виконувати свої функції в умовах ринку не менш ефективно, чим конкуренти [1].

Постановка проблеми полягає в дослідженні впливу факторів та критеріїв на конкурентоспроможність товару, підприємства, галузі, країни на різних рівнях конкурентних відносин в економічній сфері. Тому підняття рівня конкурентоспроможності та пришвидшення ідентифікації важливих та взаємопов'язаних факторів та критеріїв є актуальним [2].

Вирішальним моментом для збереження або підвищення конкурентоспроможності є швидкість реакції підприємства на зміни в системі жорсткої конкуренції на ринках. Для визначення конкурентоспроможності підприємства використовують багато даних (BigData), але визначення основних критеріїв, що впливають на здатність підприємства конкурувати з аналогами займає багато часу [3]. Тому доцільно використовувати методи системного аналізу для визначення основних критеріїв конкурентоспроможності підприємства.

Як відомо, статистичний аналіз даних здійснюється за таким алгоритмом [4-6]:

1. Первинний статистичний аналіз – формування і подання масивів даних у вигляді варіаційних рядів з наступним обчисленням статистичних характеристик.

2. Одновимірний статистичний аналіз – ідентифікація та відтворення одновимірних розподілів.

3. Перевірка статистичних гіпотез – порівняння двох і більше вибірок на основі процедур перевірки статистичних гіпотез.

4. Багатовимірний статистичний аналіз – пошук і відображення залежностей між даними, що аналізуються, – кореляційний, регресійний та факторний аналіз.

5. Статистичний аналіз випадкових процесів (часових рядів).

У випадку, коли проведений аналіз не підпорядковується нормальному закону розподілу, його потрібно нормалізувати. Якщо нормалізацію закону

розподілу не вдалося досягти, в такому випадку потрібно використовувати кореляційний аналіз даних.

Висуваємо припущення, що для розрахунку конкурентоспроможності підприємств потрібно виділити з масиву даних найбільш впливові критерії та фактори, доцільно застосувати методи кореляційного аналізу та провести множинний регресійний аналіз та ідентифікацію регресії. Таким чином будуть показані зв'язки між критеріями та факторами і відсіянні неякісні дані. [7]

Для пришвидшення розрахунку конкурентоспроможності підприємства доцільно спроектувати систему підтримки прийняття рішень або інформаційну систему для автоматизації вибору важливих критеріїв та факторів розрахунку конкурентоспроможності конкретного підприємства.

Отже, була розглянута проблема пришвидшення дослідження та ідентифікації параметрів конкурентоспроможності підприємства для реагування на зміни в зовнішньому та внутрішньому ринках. Перевагами від застосування інформаційної системи аналізу конкурентоспроможності підприємства є пришвидшення процесу відбору надійних даних для розрахунку конкурентоспроможності підприємства, а також реагування на зміни у зовнішньому та внутрішньому ринку. В подальшому використовуючи машинне навчання можна спрогнозувати конкурентоспроможність підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шніцер М. Порівняння економічних систем/Пер. з англ. – К.: Основи, 1997. – 519с.
2. Конкурентоспроможність: країна, регіон, підприємство / Рада конкурентоспроможності України; За ред. Полунсева Ю.В. – К.: ЛАТ & К, 2006. – 176 с.
3. Павлова А.А. Матричні методи моделювання конкурентоспроможності підприємства // Академічний огляд. –2005. – №2. – с. 48.
4. Мокін Б. І. Математичні методи ідентифікації динамічних систем: навчальний посібник / Б. І. Мокін, В. Б. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2010.
5. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – 2-е вид., змін. та доп. – Вінниця: ВНТУ, 2015. – 317 с.
6. Мокін В. Б. Статистичний аналіз динаміки спор грибів *Alternaria* за даними Європейської системи аеробіологічного моніторингу / В. Б. Мокін, В.В. Родінкова, М.В. Дратованій, О.С. Білоус // Вісник 7. Вінницького політехнічного інституту. – 2017. – № 4 – С. 33-42.
7. Бабак, В. П., Білецький, А. Я., Приставка, О. П., Приставка, П. О. (2001). Статистична обробка даних. – К.: МІВВІЦ, 388

УДК: 631.34:632.98

КОБИЖСЬКИЙ Н.В.

Наук. керівник: СТАВИЦЬКИЙ О.В., к. е. н.

м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ РОБОТОТЕХНІКИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

На сьогоднішній день використання робототехніки в сільському господарстві невинно зростає, причиною тому є проблема створення та ефективного використання трудових ресурсів як одного з найважливіших виробничих ресурсів економіки. Сільське господарство достатньо підготовлене до автоматизації. На сьогодні цей процес невинно прискорюється, тому, що робоча сила дорожчає з кожним днем, роботи скоро будуть дешевші за людей.

Молодому поколінню не цікаве сільське господарство, тому з кожним роком дефіцит робочої сили зростає. Використання роботизованої техніки, позначається на якості виробництва, так як відсутній людський фактор. Фермери зможуть більш точно розподіляти гербіциди та добрива для поліпшення врожайності.

Зараз вже багато ферм використовують роботизацію для поліпшення результатів, ось декілька прикладів такої успішної роботизації:

Гідропонна теплиця з сонячними панелями. Роботи працюють в теплицях з територією понад 2500 квадратних метрів і доглядають за рослинами. Автономні пристрої висаджують культури, обробляють їх добривами, поливають водою, пересаджують по мірі зростання в інші гідропонні лотки і збирають дозрілий «урожай». Все це працює під управлінням фірмової системи під назвою Brain, яка стежить за рівнем кисню, вуглекислого газу, температурою в теплицях і іншими показниками.

У день автономна машина Angus збирає більше двох десятків сортів, причому, кожна культура має свій вегетативний цикл. Сьогодні на фермі вирощують салат, базилік, коріандр, капусту і цибулю.

Британська ферма HandsFreeHectare. Ця ферма цікава тим, що тут немає нано-техніки, тут використовують трактор, машина для прибирання зернових культур, а також комп'ютерне програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом. Машини були оснащені роботизованою начинкою, спеціальною електронікою і приводами.

На фермі вирощують культури ячменю на площі понад 2,5 га, цікаво, що для цього використовують тільки трактори і дрони. Управління здійснюється з диспетчерської, за допомогою малої кількості персоналу. Дрони з спеціальними датчиками літають над полем і фотографують рослини: це допомагає зрозуміти, які добрива потрібно і коли. Також аналіз

фотографій допомагає боротися з хворобами і бур'янами.

Британська ферма HandsFreeHectare стала першим в світі сільськогосподарським проектом, в якому абсолютно все роблять роботи.

Машини пересуваються по чіткій системі координат, заданій по GPS, під час роботи можливі зупинки для необхідних маніпуляцій. Відстеження росту врожаю здійснюється за допомогою дронів, на яких встановлено спеціальні захвати. На цьому прикладі вчені стверджують, що більшу ефективність мають роботизовані мобільні механізми, які компактні і точніші.

Робот для догляду за виноградниками. Екологічний і автономний робот, оснащений електричними елементами і працює від сонячних панелей (закріплених на ньому). Керування здійснюється за допомогою додатку у смартфоні, з будь-якої точки світу.

Vitirover легко розправиться з бур'янами і травою, акуратно обходячи виноградну лозу, навіть в гірській місцевості, середня швидкість цього пристрою 500м / год.

На смартфон буде приходити вся необхідна інформація про всі маніпуляції з усіма гео-координатами на даний час. У непогоду робот призупиняє роботи і чекає сонця, щоб продовжувати працювати.

Дрони у сільському господарстві. Дрон Nile-T18 зроблений для того, аби розпилувати пестициди і добрива на рисове поле за дуже короткі терміни (15 хвилин), в порівнянні з ручною роботою, це в 5 разів швидше.

У порівнянні з більш великими літальними апаратами, за дуже внушаючу вартість (близько 15 мільйонів із розпилувальним обладнанням), дрон у порівнянні коштує 4 мільйони.

Хіросі Янагісіта, президент NileworksInc повідомив, що головна мета його компанії – знизити витрати на вирощування рису в 4 рази. Продажі нових дронів стартують в травні 2019 року. Мінімальна кількість дронів, яку планують продати в наступному році, – 100 шт, а протягом п'яти років – 4 тисяч.

Фермери оцінили вплив дронів на сільське господарство, їм сподобалось, що ручна праця все менше потрібна, вони сподіваються, що новітнє обладнання буде дешевшим з кожним роком.

VinBot. Автономний обчислювальний робот для виноградників для оптимізації управління врожай-

ністю та якості вина. VinBot - це автономний мобільний робот з безліччю сенсорів, здатний фотографувати і аналізувати зображення виноградників і 3D-даних за допомогою додатків хмарних обчислень, визначати вихід виноградників і обмінюватися цією інформацією з виноробниками.

VinBot реагує на необхідність підвищення якості європейських вин шляхом впровадження прецизійного виноградарства (PV) для оцінки врожайності (кількість фруктів на квадратний метр площі виноградів: кг / м²). Виноградари повинні вміти точно оцінювати врожай, щоб щорічно проводити методи керування пологом, і збирати площі виноградників послідовно, відповідно до оптимальної стиглості винограду в кожному районі, що покращує якість вина.

AgriRobot. Робот Summit XL - це мобільна платформа, яка використовується для проекту AgriRobotSummit XL - це платформа з високою мобільністю середнього розміру і має кінематику ковзання, що базується на чотирьох колісних двигунах високої потужності. Робот розпилює електричний розпилювач герена потужністю до 10 літрів. Summit XL використовує програмне забезпечення ROS і має систему бачення, навігацію та локалізацію.

Проект стосується аспекту взаємодії людини-робота (HRI) і того, як люди можуть ефективно взаємодіяти з роботами для виконання сільськогосподарських завдань. Методологія дослідження фокусується на області проектування, впровадження та оцінки користувальницького інтерфейсу (UI), зокрема для системи взаємодії людини з роботом.

Трудова криза сільського господарства є глобальною проблемою. І промисловість очікує, що речі стануть ще гіршими в найближчі роки. Навіть у Мексиці, де зародилися багато працівників Каліфорнії, фірмам важко займатися галузями.”Будь то

ягоди або салат або виноград, ми всі намагаємося придбати робочу силу”, - сказав Скот Комар, старший віце-президент з досліджень і розробок американських виробників ягід. А більш висока заробітна плата не переконує людей виконувати фізично важкі завдання збору ягід, додає він.

Працівникам навіть підвищили зарплатню, але все одно охочих дуже мало, і цього не достатньо, щоб залучити робітників на достатньому рівні.

Потреба в робототехніці в сільському господарстві є негайною.

Автоматизацію гальмує кілька чинників. Люди не впевнені, що роботи впораються з вирощуванням фруктів та овочів. Людська праця більш охайніша. Другий фактор – безробіття. Якщо розвинені країни готові до роботизації, то наприклад Індія. Там люди можуть втратити свої робочі місця, що негативно вплине на ситуацію. Як кажуть експерти, автоматизація економічно вигідна лише у деяких процесах.

На мою думку, автоматизація буде корисна для догляду за врожаєм, обробленню, посіву, але збором врожаю повинні будуть займатися люди, так як вони зроблять цю роботу більш якісно. Що стосується України, то ми готові до 50% роботизації, у догляді та обробленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизація неперервних технологічних процесів / Я. І. Проць, О. А. Данилюк, Т. Б. Лобур. – Тернопіль: ГДТУ ім. І. Пулюя
2. Робототехніка / В. І. Костюк, Г. О. Спину [та ін.]. — К.: Вища школа, 1994. – 447 с.
3. Перша роботизована ферма завершила збір врожаю [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nachasi.com/2017/11/20/zavershyvsya-zbir-urozhayu-na-pershij-v-sviteksperymentalnij-robotyzovaniy-fermi/> . врожаїв
4. Перша роботизована ферма [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://agronews.ua/node/97704>.

УДК 65.012.32(075.8)

КОБИЛИНСЬКА Ю.,

ОГУРКІВСЬКА Л.

Наук. керівник: ШИМАНСЬКА В.В., к.е.н.

м. Житомир

AGILE-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НОВИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙ

Динамічність змінення умов господарювання і внутрішніх організаційних процесів створює необхідність пошуку ефективних управлінських рішень задля забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

У гострій боротьбі з конкурентами ключовим питанням функціонування системи управління підприємством стає максимально можливим пристосування її діяльності, стратегії, тактики до безперервних змін ситуації на ринку.

Перед багатьма підприємствами стоїть питання необхідності адаптації свого продукту під потреби кожного клієнта. Саме тому актуальним є розгляд еджайл-підходу в управлінні підприємствами, застосування якого може забезпечити необхідну гнучкість і адаптивність, як продукту, так і підприємства в цілому до сучасних динамічних умов ринку.

Проблема ефективності функціонування підприємств піднімалася ще на початку ХХ століття такими відомими дослідниками як М. Вебер, Ф. Тейлор, Е. Мейо, Ч. Барнард.

Розглянемо поняття «еджайл» та історію його виникнення.

У перекладі з англійської мови «Agile» означає «живий, рухливий», але частіше перекладають його як «гнучкий», незважаючи на наявність прямого значення слова «гнучкий» – «flexibility».

Еджайл-менеджмент є основою цінностей, принципів і практик, що дозволяє менеджерам на всіх рівнях планувати та проектувати роботу та створювати команди таким чином, щоб забезпечувати високу адаптивність бізнесу до мінливих умов ринку та бізнес-середовища [3]. Цей підхід застосовується для того, щоб збільшити кількість залучених клієнтів компанії, приймати зміни, ефективно взаємодіяти та сприяти досягненню результатів.

Agile необхідний задля скорочення часу від ідеї до виходу готового продукту на ринок, можливості управління постійно змінним пріоритетам. Все це найбільше турбує сьогодні міжнародний бізнес.

Основні його принципи викладені в Еджайл-маніфесті. Вони полягають у наступному:

1. Найвищим пріоритетом є задоволення потреб замовника.

2. Зміна вимог вітається, навіть на пізніх стадіях розробки.

3. Agile-процеси дозволяють використовувати зміни для забезпечення замовнику конкурентної переваги.

4. Працюючий продукт слід випускати якомога частіше, з періодичністю від пари тижнів до кількох місяців.

5. Протягом всього проекту розробники і представники бізнесу повинні щодня працювати разом.

6. Над проектом повинні працювати мотивовані професіонали, щоб робота була зроблена, створити умови, забезпечити підтримку і повністю довіритися їм.

7. Безпосереднє спілкування є найбільш практичним і ефективним способом обміну інформацією із самою командою і всередині команди.

8. Працюючий продукт – основний показник прогресу.

9. Інвестори, розробники і користувачі повинні мати можливість підтримувати постійний ритм роботи. Еджайл допомагає налагодити такий стійкий процес розробки.

10. Постійна увага до технічної досконалості та якості проектування підвищує гнучкість проекту.

11. Простота – мистецтво мінімізації зайвої роботи – вкрай необхідна.

12. Найкращі вимоги, архітектурні та технічні рішення народжуються у самоорганізованих командах.

13. Команда повинна систематично аналізувати можливі способи поліпшення ефективності та відповідно коригувати стиль своєї роботи [1].

Щоб оцінити якість та швидкість виконання обов’язків персоналом в Agile найчастіше використовують ключові показники ефективності (від англ. Key Performance Indicators, KPI). Інформація, яку отримують при практичному застосуванні KPI, виступає основою для прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення цілей проекту. Навіть докладні фінансові показники діяльності не завжди дозволяють отримати повну картину стану проекту, тоді як оцінка ефективності дає можливість визначити, наскільки грамотно організовано управління і чи допоможе воно досягти поставлені перед командою цілі та задачі. Розробка показників ефективності забезпечує основу для прийняття управлінських рішень і виявляє проблеми з організацією процесів. Це включає і оцінку якості діяльності персоналу в проекті, і визначення кількості часу, необхідного для кожної окремої задачі.

Якщо подивитися на темпи розвитку Agile-практик в даний час, то можна побачити, що він широко розповсюджується в різних галузях промисловості на підприємствах міжнародного бізнесу. В звіті “The 12-th Annual State of Agile Report” (Version ONE) [2], відображена інформація щодо світових тенденцій застосування еджайл-методів, динаміки змін показників. Частки компаній, що використовують еджайл-підходи до управління в різних галузях господарства, наведена на Рис. 1.

Територіальне розміщення компаній, які були задіяні в опитуванні щодо використання еджайл-методів управління, розподілилося як показано на рисунку 2.

Компанії, які приймали участь в опитуванні, виділили наступні причини, які спонукали їх до впровадження Agile-управління в своїй діяльності:

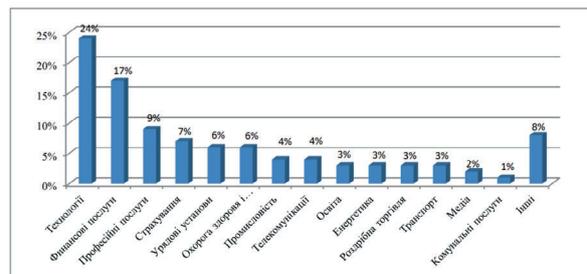


Рис. 1. Частки підприємств галузей промисловості, що застосовують еджайл-управління

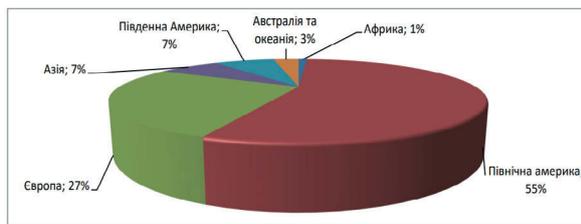


Рис. 2. Територіальне розміщення компаній, які використовують Agile-методи управління

прискорення поставки продукту (75%), покращення здатності управляти змінами пріоритетів (64%), збільшення продуктивності (55%), удосконалення бізнесу (49%), підвищення якості продукції (46%), підвищення передбачуваності (46%), покращення оглядовості проекту (42%), зменшення проектних ризиків (37%), мотивація та підвищення морального духу команди (28%), підвищення дисципліни розробки продукту (25%), зниження проектних витрат (24%) [2].

Еджайл-управління має багато переваг та можливостей для управління проектами в умовах невизначеності. Проте на практиці виникає велика кількість перешкод та проблем для їх ефективного впровадження. Спробуємо окреслити основні проблеми цих підхід та надати рекомендації щодо їх уникнення та запобігання. Отже, спільною та основною складністю при гнучкому та екстремальному управлінні є те, що, по-перше, менеджер проекту повинен бути не лише керівником, але й лідером.

По-друге, гнучке управління потрібно пояснювати та презентувати виконавцям як необхідність, а не як забаганку чи примху керівництва. Відтак на практиці можливе нав'язування цього процесу команді без пояснення його переваг саме для безпосередніх виконавців завдання.

Третя проблема – це небажання побороти старі звички та перейти на новий тип мислення та підхід до управління.

Отже, мінливе середовище менеджменту змушує всіх учасників управлінського процесу шукати нові можливості для формування одночасно гнучкого та сталого розуміння того, що відбувається. Agile – це підхід до управління проектами, у якого вимоги до продукту чи сервісу змінюються з наростаючою швидкістю. В таких умовах реакція на ці зміни і постійне використання їх для покращення продукту стають важливішими, ніж дотримання плану. Ефективно застосувати Agile можливо в галузях з високою інноваційністю та конкуренцією. Agile – це не інструмент, готовий до застосування, а новий спосіб мислення, нові звички.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основні принципи Agile-маніфесту. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agilemanifesto.org/iso/uk/principles.html>
2. Щорічний Agile звіт. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://explore.versionone.com/stateof-agile/versionone-12th-annual-state-of-agile-report>.
3. Чайкова О.І. Застосування AGILE-управління ТА AGILE-маркетингу на підприємствах в міжнародному бізнесі / О.І. Чайкова, А.Ю. Подмокова, П.О. Губанов // Вісник НТУ «ХП» (Серія: економічні науки) № 19(1295). – 2018. – С. 84-88.

УДК: 004: 658.114

КОНЦЕБА С.М.,
СКУРТОЛ С.Д.,
РОДАЩУК Г.Ю.
м. Умань

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У своїй більшості підприємства малого бізнесу не мають можливості забезпечити повну автоматизацію свого виробництва. В умовах високої вартості технічних та програмних засобів вони змушені задовольнятися автоматизацією найбільш критичних бізнес-процесів, використовуючи при цьому, як правило, прості типові технічні рішення, безкоштовні або недорогі масові тиражні програмні продукти та інструментальні середовища [7].

Як правило використання інформаційних систем в малому бізнесі зводиться до автоматизації бухгалтерського обліку та розрахунків за податками і платежами, а також подачі електронної звітності.

Різноманітність сфер економічної діяльності спричиняє появу великої кількості інформаційних систем економічного характеру, основу яких складає бухгалтерська інформаційна система, яка оброб-

ляє вагому частку інформаційних потоків і вирішує поточні завдання планування обліку та оперативного управління й контролю діяльності підприємства. Багато облікових завдань вирішуються без додаткових витрат завдяки повторному обробленню даних. Таким чином, інформаційні технології стають невід'ємною і дуже важливою складовою такої інформаційної системи, як бухгалтерський облік [3].

Як правило сучасні бухгалтери які супроводжують діяльність підприємців використовують в своїй роботі програму «1С: Підприємство 8. Бухгалтерія для України». Програма повністю автоматизує ведення бухгалтерського і податкового обліку в комерційних організаціях. Поряд тим підприємці можуть використовувати програму «1С: Підприємство 8. Управління невеликою фірмою для України». Використання цього програмного продукту дозволяє організувати єдину інформаційну систему для управління різними аспектами діяльності підприємства. Це управління маркетингом і продажами, в тому числі роздрібними, постачанням і закупівлями, запасами і складом, грошовими коштами, заробітною платою і персоналом, фінансами, а також основними засобами. Програма «1С: Підприємство 8 Управління невеликою фірмою» дає вам можливість автоматично передавати дані до програми бухгалтера.

Для розрахунків з контрагентами, сплати податків і платежів використовують систему «Клієнт-Банк», що є безпечним електронним банківським програмним забезпеченням. Використовуючи систему «Клієнт-Банк», підприємець може здійснювати управління усіма рахунками не виходячи з офісу, цілодобово, сім днів на тиждень. Можливості сучасних банківських систем подібного типу є наступними: виконання платежів в національній та іноземній валюті; обробка документів на купівлю-продаж/розподіл/конвертацію іноземної валюти; надання в Банк електронних листів-запитів/відомостей, обмін інформацією; щоденні курси обміну валюти НБУ; інформація щодо стану рахунків/виписки по рахунках; можливість аналізу оборотів по рахунках за різними критеріями; архів усіх відправлених платіжних документів; можливість роботи багатьох користувачів (за бажанням); зв'язок через модем або Інтернет.

Для створення електронної звітності та налаштування електронного документообороту більшість підприємців використовують програмне забезпечення «М.Е.Дос». До головних переваг програми можна віднести: можливість складання різних типів електронних документів (актів, податкових накладних, рахунків), а також їх обміну з контрагентами-

універсальність програми для більшості підприємств і організацій, що працюють в Україні; повна сумісність з законодавством України у сфері податкового кодексу та постійне оновлення актуальної інформації.

Поряд тим для створення електронної звітності можна скористатись програмою FreeZvit. Програма проста в застосуванні і дозволяє формувати деякі найбільш поширені звіти і декларації підприємців і підприємств. Вона - безкоштовна, а її підтримка і розвиток є суто бажанням розробника. Відповідальність за будь-які дії і виникли помилки залишається за користувачем.

Передача електронної звітності відбувається через сервіс ДФС «Електронний кабінет платника податків» (ЕКПП). Також в електронному забезпеченні ЕКПП розроблено та впроваджено сервіси, що надають можливість: перегляду платником ПДВ реєстру транзакцій за своїм ПДВ-рахунком; формування та заповнення платіжних документів для сплати податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску; сплати податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску з використанням платіжних сервісів; отримання повідомлень про результати проведення електронних камеральних перевірок декларацій поданих через ЕКПП; перегляду документів, виданих органами ДФС; листування з органами ДФС з питань оподаткування.

Таким чином головною проблемою використання інформаційних систем в підприємстві є не тільки вартість придбання і обслуговування програмного забезпечення, а й можливість освоєння підприємцем як мінімум трьох програм і двох електронних сервісів. Отже, для малого бізнесу інформаційні технології повинні відповідати таким основним характеристикам як мінімальна вартість програмного забезпечення та максимальна простота його використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ларіков В. Ю. Ефективність використання ІТ-технологій в інформаційних системах бухгалтерського обліку / В.Ю.Ларіков // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2012. – Вип. 39. – С. 142–147.
2. Огляд можливостей «1С: Підприємство 8 УНФ»: що може дати ця програма малому бізнесу для його розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tqm.com.ua/ua/likbez/ua-articles/mozhlyvosti-1c-upravlinnja-nevelykoju-firmoju#h1_zarplata.
3. Основні переваги програмного забезпечення «MEDoc» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrzvit.ua/ua/m_e_doc_borispol.
4. Саєнсус М.А. Аспекти впровадження інформаційних технологій в малому бізнесі/ М.А.Саєнсус, Г.С. Карнаухова // Бізнес та інтелектуальний капітал. Інтелект XXI – 2017. – №2. – С. 267–272.

УДК:005.642

КУЗЬМІНЕЦЬКА А. В.

Наук. керівник: ПІШЕНІНА Т.И., д.е.н.

СЕКРЕТ ГАРМОНІЇ – УПРАВЛІННЯ ЧАСОМ

*“Час, витрачений даремно, є існування;
час, вжитий з користю, є життя.”
Едуард Юнг [1]*

Гармонійний розвиток це складний багатоаспектний процес формування особистості з урахуванням впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Це не просте накопичення знань з різних наук, а перехід на більш високий якісний рівень, який дозволяє сформувати інше мислення, сприймання дійсності та створювати нові яскраві якості особистості. Гармонія - це поняття багатозначне, яке застосовується багатьма науками і сферами нашого життя.

Головним пріоритетом у системі формування та розвитку особистості постає управління часом. Багато вчених, філософів і психологів з найдавніших часів намагаються відшукати формулу, по якій ми зможемо досягти гармонії в таких сферах як робота, відпочинок і особисте життя. Але, так як єдиної схеми про те, як з легкістю розправитися з усіма своїми проблемами і, тим самим, досягти безмежного рівноваги, поки немає, ця тема залишається досить актуальною, і у нас є можливість вивчити її докладніше.

Мета наших досліджень полягає у визначенні дієвої концепції управління часом і знаходженні найбільш ефективних методів досягнення гармонії, які можна застосувати як в організації, так і в житті особистості.

Управління часом - це основа сучасного підходу в системі управління, оволодіння і практична реалізація якого забезпечує значні конкурентні переваги фахівців.

Дослідження на національному та світовому вимірах показують, що управління часом має свою структуру, до якої входять: аналіз витраченого часу, розробка і складання стратегії, планування, реалізація самого процесу, контроль і аналіз досягнутих результатів [2]. Необхідно відмітити, що така послідовність дій в здійсненні будь-яких намічених цілей є змістовною і виваженою. Ми бачимо, що кожен пункт в цього ланцюга має відповідну послідовність і починається після завершення попереднього. Так, практично всі завдання ви можете перетворювати у вигляді проекту, що складає більш дрібні завдання, істотно полегшивши собі роботу.

Важливо розуміти, що управління часом засновано, в більшості своїй, на принципах Дьюмінга [3].

При формуванні такої послідовності вважаємо ключовим фактором є мотивація. Її складно віднести до якогось одного пункту. Мотивація має бути присутня на всіх етапах здійснення ваших завдань.

Як ми вже з'ясували, важливу роль в управлінні часом займає планування. Розумне оцінювання своїх можливостей і правильне формування пріоритетів - запорука успішно виконаної роботи! При цьому, варто зазначити, що планування ділиться на два види: стратегічне, планування, яке має на увазі складання довгострокового якісного напрямку до результату; і оперативне (тактичне), яке передбачає сукупність засобів і прийомів на шляху до досягнення мети.

Ми пропонуємо 11 найбільш важливих і ефективних правил [4], що є вирішальними.

1. Правильне визначення пріоритетів, необхідних для вирішення головної мети та основних завдань.

2. Цінність свого часу. Поставте мінімальний поріг вартості однієї години вашої роботи. Створіть таку оцінку адекватною для ваших сучасних реалій. Так ви зможете оцінити, наскільки трудомісткою є ваша ідея в потенційному грошовому еквіваленті. Цей принцип можна використовувати і в зворотному порядку.

3. Позбавлення від зайвої багатозадачності, коли ви відчуваєте, що це не йде на користь основної діяльності.

4. Складіть чіткий розпорядок справ. Це допоможе організму сконцентруватися і автоматично морально підготуватися до праці у встановлений час.

5. Працювати багато та ефективно. Не нехтувати відпочинком, що може бути шкідливо для здоров'я.

6. Обмеженість часових проміжків, що значно сприяє концентрації. Спробуйте встановлювати робочий час в комбінації з відпочинком. Вченими було доведено, що найбільш продуктивні періоди дорівнюють відношенню 40 хв на 15 відповідно.

7. Розбивати велике значне завдання на більш дрібні складові, а також, проводити чергування рутинних дій і творчих.

8. Складні комунікації призначайте на ранок, коли у вас найбільше енергії. А окремо відведений

час для зустрічей і переговорів допоможе вам не відволікатися на протязі всього дня, що залишився.

9. Делегуйте свої повноваження. Займайтесь чимось більш важливим.

10. Звичка записувати ваші плани та ідеї допоможе розвантажити мозок і не забути щось важливе в подальшому.

11. Правильний відпочинок сприяє оновленню ваших сил і наповненню новою енергією.

Може здатися, що слідувати всім цим правилам відразу досить проблематично, але, як відомо багатьом, звички формуються в середньому протягом 21 дня, а значить після цього періоду дотримуватися їх стане набагато легше, тим більше, що вони зможуть змінити ваше життя тільки в кращу сторону.

Результатом моїх досліджень постає такий висновок: основою успішного управління, є два фактори: планування і мотивація, які повинні бути присутні на всіх етапах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цитати відомих особистостей [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://ru.citaty.net/tsitaty/614001-eduard-iung-vremia-zatrachennoe-vpustuiu-est-sushchestvovanie-vr/>
2. Цикл Дьомінга [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://chiefengineer.ru/organizaciya-proizvodstva/management/cikl-deminga/>
3. Тайм-менеджмент: управління часом [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://4brain.ru/time/index.php>
4. 26 прийомів тайм-менеджменту [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://tim.com.ua/2013/05/26-time-management-hacks-i-wish-i-know-at-20/>

УДК: 657

МОМОНТ Т. В., к.е.н.
м. Житомир

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН

Як і кожен вид діяльності, діяльність Інтернет-магазину вимагає здійснення облікових операцій. Виокремлюють два облікових об'єкти, до яких відносяться торговельні операції та Інтернет-магазин.

Інтернет-магазин являє собою спеціалізований сайт, утримання якого вимагає певних витрат на: придбання (розробку) сайту; реєстрацію доменного імені; розміщення сайту в Інтернеті і його супровід (обслуговування). Ці витрати за своєю сутні-

Таблиця 1

Облік витрат на створення інтернет-магазину *

№ з/п	Зміст господарської операції	Можливі кореспонденції рахунків		Обраний варіант кореспонденції	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1.	Здійснено витрати на розробку сайту	154	631	154	631
2.	Отримано документи на доменне ім'я	154**	631	154	631
		39**	631	-	-
3.	Понесено витрати на супровід сайту та хостинг	154**	631	-	-
		93(92)**	631	93/ф ₁	631
4.	Оплачено послуги щодо організації роботи сайту	631	311	631	311
5.	Введено сайт в експлуатацію	125	154	125	154
6.	Нараховані зобов'язання, пов'язані з оплатою послуг адміністрування веб-сайту	92 (93)	631	93/ф ₁	631
7.	Сплачено за хостинг та за послуги адміністрування	631	311	631	311
8.	Нараховано амортизацію	92 (93)	133	93/ф ₁	133

Примітка.

* В наведених операціях не відображені розрахунки за податками

** Виділені кореспонденції, щодо яких відсутнє чітке регламентування на законодавчому рівні та існують альтернативні варіанти обліку серед науковців

ф₁ - фасет першого рівня «Диверсифікація»

Джерело: Розроблено автором.

стю є поточними витратами на підтримку роботи сайту, тому вони включаються до витрат у бухгалтерському обліку (Табл. 1).

Облік торговельних операцій через Інтернет-магазин підприємствами здійснюється в нормативно врегульованому порядку: дохід відображається в момент передачі права власності на товар покупцеві. Значна кількість Інтернет-магазинів користуються послугами кур'єрських фірм, укладаючи договір транспортної експедиції або ж агентський договір. Згідно з угодою транспортного експедирування віртуальний продавець бере на себе зобов'язання за рахунок покупця організувати доставку товару. Тобто сама реалізація відбувається від імені Інтернет-магазину, і доставку теж організовує магазин, але не своїми силами, а через сторонню фірму. При передачі товару кур'єрській організації він відображається на окремому аналітичному рахунку, відкритому в розбиток субрахунку 281 «Товари на складі». Зокрема, вважаємо за доцільне відкриття таких аналітичних рахунків, як:

- 2811 «Товари на складі до їх реалізації»;
- 2812 «Товари, що передані працівникам підприємства для відправлення»;
- 2813 «Товари, що передані зовнішній кур'єрській службі» (Табл. 2).

Причому доцільно відкривати всі запропоновані аналітичні рахунки незалежно від того чи є на підприємстві власна кур'єрська служба, чи підприємство користується послугами зовнішньої кур'єрської служби. Адже в нинішніх умовах покупці продукції прагнуть до економії, тому можуть вдаватися до більш дешевих варіантів доставки, зокрема користуватися послугами відділення Укрпошти.

З метою бухгалтерського обліку операцій з продажу товарів, робіт, послуг суб'єктами господарювання через Інтернет-магазин можна виділити три типи розрахункових операцій:

1) оплата готівкою: через поштові відділення; через каси банків; через кур'єрську службу підприємства, за допомогою послуг зовнішньої кур'єрської організації,

Таблиця 2

*Облік реалізації продукції суб'єктами господарювання через Інтернет-магазин**

№ з/п	Зміст операції	Дт	Кт
<i>Облік реалізації товару з доставкою кур'єром власної кур'єрської служби</i>			
1.	Передано товар кур'єру	2812	2811
2.	Кур'єром здійснено доставку товару, здано готівку у касу підприємства та надано документи, щодо підтвердження факту передачі товару покупцю	301	702/ ф ₁ ф ₄ **
3.	Списано собівартість товару	902	2812
4.	Нараховано витрати, пов'язані з доставкою	93/ф ₁	372
5.	Нараховано заробітну плату кур'єру	93/ф ₁	661
6.	Нараховано ЄСВ	93/ф ₁	651
<i>Облік реалізації товару з відправленням через поштове відділення</i>			
1.	Передано товар підзвітним особам для пересилання поштою	2812	2811
2.	Передано підприємству поштові квитанції, що підтверджують факт відправлення товару	361	702/ ф ₁ ф ₄
3.	Списано собівартість товару	902	2812
4.	Нараховано поштові витрати	93/ф ₁	372
5.	Отримано оплату за товар	311	361
<i>Облік доставки товару зовнішньою кур'єрською організацією</i>			
1.	Передано товари кур'єру	2813	2811
2.	Нараховано оплату за послуги кур'єрської служби	93/ф ₁	631
3.	Надано звіт кур'єрською службою щодо доставки товарів	361	702/ ф ₁ ф ₄
4.	Списано собівартість товару	902	2813
5.	Перераховано кошти за товар та послуги кур'єрської служби	311	361
6.	Погашено заборгованість перед кур'єрською службою з коштів, отриманих від покупців	631	311

Примітка.

* В наведених операціях не відображені розрахунки за податками

** Визначено фасети, які мають найбільше значення при відображенні даних операцій в обліку, що не виключає накопичення інформації за іншими запропонованими фасетами

ф₁ - фасет першого рівня «Диверсифікація»

ф₄ - фасет першого рівня «Шляхи реалізації»

Джерело: Розроблено автором.

- 2) банківський переказ (безготівкові розрахунки);
- 3) розрахунки електронними грошима.

Кожному способу оплати товару притаманні окремі особливості відображення операцій у бухгалтерському обліку, які полягають у використанні різних рахунків для відображення надходження грошових коштів. Якщо перші два типи розрахункових операцій в умовах сьогодення не викликають проблемних питань у бухгалтерів, то використання розрахунків електронними грошима до цього часу не в повній мірі врегульовано на рівні держави. Однак, за умови диверсифікації діяльності підприємства зацікавлені у використанні розрахунків саме електронними грошима, які все більше набувають популярності серед фізичних осіб. Саме тому чітке регулювання питань обігу даного платіжного засобу сприятиме ефективному здійсненню диверсифікаційних процесів.

Ряд авторів схиляються до думки щодо обліку нових платіжних засобів у складі зобов'язань, зважаючи саме на визначення дане у Положенні про електронні гроші в Україні. З кожним роком електронні гроші все більше набувають форми трансферельності, що відповідно, забезпечить їм широкий спектр розрахунків між контрагентами. Даний факт підтверджується введенням до плану рахунків бухгалтерського обліку окремого рахунку.

Отже, наведені пропозиції щодо організації аналітичного обліку товарів, які реалізуються через Інтернет-магазин, враховують способи їх відправки клієнтам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Момонт Т.В. Методика та організація бухгалтерського обліку в умовах диверсифікації діяльності суб'єктів туристичної індустрії [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Т.В. Момонт; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2016. – 21 с.

УДК: 519.21: 338.439.6:502.52

РЕДЬКО Д.

Наук. керівник: ГОНЧАРОВ В.В., к. ф.-м. н.

м. Київ

ОЦІНКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ВВП І ТЕМПЕРАТУРНИМ РЕЖИМОМ КВАРТИР КРАЇН ЄВРОПИ

Чим багатша країна, тим економніше її жителі ставляться до енергоресурсів, – піклуються про екологію і розумно витрачають обмежені запаси палива.

Задача полягає в побудові моделей регресії на базі вибірових даних статистичної залежності температури від ВВП на душу населення та вартості енергоресурсів від середньої заробітної плати в Європі.

Гістограма ВВП на душу населення (в тис. євро) та графік температури (в градусах Цельсія) (див. рис. 1) дають змогу зрозуміти, що економія на опа-

ленні залежить від багатства країни. Чим багатша держава, тим більше її жителі економлять на опаленні, або навпаки: чим більше жителі економлять на опаленні, тим багатша держава. Про коректність формулювання можна сперечатися, але видно, що зі збільшенням ВВП (на душу населення) знижується температура в квартирі.

Є кілька виключень – датчани і швейцарці люблять, щоб було тепліше.

В Росії при ВВП на душу населення 20,1 тис. євро середня температура в квартирі 19,6°.

В Україні при ВВП на душу населення 3,4 тис. євро середня температура в квартирі за санітарними нормами вважається 20°.

За вибіркою (Рис. 1) знайдемо рівняння регресії та побудуємо її графік.

В Україні значення ВВП на душу населення суттєво відмінне від відповідних значень інших країн Європи, тому воно порушує умови експерименту і при побудові моделі регресії відкидається.

Нехай X величина ВВП (тис. євро) на душу населення в країнах Європи, а Y – температура в квартирі. Функціональну залежність $Y = Y(X)$ шукатимемо за методом найменших квадратів у вигляді лінійної функції:



Рис. 1. Залежність між багатством країни і температурою в квартирі [2].

$$y = kx + b.$$

Об’єм вибірки $n = 18$.

Коефіцієнти k , b знаходимо з систему лінійних рівнянь:

$$\begin{cases} k \sum_{i=1}^{18} x_i^2 + b \sum_{i=1}^{18} x_i = \sum_{i=1}^{18} x_i y_i, \\ k \sum_{i=1}^{18} x_i + 18b = \sum_{i=1}^{18} y_i, \end{cases} \quad (1)$$

де $x_i, y_i, i = \overline{1, 18}$ відповідно, значення випадкових величини X та Y .

Обчислимо необхідні суми:

$$\sum_{i=1}^{18} x_i = 19,4 + 20,1 + 21,2 + 24,5 + 24,9 + 29,9 + 30,4 + 33,8 + 34,7 + 38,8 + 39,1 + 42,7 + 44,9 + 45,6 + 46,2 + 47,1 + 47,8 + 56,9 = 648,1;$$

$$\sum_{i=1}^{18} y_i = 0,2 + 19,6 + 17,3 + 19,4 + 17,8 + 18,1 + 18,5 + 17,8 + 17,3 + 16,8 + 15,2 + 16,3 + 18,4 + 17,1 + 17,8 + 16 + 15,8 + 17,6 = 317;$$

$$\sum_{i=1}^{18} x_i y_i = 11259,07;$$

$$\sum_{i=1}^{18} x_i^2 = 25450,8. \quad (2)$$

З (1), (2) отримуємо:

$$\begin{cases} 25450,8 \cdot k + 648,1 \cdot b = 11259,07, \\ 648,1 \cdot k + 18 \cdot b = 317. \end{cases}$$

З останньої системи за формулами Крамера знаходимо:

$$k = \frac{\begin{vmatrix} 11259,07 & 648,1 \\ 317 & 18 \end{vmatrix}}{\begin{vmatrix} 25450,8 & 648,1 \\ 648,1 & 18 \end{vmatrix}} \approx -0,073;$$

$$b = \frac{\begin{vmatrix} 25450,8 & 11259,07 \\ 648,1 & 317 \end{vmatrix}}{\begin{vmatrix} 25442,98 & 648,1 \\ 648,1 & 18 \end{vmatrix}} \approx 20,32.$$

Отже, рівняння регресії має вигляд:

$$y = -0,073x + 20,32$$

З останнього рівняння регресії можна зробити висновок: в країнах Європи при збільшенні ВВП на душу населення на 1 тис. євро температура в квартирі в опалювальний сезон в середньому зменшується на 0,07 градуси.

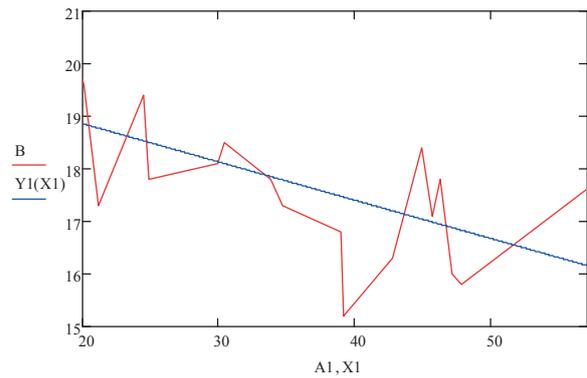


Рис. 2. Залежність температури в квартирі від величини ВВП на душу населення в країнах Європи: — за вибіркою, — лінія регресії.



Рис. 3. Порівняльна інфографіка вартості комунальних послуг та середньої заробітної плати [3].

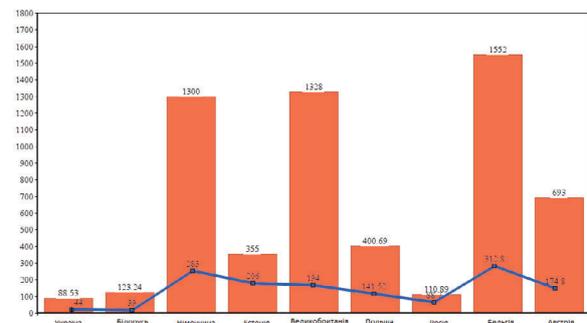


Рис. 4. Залежність між середньою заробітною платою і вартістю на енергоресурси (тепло-, водо- і газопостачання) [3]: — середня заробітна плата, — вартість на енергоресурси.

В MathCAD побудуємо графіки залежності $Y = Y(X)$ за вибіркою та графік лінії регресії Отже, рівняння регресії має вигляд:

$$y = -0,073x + 20,32$$

На Рис. 2 ВВП на душу населення (вісь Ox) задано в тис. євро, температура (вісь Oy) – в градусах Цельсія.

Порівняємо комунальні тарифи в Україні та в Європі.

На Рис. 3 вартість комунальних послуг та середня заробітна плата задані в євро. За величиною комунальних тарифів лідирує Швейцарія, а найнижчі розцінки на тепло-, водо- і газопостачання діють зараз в Македонії.

Найдорожча електроенергія – в Берліні, її вартість становить близько 0,3 євро за 1 кВт. За розцінками на електрику столиця Німеччини стала найдорожчим містом в Європі. Фахівці пов’язують це з високими податками, а також з відмовою від атомної енергетики в 2011 році (після аварії, що сталася на японській АЕС «Фукусіма»).

Щорічно європейські компанії, що займаються поставками води населенню, отримують дохід більш ніж 86 млрд. євро. Протягом найближчих п’яти років Євросоюз планує на третину збільшити ефективність водопостачання.

На Рис. 4 вартість на енергоресурси та середня заробітна плата задані в євро.

За вибіркою (Рис. 4) знайдемо рівняння регресії між величиною середньої заробітної плати та вартістю енергоресурсів в Європі та побудуємо її графік.

Позначимо через X величину середньої заробітної плати, а через Y – вартість енергоресурсів. Функціональну залежність $Y = Y(X)$ шукатимемо за методом найменших квадратів у вигляді лінійної функції

$$y = kx + b.$$

Об’єм вибірки $n=9$.

Аналогічно попередній регресії отримуємо:

$$y = 0,146x + 68,12.$$

З отриманого рівняння регресії можна зробити висновок: в країнах Європи при збільшенні середньої заробітної плати на 100 євро вартість комунальних послуг в середньому зростає на 14,6 євро.

В MathCAD побудуємо графіки залежності $Y = Y(X)$ за вибіркою та графік лінії регресії $y = 0,146x + 68,12$.

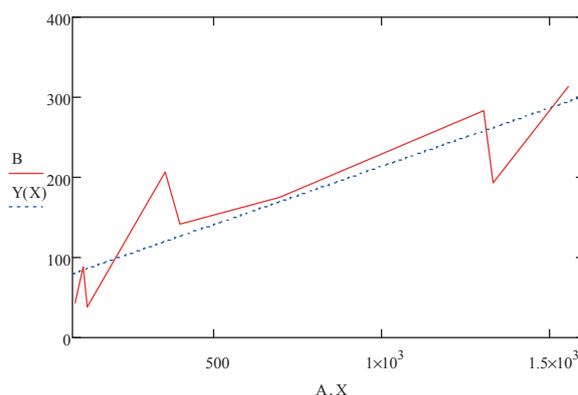


Рис. 5. Залежність вартості енергоресурсів від середньої заробітної плати в країнах Європи: — за вибіркою, — лінія регресії.

На Рис. 5 вартість енергоресурсів (вісь Ox) та середня заробітна плата (вісь Oy) задані в євро.

Висновки. Чим багатша країна, тим нижчою підтримується температура в квартирі. В чому причина? Суспільство стає багатим тільки тоді, коли починає усвідомлювати свою відповідальність за вибори, за політиків, за економіку, за екологію, за природні ресурси, і тоді, коли кожен приймає рішення, що тепер робитиме все, щоб йому жилося краще. До цих пір найнижчі тарифи діяли в Україні.

Влада України заявила про готовність до виконання вимог МВФ щодо підвищення українських комунальних тарифів до економічно обґрунтованого рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаров В.В. Теорія ймовірностей і математична статистика / В.В. Гончаров, С.Я. Гончарова, М.В. Личук. – Кіровоград. – 2006. – 174 с.
2. <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/grafik-dnja-chem-bogache-strana-tem-ekonomnee-ee-zhiteli-otnosjatsja-k-energoresursam-909/>
3. <https://investgazeta.delo.ua/infographics/soderzhanie-bytaskolko-platja-276889/>

УДК:658.013: 338.21(075.8)

ПІШЕНІНА Т.І., д.е.н.

м. Київ

ЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах розвитку підприємництва, головними тенденціями ринкових відносин постає забезпечення конкурентоспроможності та впровадження сучасних інформаційних технологій. Дієвим інструментом сучасного менеджменту постає цифрова трансформація, яка дозволяє забезпечити підвищення якості послуг, значне економічне зростання, зниження собівартості та створення додаткових робочих місць, на платформі цифрової економіки.

Пріоритетність інноваційного фактору у стратегічному управлінні підприємствами забезпечує стабільний розвиток підприємства і створює всі передумови для вирішення інноваційних завдань. Політика постійних нововведень та впровадження інновацій забезпечує високі темпи зростання виробництва, якості готової продукції, зменшення потенційних ризиків.

Аналіз результатів впровадження цифрових трансформацій на сучасних підприємствах, показує значні складності такої діяльності у зв'язку з невизначеністю факторів впливу зовнішнього середовища. Інноваційний потенціал, який формується на основі цифрової економіки постає комплексною характеристикою спроможності менеджменту підприємства об'єднувати наукову, виробничу, інтелектуальну, творчу та технічну складові.

Процеси інтеграції дозволяють адаптувати позитивні результати світового досвіду по формуванню цифрових платформ, новітніх інформаційних

технологій та розвитку робототехніки, а також смарт-технологій.

Значний розвиток цифрової економіки відбувається у фінансовій, виробничій та соціальній сферах.

Впровадження операцій з банківськими картками створює нові інструменти розрахунків, що формують послуги цифрового банкінгу. Розвиток різновиду операційних послуг за рахунок мобільного зв'язку суттєво збільшує доступ до міжнародних мереж та фондових ринків.

Значний розвиток цифрової економіки відбувається у виробничій сфері, що забезпечує високий рівень формування інвестиційного клімату. Розроблення і впровадження цифрових платформ у технологічні процеси вже забезпечили активізацію телекомунікаційної, енергетичної та автомобільної галузей.

Розвиток цифрової економіки значно поширюється у соціальній сфері. В системі охорони здоров'я цифрові трансформації дозволяють визначати причини захворювання, створити систему комплексних показників, які змінюють парадигму лікування: не наслідків, а впровадження запобіжних заходів і профілактики захворювань.

В системі освіти широко застосовуються дистанційні технології. Створення єдиної освітньої мережі дозволяє забезпечити ступеневу науково-професійну освіту у відповідності до сучасних викликів виробництва та бізнесу.

УДК: 339.138

ПИШНОВА Л.В.

Наук.керівник: ЧЕРНЯХОВИЧ І.А.

м. Вінниця

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРЯМОГО МАРКЕТИНГУ У ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ YVES ROCHER

Для просування продукції існує безліч засобів комунікацій і використовуються різні методи. Але сьогодні традиційні маркетингові заходи вже не ефективні. Потрібно цілеспрямовано впливати на споживача.

Прямий маркетинг ставить ціль встановити з ним індивідуальний контакт. Традиційні цінові війни не забезпечують підприємствам бажаний ефект, оскільки споживачеві потрібно від продавця щось більше, ніж просто зниження ціни. Для сучасних підприємств використання технологій прямого маркетингу і маркетингових баз даних, дає можливість спілкуватись з кожним клієнтом так, немов він єдиний, а отже і підвищує рентабельність від співпраці.

У такій ситуації вкрай важливо правильно застосувати прямий маркетинг. Ця теза підтверджує актуальність даного дослідження. Об'єктом дослідження виступає прямий маркетинг. Предметом доповіді є прямий маркетинг на прикладі компанії YvesRocher.

Впровадження прямого маркетингу у діяльність компанії Yves Rocher. Історія та розвиток діяльності компанії. У 1930 році, у французькому провінційному містечку Ля Гасійа народився Ів Роше - засновник однойменної компанії. На це його наштотували захоплення біологією, розповіді про рослини, тощо.

У 1959 році, у рідному Ля Гасійі були відкриті перші лабораторії з вивчення властивостей рослин і створені перші косметичні засоби YvesRocher. У 1965 році Ів Роше написав свою власну «Зелену книгу краси», яка згодом була перекладена більш ніж на 20 мов світу.

Перший спеціалізований магазин косметики Yves Rocher відкривається в Парижі в 1969 році. Розвиток мережі Центрів Краси починається з 1973 року. Магазины та Центри краси Yves Rocher мають однаковий дизайн, в оформленні приміщень і продукції домінує зелений колір - це підкреслює природний склад косметики.

В 1985 компанія запустила першу гаму засобів для догляду за шкірою обличчя на основі рослинної ДНК. Через чотири роки Yves Rocher стала першою європейською компанією, яка відмовилася від проведення тестів на тваринах.

1991 рік ознаменувався створенням Фонду Yves Rocher із захисту природи, з 2001 Фонд знаходиться під егідою Інституту Франції. А ще через рік

компанія отримала премію довкілля в галузі промисловості (APAVE).

Продукцію компанії Yves Rocher можна знайти в магазинах, спеціальних інститутах краси, здійснити покупку в інтернет-магазині, або оформити замовлення поштовим каталогом. Для постійних покупців компанія Yves Rocher надає систему знижок, а також різні подарунки-бонуси: парфуми, біжутерію, красиві міні-набірчики та інші приємні сюрпризи.

Фраза Yves Rocher «Природа - джерело краси» стала головним принципом компанії на нескінченні роки. У оснащених за останнім словом техніки лабораторіях працюють вчені. Їх завдання - забрати найкраще з самого центру рослин і застосовувати для збереження краси жінок.

Yves Rocher - компанія, що приділяє велику увагу екології. Її девіз - творити красу і щастя, реалізуючи зобов'язання перед природою. Вже з 1989 року компанія не відчуває продукцію на тваринах, а застосовує інші методи. Компанія Yves Rocher перша з косметичних виробників завоювала потрібний сертифікат «Якість-Екологічність-Безпека».

Завдяки цим особливостям і зваженій збутовій стратегії, косметика Yves Rocher завоювала масу шанувальників на всій земній кулі. Слідом за Францією досягнулися ринки Північної Америки, Західної та Східної Європи, Північної Америки. Yves Rocher сьогодні - це одна з найбільших французьких косметичних компаній, зі своїми заводами в Парижі, рідному Ля Гасійа, власними полями і плантаціями. Вже більше 50 років компанія виробляє велику кількість косметичних продуктів по догляду за обличчям, тілом, парфумерію і декоративну косметику. З 1994 року фірма Ів Роше прийшла і міцно зайняла місце на торговому ринку України, поступово заснувавши свої салони і магазини.

Косметика марки Yves Rocher зараз - це майже 1600 Центрів Краси в 88 державах світу, 30000000 відвідувачів, і надпопулярний каталог «Зелена книга краси», перекладений на 20 мов. В 2015 році компанія відзначила 55 років діяльності. Зараз продукція Yves Rocher налічує більше 700 найменувань: косметика для догляду за обличчям, тілом та волоссям, антивікові засоби для догляду за шкірою, декоративна косметика, парфумерія, засоби для боротьби з целюлітом, лінія чоловічої косметики, засоби для захисту шкіри від сонця. Вона не містить

компонентів тваринного походження, не тестується на тваринах, що є безперечним плюсом компанії. Yves Rocher звертає багато уваги на прямий маркетинг, бо користується майже всіма його інструментами. Насамперед розглянемо один з них, а саме особистий продаж. Цей маркетинговий інструмент використовується в магазинах Yves Rocher продавцями-консультантами, які зацікавлюють потенційного покупця, розповідають про переваги, надають йому інформацію про товар та працюють лише на нього в даний відрізок часу.

Перевага цих дій у тому, що потенціальний покупець може вмить дізнатися інформацію, що його цікавить, не витрачаючи часу на її пошук. Особливою формою особистого продажу є допомога клієнтів компанії, а саме залучення друзів та подруг до клубу Yves Rocher. Це стається через систему подарунків, які даються за залучення нового «абонента» Yves Rocher. Телефон-маркетинг у компанії Yves Rocher також розвинутий. Вона має власні call-центри, куди користувач може подзвонити щоб йому надали певну інформацію. По телефону до користувача завжди звертаються по імені. Call-центри також виконують функцію прийому замовлень (їх можна зробити також онлайн або відправивши листа поштою). Якщо клієнт не встигнув або забув зробити замовлення по отриманому каталогові, то оператор делікатно нагадає про це та прийме замовлення в реальному часі.

Телемаркетинг компанією Yves Rocher використовує також. Це проявляється в рекламі на телебаченні та в деякій мірі через власний канал на сайті YouTube.

Значущу роль в маркетинговій стратегії відіграє онлайн-маркетинг. Завдяки тому, що дизайн інтер-

нет-магазину (www.yves-rocher.ua) відповідає стилю магазину, створюється цілісний образ. Це в свою чергу підвищує впізнаваність, що сприяє зростанню довіри. У кожного клієнта є власна персональна сторінка, де він може редагувати інформацію про себе, керувати підписками, обрати улюблені засоби, тощо. Компанія YvesRocher вдало створила власну маркетингову стратегію, велику роль в якій відіграє прямий маркетинг. Завдяки ній потенціальні покупці кожного дня прибувають до рядів постійних клієнтів а імідж фірми покращується.

Косметика марки Ів Роше YvesRocher зараз - це майже 1600 Центрів Краси в 88 державах світу, 30000000 відвідувачів, і надпопулярний каталог «Зелена книга краси», перекладений на 20 мов.

YvesRocher є однією з провідних компаній по виробництву та продажу косметичної продукції по всьому світі. Вона завоювала довіру клієнтів та стала дуже успішною на своєму ринку.

Компанією вдало обрана директ-маркетингова стратегія ведення бізнесу: особистий продаж, онлайн-продаж, пряма індивідуалізована поштова розсилка каталогів, онлайн-каталоги, телемаркетинг, та інше. Злагоджена робота фахівців компанії та клієнтоорієнтована модель бізнесу дають змогу компанії отримувати значний прибуток і задовольняти потреби клієнтів та ринку в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://www.yves-rocher.ua/control/main/>
2. https://otherreferats.allbest.ru/marketing/00829724_0.html
3. <https://irecommend.ru/content/trudnosti-pervogo-zakaza-problemy-na-saite-no-uspeshno-poluchennaya-posylka>
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/Yves_Rocher
5. https://pokupon.ua/rovno/merchant_pages/50760-yves-rocher

УДК: 657

СКОРОХОД Т.,
ШЕВЧУК А.,Наук. керівник: МОМОНТ Т. В., к.е.н.
м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Однією з основних задач еволюції бухгалтерського обліку сьогодні є пристосування нововведень, викликаних часом, до сталих облікових методик вітчизняної практики, що зумовлює виявлення раніше недосліджених питань облікового характеру. Після прийняття Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [3] у працівників бухгалтерської служби з'явилась можливість використовувати творчий підхід при формуванні професійних суджень, а саме визначенні облікових оцінок. В умовах, що склалися, особливу увагу привертають проблеми креативного обліку.

Креативний облік має на меті створення пакету інформації на запит менеджерів різних рівнів, що покращує показники ефективності роботи облікових працівників та апарату управління.

Дефініція «creative accounting» або «креативний облік» ввійшов у вітчизняну практику з перекладених англійських джерел літератури, та за змістом означає «творчий облік».

Перші згадки про креативний облік датовані 19 століттям. Термін «креативний» має широкий спектр застосування у бухгалтерському обліку і часто сприймається як негативний.

Широкого поширення набула думка щодо введення терміну «креативний облік» в англійський лексикон редактором британської газети London Evening Standard Іаном Гріффітсом (Ian Griffiths), який опублікував в 1986 році книгу під назвою «Creative accounting». Однак, існують підстави вважати, що ця версія не цілком достовірна і поняття креативного обліку виникло трохи раніше, орієнтовно в середині ХХ століття, оскільки вже в 1968 році словосполучення «creative accounting» почало лунати з кіноекранів, на яких демонструвалася картина американського сценариста і режисера Мела Брукса (Melvin James Kaminsky) «Продюсери», де один з елементів фабули фільму полягає в тому, що «креативний» бухгалтер-консультант радить двом невдахам продюсерам «попрацювати» зі звітністю для залучення фінансування під постановку априорі провальної п'єси з метою подальшого списання витрат на збитки і поправки їх особистого фінансового стану. В 1968 році також почали з'являтися і наукові публікації, присвячені феноме-

ну креативного обліку, в числі яких особливе місце займає робота Р. Коупленда (R. Copeland) «Згладжування доходу». Зауважимо, що пік активності публікацій з даної тематики припадає на кінець 1980-1990 років.

Таким чином, до кінця ХХ століття креативний облік набув стійкої негативної репутації, імідж «абсолютного зла», тенденції до посилення якого проявилися після серії гучних банкрутств.

Однак, незважаючи на так зване «захоронення» креативного обліку, деякі зарубіжні вчені продовжують досліджувати можливості його використання, акцентуючи увагу на негативних оцінках креативного обліку, намагаються сформулювати і протиставити їм аргументи, що розкривають можливості використання креативного обліку як інструменту забезпечення достовірності звітності, обумовлені, в першу чергу, розвитком інституцій професійної етики. Доведено, що така наукова думка, має своє ядро в Барселоні в Університеті Помпеу Фабра (Universitat Pompeu Fabra), і полягає в комплексній, багатосторонній характеристиці бінарного відношення до креативного обліку та відродженні дискусії про його природу і роль в сучасній економіці.

Розвиток цієї дискусії призвів до того, що вже наприкінці 2000-х років почали виникати і озвучуватися альтернативні ситуації, точки зору, які трактують креативний облік не просто як якийсь нейтральний феномен, але – як «абсолютне благо», як інструмент управління фінансовим станом організації, використання якого має колосальний антикризовий потенціал і абсолютно не суперечить етичним інституціям бухгалтерської професії.

Для розвитку питання можливості застосування креативного обліку істотним став переклад російською мовою праці австралійських вчених Метьюса і Перері «Теорія бухгалтерського обліку» [2], де одна з глав присвячена дослідженню креативного обліку. Зазначена праця стала основоположною для подальших досліджень теорії креативного обліку. Метьюс М.Р. і Перері М.Х.Б. зазначають, що застосування креативного обліку є можливим, коли він використовується для відображення основних змін щодо вартості бізнесу та для надання достовірної інформації про діяльність підприємства в цілому. Отже, креативний облік визначають як обліко-

вий метод, що не відповідає загальноприйнятій практиці або встановленим стандартам і принципам бухгалтерського обліку.

Вітчизняні дослідження креативного обліку представлені працями таких вчених як М.С. Пушкар та Ф.Ф. Бутинець. У 2006 році було опубліковано монографію професора М.С. Пушкаря «Креативний облік (створення інформації для менеджерів)» [4], яка стала першою ґрунтовною працею за даним напрямом в Україні. Автор визначає, що креативний облік – це, в першу чергу, творчий облік, який вимагає від працівників облікового апарату організації показників господарської діяльності і правил їх групування виходячи з інтересів управління підприємством з метою отримання знань про нові об'єкти спостереження. Ґрунтовним в праці професора М.С. Пушкаря є теза про визнання креативного обліку окремим видом, класифікованим за ознаками як фінансовий і управлінський облік, який має свою мету, методи, користувачів та інструменти регламентації.

У 2007 році професор Ф.Ф. Бутинець в монографії «Альфа і омега бухгалтерського обліку або моя болісна несповідь» [1] вступив у дискусію з М.С. Пушкарем, і зазначив, що креативного обліку в буквальному сенсі слова не існує, оскільки бухгалтер не може не опиратись на букву закону та передбачати майбутнє підприємства [1].

Узагальнюючи різні підходи, щодо змісту креативного обліку та можливості його практичного застосування, зазначимо, що бухгалтер в своїй повсякденній діяльності знаходиться у постійній розумовій напрузі, оскільки він вивчає, експериментує, спостерігає та виконує певні креативні дії, однак для досягнення успіху йому не варто залишатися лише на поверхні фактів.

У міжнародній обліковій практиці віднесення креативного підходу до бухгалтерського обліку оцінюється неоднозначно й частіше за все критично внаслідок того, що існує велика вірогідність викривлення фінансових результатів діяльності підприємств, яке призводить до введення в оману користувачів фінансової звітності. Однак, якщо креативний облік набуде економіко-правового обґрунтування, то популярність його використання виросте в рази.

В умовах сьогодення відсутні однозначність та чіткий висновок щодо існування чи відсутності цього виду обліку, тому з цього приводу продовжуються постійні дискусії. Креативний облік можна вважати як прогресивним явищем в бухгалтерській справі, якщо за відсутності інших методів для віддзеркалення в обліку нової господарської операції він дає можливість достовірно оцінити ситуацію в бізнесі, так і може бути націленим на представлення фінансових результатів діяльності організації у вигідному для неї світлі.

Як зазначають дослідники та вітчизняні вчені, в Україні створені передумови для застосування креативного обліку. Так, 80% опитуваних фінансових керівників провідних вітчизняних підприємств засвідчили, що їм доводилося маніпулювати фінансовими даними, а в професійній практиці 19% опитуваних зазначили, що це відбувається часто.

Таким чином, ми прийшли до висновку, що організація креативного обліку продиктована необхідністю пошуку шляхів підвищення ефективності роботи працівників облікового та управлінського апарату. Креативний облік має ознаки як позитивного так і негативного характеру: він одночасно виступає засобом формування облікової політики адаптованої до діяльності конкретного підприємства, застосування якої дозволяє систематизувати показники фінансово-господарської діяльності підприємства в порядку необхідному для прийняття ефективних управлінських рішень, та одночасно дозволяє навмисно викривляти результати діяльності шляхом вуалювання даних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф.Ф. Альфа і омега бухгалтерського обліку або моя болісна несповідь / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 328 с.
2. Мэтьюс М.Р. Теория бухгалтерского учета / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера; пер. с англ.; под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): [монографія] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Картоланиш, 2006. – 334 с.

УДК: 005:65.012.123

СТАВИЦЬКИЙ О.В., к. е. н.

м. Київ

МЕТОДИКА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ВИБОРУ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день ефективність діяльності підприємств, визначається не так зовнішніми факторами і станом зовнішнього середовища, як вмінням ефективно організувати керуючі процеси всередині самого підприємства.

В силу складності проблем стратегічного управління підприємствами необхідно забезпечити підтримку прийняття рішень. Завдання підтримки прийняття рішень у процесі стратегічного управління і планування діяльності підприємства являється однією з найскладніших і неоднозначних, що обумовлено швидкоплинністю економічних процесів, нестабільним станом сучасної економіки, внаслідок чого прийняття рішень містить фактор невизначеності.

Запропоновано підхід до розробки системи підтримки прийняття рішень, заснований на онтології задач, моделей і методів стратегічного управління. Під моделлю прийнято розуміти деяке формалізоване відображення фінансово-економічних явищ, процесів описаних за допомогою економічно-математичної термінології [1]. В економічному середовищі, набуло поширення поняття моделі як засобу для розробки, вибору та впровадження стратегії.

Проблеми підтримки прийняття рішень, аспекти інженерії знань, проектування інформаційних систем розглядалися в дослідженнях багатьох вчених.

В центрі процесу стратегічного управління розвитком підприємства лежить комплекс управлінських рішень, які є результатом творчого процесу щодо пошуку напрямів і способів розв'язання виробничо-господарської ситуації, містять в собі економічну, правову, організаційну, соціальну та психологічну складові та приводить до відповідних наслідків. Економічна складова передбачає розробку управлінського рішення відповідно до загальної мети діяльності з урахуванням оптимального використання стратегічних ресурсів. Кожне рішення має відповідати нормам і правилам правового поля діяльності підприємства, що відображає його правовий аспект. Управлінське рішення завжди стосується визначення питань організації певної діяльності та взаємодії окремих груп суб'єктів. Соціальна складова впливає з того, що управлінське рішення потребує узгодження та впорядкування зв'язків і інтересів учасників виробничо-економічних відносин. Психологічний аспект

управлінського рішення проявляється в необхідності врахування психологічних особливостей їх виконавців та спрямування на уникнення чи подолання можливого опору впровадженням змінам.

Важливою особливістю в процесах прийняття управлінських рішень полягає в тому, що необхідно враховувати вплив невизначених факторів та розглядати велику кількість альтернатив, запропонованих для вибору однієї необхідної. Велике прикладне та актуальне значення має розробка альтернатив прийняття рішень в умовах невизначеності.

Як один з методів – це матриця рішень показує один з можливих її варіантів, який називають «матриця виграшів», тому що за допомогою наведеної матриці можна розглядати показник ефективності. Можливі й інші варіанти реалізації матриці такого типу, наприклад «матриця ризиків», в наведеній матриці використовують показник фінансових втрат, які співвідносять з певним набором альтернатив для прийняття управлінських рішень та можливих варіантів розвитку подій.

На основі вище зазначеної матриці обирають найкраще альтернативне рішення за обраним критерієм. Методика проведених розрахунків може бути застосована як для умов невизначеності так і для умов ризику.

У разі, якщо показник привабливості за критерієм a_{ij} мінімізуються (чим менше, тим краще, наприклад витрати, ризик та ін.), то критерії прийняття оптимального рішення дещо змінюються. Розглянемо ці відмінності: Критерій Лапласа визначає оптимальне рішення по мінімальній функції корисності. Застосовуючи критерій Вальда необхідно обчислювати максимальний показник кожної альтернативи (рядки) a_{ij} приймати альтернативу, де цей показник мінімальний. Критерій максимального оптимізму дозволяє визначити оптимальне рішення, відповідне до мінімального елемента матриці виграшів (яку в разі мінімізації часто називають матрицею втрат). Матриця ризиків в критерії Севіджа виходить в результаті вирахування кожного елемента матриці втрат a_{ij} мінімального елемента кожного стовпця. Для реалізації критерію Гурвіца обчислюються максимальні і мінімальні показники для кожної альтернативи та функції корисності, вибирається альтернатива з найменшою функцією корисності.

З проведених досліджень можна стверджувати, що процес стратегічного управління розвитком

підприємства складається з прийняття цілого набору управлінських рішень які допомагають детально описати необхідні заходи які повинні будуть запроваджені в рамках загального напрямку розвитку підприємства.

Стратегічний вибір має ґрунтуватися на аналізі можливих альтернатив дій, що відповідають певним критеріям. Метод аналізу ієрархій дозволяє зробити такий вибір в умовах багатокритеріальності.

Метод аналізу ієрархій, запропонований Т.Саати, в теперішній час є одним із найбільш використовуваних методів вирішення задач багатокритеріального вибору.

В [2,3] запропоновані та обґрунтовані моделі оптимізації для знаходження ваг об'єктів по емпіричним матрицям попарних порівнянь, які дозволяють знаходити ваги об'єктів по неповній узгодженій матрицям попарних порівнянь.

Мета стратегічного управління підприємством – це визначення напрямку економічної діяльності підприємства.

Методика прийняття рішення - заснована на об'єктивних законах управління та організації праці, сукупності способів і методів розумової діяльності при розробці, прийнятті та реалізації управлінського рішення. Розробляючи методику, слід враховувати її відповідність законам мислення, теорії пізнання, логіці, законам конкуренції та

принципів управління. Вона повинна бути універсальна, гнучка, проста і зрозуміла. Згідно з цими вимогами методика передбачає відповідну технологію прийняття рішення керівником організації.

Незважаючи на розвиток науки та автоматизації методів прийняття рішення, всі відповідальні рішення приймає людина. В сучасній економічній ситуації перед впровадженням будь-якого проекту (будь-то побудова корабля, впровадження АСУ, тощо) виникає питання вибору однієї з альтернатив. В цьому випадку найбільш логічним рішенням є генерація множини альтернатив (стратегій) під задалегідь відомі критерії.

Як висновок, слід зазначити, що використання необхідного інструментарію для реалізації стратегії розвитку підприємства повинно супроводжуватись ефективним виконанням контрольної функції управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клебанова Т. С. Моделирование экономической динамики / Т. С. Клебанова, Н. А. Дубовина, О. Ю. Полякова, Е. В. Раевнева, А. В. Милов, Е. А. Сергиенко. – Х.: Изд. Дом „Инжек”, 2004. – 244 с.
2. Павлов, А.А. Математические модели оптимизации для обоснования и нахождения весов объектов в методе парных сравнений / А.А. Павлов, Е.И. Лищук, В.Н. Кут // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2007р. – №2. – С. 13 – 21.
3. Саати, Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий: Tomas Saaty. The Analytic Hierarchy Process. – Пер. с англ. Р.Г. Вачнадзе. – М.: Радио и связь, 1993. – 315 с.

УДК 339.18.(075.8)

ТОЛКАЧ О.,

ЗАВГОРОДНЯ Д.

Наук. керівник: ШИМАНСЬКА В.В., к.е.н.

м. Житомир

E-COMMERCE: СУТНІСТЬ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Сьогодні одним з найважливіших напрямів розвитку регіональної економіки є e-commerce. В економіці активно почали використовувати новітні технології ведення бізнесу, які мають більшу ефективність, з мінімальними витратами та швидко приносять прибуток.

Починаючи з 2000-х років, в Україні поступово зростає частка електронної комерції. Все більше людей користуються мережею Інтернет. Згідно даних досліджень фірми «Gemius», розмір української аудиторії Інтернет становить 18,7 млн користувачів, а відсоток інтернет-торгівлі в загальній роздрібній торгівлі - 7,2. У 2018 році близько 50% квитків українці купили онлайн.

За прогнозом Державної служби статистики України, річний обсяг електронної комерції за 2018

рік буде становити близько 4,5 млрд дол., тоді як потенційний ринок складає близько 120 млрд дол.

Термін «електронна комерція» вперше з'явилося близько 15 років тому, та ще й досі формується у розумінні українців. Сьогодні в Україні існує Закон «Про електронну комерцію» [1].

Поряд із вживанням поняття «електронна комерція» часто використовують термін «електронний бізнес», який науковці визначають як здійснення бізнес процесів за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій. Тобто електронний бізнес означає певну ділову активність, за допомогою глобальних інформаційних ресурсів з метою отримання прибутку [3]. Отже, виходячи з вищезазначеного, електронна комерція є складовою електронного бізнесу. Відповідно електронна комерція включає наступні елементи (рис. 1):

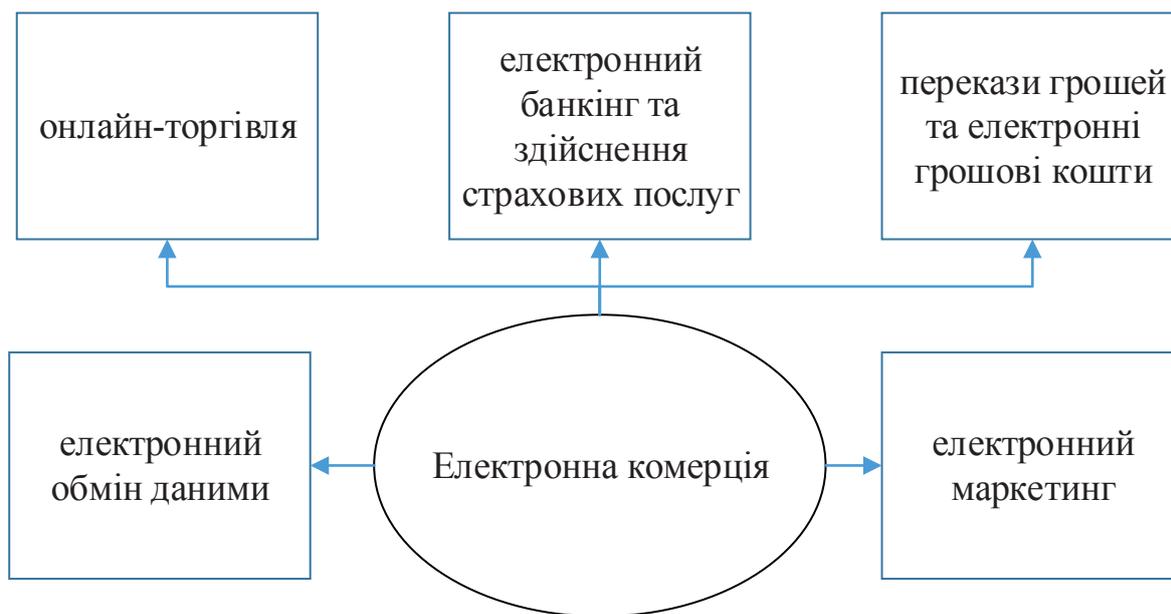


Рис. 1. Основні складові електронної комерції

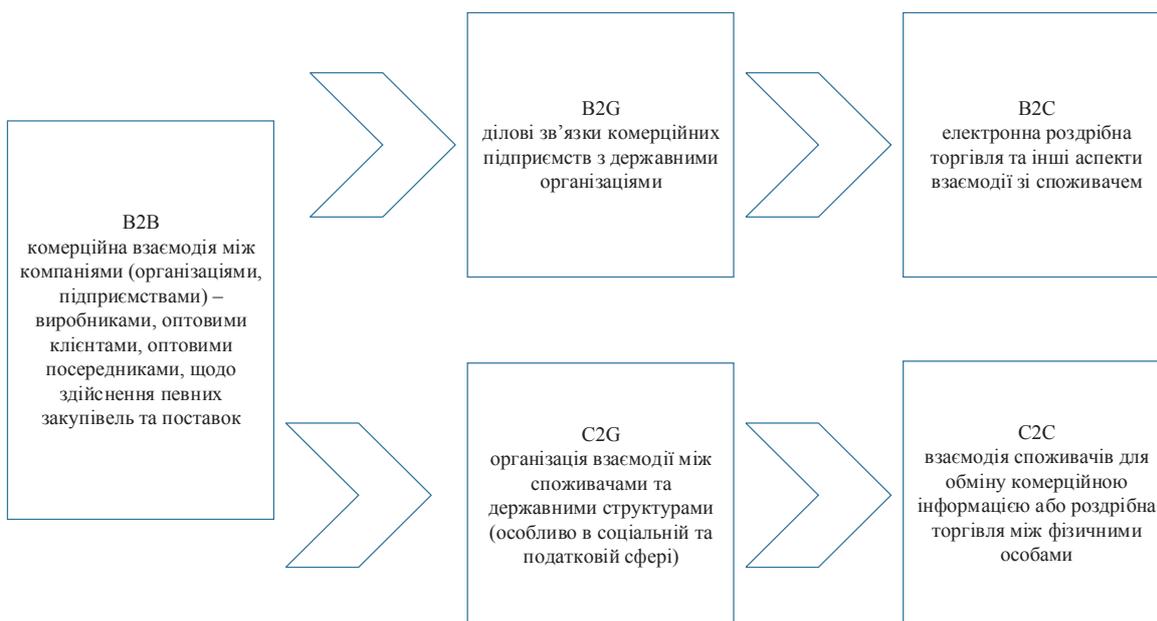


Рис. 2. Моделі електронної комерції

До об'єктів електронної комерції слід відносити: товар, включаючи матеріальні цінності, вироби; предмети, сировину, продукцію виробничо-технічного призначення; послуги. Суб'єктами ж є: фізичні особи; юридичні особи; держава. Говорячи про електронну комерцію також необхідно розглянути основні моделі ведення бізнесу; з точки зору узгодження економічних інтересів, виділяють (Рис.2):

Слід зауважити, що електронна комерція має ряд переваг та, відповідно, недоліків:

1) Основною перевагою є: здатність досягати глобального ринку. Споживачі мають змогу отримувати необхідну інформацію і порівнювати пропозиції від усіх потенційних постачальників незалежно від їх місцезнаходження.

2) Онлайн бізнес, скорочує кількість посередників (або ж повністю усуває їх). Отже підприємець

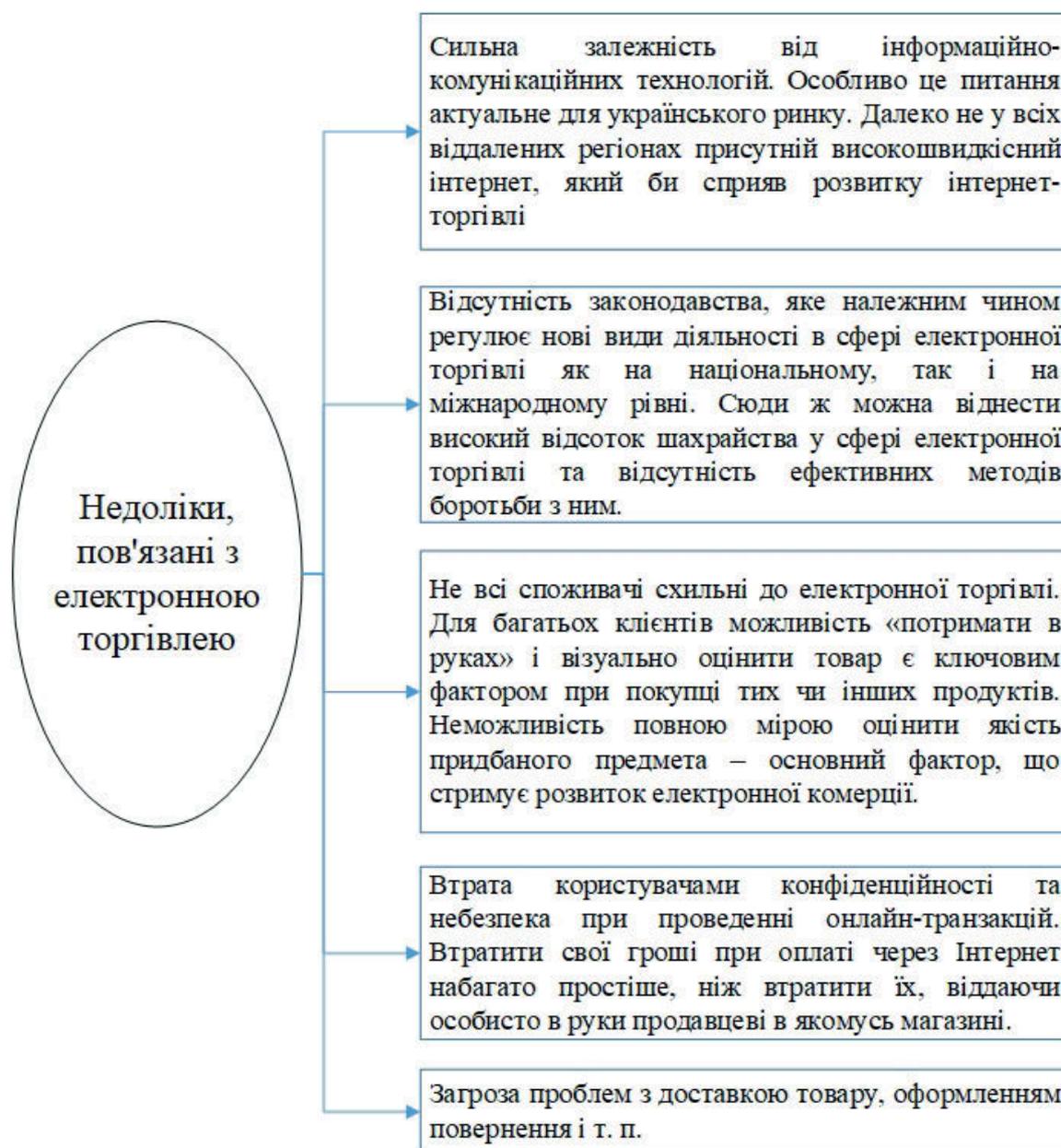


Рис. 3. Основні проблеми розвитку електронної торгівлі в Україні

пропонує продукти і послуги, безпосередньо споживачу, які відповідають його індивідуальним вимогам.

3) Електронна комерція сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності організацій. Споживач отримує вищу якість обслуговування, та сервісу.

Основними недоліками, пов'язаними з електронною торгівлею, є наступні (Рис. 3):

Також слід відмітити проблеми, що, на нашу думку, стримують розвиток електронної комерції, а саме: відсутність єдиної нормативно-правової бази, що регламентує оподаткування економічних суб'єктів; забезпечення захисту персональних да-

них користувачів торгових інтернет-систем; забезпечення постійної аутентифікації користувачів торгових інтернет-систем; забезпечення захисту прав інтелектуальної власності; загрози від застосування шкідливих програм в глобальній мережі Інтернет; втрати світових центральних банків від введення в обіг електронних еквівалентів різних валют; відсутність гарантій інтернет-сайтів на дотримання прав споживачів.

Таким чином, для розвитку електронної комерції важливим фактором є зростання числа користувачів мережі Інтернет. Розглянуті тенденції розвитку електронного бізнесу дають поштовх до подальшого вивчення онлайн-комерції та змушу-

ють шукати нові способи підсилення комунікації зі споживачем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про електронну комерцію» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.

2. Шнайдер Г. Electronic Commerce / Гаррі Шнайдер. // Course Technology. – 2008.

3. Писаренко Н.Л. Особливості функціонування та моделі бізнесу на ринку електронної комерції в Україні [Електронний ресурс] / Н.Л. Писаренко, З.Р.Свдокімова // Економічний вісник НТУУ "КПІ". – 2017.- №14. — Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108753/103697>.

УДК: 658.3.005:331.1

ФЕСЕНКО-КОЗАЧЕК А.,

Науковий керівник: ВИШНЕВСЬКА Н.М.

м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ КОНТРОЛЮ ПЕРСОНАЛУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Менталітет – система переконань, уявлень і поглядів індивідууму або суспільної групи, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь. Ключовими словами в визначенні менталітету є картина світу, набір духовних цінностей, не завжди усвідомлена система життєвих координат та підсвідомих стереотипів.

Дана дефініція має досить широке поле для оцінки тих чи інших боків життя, тому враховуючи цей факт, необхідно відзначити, що у діловому світі все частіше виникає поняття «діловий менталітет», що характеризує працівника тієї чи іншої нації з точки зору оцінки ділових, партнерських якостей, можливості добросовісного співіснування і конкуренції. Цей факт доводиться сталими, суб'єктивними системами оцінки працівників різних етносів, наприклад: китайський етнос готовий до вирішення будь-яких поставлених завдань, проте часто виконана робота неякісна; німецька система ділових цінностей відрізняється високою якістю та відповідною ціною; єврейська нація намагається максимізувати прибуток за рахунок усіх можливих варіантів розвитку подій і т.д.

Що стосується національного етносу, його ділові акценти пов'язані з історичними подіями, що мали місце в українській історії. Тривала відсутність в українського народу власної держави відбилась в національній підсвідомості як стан людини, що має власність (землю), але через дію зовнішніх, ворожих сил, не є її вільним господарем. Саме із цього коріння проростають негативні риси українського менталітету, що відіграють негативну роль у трудовій діяльності, такі як примирення з негативними явищами, терплячість, зайва сором'язливість, прагнення уникнути особистої відповідальності [1, 36]. Також негативними проявами українського менталітету, що стають на заваді нормальному трудовому процесу, є відсутність індивідуалізму, що

пояснюється тривалим часом колективізації, особливо східних регіонів. Такі ментальні риси дають можливість працівнику відноситися до майна власника як до колективного, оскільки підсвідомо оцінює його як і власний. Такий підхід призводить до збільшення кількості майнових правопорушень працівниками.

Контроль – це процес зіставлення фактично досягнутих результатів із запланованими. Контроль як функція менеджменту – це вид управлінської діяльності, яка забезпечує можливість досягнення організацією своїх цілей шляхом періодичного оцінювання, зіставлення поточних результатів зі встановленими планами (стандартами) і відповідне їх коригування [2, 116].

Найбільшої уваги необхідно приділити саме поточному контролю, оскільки діяльність підприємства є зазвичай недискретним процесом. Найважливішим є забезпечення можливості здійснення контролю взагалі у розрізі окремо взятого часового періоду. Для цього зазвичай використовують матеріально-технічне та організаційне забезпечення.

Для передбачення та ліквідації можливих проблем щодо збереження матеріальних цінностей підприємства, зазвичай використовують сучасні системи безпеки, побудова яких базується на таких принципах: всеохоплюваність, постійність, простота, функціональність. Тобто повністю виключається можливість будь-яких зловживань. Завдання менеджера по персоналу не лише організувати такий підхід, а й плідно працювати із персоналом у руслі психологічної підготовки до контролю діяльності. Цей процес може реалізовуватись через демонстрацію можливостей даної системи, роз'яснення наслідків таких зловживань.

Що стосується особливості менталітету, що провокує притаманність такої риси, як сором'язливість та терпимість – цю проблему вирішує делегування

повноважень керівника своїм підлеглим. Така передача можлива людям, яким повністю довіряєш, і лише тоді вдається досягти певних ефектів, а саме:

1) підвищення якості роботи за рахунок чіткого усвідомлення прав та обов'язків, знання чіткого та прогнозованого результату тієї чи іншої дії;

2) зростання кількісних показників за рахунок усвідомлення працівником виявленої довіри та небажання її втратити або не виправдати;

3) вивільнення частини робочого часу менеджера для виконання власних обов'язків.

Реалізуючи один або декілька самостійних проєктів, що були делеговані з вищого рівня, працівник зможе не лише досягти підвищення кваліфікаційного рівня, а й в певній мірі підготуватися до розробки та впровадження власних проєктів. У цьому випадку функція контролю менеджера зводиться до оцінки поточних показників виконання проєкту.

Також необхідно звернути увагу щодо терпачості у колективі. Відомо, що колектив – це цілісне угруповання, замкнена система, що має ресурси на вході та ефективний результат на виході [3, 62]. Від роботи окремого члена залежить у більшій чи в меншій мірі робота усєї організації в цілому. Проте, при управлінні персоналом менеджер стикається з дилемою: або відчувати цілісність колективу і покривати працівника, котрий не може та не хоче відповідати корпоративним нормам, або провокувати атмосферу агресії та шпигунства через бажання вислужитися.

Важливою роботою менеджера по персоналу у цьому випадку є побудова психологічного клімату таким чином, щоб співробітники самі усвідомлювали важливість ефективної роботи механізму в цілому (наприклад, через методи матеріального стимулювання в залежності від обсягу реалізації і т.д.). Такий колектив самостійно позбавлятиметься від

елементу, що йому шкодить, задля забезпечення власного виживання.

Таким чином, особливості менталітету дають можливість аналізувати робітників підприємства, як механізм, що має схожі параметричні дані, в тому числі і сукупність уявлень та поглядів, як на життя, так і на трудовий процес. Менеджер персоналу повинен враховувати дані параметри та на їх основі використовувати методи, що забезпечують найвищу ефективність при порівняно невисоких витратах. Також ретельне врахування характерних рис та особливостей української ментальності - необхідна умова при розробці не лише тактичного, а й стратегічного управління на усіх ланках діяльності підприємства.

Доцільність контролю, як однієї з функцій менеджменту, обумовлена неможливістю оцінки та аналізу даних параметрів на більш ранньому етапі процесного планування, оскільки цей процес зазвичай ґрунтується на порівнянні отриманого результату із запланованим. Тому при оцінці результатів важливо розуміти, що частково такий результат може бути обумовленим особливостями національного менталітету. Враховуючи їх, функція контролю набуває дещо видозмінений характер, що вимагає від менеджера більш кваліфікованої психологічної підготовки, оскільки в залежності від ситуації потрібно проявити жорсткість або м'якість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смітюх Г.Є. Україна сакральна: минуле, сьогодення, майбутнє / Г.Є. Смітюх, В.В. Стрілецький. – К.: Знання України, 2006. – 36 с.
2. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму / В.К. Кіптенко. – К.: Знання, 2010. – 502 с.
3. Кобзев П. М. Системный подход к совершенствованию государственного управления и местного самоуправления / П. М. Кобзев // Управление развитием. – 2015. – № 2. – С. 62.

УДК: 330.341

ЧЕРНЯХОВИЧ І.А.

м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ЗАПОЧАТКУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Головний стимул підприємництва – це величезне бажання досягнути мети, а також віра в переваги свого бізнесу. Коли всі зусилля спрямовані на перемогу і немає можливостей відступати – успіх практично гарантований. Навіть, коли є розуміння, що результат підприємницької діяльності завжди залишається невизначеним.

Підприємництво – це створення нового бізнесу там, де його не було. В термін «підприємництво» вкладаються як мінімум два абсолютно різних значення. Така розбіжність має важливі наслідки, оскільки кожен тип підприємництва принципово відрізняється цілями і потребами.

Перший тип – організація малих і середніх підприємств. Цей бізнес часто створюється однією людиною для місцевого ринку. В результаті утворюється мала або середня компанія, яка обслуговує цей ринок. Контроль в даному випадку, зазвичай, жорсткий. Наприклад, він особливо важливий в сімейному бізнесі. Компенсацією за це служать особиста незалежність його засновників і непоганий дохід. Як правило, для організації подібного бізнесу не потрібно занадто багато грошей, тому що при вкладенні коштів в такі компанії віддача від виручки і створення нових робочих місць порівняно висока.

Такі підприємства географічно розкидані, а створювані робочі місця зазвичай «не експортуються», тобто не можуть бути виведені в інші регіони для зниження вартості виробництва. Часто такий бізнес полягає в наданні послуг або в роздрібному продажі продуктів інших компаній. Ключовий відмінний фактор - зосередженість на місцевих ринках.

Інноваційне підприємництво йде більш ризикованим і амбітним шляхом. Основою інноваційного підприємства є створюваний продукт. Ті, хто займається інноваційним підприємництвом, розраховують вийти на великий ринок, що перевищує за своїми можливостями місцевий. Вони прагнуть продавати свій продукт на світовому чи регіональному рівні.

Такі підприємці зазвичай працюють групами. Їхній бізнес заснований на застосуванні певних технологій, методів, бізнес-моделей або на інших інноваціях, покликаних дати їм значні конкурентні переваги у порівнянні з вже існуючими компаніями.

Вони більше зацікавлені в створенні капіталу, ніж в контролі підприємства, і частіше готові продати його частину для підтримки своїх амбітних

планів. Хоча таким компаніям нелегко розгорнути свою діяльність, експоненціальне зростання представників інноваційного підприємництва зазвичай посилюється після отримання підтримки покупців.

Інноваційне підприємництво зацікавлено в зростанні навіть ціною втрати контролю над бізнесом і поступки частини прав інвесторам. Якщо підприємства малого та середнього бізнесу зазвичай ростуть, але залишаються відносно невеликими (правда, не завжди), то інноваційні підприємства керуються принципом «багато або нічого». Для задоволення власних амбіцій вони повинні швидко збільшуватися, щоб вийти на міжнародні ринки. Інноваційні підприємства – це, як правило, компанії з «такими, що експортуються» робочими місцями, які легко перевести на аутсорсинг, якщо завдяки цьому бізнес стане конкурентоспроможним. Зазвичай будь-які інвестиції в такі підприємства дають результат (збільшення виручки або робочих місць) не відразу.

У короткостроковій перспективі найбільш ефективна модель малого та середнього підприємства. Але при певному терпінні інноваційні компанії здатні приводити до видатних успіхів: згадаємо Apple, Google, Hewlett-Packard і інші всесвітньо відомі корпорації.

Розвинута економіка складається з підприємств обох типів, у кожній моделі є свої сильні і слабкі сторони. Але відмінності досить суттєві, тому потрібно дотримуватися абсолютно різних типів мислення і наборів навичок.

Винахід (ідея, технологія чи інша форма інтелектуальної власності) – це важливо, але підприємець не зобов'язаний розробляти його особисто. Зазвичай винаходи, що ведуть до створення інноваційних компаній, приходять ззовні.

Так було зі Стівом Джобсом, який зумів гідно оцінити чужі напрацювання (найвідоміший приклад - комп'ютерна миша, створена Хегох PARC) і ефективно комерціалізував їх в Apple. Google основну частину капіталу заробила завдяки AdWords, текстовій рекламі на основі ключових слів, що з'являється на сторінці результатів пошуку. Власне, ці рекламні оголошення винайшла компанія Overture, але Google домоглася успіху в їх комерціалізації.

Такі приклади підтверджують: здатність до комерціалізації винаходу необхідна для справжньої інновації. Тобто підприємець – перш за все фахівець з комерціалізації. Інновація – це система методів, бізнес-модель, позиціонування і багато іншо-

го. Такі видатні інновації нашого часу, як Google, iTunes, Salesforce.com, Netflix і т. д., – це перш за все інновації в області бізнес-моделі.

Якщо існує визначеність з ідеєю або технологією, яка складе основу інноваційного бізнесу, слід ретельно розробити найважливіші подальші етапи. В першу чергу, оцінити потреби потенційних покупців, фокусуючись на цільовій аудиторії, і досягти балансу між продуктом і ринком.

Іншими словами, потрібно створити продукт, який буде цікавий споживачам на конкретному ринку. Фокусування є дуже важливим. У підприємців обмежені час і ресурси, тому ефективність повинна бути надзвичайно високою.

Створення інноваційного продукту, для якого ще не існує ринку, критично важливо для успіху стартапу. Сформувавши новий ринок, можна отримати дуже високу, якщо не домінуючу, частку на ньому, далі її можна буде використовувати для подальшої експансії. Стати черговою компанією на існуючому ринку – менш ефективний вибір, з огляду на обмеженість ресурсів.

Щоб створити компанію на новому полі бізнесу, потрібно орієнтуватись на цільового споживача. Цільовий споживач – це група потенційних покупців, які мають ряд загальних характеристик і керуються схожими причинами для придбання подібних товарів. Концентрація на ньому – найважливіша якість підприємця. Потрібно активно працювати, щоб визначити і зрозуміти потенційних споживачів за допомогою первинного дослідження ринку. У будь-якому випадку покладатися на «обгрунтовані припущення» або на аналіз третьої сторони при створенні нових ринків – нерезультативно.

Створивши собі опору в особі цільової аудиторії, забезпечивши цих людей високоякісним продуктом і заробивши на цьому гроші, інноваційна кампанія отримує достатньо ресурсів, щоб перейти до експансії на сусідній ринок та переосмислити відповідно до нього свою початкову стратегію.

Обговорення ідеї або технології з потенційними споживачами на стадії планування інновацій-

ного бізнесу допоможе вивчити сегментацію ринку. Знайти майбутніх клієнтів можна на торгових виставках, а також завдяки знайомству з іншими підприємцями в соціальних мережах. Найкращий варіант – якщо бізнесмени самі є потенційними покупцями і добре знають проблему, яку намагаються вирішити.

Підприємцю корисно ретельно перевірити, чи правильні його припущення. Наприклад, може з'ясуватися, що ринок, який було визначено теоретично, недостатньо чітко окреслено. Трапляється, що обраний ринок не повною мірою відповідає ідеям або що інші ринки більш пристосовані для стартапу. Необхідно весь час бути креативним і відкритим для нових ідей.

Володіючи новою технологією, необхідно знайти якомога більше сфер її можливого використання. Навіть, що є великий досвід функціонування у певній галузі, але ця галузь – не найкращий варіант для застосування даної технології.

Необхідно визначити потенційні сфери застосування своєї ідеї. Потім тих хто в цій галузі може витягти з них вигоду. Зосередитись потрібно не на покупцях, а на кінцевих користувачах, тому що саме вони необхідні для створення життєздатного бізнесу.

В процесі сегментації ринку виявляються численні ринкові можливості. Мета дослідження – не забезпечити ідеальне рішення, а виявити широкий спектр ринкових можливостей, а після цього вже можна визначити, на що і на кого буде орієнтований інноваційний бізнес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Paul Graham, “What We Look for in Founders, – Paul Graham.com, October 2015, www.paulgraham.com/founders.html.
2. Margaret Heffernan, “Want to Start a Business? First, Find a Partner,” Inc., May 9, 2012, www.inc.com/margaret-heffernan/you-need-a-partner-to-start-a-business.html.
3. Pejman Pour-Moezzi, “How to Find That Special Someone: Your Co-Founder,” GeekWire, April 8, 2016, www.geekwire.com/2012/find-special-cofounder.
4. Helge Seetzen, “5 Rules for Cofounder Heaven,” The Tech Entrepreneurship Blog, March 27, 2017, www.techentrepreneurship.com/2012/03/27/5-rules-for-cofounder-heaven.

УДК: 338.48

ШИМАНСЬКА В.В., к.е.н.
м. Житомир

ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ КОМПЛЕКСОМ

В сучасних умовах господарювання управління сферою туризму характеризується відсутністю комплексності та, як показує практика, низькою ефективністю. Саме тому необхідно звернути увагу на побудову процесно-структурованих систем, адже такий підхід вимагає створення чіткої, налагодженої системи організації роботи. Зокрема, у наукових джерелах [1, 2] зазначається, що процесний підхід в управлінні почав формуватися з 1920 р. у межах адміністративної школи, але свій розвиток отримав у другій половині 50-х років ХХ ст. Філософські основи понять «процес», «процесний підхід» закладено ще англійським філософом і математиком А. Уайтхедом (1861-1947 рр.) у науковій роботі «Процес і реальність» (приведено у джерелі [3]). Відповідно пп. 02 стандарту ISO 9001:2000 під «процесним підходом» розуміють застосування у межах організації системи процесів разом з їх визначенням та взаємодіями, а також управління ними. Зазначимо, що, у відповідності до положень, передбачених стандартом ISO – який став і є, наразі, першим світовим стандартом менеджменту, що увібрав у себе досягнення успішної практики багатьох компаній, направлений насамперед на постановку процесно-орієнтованої організації діяльності (реп-

резентовано у науковому джерелі [4]). Основною метою процесного підходу цей стандарт визначає трансформацію традиційного функціонального менеджменту (менеджмент діяльності, підрозділів, працівників тощо) у менеджмент бізнес-процесів.

На думку авторів, яку викладено у джерелі [5], підтверджено некоректність протиставлення процесного й функціонального підходів як явищ, що перебувають у різних площинах організаційно-управлінської реальності. Процеси, які мають місце і при функціональному підході до управління, як було показано вище, підприємство має процесну природу, лише у цьому випадку їхній розвиток ускладнений існуючими управлінськими принципами, які у сучасних соціально-економічних умовах втратили свою актуальність.

Відтак, з огляду на результати аналізу джерел [6 – 8], констатуємо, що процесний підхід в управлінні знаходить все більшу популярність. Його головною перевагою є пряма орієнтація на замовника продукції або послуг, здійснення аналізу та постійного вдосконалення бізнес-процесів. У контексті розв’язання завдань дослідження, вкажемо про таке: трансформація та розвиток ТКУ, на думку автора, тоді буде вважатися результативною, у



Рис. 1. Сутнісний зміст та логіка взаємозв’язку складових процесного підходу *

Джерело: * Систематизовано за [10-13]

разі формування відповідного типу механізмів та реалізації функцій за урахуванням домінант процесного підходу.

Однак, в економічній науці існує вже апробована та визнана низка інструментів за допомогою яких можливо забезпечити результативність процесного управління і саме запровадження у практику процесного підходу, у нашому випадку, до спрямування за визначеними орієнтирами розвитку туристичного комплексу та його окремих складових (підкомплексів) (Рис. 1).

Поряд із вказаним, підтвердимо, що діяльність у сфері туризму в Україні (згідно положень Закону України «Про туризм», як і у багатьох країнах світу, визнано пріоритетним напрямом розвитку національної економіки, її регіонів та суспільної сфери.

Зазначене обумовлено високою рентабельністю ТКУ, його позитивним соціально-економічним, культурним, системно-політичним та екологічним впливом. Звідси, підтвердимо, що на сучасному етапі розвитку туристичний комплекс розглядається, головним чином, з точки зору його впливу на соціальне і культурне життя суспільства, екологію, а також економіку. Але, слід вказати, якщо соціокультурний та екологічний вплив туристичної діяльності на економічний розвиток країни (чи певного регіону) важко, зазвичай, виміряти кількісно, то вагомий економічний вплив функціонування ТКУ – є загальноновизнаним виміром, репрезентованим завдяки наявним показникам його розвитку та конкурентоспроможності.

У цій відповідності зазначимо, що аналіз міжнародного досвіду розвитку туристичних комплексів в розрізі окремих країн, регіонів, центрів свідчить про те, що до початку XXI ст. у функціонуванні світового туристського сектору (подібно до інших видів економічної діяльності), відповідно до теорії конкурентоспроможності М. Портера, стався еволюційний перехід від природно-ресурсної до інвестиційно-інноваційної стадії розвитку.

Поряд із цим, на сучасному туристичному ринку основу конкурентоспроможності складають не природно-ресурсні чинники (рекреаційно-географічне положення, природна та історико-культурна спадщина, численна і дешева робоча сила), а придбані (розвинені) переваги інвестиційного і інноваційного характеру, що визначають ефективність використання туристичних ресурсів. З огляду на приведені, до їхнього числа можна віднести високі рівні розвитку загальногосподарської і спеціалізованої туристичної інфраструктури, використання сучасних технологій формування і просування туристичного продукту та ефективної організації туристичного бізнесу, високий рівень кваліфікації професійних туристичних кадрів, формування привабливого туристичного іміджу дестинацій, наявність спеціалізованих науково-дослідних

і освітніх структур у сфері туризму, туристичних інформаційних центрів, ефективна система управління індустрією туризму на національному, регіональному і локальному рівнях. Таким чином, перераховані автором чинники і потенційно-факторні детермінанти розвитку ТКУ генеруються і, відповідно, визнаємо, що їх імовірно залучити до цілеспрямованого управління розвитком будь-якої сфери економічної діяльності, у тому числі і ТКУ.

Тоді, за рахунок залучення внутрішніх та іноземних умов, зокрема, щодо: а) формування й освоєння інвестицій; б) активізації інноваційної діяльності; в) розбудови та забезпечення певного рівня конкурентних переваг більш високого рангу в порівнянні з природно-ресурсними факторами – можна досягти визначених орієнтирів розвитку не лише в межах ТКУ, а й, як нами визначено вище, в межах НГ, у цілому. Відтак, світовий досвід свідчить про те, що успішний розвиток туристичного комплексу країни і розширення експорту туристичних послуг вимагають активної участі держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мескон М. Основы менеджмента: пер. с англ. / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Дело, 1994. – 702 с.
2. Сардак С. Перспективы развития современного бизнеса [Текст] / С. Сардак // Менеджмент и менеджер // журнал, ООО Менеджмент-XXI. – 2008. – № 1. – С. 4-12.
3. Процес, процессный подход [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.certicom.kiev.ua/proc.html#procespodhod>
4. Міжнародний стандарт ISO 9000. Системи менеджменту якості. Основні положення і словник. – 2000-12-15. ISO - 2000.
5. Безгін К. С., Гришина І. В. Порівняльний аналіз процесного та функціонального підходів до управління підприємством [Текст] // К. С. Безгін, І. В. Гришина / Вісник економічної науки України. – № 2, 2009. – С. 1 – 7.
6. Яроцький О. В., Стадник В. В. Можливості процесного підходу в управлінні ефективністю функціонування виробничого підприємства [Текст] // О. В. Яроцький, В. В. Стадник / Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – № 1, Т. 1. – С. 47. – 52.
7. Ткачова С. С. Еволюція процесного підходу до операційної а управлінської діяльності підприємств [Текст] // С. С. Ткачова / Вісник СумДУ. Серія "Економіка", №2/2012. – С. 68 – 75.
8. Кузьмін О. Є. Концепція та еволюція провально-структурованого менеджменту [Текст] // О. Є. Кузьмін / Економіка: реалії часу. – №2 (3), 2012. – С. 7 – 14.
9. Шиманська В. В. Формування організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу на засадах реалізації державно-приватного партнерства. [Текст] / В. В. Шиманська // Вісник ЖДТУ. – Серія: Економічні науки. – Житомир: Житомирський державний технологічний ун-т МОН України, 2013. – № 4 (66). – С. 220 – 228.
10. Економіка і інформація: енциклопедичний словник / авт.-уклад. Л. Г. Мельник]. – Суми: Університетська книга, 2005. – 236 с.
11. Економічний словник-довідник / [авт.- уклад. Мочерний С. В.]. – К.: Феміна, 1995. – 367 с.
12. Багіев Г. Л. Поиск эффективных технологий маркетинга, предпринимательства и бизнеса [Текст] / Г. Л. Багіев, Ю. Н. Соловьева. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2004.
13. Партин Г. О. Основні види аутсорсингу та їх застосування в управлінні діяльністю підприємства // Г. О. Партин, О. В.-Дідух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16661/1/371-637-638.pdf>

УДК: 005:331.101: 327

Yurchenko O., Ph.D

Kyiv

THE ROLE OF MANAGEMENT IN THE CREATION AND DEVELOPMENT OF UMAN CAPITAL IN THE PROCESS OF SOCIAL AND CULTURAL INTEGRATION

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ У СТВОРЕННІ ТА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

The theory and practice of modern management demonstrate that in the most effective organizations the styles of management have definite specificity as against those, which one dominant in other firms. There is a lot of research in the most rational approaches to management of organization, which would provide the best effect of resources using, including human. The experience of many organizations of the different legal forms in agrarian sector testifies that relevance of styles used by the leaders. Thus the approaches in management of human resources, understanding of styles as important factor in efficient management the human capital are rather actual. The managers of the majority of Europeans and post-soviet countries have hard times. First of all it depends on fast changes of the organizations' environment. Among most serious problems are: intensification of an international competition, limitation of resources, increasing of ecological requirements. Moreover economic and political structures of European Union act in Europe. They produce the special laws. These laws and rules create capabilities as well as the restrictions. The managers-scientists and specialists have the common idea, that relevant reason of survival of the most effective organizations in competitive constantly changeable conditions are formations of progressive styles of management, which accumulate achievements of the modern administrative approaches. The main aim of management is to create and develop the human capital of organizations as its major resource.

It is necessary to mark, that style of management it is the long course of conduct of the leader, the special nature of his dialogue with employees and organization of personal activity. Other scientists see in style of management the special tool of influencing of the leader on employee that includes combination of motives to activity. According to our reckoning, the style of management is a combination of methods, which are permanently applied by the leader at the solution of problems of organization.

As we see, there are some differences in views of the scientists on style of management, however all of them illustrate the nature of business relation, attitude of the leader to employee, reshaping undergrounds for development both implementation of their available and potential capacities, knowledge and habits.

What styles of management are most reasonable for agrarian enterprises at the present stage of their development? What of them is necessary to afford advantage in organizations, which one have elected and will realize policy on economical ascending? And whether it is possible in general to speak about the best formation and implementation of the human capital style of management in collective? What methods and means, administrative approaches and technologies it is necessary to apply that the human capital of organization increased and its(her) competitiveness became stronger?

It is necessary to indicate, that the typology of styles of management was not finally added up yet, that is why in the special scientific literature them categorize variously. A lot of scientists thus apply miscellaneous yardsticks of classification of styles. Among most widespread of them are concentration of an authority and degree of delegating of authorities; whether orientation of the leader to the factors of effecting on concerns during activity; national traditions and others.

The most widespread and classic classification of styles of management is the one, which was formulated by the American psychologist K. Levin. Depending on a level of concentration of an authority in one hands and degrees of delegating of administrative authorities he allocated authoritarian (autocratic, directive), democratic (collective, cooperative) and liberal (all-allowing, free) styles of management. According to our point of view, it's practically impossible to allocate the both advantages and the necessity of using this or that style uniquely in the present situation.

Certainly, formation of a definite style of leadership and its application in management of organizations is predetermined by many factors. As main of them we should name the following: the personal characteristics of the leader; a level of development of collective; the size (quantitative structure) of the collective; a level of knowledge of employees; the level of management of the leader; the nature of situations, in which it is necessary to make the administrative decision etc.

The theory and practice of management demonstrate that the authoritarian style of management can be effective in an initial stage of organization of activities and formation of new collective under conditions, when its assistants are characterized by democratic

orientation. In this case the employees expect the instruction and are not inclined to show initiative. Later, at the second stage of development of collective, when the informal relations are already formed, and the values and reference points of employees become known, the leader should be redirected on democratic style of management, and the assistants should support it by the indispensable requirements. In opinion of the scientist, such complementary style of leadership helps to work effectively always, because it's based on a principle of insistence and confidence. After the development of collective the leader is more ready to delegate authority and to attract the employees to acceptance of the administrative solutions. The formation of styles of management is influenced by quantity of employees per one leader in organization. In large formations the leaders legally prefer authoritarian style of management; and on the contrary,

to the leaders prefer more democratic orientation in small firms.

Integration of Ukraine in global economic community, joining the European Union's structure and desire of domestic firms, to stand in serious competition predetermines necessity for the leaders to find out optimum management style.

REFERENCE

1. J. Zavadskyy. Agricultural Management: Textbook. - K.: Vyshcha .shkola, 1992. - 367 p.
2. V. Lyebyedyev. Psychology and control. - M: Agropromizdat, 1990.-147 p.
3. M. Meskon and others. A fundamentals of management: пер. With англ. - M.: business, 1992. - 702 p.
4. Control of staff: the manual/ Ph. Zinoviyev.- Simferopol:Tavriya,1998.-236 p.
5. Psychology of management. The practical tests of the chief. Under ред. L. Crimean. - Zaporozhye: 1993. - 64 seconds

УДК:330.34(635)

HAILEMICHAEL ABEL TADESSE,

DEJENE NATANIM SOLOMON.

Supervisor: VOLOVIK N. L.

Kiyv

ETHIOPIA'S ECONOMY

ЕКОНОМІКА ЕФІОПІЇ

Economy overview:

Ethiopia's economy is based on agriculture, but the government is pushing to diversify into manufacturing, textiles, and energy generation. Coffee is a major export crop. The agricultural sector suffers from poor cultivation practices and frequent drought. Although recent joint efforts by the Government of Ethiopia and donors have strengthened Ethiopia's agricultural resilience, changes in rainfall associated with worldwide weather patterns continue to create food insecurity for millions of Ethiopians. The banking, insurance, telecommunications, and micro-credit industries are restricted to domestic investors, but Ethiopia has attracted significant foreign investment in textiles, leather, commercial agriculture, and manufacturing. Under Ethiopia's constitution, the state owns all land and provides long-term leases to the tenants; land use certificates are now being issued in some areas so that tenants have more recognizable rights to continued occupancy and hence make more concerted efforts to improve their leaseholds. While GDP growth has remained high, based on high saving and high investment, per capita income is among the lowest in the world. Ethiopia issued a second state-led Growth and Transformation development plan in mid-2015,

which prioritizes industrialization and urbanization. Ethiopia has achieved high single-digit growth rates for the last decade through government-led infrastructure expansion and commercial agriculture development.

Economic sectors

The state is heavily engaged in the economy. Ongoing infrastructure projects include power production and distribution, roads, rails, airports and industrial parks. Key sectors are state-owned, including telecommunications, banking and insurance, and power distribution. Aside from wholesale and retail trade, transportation, and communications, the services sector consists almost entirely of tourism. Being the leading from Africa with UNSECO inscribed tangible and intangible heritages, the nation has not yet gained more from the tourism industry. The tourism sector of Ethiopia has generated \$2.57 billion in the first nine months of Ethiopia's fiscal years started July 8, 2018. The review stated that travel and tourism reportedly contributed \$7.4 billion to Ethiopia's economy, an increase of \$2.2 billion in 2017. The sector now represents 9.4 percent of Ethiopia's total economy. It supported 2.2 million jobs or 8.3 percent of total employment and was primarily driven by leisure travelers, according to WTTC review.

Current economy status

The banking, insurance, telecommunications, and micro-credit industries are restricted to domestic investors, but Ethiopia has attracted roughly \$8.5 billion in foreign direct investment, mostly from China, Turkey, India and the EU; US FDI is \$567 million. Investment has been primarily in infrastructure, construction, agriculture/horticulture, agricultural processing, textiles, leather and leather products.

Ethiopia's Growth and Transformation Plan

Ethiopia's *Growth and Transformation Plan II* (GTP II) aims to spur economic structural transformation and sustain accelerated growth towards the realization of the national vision to become a low middle-income country by 2025. GTP II focuses on ensuring rapid, sustainable, and broad-based growth by enhancing the productivity of the agriculture and manufacturing sectors, improving the quality of production, and stimulating competition within the economy.

GTP II sets out the following objectives:

1) Achieve an annual average real GDP growth rate of 11 percent within a stable macroeconomic environment and thereby contribute towards the realization of Ethiopia's vision of becoming a lower middle-income country by 2025, while pursuing comprehensive measures towards narrowing the saving-investment gap and bridging the widening trade deficit.

2) Develop domestic engineering and fabrication capacity and improve productivity, quality, and competitiveness of the domestic productive sectors

(agriculture and manufacturing industries) to speed up structural transformation;

3) Further solidify the on-going public mobilization and organized participation to ensure the public become both owners and beneficiaries from development outcomes;

4) Deepen the hegemony of developmental political economy by strengthening a stable democratic developmental state.

Ethiopia's Macro-Economy Status At Era of Change

During the 2017/18 fiscal year, the country's exports have generated some 2.8 billion USD, attaining 78.9 percent of the plan. The performance has dropped by 2.8 percent from that of the previous year. On the hand, the country's has spent some 55.5 billion USD for its imports, exceeding the previous year expenditure on imports by 24.6 billion. All in all, imports of industry inputs, petroleum and motor oil, and foods and beverage have shown 369.8, 614.4 and 20.8 percent increment respectively from the previous fiscal year.

To narrow the huge difference in the trade balance, the country has been extensively working to add values to its exports. For this, one of the key venture that received due attention by the government has been the establishment of industrial parks, particularly manufacturing industries.

REFERENCE

1. Ethiopian national planning commission - The World Bank.
2. Ethiopian Herald new
3. Ethiopian ministry of economy& finance

КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ: ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

УДК:004: 681.322:621.391

Акопов Д.О.

м. Київ

КРИПТОГРАФІЯ – ІСТОРІЯ, МЕТОДИ ТА СТАНДАРТИ.

Криптографія (походить від давньогрецького $\kappa\rho\upsilon\lambda\tau\acute{o}\varsigma$ “прихований” й $\gamma\rho\acute{\alpha}\phi\omega$ “пишу”) – галузь знань, що вивчає принципи і методи перетворення даних, роблячи їх неможливими для прочитання стороннім. Створено з метою забезпечення конфіденційності, а також запобігання небажаних модифікацій і несанкціонованого використання.

З давніх часів проблема захисту інформації за допомогою її перетворення, що виключає можливість її прочитання сторонньою особою особливо сильно хвилювала людський розум. Історія криптографії так само стара, як і історія мови усього людства. Більш того сама писемність спочатку була криптографічною системою, так як в стародавніх суспільствах нею володіли лише обрані. Священні письмена Стародавнього Єгипту а також Стародавньої Індії тому гарні приклади.

Шифровані повідомлення активно використовували вже в Стародавній Іудеї. Необізнана людина могла бачити тільки нічим не пов'язаний на перший погляд набір букв. Але ті, хто володів спеціальною формулою, могли легко прочитати послання. Адже кожній букві секретного тексту відповідав правильний знак алфавіту. Наприклад, слід було замість першої літери алфавіту читати останню, замість другої – передостанню і так далі. Такий спосіб шифровки отримав назву атбаш.

Одним з найвідоміших прикладів зашифрованих повідомлень вважається листування Юлія Цезаря. Знаменитий полководець використовував дуже простий, але водночас цілком надійний спосіб криптографічного тексту: замість правильної літери писалася та, що перебувала в латинському алфавіті на три позиції далі. Це дозволяло складати повідомлення дуже швидко і так само швидко їх розшифровувати. Якщо врахувати, що римляни не робили пробілів між словами, то в підсумку лист перетворювалося в безліч нічим не пов'язаних знаків. Відповідно, вороги нічого не могли зрозуміти з перехопленого повідомлення.

Бурхливий розвиток криптографічних систем настав в роки першої, а також другої світових війн. Поява обчислювальних засобів, починаючи з післявоєнного часу і по нинішній день, прискорило розробку криптографічних методів та їх вдосконалення.

Велику роль в поширенні знань по криптографії в широких колах зіграла написана в 1967 році книга американського журналіста Девіда Кана «Зломши коди», присвячена історії криптографії до 50-х років XX століття, але не містила технічних деталей.

В даний час в основі всіх технологій захисту даних лежать різні методи шифрування. Шифруванням називається оборотний процес перетворення інформації з метою їх приховування від непривілейованих осіб. Важливою особливістю будь-якого методу шифрування вважається використання ключа, який стверджує вибір певного перетворення з усіх можливих для даного методу.

Для того, щоб інформація, що пройшла шифрування, перетворилася в безглуздий для стороннього користувача набір символів, були розроблені спеціальні алгоритми шифрування. В цілому, всі алгоритми можна розбити на 2 групи: симетричні і асиметричні.

Симетричні алгоритми (AES, DES, ГОСТ, Blowfish, CAST) використовують для шифрування та дешифрування один ключ даних. Головний недолік цих алгоритмів - в разі крадіжки ключа шифрування, зловмисник може викрасти і розшифровані дані. Крім того, існують технології кріптоатак, що дозволяють дешифрувати дані без використання ключа шифрування.

Асиметричні алгоритми (El-Gamal, RSA) використовують для шифрування різні ключі - відкритий і закритий. Відкритий ключ передається по незахищених каналу і призначений для перевірки ЕЦП і шифрування повідомлення. Для генерації ЕЦП і дешифрування застосовується секретний ключ. Асиметричні алгоритми шифрування частково вирішують проблему перехоплення ключів. Зловмисник не зможе розшифрувати інформацію навіть якщо перехопить ключ.

AES (Rijndael). В даний час є федеральним стандартом шифрування США. Затверджено міністерством торгівлі в якості стандарту 4 грудня 2001 року. Рішення вступило в силу з моменту опублікування в федеральному реєстрі (06.12.01). Як стандарт прийнятий варіант шифру тільки з розміром блоку 128 біт.

DES - федеральний стандарт шифрування США в 1977-2001 роках. Як федеральний стандарт США прийнятий в 1977 році. У грудні 2001 року втратив свій статус в зв'язку з введенням в дію нового стандарту.

ГОСТ 28147-8. Стандарт Російської Федерації на шифрування і імітозахист даних. Спочатку мав гриф (ОВ або СС - точно не відомо), потім гриф послідовно знижувався, і до моменту офіційного проведення алгоритму через Держстандарт СРСР в 1989 році був знятий. Алгоритм залишився ДСП (як відомо, ДСП не вважається грифом). У 1989 році став офіційним стандартом СРСР, а пізніше, після розпаду СРСР, федеральним стандартом Російської Федерації.

Blowfish – складна схема вироблення ключових елементів істотно ускладнює атаку на алгоритм методом перебору, проте робить його непридатним для використання в системах, де ключ часто змінюється, і на кожному ключі шифрується невеликі за обсягом дані. Алгоритм найкраще підходить для систем, в яких на одному і тому ж ключі шифруються великі масиви даних.

El-Gamal. Може бути використаний для вирішення всіх трьох основних завдань: для шифрування даних, для формування цифрового підпису та для узгодження загального ключа. Безпека цього алгоритму заснована на труднощі обчислення дискретних логарифмів. Цей алгоритм фактично використовує схему Діффі-Хеллмана, щоб сформувати загальний секретний ключ для абонентів, що передають один одному повідомлення, і потім повідомлення шифрується шляхом множення його на цей ключ.

CAST - у певному сенсі аналог DES.

Варто врахувати, що будь-яка система шифрування, за винятком криптостійких, може бути зламана за допомогою простого перебору ключів. Інший спосіб злому систем шифрування полягає в перехопленні повідомлень і їх аналізі. Здатність шифрсистем протистояти злому називається криптографічною стійкістю. При виборі системи шиф-

рування варто покладатися, головним чином, на цей показник.

Зараз на ринку інформаційної безпеки пропонується безліч засобів і комплексів, які реалізують перевірені часом криптографічні алгоритми. Всі ці системи об'єднує принцип «прозорого шифрування», сенс якого полягає в тому, що дані шифруються в реальному часі, при цьому вони не є окремою операцією.

Відповідно до законодавства США (угода International Traffic in Arms Regulation), криптографічні пристрої, включаючи програмне забезпечення, відносяться до систем озброєння.

Тому при експорті програмної продукції, в якій використовується криптографія, потрібен дозвіл Держдепартаменту. Фактично експорт криптографічного продукції контролює NSA (National Security Agency). уряд США дуже неохоче видає подібні ліцензії, оскільки це може завдати шкоди національній безпеці США. Разом з тим зовсім недавно компанії Hewlett-Packard видано дозвіл на експорт її криптографічного комплексу Ver Secure в Великобританію, Німеччину, Францію, Данію й Австралію. Тепер Hewlett-Packard може експлуатувати в ці країни системи, що використовують 128 бітний криптостандарт Triple DES, який вважається абсолютно надійним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саймон Сингх. Книга шифрів. Таємна історія шифрів і їх розшифрування / Саймон Сингх – Москва : Астрель, 2007. – 448 с.
2. Музикантський А.І. Лекції по криптографії / Музикантський А.І., Фурин В.В. — Москва : МЦНМО, 2010. – 64 с.
3. Рябко Б.Я. Криптографічні методи захисту інформації : Навчальний посібник / Рябко Б.Я., Фіонов А.Н. — Москва : Горькая линия — Телеком, 2005, – 229 с.
4. Ростовцев А. Р., Михайлова М. У. Методи криптоанализа класичних шифрів. -М.: Наука, 1995. -208 с.
5. Герасименко В. А., Скворцов А. А., Харитонов И. Е. Нові напрями застосування криптографічних методів захисту. -М.: Радіо і зв'язь.-1989.-360с.

УДК: 004.4

ВІНІЧУК А.В.

Наук. керівник: ВОЗНЯК О.М., к.т.н.

м. Вінниця

АВТОМАТИЗАЦІЯ ТЕСТУВАННЯ WEB-СТОРИНОК ЗА ДОПОМОГОЮ ДРАЙВЕРА БРАУЗЕРА SELENIUM WEBDRIVER

Створення будь-якої сторінки, навіть досвідченими розробниками, неможливе без помилок різного характеру, які можуть погіршити роботу сайту. За витратами часу і людських ресурсів найзатратнішими є етапи розробки, пов'язані з пошуком помилок у готових продуктах. Незважаючи на те, що зусилля, необхідні для внесення невеликих змін, як правило, мінімальні, вони можуть вимагати чималих зусиль для перевірки якості зміненої програми. І при досягненні певного критичного об'єму робіт по тестуванню web-сторінки за короткий проміжок часу одним з оптимальних рішень стає автоматизація процесу тестування.

Тестування – це перевірка якості програмного забезпечення згідно з документацією до даного програмного забезпечення [1]. Основна задача тестувальника – зменшити кількість неприємних сюрпризів для кінцевого користувача

Популярність інтернет-технологій зростає завдяки легкому доступу користувачів до інтернет ресурсів. Зараз знайти в світовій мережі можна практично все, починаючи від простої довідкової інформації до матеріалів унікальних та важкодоступних. І якщо ще недавно web-сторінок було небагато і доволі простого змісту, то зараз їх кількість невпинно зростає і також зростають вимоги до їх наповненості та функціонування.

Менеджери проектів і розробники які створюються сучасні web-сторінки, стикаються зі складними задачами, які потрібно вирішувати за короткий термін та з мінімальним використанням ресурсів. В зв'язку з цим, з'являється потреба у швидкому, але якісному й адекватному тестуванню частин та всього готового продукту. Для досягнення цієї цілі найбільш вигідним є автоматизоване тестування. Також з плином часу продукт стає більш складним у зв'язку із збільшенням вимог до сайту, через додавання нових функцій, виправлення існуючих помилок, і т.д. Підвищення складності буде мати тенденцію до зниження тестового покрит-

тя і в кінцевому рахунку впливає на якість продукту. Інші фактори також можуть впливати на загальну вартість продукту і час нових релізів програмного забезпечення. Отже, для того, щоб бути впевненим у готовому продукті, розробники повинні провести як можна більше різнопланових тестів, для можливого охоплення якомога більшої кількості сценаріїв роботи сайту та перевірки адекватної реакції на будь-які дії користувача.

Тестування web-сайту, як і тестування будь-якого компонента в цілому, – техніка контролю якості, що перевіряє відповідність між реальною і очікуваною поведінкою сторінки, яка описана в документації, завдяки кінцевому набору тестів, які обираються певним чином [2].

Наведені проблеми зумовлюють актуальність даної роботи, в якій зосереджена увага на дослідженні та можливості створення інструментального засобу, який би дозволяв пришвидшити процес тестування готового продукту та спростити підтримку розроблених тестів.

Метою роботи є зменшення часу, що витрачається на проведення стандартних часто вживаних тестів при розробці web-сторінок.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі:

- розглянути основні методи тестування при розробці сайтів та програм;
- проаналізувати основні методи і засоби автоматизованого тестування сайтів та програм;
- розробити тестові сценарії (скрипти) для автоматизованого тестування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Канер Кем. Тестирование программного обеспечения. Фундаментальные концепции менеджмента бизнес-приложений / Кем Канер, Джек Фолк, Нгуен Енг Кек – К.: ДиаСофт, 2001. – 544 с.
2. Элфрид Дастин Автоматизированное тестирование программного обеспечения / Элфрид Дастин, Джефф Рэшка, Джон Пол – М.: Лори, 2003. – 590 с.

УДК: 004.7 (075)

ГИРА В. А.

Наук. керівник: ГНАТЮК О.М., викладач

м. Вінниця

ПРОЕКТУВАННЯ ЛОКАЛЬНОЇ КОМП’ЮТЕРНОЇ МЕРЕЖІ

Навчальна комп’ютерна практика наближає студентів у процесі навчання до майбутньої професії, ознайомлює їх з майбутньою професійною діяльністю, сприяє розвитку їх творчих здібностей, навичок, ділового спілкування у колективі.

Метою виробничої практики для студентів є оволодіння студентами сучасними методами ефективного застосування комп’ютерних та мережних технологій для вирішення задач комплексної автоматизації підприємств і установ, вивчення практичних рішень в галузі організації та побудови регіональних, корпоративних та локальних комп’ютерних мереж, розподілених комп’ютерних систем, дослідження характеристик, виконуваних функцій, етапів розробки, тестування та впровадження використовуваних на об’єктах практики універсального та спеціалізованого апаратного та програмного забезпечення.

Для інформаційного забезпечення та швидкого доступу до інформації необхідно спроектувати і розробити комп’ютерну мережу, яка повинна виконувати наступні функції:

- створення єдиного інформаційного простору, здатного охопити всіх користувачів і надати їм інформацію створену у різний час і в різному програмному забезпеченні для її обробки;
- підвищення достовірності інформації, а так само створення архівів даних які можна вико-

ристовувати надалі, але на даний момент необхідності в них немає;

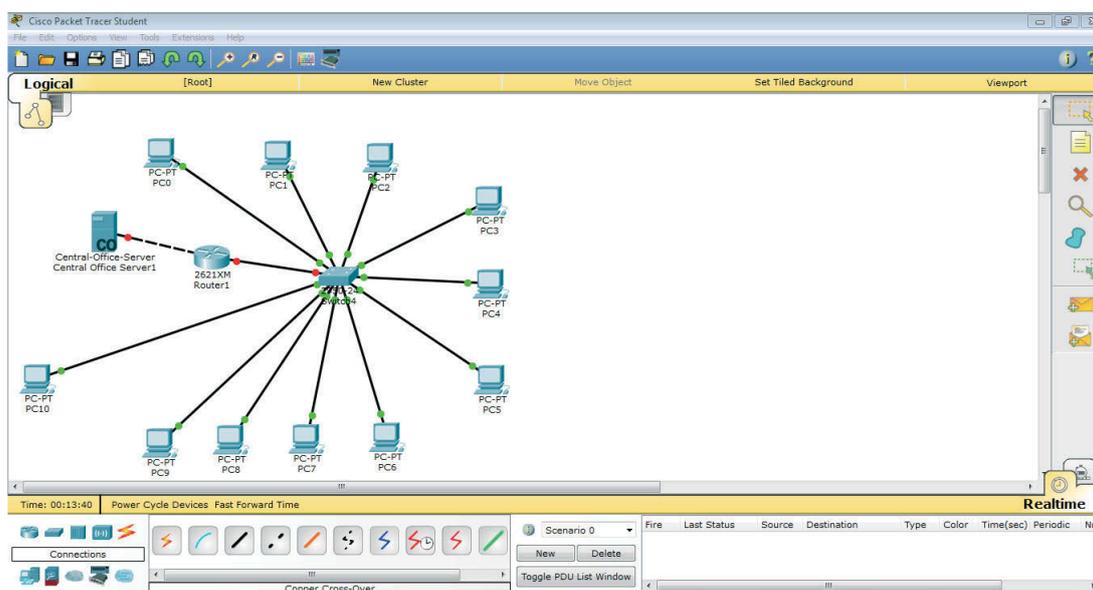
- забезпечення ефективної системи накопичення, зберігання і пошуку технологічної, техніко-економічної і фінансово-економічної інформації по поточній роботі і виконаній якийсь час назад (архівна інформація) за допомогою створення глобальної бази даних.

Передача інформації між комп’ютерами існує, напевно, з самого моменту виникнення обчислювальної техніки. Вона дозволяє організувати спільну роботу окремих комп’ютерів, вирішувати одну задачу за допомогою декількох комп’ютерів, спеціалізувати кожний з комп’ютерів на виконання якоїсь однієї функції, спільно використовувати ресурси і вирішувати безліч інших проблем.

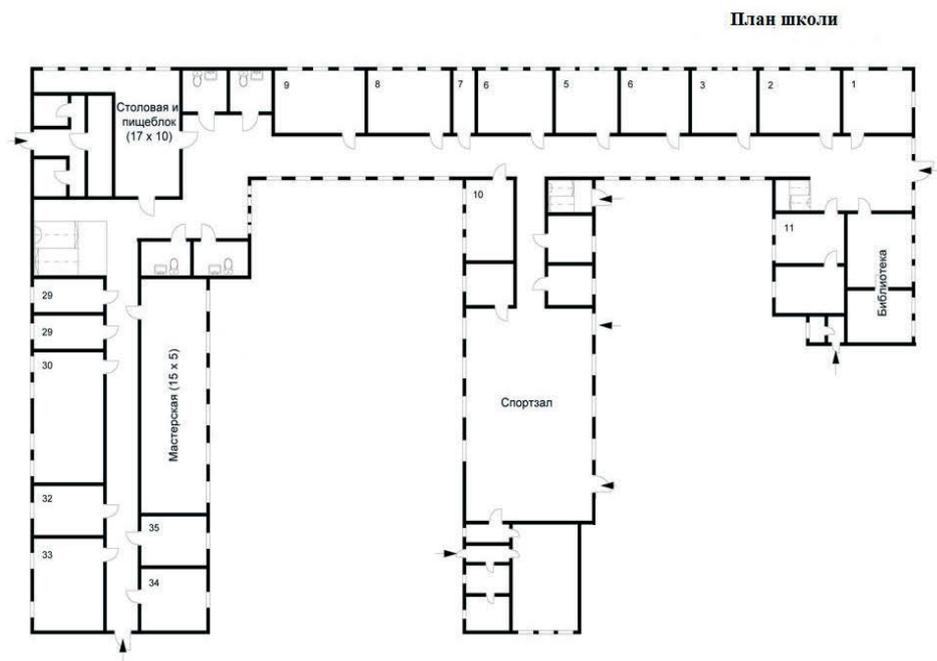
Ознаки локальної мережі:

- висока швидкість передачі, велика пропускна спроможність;
- низький рівень помилок передачі (або, що те ж саме, високоякісні канали зв’язку);
- ефективний, швидкодіючий механізм управління обміном;
- обмежене, точно визначене число комп’ютерів, що підключаються до мережі.

Більшість локальних мереж мають вихід в глобальну мережу, але характер інформації яка передається, принципи організації обміну, режими дос-



Мал. 1. Схема локальної мережі Сарнівського ЗЗСов програмі Cisco Packet Tracer



Мал. 2. План будівлі школи

типу до ресурсів усередині локальної мережі, як правило, сильно відрізняються від тих, що прийняті в глобальній мережі.

В програмі Cisco Packet Tracer (Мал.2.1) було створено робочу схему локальної комп'ютерної мережі школи. Cisco Packet Tracer — це багатофункціональна програма моделювання мереж, яка дозволяє студентам експериментувати з поведінкою мережі і оцінювати можливі сценарії.

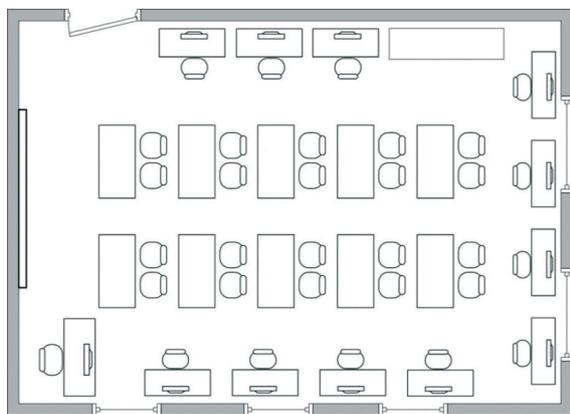
Приміщення Сарнівського ЗЗСО має розмір 50х31х3м. В свою чергу клас інформатики має розміри 15х7х3 м. Поверхня підлоги рівна, не слизька, зручна для вологого прибирання, є покриттям антистатичного лінолеуму. Для забезпечення нормованих значень мікроклімату, вмісту шкідливих речовин, іонного вмісту повітря приміщення містить систему витяжної вентиляції та кондиціювання. Вона не граничить з приміщеннями, в яких

рівень шуму і вібрації перевищує допустимі значення. Для даного проекту маємо план приміщення Сарнівського ЗЗСО, так класу інформатики який наведено на малюнках 2 та 3.

Оптоволоконний кабель (fiber optic) — це оптичне волокно на кремнієвій або пластмасовій основі, поміщене в матеріал з низьким коефіцієнтом заломлення світла, яке закрито зовнішньою оболонкою. Оптичне волокно передає сигнали тільки в одному напрямі, тому кабель складається з двох волокон. На передавальному кінці оптоволоконного кабелю потрібне перетворення електричного сигналу в світловий, а на приймальному кінці зворотне перетворення. Основна перевага цього типу кабелю — надзвичайно високий рівень перешкодозахисної і відсутність випромінювання. Таким чином для реалізації проекту буде використано неекрановану виту пару категорії 5.

Для прокладки мережі між будівлями буде використано екрановану, тросовану виту пару з поліетиленовою оболонкою, категорії 5.

Сервер є одним з важливіших елементів мережі, робота сервера не повинна затримувати роботу всієї мережі, тому при виборі серверу необхідно врахувати навантаження та задачі серверу. Основна задача серверу в спроектованій мережі це забезпечити цілодобовий доступ до єдиної бази даних, та до бази відео матеріалів.: процесор AMD ATHLON 64 X2 7550+(AM2+); материнська ASUSnFORCE 720DM4N78 ATX; пам'ять 2 Гб з частотою 800 МГц; жорсткий диск 500 Гб SerialATAIISeagate/Maxtor 16Mb; корпус ChieftecCD-01B-B з блоком живлення на 500Вт, монітор LGW1942T. Блок безперебійного живлення. APC Back-UPS Pro 900VA, AVR, 230V, CIS.



Мал. 3. План кабінету інформатики

У структурованій кабельній конфігурації всі ПК, які входять в мережу, взаємодіють з комутатором. Для реалізації проекту обрано комутатор DES-1016D/F1

Маршрутизатор (англ. router) — електронний пристрій, що використовується для поєднання двох або більше мереж і керує процесом маршрутизації, тобто на підставі інформації про топологію мережі та певних правил приймає рішення про пересилання пакетів мережевого рівня (рівень 3 моделі OSI) між різними сегментами мережі. Для реалізації проекту обрано маршрутизатор DIR-140L.

Практично всі сучасні ОС підтримують роботу в мережі. Для сервера найчастіше використовуються NewellNetWare, Unix, Linux, і Windows 2003Server. Для забезпечення правильної і надійної роботи сервера на Сарнівського ЗЗСО була обрана ОС Windows 7 Server, клієнтська операційна система – Windows7.

Установивши сервер DNS, необхідно вирішити, як будуть управлятися сервер і файли бази даних DNS. Хоча зміни у файлах бази даних можна вносити й за допомогою текстового редактора, цей метод не рекомендується. Краще обслуговувати сервер DNS і файли бази даних засобами оснащення DNS.

Мережеві технології у відриві від комплексного захисту інформації, яка передається мережевими каналами зв'язку, розглядати неможливо.

Антивірусна програма (або просто антивірус) — це програма, яка призначена для знаходження небажаного ПЗ (сюди віднесемо комп'ютерні віруси, троянські програми, програми-шпигуни тощо), для лікування заражених файлів, а також попередження зараження інформаційної системи.

Мережа захищена від несанкціонованого доступу та атак з Інтернету за допомогою засобів WindowsServer 7 та антивірусу KasperskyAnti-VirusPersonal 10.0.

В ході виробничої практики була прийнята участь в розробці локальної мережі, для Сарнівського ЗЗСО. Ця мережа об'єднує 15 робочих станцій, які розміщені в одній будівлі та 1 сервер, призначений для керування та адміністрування мережі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абель В. Assembler для DOS, Windows и UNIX Серия: Для программистов Издательство: ДМК, 2000 г.
2. Бек А. Введение в системное программирование. - М.: "Мир", 1988.
3. Вишняков В.А., Петровский А.А. Системное обеспечение микроЭВМ. - Минск: "Вышэйшая школа", 1990.
4. Майко Г.В. Ассемблер для IBM PC: - М.: "Бизнес-Информ", "Сирин" 1999 г. - 212 с.
5. Зубков С.. Язык Ассемблера для IBM PC и программирования/пер.с англ. - М.: Высш.шк., 1992. - 447 с.
6. Смирнов Н.Н. Программные средства персональных ЭВМ. - Л.: Машиностроение, 1990. - 271 с.

УДК:004:378

Гнатюк О.М., викладач

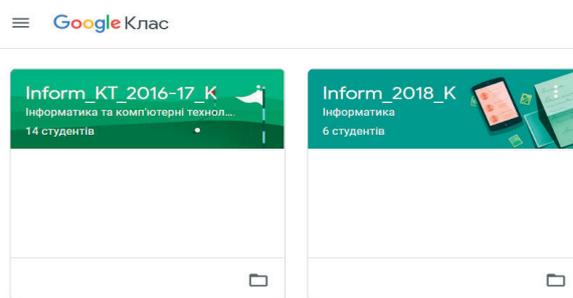
м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM

В останні роки інформаційні технології набувають дедалі більшої популярності, і сьогодні вже абсолютно зрозумілі доцільність та необхідність їх застосування. Впровадження хмарних технологій у процес навчання – це логічний крок в ногу із часом, що веде до значного розширення можливостей, відкритості, мобільності, доступності, а як наслідок – і якості навчання.

Відбувається інтенсивне впровадження хмарних технологій і сервісів в систему освіти, що впливає як на розвиток засобів навчання, так і на інші компоненти технологічної підсистеми методичної системи: на методи та форми організації навчання. [2, с.83]

Google Classroom – це інструмент, що пов'язує Google Диск, Документи Google, Google Таблиці та презентації і Gmail разом, допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати і організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу.



На нашу думку, у Класі зручно працювати як викладачеві, так і студенту, оскільки служба забезпечує користувачів універсальним робочим апаратом, має зручний інтерфейс і можливості, необхідні учасникам освітнього процесу.

Особливості роботи в класі:

1. Налаштування класу. Для кожного класу створюється свій ключ доступу, який студенти та

інші викладачі використовують для приєднання до спільноти.

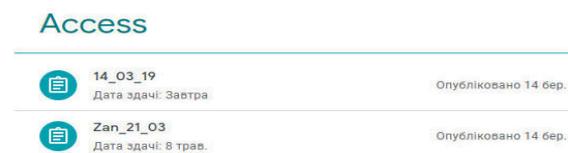


2. Інтеграція з Google Диском. Коли викладач використовує Google Classroom, папка «Клас» автоматично створюється на його робочому Google Диску. Для студентів також створюється папка «Клас» з вкладеними папками для кожного класу, до якого вони приєднуються.

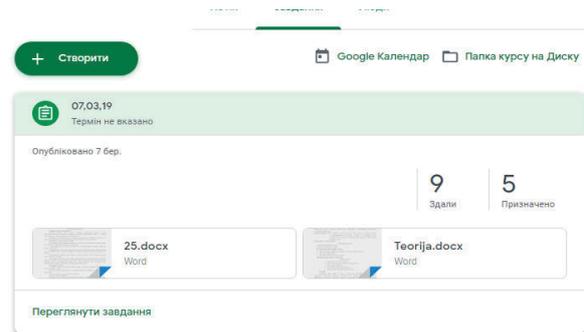


3. Створення та розповсюдження завдань. При створенні завдання у вигляді Google-документа, платформа буде створювати і поширювати індивідуальні копії документа для кожного студента в класі за бажанням викладача, що значно спрощує технічні аспекти освітнього процесу.

4. Обмеження в часі. При створенні завдань викладач може вказати термін виконання роботи. Коли студент здає завдання до завершення терміну виконання, на його документі з'являється статус «Перегляд», що дозволяє викладачеві перевірити роботу. Після перевірки викладач може повернути завдання студенту для доопрацювання. Воно автоматично переходить в статус «Редагування» і студент продовжує роботу над документом.



5. Контроль за виконанням завдань. За усіма завданнями можна спостерігати одночасно, і контролювати роботу над окремим завданням відразу в декількох класах.



6. Комунікування в класі. Завдяки поєднанню можливостей сервісу "Оголошення" і коментування завдань в Класі, викладачі та студенти завжди підтримують зв'язок і слідкують за станом виконання/перевірки кожного завдання.



Використання Google Classroom не зводиться до заміни паперових носіїв інформації електронними. Сервіс дозволяє поєднувати процеси вивчення, закріплення та засвоєння навчального матеріалу, які під час традиційного навчання відокремлені один від одного[4, с. 178].

Документи Google дозволяють дистанційно працювати над загальними документами і проектами, подавати новий матеріал, розміщуючи його в ресурсах групи, у вигляді текстів, посилань на Інтернет – ресурси, записів відеоуроків з певної теми.

Система дозволяє в електронній формі проводити проміжний контроль знань. Тестові завдання створюються за допомогою Google-Форм з використанням можливості перемішувати питання і порядок відповідей.

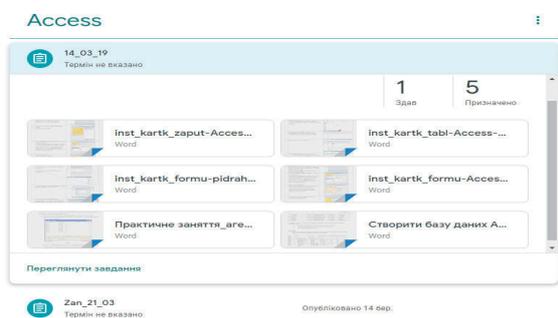
Учень має доступ тільки до своїх завдань, а вчитель бачить завдання кожного учня і може поставити оцінки за виконані роботи, написати коментарі та зауваження, або повернути завдання на доопрацювання.

Таким чином, сервіс дає можливість індивідуалізувати навчальний процес, спрощуючи роботу, разом з тим збільшуючи кількість індивідуально-групових методів і форм навчання. Також використання Classroom сприяє підвищенню мотивації до навчання, дозволяє економити час підготовки до навчання; наочність і інтерактивність інформації при подібній організації сприяє кращому засвоєнню інформації.

Завдання зберігаються і оцінюються в наборах додатків Google, які дозволяють взаємодіяти між викладачем і студентом або між студентами. Замість того, щоб ділитися документами, які знаходяться на диску Google, файли розміщуються на диску учня, а потім відправляються для оцінки. Вчителі можуть вибрати файл, який потім можна розглядати як шаблон, щоб кожен учень зміг створити та відредагувати свою власну копію, а потім знову повернутися до класу.



Google Classroom підтримує різні класифікації завдань. Вчителі мають можливість прикріплювати файли до завдання, які студенти можуть переглядати, редагувати або отримувати індивідуальну копію. Студенти можуть створювати файли, а потім приєднувати їх до завдання, якщо вчитель не створив копію файлу. Вчителі мають можливість стежити за ходом виконання завдання кожним учнем, можуть робити коментарі і редагувати. Виконані завдання можуть бути оцінені викладачем і повернуті з коментарями, щоб дозволити учню переглянути роботу і виправити помилки.



Ще однією корисною особливістю класу є можливість архівувати курси в кінці семестру або року. Коли курс архівується, він видаляється з домашньої сторінки і поміщається в область «Архівні класи», щоб допомогти вчителям організувати свої поточні класи. Коли курс архівується, вчителі та студенти можуть його переглядати, але не зможуть вносити в нього ніяких змін до тих пір, поки його не буде відновлено.

Доступ до класу можна отримати не тільки з комп'ютера. Існують мобільні додатки Google Classroom, доступні для пристроїв iOS та Android. Додатки дозволяють користувачам робити фотографії і прикріплювати їх до своїх завдань, обмінюватися файлами з інших додатками та підтримують автономний доступ. Також, слід зауважити, що на відміну від деяких подібних сервісів, Google Classroom не показує реклами в своєму інтерфейсі для студентів і викладачів, а призначені для користувача дані не скануються та не використовуються в рекламних цілях.

Отже, Google Classroom є безкоштовним хмарним сервісом, який є зручним у використанні як викладачам, так і студентам різних спеціальностей.

Для детального опису роботи в середовищі Google Classroom перейти за посиланням: https://support.google.com/edu/classroom/topic/6163300?hl=ru&ref_topic=6020278

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладка Л.І. Єдиний підхід до формування структури тестових завдань для контролю знань / Л.І. Гладка, І.А. Жирякова // Восточно-Европейский Журнал Передовых Технологий. Том 1. – 2011. – №2 (49).
2. «Інформаційні технології — 2015 Збірник тез II Української конференції молодих науковців 28–29 травня 2015 року м. Київ Київ — 2015 УДК 004:378(082) ББК 32.97:74.58я73 1-74 ...»
3. Калініна Л.М., Носкова М.В. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка. – Львів, ЗУКЦ, 2013. – 182 с.
4. Тарасова С.М. Інформаційно-комунікативні технології в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом/ науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомилинського, Випуск 1.31. Педагогічні науки. – Миколаїв, 2010. –с.173-180.
5. Google «Класс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://classroom.google.com>
6. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/215.pdf>
7. https://support.google.com/edu/classroom/topic/6163300?hl=ru&ref_topic=6020278

УДК: 004.04: 615

ДЕРКАЧ М.М.

Наук. керівник: КАТРУС А.А., *ст. викладач*

м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ БАЗИ ДАНИХ ПРИ ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ З МЕДИЧНИМИ ПРЕПАРАТАМИ

Великі лікувально-профілактичні заклади, як правило, мають склад лікарських засобів і медичних виробів. Завідує таким складом провізор або головна медична сестра закладу, які здійснюють прийом медикаментів і подальшу їх видачу в відділення.

Тому складський облік має забезпечувати своєчасне та достовірне відображення операцій з надходження, переміщення і вибуття медикаментів.

Облік здійснюється за найменуваннями щодо кожного лікарського засобу окремо, із зазначенням його назви, дозування, форми випуску (таблетки, ампули і т. д.), інформації про упаковку (коробки, флакони, туби і т. д.). Назви виробника лікарського засобу, кількості, ціни і суми.

Але не завжди медикамент потрапляє до тих хто їх потребує, іноді медикамент, по тим чи іншим причинам, перебуває на складі занадто довго і тим самим псується тим самим унеможлиблює його подальший прийом пацієнтами. Завдяки БД з програмою яка заносить термін придатності як задачу яка стежить за тим щоб використовувались препарати з найменшим терміном придатності. Це зведе до мінімуму нераціональне використання ліків.

Почнемо з загальних питань.

Що таке склад – територія, приміщення (також їх комплекс), призначене для зберігання матеріальних цінностей і надання складських послуг.

У логістиці склад виконує функцію акумулювання резервів матеріальних ресурсів, необхідних для демпфірування коливань обсягів поставок і попиту, а також синхронізації швидкостей потоків товарів в системах просування від виробників до споживачів або потоків матеріалів в технологічних виробничих системах.

Отже, спочатку розберемося, що саме відноситься до лікарських засобів і медичних виробів.

Так, згідно з методичними рекомендаціями лікарські засоби – це будь-які речовини або комбінації речовин (одного або декількох активних фармацевтичних інгредієнтів і допоміжних речовин), які мають властивості і призначені для лікування або профілактики захворювань у людей, чи будь-які речовини або комбінації речовин (одного або декількох активних фармацевтичних інгредієнтів і допоміжних речовин), які можуть бути призначені для запобігання вагітності, відновлення, корекції або зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічного, імунологічного або

метаболічної дії або для встановлення медичного діагнозу.

До лікарських засобів належать:

- активні фармацевтичні інгредієнти;
- продукція *in bulk* (будь-який лікарський засіб, призначений для виробництва готового лікарського засобу, що пройшов всі стадії технологічного процесу, крім стадії фасування та / або кінцевого пакування і маркування);
- готові лікарські засоби (лікарські препарати, ліки, медикаменти);
- гомеопатичні засоби;
- засоби, що використовуються для виявлення збудників хвороб, а також боротьби із збудниками хвороб або паразитами;
- лікарські косметичні засоби та лікарські добавки до харчових продуктів.

До медичних виробів відносяться:

- прилади, комплекси, системи, обладнання, апарати, інструменти, пристрої, імпланти, приладдя, матеріали або інші вироби, в тому числі інвазивні медичні вироби;
- медичні вироби для діагностики *in vitro*;
- медичні вироби, що не досягають основної передбачуваної мети в організмі людини або на ньому за допомогою фармакологічних, імунологічних або метаболічних засобів, але функціям яких такі вироби можуть сприяти;
- медичні вироби, які використовуються як окремо, так і в поєднанні між собою, включаючи програмні засоби, необхідні для їх належного використання з метою забезпечення профілактики, діагностики, лікування, спостереження або полегшення стану пацієнта у разі захворювання, травми, каліцтва або їх компенсації; дослідження, заміни або видозміни структури (анатомії) органів, тканин або фізіологічних процесів; контролю процесів запліднення.

Тобто медичні вироби – це оборотні активи (запаси), які належать закладу і забезпечують його функціонування, а саме: перев'язувальні і шовні засоби, стоматологічні матеріали, санітарно-гігієнічні вироби та матеріали, протезно-ортопедичні вироби та матеріали, посуд лабораторний, вироби окулярної оптики, вироби та матеріали, призначені для упаковки і зберігання виробів медичних та лікарських засобів, набори реагентів для медичного, фотометричного, імуноферментного,

радиоіммунологічного та інших видів аналізів, сумки санітарні, аптечки клінічні, вироби з полімерних, гумових та інших матеріалів, приладдя, пристосування, імплантати, інструменти та інші вироби, які застосовуються в медичних цілях і будуть використані, як правило, протягом одного року і не беруться на облік як основні засоби.

Таким чином, облік більшості лікарських засобів і медичних виробів відповідає обліку інших видів запасів. Однак є й такі, які підлягають особливому предметно-кількісному обліку.

Так, предметно-кількісному обліку підлягають лікарські засоби згідно з Переліком лікарських засобів, що підлягають предметно-кількісному обліку в закладах охорони здоров'я, визначеним у додатку 3 до Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, затвердженого наказом № 360.

Предметно-кількісний облік отруйних, сильнодіючих та комбінованих лікарських засобів, що містять підконтрольні речовини, ведеться в журналі, форма якого затверджена наказом № 360.

Облік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів ведеться в журналах, форми яких передбачені в додатках до Порядку № 11.

Облік крові, її компонентів, препаратів та кровозамінників при їх заготівлі та переробки на станціях і у відділеннях переливання крові ведеться за формами, визначеними Міністерством охорони здоров'я.

Як і інші види запасів, лікарські засоби і медичні вироби в закладах охорони здоров'я враховуються бухгалтерською службою і за місцем їх зберігання (знаходження) матеріально відповідальними особами.

Дивлячись на інші інформаційні системи та бази даних, які використовуються в обласних лікарнях, було виявлено одну загальну проблему яка зустрічається доволі часто. Це термін придатності, який на функціональному рівні не враховується. З цієї проблемою розбереться моя база даних.

Назва продукту: База даних для лікарні з розумним додатком який пильнує за терміном придатності фармацевтичних препаратів.

Використовується у внутрішньому складі лікарні для швидшої, кращої та детальнішої обробки даних та видачі препаратів порівняно з ручною роботою складу.

Призначення програми в облегшенні роботи для персоналу складу лікарні, що означає її автоматизацію. Тобто введення усієї документації складу, що включає в себе:

- найменуваннями щодо кожного лікарського засобу окремо;
- із зазначенням його назви;
- дозування, форми випуску (таблетки, ампули і т. д.);
- інформації про упаковку (коробки, флакони, туби і т. д.);

- термін придатності;
- назви виробника лікарського засобу;
- кількості;
- ціни і суми;

Програмне забезпечення повинно надавати можливість виконання наступних функцій

- Створення БД зі списком всіх медикаментів;
- Перегляд терміну придатності для певного медикаменту;
- Реєстрація та авторизація користувача;
- Вивід кількості певного медикаменту;
- Додавання поправок у ціну препарату;

Вхідні дані:

- Дані користувача для реєстрації (логін, пароль, електронна пошта, П.І.Б);
- Дані користувача для авторизації (логін, пароль)
- Дані про медикаменти;

Вихідні дані:

- Інформація про актуальну ціну препарату
- Інформація про постачальника медикаменту

Надійне функціонування фізичної та програмної частини має бути забезпечене рядом виконаних організаційно-технічних заходів, перелік яких наведено нижче:

- Організацією електроживлення всіх потрібних пристроїв;
- Підключення до мережі інтернет;

Також важливо передбачити:

Контроль введеної інформації:

- Блокування некоректних дій користувача при роботі з системою;

Забезпечити захист: від несанкціонованого входу до БД та доступу до інформації

Програма повинна надати можливість перегляду списку ліків, редагування таблиць, додавання нових позицій. Також повинна програма коректно зареєструвати і авторизувати користувача в залежності від того хто намагається зайти в БД. Ліки з закінчуючимся терміном придатності програма повинна маркерувати як, перші на чергу для використання, коректно виводити це на екран. Якщо програма виконала все без проблем то вона може вступати в експлуатацію.

Таким чином, ми бачимо базу даних для внутрішнього складу лікарні яка була створена з ціллю її впровадження в робочий процес фармацевтичного складу. Дана база даних має зрозумілий орієнтований на користувача інтерфейс, що дозволяє легко навчитися, та в майбутньому продуктивно і швидко, працювати з базою даних. Переслідуючи з самого початку мета автоматизувати процес пошуку потрібного препарату (та заодно знати всю інформацію про конкретні ліки) досягнута.

Дану БД можна інтегрувати в роботу лікарні, і за цим послідує швидша видача, гарантовано якісних, ліків облегшення роботи персоналу складу,

також скоротиться трата бюджету та час видачі звітів за допомогою їх автоматизації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Илюшечкин, В. М. Основы использования и проектирования баз данных / В. М. Илюшечкин. — М. : ИД Юрайт, 2014. — 213 с.

2. Реляционные базы данных: практические приемы оптимальных решений. — СПб.: БХВ-Петербург, 2005. — 400 с.
3. <http://3i.ua/pro-nas/lohistychnyi-tsentr>.

УДК: 004.45

Дорофенко І.С

Наук. керівник.: *Пантєєв Р.Л., к.т.н.*

м. Київ

КОМП'ЮТЕРНО-МЕРЕЖЕВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА РОЗВИТКУ

В нашому сучасному соціумі комп'ютерно-мережіві технології набули великого попиту та необхідності, з глибокої давнини людство намагалося винайти засоби організації зв'язку на далеку відстань, та обміну найрізноманітнішою інформацією. До таких засобів можна зарахувати димовий телеграф, там-тами, сигнальні вогні та ін.[2]. Людство продовжувало розвиватися поки не були створені перші термінали. З розвитком суспільства почалося удосконалення тогочасної системи, виникла потреба зв'язувати їх один з одним або багатьма терміналами для ефективнішого використання їхніх ресурсів. Було створено системи з розподілом часу роботи центрального процесора, де кожному терміналу по черзі виділявся квант часу. Це утворювало систему телеопрацювання даних, але канали зв'язку в такій системі були досить дорогими, ці термінали використовували їх неефективно. Тому згодом учені розробили спеціальні пристрої (мультиплексори та концентратори), які збирали трафік (інформацію) з розташованих поблизу терміналів для спрямування його до центрального процесора[2,С.2]. Внаслідок потреби та розвитку як країн, так й суспільства, ця система була надана усім бажаним, та усім кому вона була необхідна, а згодом вона набула знайомого нам виду. Але що таке Internet? Зараз усі використовують цю мережу, але що саме це значить. Internet- це об'єднання локальних, територіально розподілених транснаціональних комп'ютерних мереж, які працюють за різними протоколами обміну інформацією, зв'язують найрізноманітніші типи комп'ютерів, фізично передають дані телефонними проводами та оптоволоконом, за допомогою супутників та радіомодемів. Мережа Internet була створена у США для допомоги дослідникам та викладачам з метою надання їм швидких та ефективних засобів для роботи з інформацією[1, С.11].

Мережа Internet стала фундаментальною технологією, яку ми й зараз використовуємо, вона стала настільки великою, що люди почали називати її «Павутиною», бо ця мережа була схожа на павутину тим, як вона зв'язує різні термінали у різних місцях разом, та тим, що вона, як павутина, прекрасна та одночасно складна.

З часом після того як комп'ютерно-мережева технологія стала популярною та необхідною люди почали розуміти що віртуальна складність та ефективність більша ніж у базовому фізичному принципі взаємодії з соціумом, а точніше люди зрозуміли що Internet це ефективний та масштабний інструмент для виконання своїх завдань, та взаємодій. Наприклад більшість країн зрозуміла що набагато ефективніше наприклад: влаштовувати якісь масові збори, публікувати документи, збирати петиції, чи інформувати про щось, та інше, простіше та ефективніше в Internet, ніж робити це в ручну, крім того це є більш екологічним рішенням для лісів, чи взагалі флори та фауни, також бо можливість ознайомлення, вірогідність ознайомлення, суспільства буде набагато вище ніж у базовий спосіб, за рахунок швидкого доступу до необхідного ресурсу та необмежену кількість тих хто має фізичну можливість це зробити. Internet ставала та стає все більш необхідною для розвитку країни, компанії, людини чи взагалі суспільства світу, завдяки Internet з'явилися нові можливості як наприклад: інтернет-магазин, онлайн консультація, миттєвий зв'язок, отримання інформації. З розвитком суспільства з'явилася комп'ютерна-мережа Internet, яка стала побічним результатом розвитку та еволюції примітивного соціуму, а потім ця мережа стала необхідним сегментом нашого подальшого розвитку та вдосконалення. Також Internet для майже усіх людей став необхідною можливістю, бо зараз не достатньо, чи не можливо навчатися в якомуся

навчальному закладі без того, щоб користуватися інтернетом, або якщо у вас робота далеко від родини, чи вона потребує частішої передачі інформації, або ж якщо ви живете в великому місті у вас може не бути фізичної можливості без допомоги інтернету ходити в усі місця, які вам потрібні. Наприклад, якщо вам потрібно сплатити рахунки за житлові ресурси (воду, газ, світло), то вам немає потреби йти й стояти в черзі, чи просто йти, ви можете зайти на онлайн сайт вашого банку (в більшості середніх банків він є) та сплатити там усі свої рахунки, маючи усього лише картку та телефон.

Також зараз в світі проходить нескінченна кількість різних конференцій, семінарів, чи просто виступів, й не в усіх людей є можливість на них їхати, тому в деяких випадках компанія чи установа, яка його влаштовує, дає можливість переглянути його на своєму пристрої, а якщо це вебінар – тоді у вас є можливість також задати усі необхідні питання. Завдяки інтернету ви можете отримати можливість читати книги, журнали, звіряти ціни, та інше. Internet став важливою частиною розвитку людини як особистості та її знань і навичок.

Internet є кроком вперед, який дає нам багато можливостей, але чи несе він тільки позитивні нововведення? Й відповідь: авжеж ні, ця мережа несе з собою також багато негативних змін. Після її появи почали з'являтися компанії, чи навіть корпорації, які чітко займалися створенням, розробкою, перевіркою, та іншим у сфері IT-технологій, що була й до появи мережі, але після її появи вона стала більшою та складнішою та отримала багато нових можливостей для розвитку. Також з'явилися компанії, які займаються створенням та спрощенням комунікаційних додатків та сервісів. Це дало нових можливостей для знайомств та спілкування, але створило загрозу як для дорослих людей, так й для малих дітей.

В історії з давних давен були культу, екстремістські групи, та інші угруповання, які займалися протидержавною діяльністю, чи проти люд-

ською діяльністю, але після появи цих сервісів зв'язку їм стало набагато простіше координувати свої дії, чи знаходити нових членів, та жертв, чи взагалі людям стало легше переконувати інших та нав'язувати свої ідеї. Такі люди почали впливати на соціум. Соціальний вплив - це процес взаємодії людей, в якому передбачається така поведінка однієї людини, яка має своїм наслідком або метою змінити поведінку, почуття або думки іншої людини з приводу якогось явища, об'єкта, події [3, С. 4]. При цьому такій дії піддаються як діти та й дорослі. Стикаючись із засобами масової комунікації, ми стаємо своєрідними мішенями різного роду впливів, спрямованих на формування у нас певної позиції щодо того чи іншого питання, події або людини [3, С.4].

Потім, коли з'явилася можливість купівлі в мережі, та взагалі операції з грошима онлайн, почалися обманні крадіжки. В протидію цьому з'явилися кіберполіція та нові більш складні методи шифрування та захисту акаунтів, але загроза залишається актуальною, при цьому злочинці також навчилися використовувати людей, як своєрідні ключі до їх грошей та даних. Також це спростило продаж наркотичних речовин та різних інших заборонених речей; стало простіше розповсюджувати різний неетичний та протиправний відео контент.

Не можна казати, що Internet однозначно поганий: він дає нам необмежені можливості, але до них слід ставитись відповідально та обережно, та також захищати своїх братів та сестер, чи просто знайомих, від шкідливого впливу на них інших людей, дивитися, щоб використання Internet не перейшло в манію, або в нездорову залежність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородкіна І.Л. Інтернет-технології та інформаційні ресурси / І.Л. Бородкіна.- К.: ЦУЛ, 2011.- 244 с.
2. Буров С. В. Комп'ютерні мережі / С.В. Буров.- 2-ге вид.- Львів: БаК, 2003.- 584 с.
3. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу / В.В. Москаленко. - К.: ЦУЛ, 2007.- 448с.

УДК: 004.9: 658.512.2

КАТРУС А.О.

КАТРУС А.А., *ст. викладач.*

м. Київ

ПРИНЦИПОВО НОВІ МОЖЛИВОСТІ ПОЗИТИВНОЇ КЛАВІАТУРИ

Як стверджує ергономіка, об'єм оперативної пам'яті людини не перевищує 5-7 об'єктів (у виняткових випадках – 9 об'єктів). Тому звичайна клавіатура з кількістю клавіш близько 30 створює глибокий психологічний дискомфорт. У цьому можна переконається, якщо звернути увагу на нерівномірність інтервалів часу між натисканням клавіш. Уявімо собі, що так нерівномірно б'ється серце. Це дуже складне аритмія. І в умовах такої аритмії працює мозок користувача.

Традиційні клавіатури мають дві пов'язані між собою вади:

1. Завелика кількість об'єктів керування (клавіш), яка дуже перевищує обсяг оперативної пам'яті людини. Обсяг оперативної пам'яті людини, як добре відомо, складає 5-7 (іноді 9 об'єктів). Для орієнтації в великій кількості клавіш традиційні клавіатури мають досить складне маркування (“ЙЦУКЕН” та “QWERTY” та ін.) Це відволікає користувача від потрібної йому у конкретний момент клавіші.

2. Співвідношення потрібної та непотрібних в даний момент часу клавіш у традиційній клавіатурі (ефективність традиційної клавіатури) можна оцінити як 3% – це приблизна кількість алфавітних клавіш у клавіатурі.

Але вихід є – це нова позитивна клавіатура. Позитивна клавіатура має 9 клавіш, розмічених у вигляді матриці (3x3) при довжині кодового слова 2 (іншими словами два натиснення). Позитивна клавіатура потребує 2 натиснень для 1 літери (45 комбінацій) “Фішка” Позитивної Клавіатури: При 2 натисненнях на позитивній клавіатурі решта з 9 клавіш (7 або 8), що лишаються ненаписаними **МОЖУТЬ МАТИ КОНФІГУРАЦІЮ**, наближену до форми потрібної літери. Тому при відповідному кодуванні ці 7 або 8 клавіш грають роль пікселів символа-підказки, який замінює ВСЕ маркування традиційної клавіатури і формується автоматично природним механічним чином в потрібний момент. Приклади символів-підказок у позитивній клавіатурі (Рис. 1), як бачимо вони за формою дуже нагадують самі літери.



Рис 1. Символи “Н” та “С”

Достатньо просто наблизити пальці до 2-х потрібних клавіш з 9, або до 1 з 9. Тобто всі 9 клавіш позитивної клавіатури грають ПОЗИТИВНУ роль у процесі набору літери: 2 (або 1 – двічі), які треба натиснути формують сигнал для “заліза”, а решта 7 або 8 є елементами єдиного символа-підказки (подібно до пікселів). Звідси назва: ПОЗИТИВНА КЛАВІАТУРА. Для більшої відповідності між цими конфігураціями з 7 або 8 клавіш та формою деяких літер алфавіта (а, б, в, г, д, е та ін.) в позитивній клавіатурі додатково розглядаються 2 вузьких прямокутники (або щілини). Величина щілини дуже мала, тому достатньо лінії між середніми вертикальними пікселями зображувати більш товстими.

Обсяг оперативної пам'яті людини, що складає від 5 до 7 (іноді 9) об'єктів – величина фундаментальна. Обсяг оперативної пам'яті людини визначає такі важливі речі, як: – сприйняття людиною кольорів (частіше 6 або 7: червоний, оранжевий, жовтий, .. ,фіолетовий) БЕЗПЕРЕРВНОГО спектру. Тобто люди легко роблять 7 з безкінечності відповідно до обсягу оперативної пам'яті людини:

- сприйняття музикальних тонів (7 + 5 білих та чорних клавіш октави) (7 + 5 окремо!).
- готівкові гроші: близько 7 видів купюр (доки не почалася інфляція), побудова людської мови:
- середня кількість букв (звуків) у слові тяжіє до 5 – 7 (9), особливо щодо коренів слів.
- середня кількість слів у реченні.
- середня кількість речень у блоці
- кількість днів у тижні (7)

Хоч здавалося б: хіба місяця з 28 або 31 дня недостатньо? (Яка близька аналогія до клавіатур!) – і т.д. Через універсальність проявів обсягу оперативної пам'яті людини цією величиною навряд чи треба нехтувати. Помилки надто вже дорогі. Що стосується клавіатур “QWERTY” та “ЙЦУКЕН” можна оцінити ступінь перевантаження їх маркуванням: 3-5 (для “QWERTY”) 5-7 (для “ЙЦУКЕН”) Але справжній жах – це подвійне маркування (“QWERTY”+ “ЙЦУКЕН”) 7-12. При таких перевантаженнях льотчики просто конають. Так само і якість в ІТ. А деякі користувачі просто відмовляються від таких комп'ютерів. То доки ж інтерфейс комп'ютера буде схожий на друкарську машинку? А чому славнозвісний “МОВНИЙ ВВІД” не запанував в ІТ? Можливо, одна з основних причин банально проста. Користувач біля комп'ютера в стані ГІПОДИНАМІЇ цінує будь-яку нагоду поворушитися, хоча б натиснути на клавішу.

Взагалі-то позитивна клавіатура та паралельна клавіатури не передбачають відмови від традиційної клавіатури. Тут надто сильна аналогія з музичними інструментами. Можна користуватись як простими (та легкими) інструментами (гітара, сопілка), так і складними (та важкими): роялем, наприклад, традиційна клавіатура ("ЙЦУКЕН", "QWERTY") тут є аналогом рояля. Досить важливим у Позитивній клавіатурі та паралельній клавіатурі є те, що своїми діями (а саме виділенням 1 або 2 клавіш з 9(3x3)) користувач ГАРМОНІЗУЄ ситуацію(тобто своє становище) щосекунди, тому що решта з 9 об'єктів – клавіш (тобто 7 або 8) ближче до обсягу оперативної пам'яті людини. Тобто користувач є в процесі звільнення від зайвих подробиць і це стає звичкою. Звільнення від зайвих подробиць робить життя цікавим і дозволяє бачити глибокі зв'язки.

В залежності від номера літери в слові (наприклад імені) йому(номеру) ставимо у відповідність певну штриховку, значок або геометричну фігуру (квадрат, прямокутник, трикутник, подвійні прямокутники) див. <http://geniusideas.com.ua/wp-content/uploads/2019/02/как-строится-иероглиф.pdf>. Чим простіше фігура, тим придатніша вона до ієрогліфа. Важливо щоб при накладанні 2-х і більше таких фігур їх можна було легко ідентифікувати. Цими фігурами (або штрихуваннями) відмічаються 1 або 2 квадрати базової конфігурації з 9(3x3) квадратів Поз. Клав. згідно літери. Потім всі ці фігури накладаються, їх суперпозиція дуже схожа на ієрогліф, який потім можна розкласти назад на літери.

Для популяризації принципів позитивної клавіатури та паралельної клавіатури доцільно створити комп'ютерні ігри "Ковбой"("Cowboy") та "Ієрогліф".

1. "Ковбой" ("Cowboy") Діти давно стріляють по екрану з пістолета. Там на екрані шниряють монстри чи бандюги. Суть гри в "Ковбої" ("Cowboy"): дати дитині (або користувачу) 2 два пістолети, хай стріляє з 2 рук по базовому блоку з 9(3x3) віртуальних клавіш (чи вікон) позитивної клавіатури або паралельної клавіатури. В результаті матимемо потрібний текст (і, сподіваємось, дуже швидко).

2. Гра "Ієрогліф" Ієрогліф є математично точною діаграмою дій користувача при наборі конкретного слова на позитивній клавіатурі або паралельній клавіатурі. Він може бути корисним, коли треба запам'ятати якісь незвичні назви та імена.

Аналіз введення (<http://www.geniusideas.com.ua/dream/inputLab.php>) клавіатури показав, що текст, який вводиться йцукеном, має на графіку "гори і долини". Саме наявність таких долин дає користувачеві ілюзію, що йцукен може бути хорошим. Але долини маленькі і їх мало. А юзер беззахисний перед йцукеном і тому змушений його любити. Нова позитивна клавіатура певно вивільняє творчі здібності людини, дозволяє більш ефективно використовувати новітні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основы Эргономики. Человек, пространство, интерьер. Справочник по проектным нормам /Джулиус П., Мартин З. М.: АСТ, Астрель, 2006. — 320 с.
2. Рабочая память человека. Структура и механизмы/ Борис Величковский. –М.: Когито центр, 2015 — 247 с.
3. How to Stay Healthy and Productive at Your Computer [Электронный ресурс]/ Tom Ewer on October 12, 2012 .- Режим доступа: <https://managewp.com/blog/how-to-stay-healthy-and-productive-at-your-computer>.

УДК: 004.9

КОБИЖСЬКИЙ Н.В.,

Наук. керівник: СТАВИЦЬКИЙ О.В., к.е.н.

м. Київ

ДОПОВНЕНА РЕАЛЬНІСТЬ

Доповнена реальність (AR) – одна з найбільш перспективних технологій XXI століття. Сфери застосування – практично скрізь: від ігрової індустрії до медицини. Мало хто знає, але історія доповненої реальності (AR – augmented reality) почалася ще в 1961 році. З кожним роком технологія удосконалюється і вже стає звичним і корисним інструментом, а не просто вражаючою іграшкою Одягаючи VR-шолом, ви повністю опиняєтесь в штучно створеному світі.

Доповнена реальність – це коли нереальні, віртуальні, об'єкти в сприйнятті користувача стають частиною реальної навколишньої картини світу.

Іншими словами, коли людина бачить щось в AR, він бачить щось віртуальне в реальному світі. Дисплей показує користувачеві фізичний світ з доданими віртуальними об'єктами.

Наприклад, маркер карти в інтерфейсі камери на телефоні – щоб показати, в якому напрямку рухатися користувачеві. Вже існують гарнітури, які фактично переносять додаток або гру в реальний світ. Більш просунуті AR-системи дозволяють обробляти стіни в будинку користувача, як якщо б вони були додатками на екрані комп'ютера.

Розробкою технології доповненої реальності дослідники займаються не перший рік. У 1961 році

кінооператор Мортон Хайліг представив імерсивний мульти-сенсорний пристрій, що нагадує своєрідну аркадну гру з вібрацією і відтворенням стереофонічних звуків. У наступному році Хайліг отримав патент на перший у світі віртуальний симулятор під назвою “Сенсорама”. Величезний пристрій, зовні схожий на ігрові автомати 1980-х, дозволяв глядачеві вперше зануритися у віртуальну реальність: наприклад, покататися на мотоциклі по вулицях Брукліна. Однак “Сенсорамою” не зацікавилися інвестори і розробки довелося згорнути.

Хоча доповнена реальність протягом багатьох років намагається потрапити в технологічний мейнстрім, багато хто з її найпалкіших прихильників почали задаватися питанням, чи зможе вона впоратися з власним потенціалом.

Багато дослідників вважають, що насправді технологія вже почала демонструвати свою справжню цінність завдяки спрощенню багатьох звичних для споживачів речей. Наприклад, вже існують програми по підбору зачісок та одягу, широко використовувани в індустрії краси; в автомобільному секторі, де користувачі тепер можуть використовувати доповнену реальність, щоб зануритися в досвід водіння автомобіля, який вони хочуть придбати.

AR як і раніше має дивовижний вау-фактор. Він ідеально спрацював з грою Pokemon Go, в якій до сих пір мільйони гравців знаходять, захоплюють і тренують віртуальних істот, що з’являються на екрані, ніби вони знаходяться в тому ж реальному місці, що і гравець.

А, наприклад, Ikea повністю інтегрувала AR в свій додаток, за допомогою якого дозволяє користувачам перевірити, як меблі можуть виглядати в їхніх будинках. Кондитерська марка Cadbury використовувала доповнену реальність, щоб поліпшити календар з різдвяними подарунками для своїх споживачів. Любителі шоколаду можуть використовувати додаток Vliprag для сканування свого календаря і входу в “доповнений світ зимових чудес”.

В освіті AR може бути використана для відтворення історичних подій або читання звичайних книг в 3D-проекції. Доповнена реальність надзвичайно корисна для педагогів в умовах занять в класі або під час презентацій та дозволяє учням глибше зро-

зуміти певну тему. Приклад вже впроваджених технологій - японський додаток New Horizon, яка за допомогою вбудованих камер смартфона показує прямо в навчальних книгах анімованих персонажів на потрібних сторінках.

Ще одна сфера застосування AR - охорона здоров’я. Додаток ARnatomy вже допомагає майбутнім лікарям вивчити реальну модель скелета, а зорове пристосування VA-ST використовується людьми зі значною втратою зору. Воно створює начерки контурів обличчя співрозмовника.

Військові теж цікавляться технологією. Американська компанія BAE Systems розробила шолом під назвою Striker II, в якому замість окулярів використовується своєрідний козирок з дисплеєм. На нього проектується зображення з камери нічного бачення, а апарат здатний відстежувати рухи голови оператора. Так дані завжди розташовуються в напрямку погляду користувача.

Ще одна американська компанія Matterport за допомогою AR створює віртуальний ринок продажу нерухомості.

Але, природно, головні драйвери AR, як і багатьох інших технологій, - гіганти Apple, Google і Microsoft. Вони активно інвестують кошти в AR, щоб зробити технологію більш ефективною та доступною для мільярдів користувачів смартфонів.

В одному з інтерв’ю головний виконавчий директор Apple Тім Кук заявив: “AR буде так само важливий, як прийом їжі три рази на день”. А недавно і Facebook оприлюднив плани роботи з цифровим моделюванням 3D-об’єктів в соцмережі, щоб користувачі по-справжньому занурювалися в серфінг новинної стрічки і спілкуванню з друзями.

На мою думку, віртуальна реальність розвивається дуже стрімко, і скоро буде використовуватись у всіх галузях, від освітніх проєктів до розважальних. А ті, хто буде займатися дизайном цієї графіки, будуть отримувати достойну оплату праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перспективи та майбутнє технології [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://yakistosviti.com.ua/uk/Dopovnenarealnist-chastina-1-perspektivi-ta-maibutnie-tekhnologiyi>.
2. Brian X. Chen (2009-08-25). If You’re Not Seeing Data, You’re Not Seeing.

УДК: 004.722.056:004.724

КОЧЕРГІН В. Б.

Наук. керівник: РУДИК С. Л.

м. Вінниця

ПРОЕКТУВАННЯ АПАРАТНОЇ ТА ПРОГРАМНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНОЇ МЕРЕЖІ ЗВ'ЯЗКУ

Залізничний транспорт є однією з базових галузей економіки. Стабільне та ефективне функціонування залізничного транспорту є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності, національної безпеки і цілісності держави, підвищення рівня життя населення.

Важливу роль в роботі залізниці відіграє зв'язок. Він об'єднує всі ланки, галузі залізниці. Організація процесу перевезень і діяльність залізниці не можуть існувати без інфотелекомунікаційної мережі. Мережа технологічного зв'язку забезпечує можливість управління всіма сферами діяльності «Укрзалізниці»: процесом перевезень, транспортними послугами, ремонтом інфраструктури і рухомого складу, фінансовими ресурсами, матеріально-технічним забезпеченням і т.д. Стан виробничо-технічної бази і технологічний рівень за багатьма параметрами не відповідає зростаючим потребам суспільства та європейським стандартам якості надання послуг, що найближчим часом може стати перешкодою для подальшого розвитку залізниці.

Модернізація зв'язку на залізничному транспорті сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва та підвищенню конкурентоспроможності Українських залізниць на ринку транспортних послуг, дасть можливість ефективно використовувати вигідне геополітичне розташування України, а також збалансувати та розширити інтереси залізниці та споживачів її послуг.

Сьогодні бажано мати не ущільнену "цифрою" телефонну проводку і тим більше не цілий комплекс кабелів або дротів з набором радіотерміналів, а деяку нову єдину мультисервісну мережу, яка дозволить отримувати усі послуги за допомогою універсального телекомунікаційного терміналу. За до-

помогою інтеграції різних мереж утворюється єдина мережева інфраструктура на базі IP, яка забезпечує надання послуг ATM/FR, Internet, IP - VPN і Ethernet. Такою інфраструктурою є мережа зв'язку наступного покоління NGN). NGN це- концепція побудови мереж зв'язку, що забезпечують надання необмеженого набору послуг з гнучкими можливостями по їх управлінню, персоналізації і створенню нових послуг за рахунок уніфікації мережевих рішень, що припускає реалізацію універсальної транспортної мережі з розподіленою комутацією, винесення функцій надання послуг в - кінцеві мережеві вузли і інтеграцію з традиційними мережами зв'язку [2].

Мережа NGN характеризується відкритою і розподіленою архітектурою, в якій послуги відділені від функцій управління викликом, а функція управління викликом відділена від функції переносу. Таким чином, при такій архітектурі послуги не залежать від мережі. Завдяки відкритим протоколам і інтерфейсам здійснюється оперативне і гнучке надання великої кількості послуг, а абонентам надається можливість за власним бажанням оптимізувати послугу, незалежно від мережної структури і типа терміналу послуг переносу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волков В.М. Технологическая телефонная связь на железнодорожном транспорте/ В.М. Волков. - М: Транспорт, 1990 г., 293 с.
2. Сети следующего поколения NGN/ А.В.Росляков, С.В.Ваняшин, М.Ю.Самсонов, И.В.Шибяева, И.А.Чичнева. - М.: ЭкоТрендз, 2008. - 424 с.
3. Нетес В. А. Качество обслуживания на сетях связи. Обзор рекомендаций МСЭ-Т/ В.А. Нетес //Сети и системы связи. -1999.- №3. -С. 66-71.
4. Дорнани Энди. Ethernet выходит в глобальные сети/ Энди Дорнани. //LAN. Сетевые решения.- 2010.- №11. - С.52-57.

ДК: 004.41: 339.138

МИРОШ Н.Р.,

Наук. керівник: СТАВИЦЬКИЙ О.В., к. е. н.

м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ЧАТ-БОТІВ В БІЗНЕСІ

Ще кілька років тому мережа Internet використовувалася в основному тільки для обміну поштовими повідомленнями і пересилки файлів. Однак останнім часом сучасні технології перетворили Internet в розвинену інфраструктуру, яка охоплює всі основні інформаційні центри, світові бібліотеки, бази даних наукової і правової інформації, державні і комерційні організації, біржі та банки.

Сьогодні Internet може розглядатися як величезний ринок, здатний охопити в потенціалі практично все населення Землі. Саме тому виробники програмних і апаратних рішень, торгівлі і фінансові організації активно розвивають різні види і методи ведення комерційної діяльності в Internet - електронної комерції [3].

Вплив Web на бізнес має далекосяжні наслідки. Це не тільки перенесення ділових операцій в нове середовище. Даний процес вимагає перевизначення бізнес – моделей, зміни культури виробництва, перебудови бізнес – процесів і організації надійного обслуговування клієнтів. У зв'язку з появою електронної комерції виникають такі питання, як конкуренція в глобальному масштабі, законодавчі основи і переваги для споживачів.

У міру поширення електронної комерції в різних галузях світової економіки, комерційні підприємства створюють web-сайти не тільки для присутності в Web, але і для ведення справ в оперативному режимі.

Електронна комерція переносить глобальний доступ до Internet на рівень основних бізнес - процесів закупівлі і продажу товарів і послуг. Це допомагає сформувати попит на товари і послуги та вдосконалює управління замовленнями, порядок платежів і інші функції підтримки. Загальна мета електронної комерції полягає в зниженні витрат завдяки скороченню витрат на ділові операції і раціоналізації всіх видів процесів. Глобальна доступність Internet сприяє відкриттю нових ринків і в той же час збільшує швидкість виконання ділових операцій.

Складність засвоєння принципів електронної комерції частково пояснюється прискоренням її розвитком, який відбувається настільки швидко і в стількох напрямках, що навіть фахівцям важко порівнювати її з чим – небудь подібним в минулому. Вплив електронної комерції вже перевищило масштаби поширення радіо в 20-ті роки, телебачення в 50-ті роки і персональних комп'ютерів у 80-ті

роки XX століття. Все вказує на її глибокий вплив на світову економіку в довгостроковій перспективі.

Питання застосування систем віртуального спілкування на основі штучного інтелекту досліджують протягом багатьох років.

На сьогоднішній день проблема віртуального спілкування актуальна через швидкий доступ до інформації, можливості одночасної роботи в системі багатьох користувачів, обміну інформацією, взаємодії з метою вирішення будь-яких питань, підтримки навчання, комунікації з клієнтами і партнерами по бізнесу, проведення аналітичних досліджень, збору необхідної інформації, підвищення кваліфікації та інших переваг [1].

Основними питаннями в створенні систем спілкування є розробка моделі спілкування, моделі учасника спілкування, розвиток засобів, в першу чергу, семантичних і прагматичних, опису навколишнього середовища (моделі мови, моделі користувача, моделі навколишнього середовища, моделі системи спілкування). Тому для вирішення цих питань необхідно визначення принципів роботи, особливостей імітації мовної поведінки людини в процесі спілкування, розробка моделі спілкування, написання чат-бота. Серед програм-співрозмовників є програми, створені на основі штучного інтелекту[2].

Бот – це деякий програмний комплекс для вирішення будь-яких завдань, що володіє ознаками штучного інтелекту. До них відносяться: здатність приймати рішення на основі емпірично отриманих даних, розуміти семантику даних, проводити аналіз і видавати оптимальне рішення. Це невеликі бібліотеки, вбудовані або ті, що настроюються. Вони аналізують математичну модель і отримують рішення, яке стає їхньою стратегією. Інші боти – це віртуальні користувачі.

Чат-боти в основному використовуються для спілкування з людьми в чатах і на форумах. Деяка їх категорія застосовується для аналізу тексту і виявлення в ньому інформації з подальшим приміщенням її в базу даних.

З приводу використання ботів для автоматизації операцій купівлі-продажу свого часу йшли бурхливі дебати. Компанія, що володіє інтернет-аукціоном eBay, намагалася в судовому порядку припинити діяльність третьої сторони по використанню ботів для пошуку потрібних угод і товарів.

У той же час для більшості користувачів послуг, в тому числі фінансових, персональний підхід і

якість наданої інформації є невід'ємним стандартом взаємодії організації з клієнтом, і це навряд чи зміниться

У даній ситуації чат-бот стає тією унікальною системою, яка вирішує відразу кілька різнопланових завдань ряду систем і технологій: імітує спілкування з людиною, зберігаючи його лояльність, надає широкий набір функцій, раніше доступних тільки на сайті або тільки в ДБО-системі, присутній в тому середовищі, де найбільш комфортно почувається користувач.

Банки також вважають напрямок чат-ботів перспективним. Свою думку представники банків пояснили тим, що це, по-перше, дозволяє заощадити фінансові витрати кредитних установ (35%), по-друге, знизити навантаження на call-центр (26%), по-третє, це зручно для клієнтів фінансової організації (21%), по-четверте, розвиток чат-ботів відмінно вписується в сучасний і логічний тренд по переведенню звичних нам послуг в електронний простір (16%), по-п'яте, дає можливість розширити канали взаємодії з клієнтами (15%) і, в шосте,

поповнити клієнтуру за рахунок залучення молодіжної аудиторії, що активно користується мобільними пристроями.

Таким чином, 21% опитаних респондентів сказали, що готові до використання чат-бота і планують почати пошук рішення і приступити до впровадження. Дана статистика дозволяє зробити висновок про те, що напрямок чат-ботів на фінансовому ринку знаходиться на стадії розвитку, і банки оцінюють його як перспективний, багато хто планує впровадження цієї технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблемы виртуального общения [Электронный ресурс] / Леонтович О. А. // Полемика. — № 7. — 2000. Режим доступа: <http://www.irex.ru/press/pub/polemika/07/leo>.
2. Тугушева Н. А. Использование чат-ботов в различных сферах повседневной жизни // Молодой ученый. — 2017. — №21. — С. 36-39. — URL <https://moluch.ru/archive/155/43920/>
3. Интернет как социальный феномен [Электронный ресурс] / Силаева В. Л. // Социс: сетевой журн. — № 11. — 2008. Режим доступа: http://www.isras.ru/files/File/Socis/2008-11/Silaeva_14.pdf.

УДК:004.93:621.396

Пантєєв Р.Л., к.т.н.

м. Київ

РОЗПІЗНАВАННЯ ОБ'ЄКТІВ В СИСТЕМАХ АНАЛІЗУ ТА ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ КОМПЛЕКСІВ РАДІОМОНІТОРИНГУ

Завдання ідентифікації об'єкта ДРВ засобами пасивної радіолокації відноситься до динамічних, таких, що вирішується в умовах, що безперервно змінюються та визначаються декількома факторами, пов'язаними з особливостями як ідентифікованих об'єктів, так і систем локації, які відносяться до розряду спеціалізованих інформаційно-вимірвальних систем (ІВС):

- зміна умов прийому сигналів, що надходять від об'єктів при їх переміщенні по відношенню до прийомних антен локаційної станції, маневруванні об'єкта, зміні характеристик і параметрів формованого ними випромінювання, у тому числі і перешкод;
- зміна властивостей прийомних каналів радіолокаційної станції в умовах безперервних змін характеристик вхідних сигналів, викликані, перш за все, перевантаженнями і дією перешкод;
- обмежений час перебування об'єкта в зоні спостереження;
- вимога своєчасності, актуальності та максимальної повноти інформації, що доступна до

отримання в кожен момент спостереження за об'єктом.

Накопичення даних про параметри випромінювання протягом сеансу спостереження об'єкта дозволяє виробляти безперервне уточнення прийнятих рішень, з тим, щоб до заданого моменту закінчення сеансу спостереження достовірність його ідентифікації була б достатньою для прийняття необхідних оперативних дій.

Якщо розглядати завдання ідентифікації з урахуванням зазначеної специфіки, то в його складі необхідно виділити кілька етапів прийняття рішень в залежності від обсягу наявних на момент спостереження даних, умов їх отримання та опрацювання технічними засобами ІВС. Найбільш доцільно виділити наступні етапи у виробленні остаточного рішення щодо ідентифікації:

- Виявлення радіовипромінювання у смузі частот спостереження і віднесення його до деякого частотному діапазону первинної обробки сигналів – носіїв інформації про параметри випромінювання об'єкта.

- Оцінювання енергетичних характеристик спостережуваних інформативних сигналів та прийняття рішень про досягнення достатнього рівня сигнал-шум для виконання вимірювання параметрів радіовипромінювання.
- Оцінювання рівня перешкод і прийняття рішень про застосування додаткових заходів підвищення завадозахищеності вимірювальних каналів ІВС.

Оцінювання значень інформативних параметрів радіовипромінювання, накопичення вхідних даних про результати оцінювання та прийняття рішень про приналежність істинних значень параметрів до діапазонів значень, що дозволяє робити ідентифікацію об'єктів за сукупністю всіх вимірних параметрів з достатнім ступенем достовірності.

Комплексний аналіз отриманих результатів вимірювання інформативних параметрів випромінювання та прийняття рішень про приналежність спостережуваного об'єкта до заданого класу, типу, зразку та ін.

Системи спостереження і контролю об'єктів радіовипромінювання представляють собою складні радіотехнічні комплекси, в роботі яких задіяні не тільки апаратні і програмні засоби, бази знань та даних, а й інтелектуальні ресурси експертів. Рішення різних рівнів у таких системах приймаються не тільки автоматично технічними засобами на основі формальних алгоритмів, але й операторами, на основі свого і запозиченого досвіду. З урахуванням цього необхідно розглянути, як основи побудови формальних алгоритмів прийняття рішень, так і особливості прийняття рішень експертом з метою з'ясувати умови забезпечення максимальної достовірності ідентифікації.

Перше з перерахованих вище завдань прийняття рішення – виявлення радіовипромінювання у смузі частот радіонагляду ΔF вирішується багатоканальними приймачем, що містить m однотипних каналів, кожен з яких забезпечує виділення енергії радіовипромінювання у своїй смузі частот Δf_i , ($i = 1, 2, \dots, m$) і порівняння з деяким пороговим значенням E_i (рис. 1)

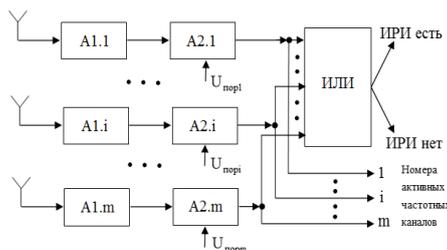


Рис. 1. Структура багатоканального приймача для виявлення радіовипромінювання у смузі частот

$$\Delta F = \sum_{i=1}^m \Delta f_i$$

До складу m -канального приймача входить m частотних каналів, кожен з яких включає А1 – пристрій виділення інформативних ознак сигналу, А2 – вирішувача схема.

Так як в системах пасивної радіолокації неможливо скористатися інформацією про фазу вхідного сигналу, а інформація про частоту може бути використана тільки на рівні розподілу всього діапазону спостереження на піддіапазони (смуги), структура кожного частотного каналу реалізується на основі смугової фільтрації (рис. 2).

Показники достовірності виявлення випромінювання цифровими одноканальними приймачами, як правило, визначаються з умов прийому сигналу з адитивної перешкодою у вигляді нормального шуму. Розподіл обвідної шуму на виході вузькосмугового фільтра підкоряється закону Релея:

$$\omega(U_{ш}) = \frac{U_{ш}}{\sigma_{ш}} \exp\left(-\frac{U_{ш}^2}{2\sigma_{ш}^2}\right) \quad (1)$$

де $U_{ш}$ і $\sigma_{ш}$ – миттєве та середньоквадратичне значення шуму на виході смугового фільтру.

Якщо поріг прийняття рішення позначити через β , то ймовірність помилкової тривоги $P_{пт}$ може бути знайдена за формулою

$$P_{пт} = \int_{\beta}^{\infty} \frac{U_{ш}}{\sigma_{ш}} \exp\left(-\frac{U_{ш}^2}{2\sigma_{ш}^2}\right) dU_{ш} \quad (2)$$

Коли на приймач впливає і сигнал, і шум, то розподіл обвідної результуючого розподілу на виході фільтру підпорядковується узагальненому закону Релея

$$\omega(U_{c+ш}) = \frac{U_{c+ш}}{\sigma_{ш}^2} \exp\left(-\frac{U_{c+ш}^2 + U_c^2}{2\sigma_{ш}^2}\right) \cdot I_0\left(\frac{U_c \cdot U_{c+ш}}{\sigma_{ш}^2}\right) \quad (3)$$

де U_c - максимальна амплітуда сигналу на виході фільтру, яка вважається відомою величиною та визначається через СКВ перешкод $\sigma_{ш}$ і допустиме співвідношення сигнал-шум $q_0 = U_c / \sigma_{ш}$; I_0 - функція Бесселя нульового порядку від уявного аргументу;

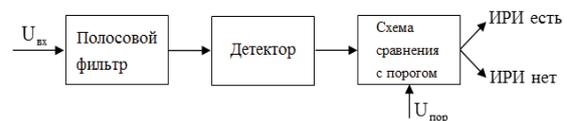


Рис. 2. Структура фільтрів одноканального приймача для виявлення радіовипромінювання у смузі частот Δf_i .

З урахуванням введених співвідношень, ймовірність вірного виявлення $P_{по}$ може бути визначена за формулою:

$$P_{по} = \int_{\beta}^{\infty} \omega(U_{c+ш}) dU_{c+ш} = \int_{\beta}^{\infty} \frac{U_{c+ш}}{q_0} \exp\left(-\frac{U_{c+ш}^2 + q_0^2}{2q_0}\right) \cdot I_0(U_{c+ш}) dU_{c+ш}$$

Формули (2)–(4) можуть бути об'єднані, враховуючи співвідношення сигнал-шум. Для прийнятих $P_{пт} \leq 0,1$ та $P_{по} \geq 0,9$ ця залежність може бути представлена у спрощеному вигляді

$$q_0 = 2 \cdot \left(\sqrt{\ln \frac{1}{P_{\text{лм}}}} + \sqrt{\ln \frac{1}{1 + P_{\text{но}}} - 1,4} \right)^2 \quad (5)$$

При незмінному порозі ухвалення рішення, вимоги за показниками $P_{\text{но}}$ та $P_{\text{лм}}$ по різному впливають на необхідне значення сигнал-шум. Так при $P_{\text{но}} = 0,99$ та $P_{\text{лм}} = 10^{-5}$, необхідне значення $q_0 = 53,6$, якщо ж $P_{\text{лм}} = 0,9$ та $P_{\text{но}} = 0,1$, то значення співвідношення сигнал - шум має бути $q_0 = 12,2$.

Так як сигнали РЛС у більшості випадків мають імпульсний характер, то можливою мірою поліпшення достовірності є їх накопичення. Але накопичення можливе тільки після нелінійної обробки сигналів детектором обвідної, так як у вихідному вигляді ці сигнали мають випадкову початкову фазу. З іншого боку, нелінійна обробка погіршує співвідношення сигнал - шум після детектора обвідної. Якщо характеристика детектора апроксимується квадратичною параболою виду $U_{\text{вих}} = a \cdot U_{\text{вх}}^2$, а співвідношення сигнал - шум на його вході дорівнює $U_c / \sigma_{\text{ш}} = \sqrt{q_0}$, то на його виході співвідношення сигнал - шум буде дорівнювати

$$\frac{U_{\text{вих.с}}}{U_{\text{вих.ш}}} = \frac{U_c^2}{2U_c \sigma_{\text{ш}} + \sigma_{\text{ш}}^2} \quad (6)$$

З наведеної формули випливає, що при великому співвідношенні сигнал - шум на вході, тобто $q_0 \gg 1$ та $U_c \gg \sigma_{\text{ш}}$, на виході маємо

$$\frac{U_{\text{вих.с}}}{U_{\text{вих.ш}}} \approx \frac{U_c}{2\sigma_{\text{ш}}} \gg 1 \quad (7)$$

Якщо ж $q_0 \ll 1$ та $U_c \ll \sigma_{\text{ш}}$, то вихідне співвідношення сигнал - шум багато менше одиниці

$$\frac{U_{\text{вих.с}}}{U_{\text{вих.ш}}} \approx \left(\frac{U_c}{\sigma_{\text{ш}}} \right) \ll 1 \quad (8)$$

З наведених співвідношень випливає: у першому випадку детектор погіршує співвідношення приблизно в 2 рази, у другому випадку погіршення може складати сотні - тисячі разів.

Аналіз джерел радіовипромінювання і методів вимірювання частотно-часових параметрів радіовипромінювання на основі сучасних інформаційних технологій формує коло завдань розробки та удосконалення структури систем вимірювання параметрів радіовипромінювання, найбільш суттєвими з яких є:

- Синтез структури аналого-цифрового вимірювального каналу частоти радіовипромінювання (частотних параметрів радіоімпульса) і алгоритмів виявлення змін частотних параметрів від імпульсу до імпульсу та у межах одного імпульсу.
- Синтез структури вимірювальних каналів тривалості відеоімпульсів і періоду їх слідування, а також створення алгоритмів виявлення параметрів їх часової мінливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоноровський І.С. Радіолокаційні кола і сигнали. - М.: Радянське радіо. - 1971. - 672 с.
2. Ширман Я. Д. Теоретичні основи радіолокації. - М.: Радянське радіо. - 1970. - 560 с.
3. Шестов М. С. Виділення оптичних сигналів на тлі випадкових перешкод. - М.: Сов. Радіо, 1967. - 347 с.
4. Слока В.К. Питання обробки радіолокаційних сигналів. - М.: Радянське радіо. - 1970. - 256 с.
5. Кузьмін С.З. Цифрова радіолокація. - Київ: “Квіт”, 2000. - 428 с.
6. Фалькович С.Є., Хомяков Е.Н. Статистична теорія вимірювальних систем. - М.: Радіо та зв’язок, 1981. - 287 с.
7. Васін В.В. Радіолокаційні пристрої (теорія та принципи побудови) / Васін В.В., Власов О.В., Грігорін-Рябов В.В., Дудник П. І., Степанов Б.М./ під ред. В.В. Грігоріна-Рябова. - М.: Сов. Радіо, 1970. - 680 с.
8. Фалькович С.Є. Прийом радіолокаційних сигналів на тлі флукуаційних перешкод. М.: Сов. Радіо, 1961. - 352 с.
9. Левін Б. Р. Теорія випадкових процесів та її застосування в радіотехніці. - М.: Сов. радіо, 1960. - 470 с.

УДК: 004.722

ПИСАРЕНКО Д.Г.

Наук. керівник: СЕЛЕЗНЬОВА Р. В., к. т. н.

м. Вінниця

РОЗРОБКА СТРУКТУРИ ТА ТЕХНІЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ МЕРЕЖІ, ЇЇ ЗАХИСТ

Технічною основою більшості інформаційних систем колективного користування в різноманітних установах, фірмах, підприємствах, учбових закладах є локальні комп'ютерні мережі. Призначення всіх комп'ютерних мереж можна охарактеризувати кількома словами – спільний доступ. Спільний доступ до даних в першу чергу. Наприклад, умовах розробки великого проекту в якому задіяно багато людей, необхідно забезпечити умови в яких всі зацікавлені могли ознайомитись з напрацюванням своїх колег, отримати необхідні дані, і при тому щоб вони могли те зробити тоді коли їм те необхідно.

Локальна мережа і є тим містком, що поєднує всіх користувачів, що об'єднанні єдиною ціллю. Пропонує їм можливість спільного використання як даних так і апаратного забезпечення, централізацію зберігання, використання всіх ресурсів суб'єкту господарювання. Під ресурсами слід розуміти – обладнання, програмне забезпечення, дані. Отже головним призначенням локальних мереж є – доступ до ресурсів. Локальна комп'ютерна мережа дозволяє значно пришвидшити виробничі процеси підприємства. Використання локальної мережі дозволить:

- Значно зменшити паперовий документообіг;
- Підвищити продуктивність праці;
- Зменшити час на опрацювання інформації.

Якість послуг, що надає локальна мережа, залежить від дотримання всіх вимог на стадії її проектування. Головний принцип, на який опираються при проектуванні – швидкість та безпека передачі даних. Мережа має забезпечувати доступ до електронної пошти, захищений доступ до глобальної мережі Інтернет. В проектуванні мережі має брати участь і майбутній адміністратор локальної мережі, так як саме він обиратиме операційні системи для серверів, робочих станцій, саме йому з ними працювати, налаштовувати.

Перелік важливих питань, що слід враховувати перед початком проектування мережі:

- З'ясування функціональних завдань;
- Площа приміщень, відстань між мережевими пристроями, скільки метрів дротів від одного користувача до іншого долатиме сигнал;
- Кількість персональних комп'ютерів, що будуть підключені до локальної мережі. Якщо відомо кількість ПК то те дасть змогу спрогнозувати можливе навантаження на мережу.

В основу проектування мережі закладаються її основні характеристики: масштабованість, керуваність, продуктивність, довговічність.[2]

Якщо розглядати кроки які долаються при проектуванні та монтажу структурованої кабельної системи, то для початку розробляється технічне завдання, що в обов'язковому порядку має бути схваленим, як замовником, так і підрядчиком. Має бути створена схема локальної мережі, графічні матеріали – креслення. Наступним кроком має бути підготований проект мережі, який обов'язково має відповідати нормам, стандартам та регламентам, що затвердженні на законодавчому рівні. Звісно, проект має відповідати і забаганкам замовника, що відображено в технічному завданні. Далі обирається мережеве обладнання, що здатне забезпечити в повній мірі виконання поставлених завдань, складається специфікація. Розробляється схема кабельної розводки в приміщеннях, проводиться розрахунок електроспоживання та визначення необхідного обладнання стабілізації напруги. Далі відбувається опрацювання та опис необхідних правил техніки безпеки. Не слід забувати і про протипожежну безпеку при експлуатації локальних мереж відповідно до норм чинного законодавства. Прокладається структурованої кабельної системи. По закінченні проводяться тестування, пуско-налагоджувальні роботи та здача в експлуатацію.[1]

Також слід подбати про захист даних, так як захист даних є однією з головних проблем комп'ютерних мереж. Спільний доступ зумовлює можливість несанкціонованого доступу до даних. Для гарантування безпеки даних розробляють багаторівневу систему захисту:

- Вбудовані засоби захисту(паролі, права доступу);
- Фізичні засоби захисту(замки, двері, охорона, сигналізація тощо);
- Адміністративний контроль(організаційні заходи, накази);
- Законодавство та соціальне оточення(закони про захист авторських прав та майнових прав, протидія піратству).

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавська, І. М. Проектування комп'ютерних мереж. Ч. 1: Локальні мережі / І. М. Журавська. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. — 124 с.
2. Олифер, В. Г. Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы / В. Г. Олифер, Н. А. Олифер. – [4-е изд.]. – СПб. : Питер, 2010. – 943 с.

УДК: 004:330.47: 339.138

Стецко О.

Наук. керівник: Вишнеvsька Н.М.

м. Житомир

ГОЛОВНІ DIGITAL-ТРЕНДИ І ТЕХНОЛОГІЇ 2018 РОКУ

Кількість інтернет-користувачів і частка digital-реклами в Україні збільшуються, зростає проникнення інтернету в основному за рахунок мобільних пристроїв, підвищується цифрова грамотність населення та економічна роль digital – сервісів.

Українці добре орієнтуються в медіапросторі, але погано розбираються в гаджетах і легковажні в питаннях кібербезпеки. Проте, більшість опитаних вважають, що технології допомагають їм в житті “цифровізація населення міст відбувається повсюдно, в основному за рахунок сервісів таксі, доставки їжі та покупок в Інтернеті [3].

Технології як спрощення життя споживача знаходять свою популярність в рекламі та в споживчих продуктах. Наприклад, бренд чіпсів Tostitos випустив обмежений тираж пачок з вбудованим алкотестером та чіпом NFC, який викликав покупцеві Uber, якщо датчик показував перевищення рівня алкоголю. «Лабораторія Касперського» розповіла дітям про кібербезпеку на офіційному YouTube-каналі мультсеріалу «Фіксики» (більше 2,5 мільйона переглядів за тиждень). Мобільний додаток від компанії Redmond дозволяє управляти кухонною технікою віддалено та відстежувати кількість споживаної електроенергії.

Близько 92% користувачів у світі виходять в мережу зі смартфона, з них приблизно 85% – щодня. В Україні – 54%, причому 16% користуються тільки мобільним Інтернетом (рис. 1).

У світі люди в 7 разів більше часу проводять в мобільних додатках, ніж в браузерях. Зростає кількість покупок через смартфон, закономірно збільшується інтерес рекламодавців до in-app реклами. В результаті підвищується конверсія в рекламних компаніях для мобільних пристроїв.

У 2018 році інвестиції в мобільну рекламу України повинні збільшитися на 38% “ в цілому сума складе \$ 1,2 млрд (Рис.2).

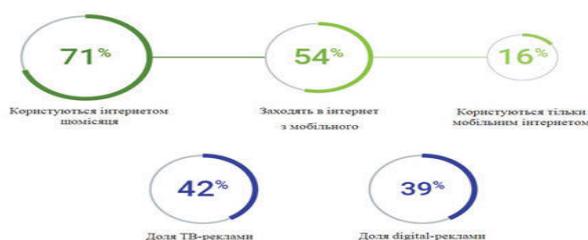


Рис. 1. Кількість інтернет-користувачів і digital-реклами в Україні

Маркетологи можуть вбудовуватися в потрібний момент в релевантну для користувача платформу, спілкуватися безпосередньо з аудиторією та передбачати її поведінку і бажання. Так зростає кількість мікромоментів, в основі яких лежать три фактори: присутність бренду в полі зору споживача; корисний і актуальний контент; миттєва реакція на дії людини.

Сегмент онлайн-відео зростає. В середньому кожен користувач в світі вже зараз дивиться близько 35 відео за день. Загалом близько 70% рекламного відеоконтенту, який бачить споживач, – товари повсякденного попиту (FMCG) та ліки. З появою технології 5G, яка приходить на зміну 4G, значно зміниться швидкість передачі інформації. В результаті споживач буде вимагати більш високу якість контенту, особливо в live-трансляції.

У той же час 5G дозволить підтримувати підключення величезної кількості пристроїв одночасно інтернет речей (IOT) стане реальністю. Кожна підключена до мережі річ зможе надати маркетологам ще більше інформації про користувача. Близько 15% українських користувачів вже зараз використовують для виходу в інтернет не менше трьох гаджетів. Фітнес-трекери, «розумні» годинники, голосовий асистент – люди можуть швидше дізнатися, знайти або купити те, що їм потрібно [2].

Технології доповненої реальності (AR, MR і VR) теж повинні стати буденністю для користувачів і новою e-commerce платформою для рекламодавців. Міряти одяг, підбирати меблі та робити покупки вже можна не виходячи з дому. Наприклад, Facebook запустив в США першу AR-рекламу в новинній стрічці. Користувач може віртуально приміряти сонцезахисні окуляри Michael Kors і макіяж від Sephora [1].

Приклади вдалих кейсів:

- Jordan Brand. Передзамовлення нових кросівок Air Jordan III за допомогою AR-фільтра в



Рис. 2. Мобільна реклама та мікроелементи в додатках

Snapchat. Результати: 5,8 млн унікальних користувачів, і всі кросівки розпродані за 23 хвилини.

- Trends Brands. Ерутом в Telegram бот-стиліст. Результати: CTR склав 5-7%, конверсія в продаж – 1,5%.
- L’Oreal Paris. Makeup Genius – мобільний додаток для віртуального макіяжу.
У липні 2018 року компанія Google об’єднала свої рекламні продукти в три нових платформи:
- Google Ads – всі рекламні можливості бренду в одному місці.
- Google Marketing Platform – єдина система планування, закупівель, вимірювань і оптимізації цифрових медіа (Google Analytics 360 Suite + сервіси DoubleClick).
- Google Ad Manager – платформа для управління рекламними компаніями (DoubleClick for Publishers + DoubleClick Ad Exchange).

Люди не готові розлучитися з інтернетом. Так, 63% української аудиторії хочуть весь час залишатися в мережі. Зручність інтернет-сервісів робить їх незамінними для користувачів. Перш ніж придбати товари, люди читають описи та відгуки до них. І коли з’являються питання, вони все частіше звертаються до віртуальних консультантів в додатку або месенджері, ніж до представника бренду. Згідно з даними світових звітів, близько 65% опитаних кажуть, що віддадуть перевагу спілкуванню з брендами через пошукових роботів.

Компанії та бренди стали піклуватися про здоров’я споживачів. Постійний інтернет-серфінг шкідливий для організму. Тому такі глобальні бренди як Google, Apple та Instagram, придумують нові способи оптимізації часу в мережі. Одна з розробок Google – Digital Wellbeing, смартфон сам нагадує користувачеві, коли потрібно перерватися (віджети YouTube), які листи важливі (функція Gmail) і як спілкуватися в один клік (Smart Reply

від Android). Компанії піклуються про аудиторію – вона відповідає лояльністю та визнанням [4].

Ще одна цікава тенденція: все більше користувачів шукають товари в онлайн-магазинах, а не в пошуковиків. У США в певних товарних категоріях за 2017 рік пошукова частка Amazon склала 49%, а Google – 36%. Спосіб пошуку теж змінюється – на зміну письмовим запитами приходять голосові і пошук по зображенню. Опція Snapchat Eagle, як і Google Фото, допомагає знайти продукт по зображенню. У планах компанії Snap Inc. – синхронізація з каталогами Amazon. Голосові інтерфейси, такі як Google Assistant, допомагають у пошуках товарів в Інтернеті. Наприклад, асистент eBay називає вартість товарів по голосовому запиту користувача, а помічник Todoist створює завдання швидше, ніж в додатку [5].

Отже, сучасна людина з сучасними можливостями не може без Інтернету, оскільки це досить зручно, а також Інтернет полегшує сучасний темп життя людини, відкриваючи доступ до багатьох «павутинок» мережі, сайтів, поштових ящиків тощо. Інформаційні технології глибоко проникли в наше життя і сучасне суспільство, яке не зможе в нинішньому вигляді існувати без них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Якустіді М. В. Реклама в світі цифрових технологій // Інформація і суспільство: зб. тез. наук. ст. II студ. наук.-практ. конф. / Під ред. О. М. Назаренко. – Сімферополь, 2018. – С. 38-42.
2. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі / С. В. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: фахове видання. – 2016. – С. 105-111.
3. The New Digital Economy. How it will transform business. / Oxford Economics. // A research paper produced in collaboration with AT&T, Cisco, Citi, PwC & SAP. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://myclouddoor.com/whitepapers/The-New-Digital-Economy.pdf>
4. World Development Report 2016: Digital Dividends <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016> – Режим доступу: // www.worldbank.org/en/publication/wdr2016

УДК: 004.415.2

ШПІЛЕВСЬКИЙ А.

Наук. керівник: УМАНЕЦЬ В., к. п. н.

м. Вінниця

ВЕРИФІКАЦІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Світ навколо нас сповнений системами — механізмами, живими істотами, спільнотами людей, тобто системами механічними, біологічними, соціальними тощо.

Інформаційна система забезпечує приймання інформації, її перетворення, опрацювання, збереження і передачу результатів опрацювання споживачу: людині, машині, іншій інформаційній системі. Прикладом сучасної інформаційної системи може бути редакція газети або журналу, оснащена комп'ютерною технікою.

Будь-яка інформаційна система складається з апаратного та програмного забезпечення (ПЗ). На початку розвитку комп'ютерної техніки апаратна частина була більш складною і значно дорожчою. Однак гнучкість програмного забезпечення та (як виявилось згодом, оманлива) простота внесення в нього змін спонукали використовувати його для вирішення найрізноманітніших завдань на одному і тому ж або стандартизованому апаратному забезпеченні. Тому поступово ПЗ ускладнювалося, набувало все більшої цінності, і в останні десятиліття його вартість сягає від 30% до 90% вартості систем, в залежності від їх типу [1].

При побудові систем певного рівня складності люди в принципі не можуть уникнути помилок, зростаюча складність надає все більше можливостей для помилок, при цьому ускладнюючи їх швидке виявлення. Для забезпечення коректності та надійності роботи таких систем велике значення мають різні методи верифікації та валідації, що дозволяють виявляти помилки на різних етапах розробки і супроводу програмного забезпечення (ПЗ), щоб послідовно усувати їх.

Верифікація програмного забезпечення — більш загальне поняття, ніж тестування. Метою верифікації є досягнення гарантії того, що верифікований об'єкт (вимоги або програмний код) відповідає вимогам, реалізований без непередбачених функцій і задовольняє проектним специфікаціям і стандартам. Процес верифікації включає в себе інспекції, тестування коду, аналіз результатів тестування, формування та аналіз звітів про проблеми. Таким чином, прийнято вважати, що процес тестування є складовою частиною процесу верифікації.

Валідація програмної системи — процес, метою якого є доказ того, що в результаті розробки системи ми досягли тих цілей, які планували досягти завдяки її використанню. Іншими словами, валіда-

ція — це перевірка відповідності системи очікуванню замовника.

Основним стандартом, що регулює планування і проведення верифікації ПЗ, є стандарт IEEE 1012 на процеси верифікації та валідації [2]. Цей стандарт містить опис наборів окремих завдань верифікації, що відповідають різним видам діяльності, рекомендований шаблон плану проведення перевірки та затвердження, визначення 4-х рівнів критичності ПЗ (від високої до мінімальної).

Загальноприйнятий поділ методів верифікації можна представити в вигляді діаграми (Рис. 1).

Експертизою ПЗ називають всі методи верифікації, в яких оцінка артефактів життєвого циклу ПЗ виконується людьми, що безпосередньо аналізують ці артефакти. Перевагою даного методу є те, що при його використанні виявляються в середньому 50-90% помилок [3]. Цей метод має і недоліки. Пошук помилок, оцінка і аналіз властивостей ПЗ людиною (зазвичай групою 2-5 осіб). Потрібні справжні експерти, програмісти з досвідом роботи не менше 10 років.

Статичний аналіз — аналіз без виконання програми. Методи статистичного аналізу можна розділити на два види: контроль того, що всі формалізовані правила коректності побудови цих артефактів виконані, та пошук типових помилок і дефектів в них на основі деяких шаблонів [4].

Динамічні методи верифікації використовують результати реальної роботи програмної системи або її прототипів, щоб перевіряти відповідність цих результатів вимогам і проектним рішенням.

Формальні методи верифікації. Їх відмітною особливістю є можливість проведення пошуку помилок на математичній моделі, без звернення до фізичної реалізації, що в деяких випадках досить зручно і економічно. Для проведення аналізу формальних моделей застосовуються специфічні техніки, такі як дедуктивний аналіз, перевірка моделей, перевірка узгодженості. На жаль, для побудови таких моделей завжди необхідно виходити так само з коректності та адекватності моделі ПЗ [5].

В останні роки активно розробляються інструменти автоматичної генерації тестів на основі коду, які використовують додаткові джерела інформації. В якості таких джерел виступають статичний аналіз коду, формальний аналіз, моніторинг виконання раніше побудованих тестів і т.п. Оскільки в інструментах цього типу використовується зазвичай 3-4 техніки різних типів, методи, що лежать в їх основі,

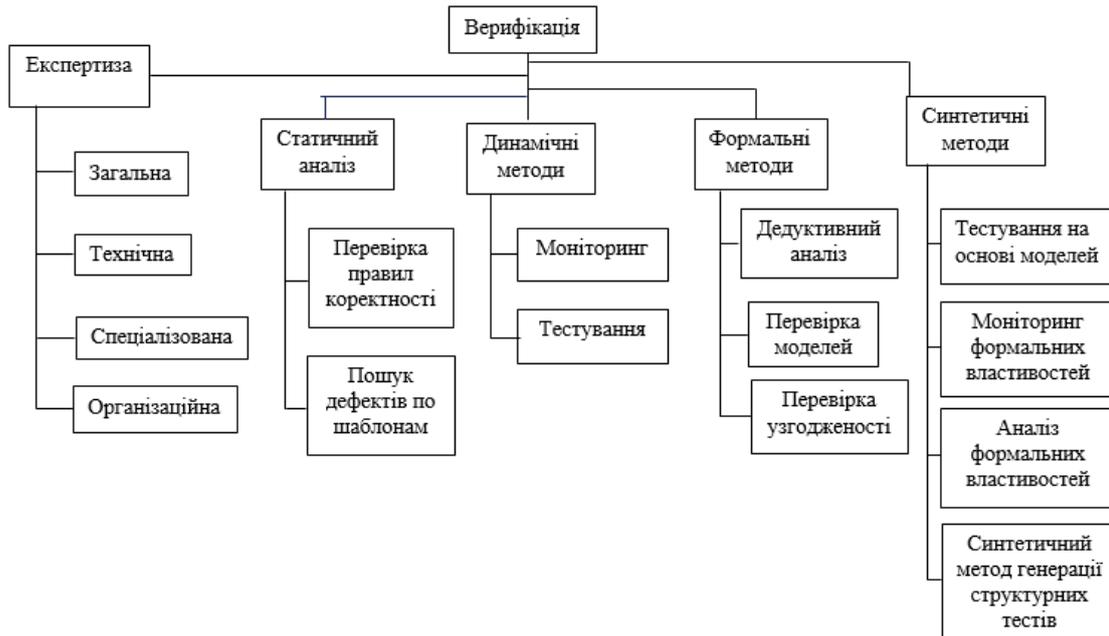


Рис. 1 Загальноприйнятий поділ методів верифікації

винесені в окремий різновид синтетичних методів верифікації [6]. Синтетичні методи верифікації поєднують підходи декількох типів – статичний аналіз, формальний аналіз властивостей ПЗ, тестування. Деякі з таких методів породили в останні 10-15 років самостійні галузі досліджень, в першу чергу, тестування на основі моделей і моніторинг формальних властивостей. Переваги та недоліки синтетичних методів визначаються комбінацією методів верифікації, які входять до її складу.

Після аналізу представлених методів верифікації програмного забезпечення можна зробити висновок, що кожен метод верифікації використовується в конкретному класі випадків в залежності від поставленої мети. Найактуальнішими, найбільш корисними та продуктивними можна вважати синтетичні методи верифікації ПЗ, оскільки вони так чи інакше намагаються поєднати переваги різних підходів до верифікації, зменшуючи їх недоліки. В даний час досягнуті значні успіхи в розробці таких методів і впровадженні їх у практику промислової розробки ПЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Б.У. Боэм. Инженерное проектирование программно обеспечения/ Б.У. Боэм.- М.: Радио и связь, 1985. – 368 с.
2. IEEE 1012-2004 Standard for Software Verification and Validation. IEEE, 2005. – p. 153.
3. Y. K. Wong. Modern Software Review: Techniques and Technologies. IRM Press, 2006. – p. 368
4. L. Yu A light-weight static approach to analyzing U behavioral properties / L. Yu, R. B. France, I. Ray, K. Lano.. Proc. of 12-th IEEE International Conference on Engineering Complex Computer Systems (ICECCS 2007), pp. 56-63, 2007. – p. 79.
5. T. Ball Thorough Static Analysis of Device Drivers. In Proc. of EuroSys 2006/ T. Ball, E. Bounimova, B.Cook, V. Levin, J. Lichtenberg, C. McGarvey, B. Ondrusek, S. K. Rajamani, A. Ustuner., ACM SIGOPS Operating Systems Review, 2006. – p. 74.
6. M. Broy Model Base Testing of Reactive Systems / M. Broy, B. Jonsson, J.-P. Katoen, M. Leucker, A.Pretschner (eds.). LNCS 3472, Springer, 2005. – p. 273.

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ СУЧАСНОСТІ: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

УДК: 378.147

БОНДАРЕНКО В.

Наук. керівник: МИЦЕНКО Д.В., к. психол. н.

м. Житомир

BLENDDED LEARNING В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку суспільства неможливо уявити без численних та різноманітних інформаційних та комп'ютерних технологій, які застосовуються практично в усіх сферах та професіях. Слушно, що вітчизняна вища освіта не може залишатися осторонь цього процесу. Процес підвищення ефективності та конкурентоздатності української вищої школи, її реформування та інтеграції в світовий освітній простір є неможливим без впровадження в навчально-виховний процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), однією з складових якого виступає саме «blended learning» (змішане навчання).

Існує досить багато підходів до визначення поняття змішаного навчання. Варто виділити найактуальніші визначення «blended learning» [1]: це об'єднання процесу традиційного навчання – роботи в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу з неформальними, наприклад, відправлення завдань викладачем на електронні пошти студентів; це поєднання протилежних, на перший погляд, підходів – формального і неформального навчання, спілкування «face-to-face» та спілкування «он-лайн».

Аналіз педагогічних досліджень дозволяє дійти висновку, що саме змішане навчання є одним з найбільш ефективних способів реалізації інформаційно-комунікаційних технологій.

Поява змішаного навчання була обумовлена широким застосуванням в навчальному процесі ІКТ або за іншою термінологією «e-learning» (електронне навчання). Одразу ж після своєї появи «e-learning» почало активно конкурувати з традиційним навчанням. Оскільки традиційна модель має на увазі взаємодію викладача та студента обличчям до обличчя, в англійськомовному середовищі для її позначення часто використовується термін «face-to-face».

Активне застосування «e-learning» в педагогічній практиці виявило, що воно має певні переваги над традиційним «face-to-face» навчанням, проте й має низку недоліків. В той же час ці недоліки не є притаманними для традиційного навчання. Сильними сторонами «e-learning» вважають [2]:

- можливість постійної інтерактивної взаємодії, зворотній зв'язок в будь-який час та в будь-якому місці;
- більше можливостей реалізувати індивідуальний підхід до студента.

В той же час до переваг традиційної навчальної моделі належать:

- можливість миттєвої та гнучкої реакції викладача на дії того, хто навчається; все відбувається «тут і зараз»;
- може відбуватися процес формування безпосередніх особистісних зв'язків, емоційної взаємодії.

Сама назва «змішане навчання» говорить про поєднання («змішування») в останньому декількох елементів. Основними такими елементами є традиційне навчання в аудиторії, дистанційна освіта та навчання через інтернет «online learning».

Дослідники виділяють [3] такі моделі змішаного навчання. «Face-to-FaceDriver» («драйвер – очна освіта»). Педагог особисто викладає основний обсяг навчального матеріалу в аудиторії. До аудиторного курсу, в необхідному обсязі додається онлайн навчання, яке таким чином є додатковим й доповнює традиційне.

«Rotation model» («ротаційна модель»). Відбувається ротація аудиторних занять та самостійної роботи студентів онлайн.

«Flexmodel» («гнучка модель»). Проходження навчального курсу в основному здійснюється онлайн. Педагог координує діяльність студентів через мережу. Контакти «вживу» відбуваються за необхідністю.

«OnlineLab» («онлайн-лабораторія»). Навчальний курс вивчається онлайн, проте не вдома самостійно, а в обладнаному класі під керівництвом викладача.

«Self-BlendModel» («змішай сам»). Студенти самостійно обирають навчальні курси для вивчення онлайн.

«OnlineDriverModel» («драйвер – онлайн освіта»). Навчання відбувається онлайн, через освітню платформу. Контакти з викладачем також в режимі віддаленого доступу, очні заняття та зустрічі не передбачені але можуть додаватись за необхідністю.

Приємно відзначити, що в вітчизняній вищій освіті сьогодні також активно застосовуються ІКТ, впроваджуються навчальні курси, що побудовані на принципах змішаного навчання. Наприклад, технологія змішаного навчання протягом двох років впроваджується у навчально-виховний процес Житомирської філії КБіТ. В залежності від дидактичної мети та специфічних особливостей навчальних предметів використовуються різні моделі blended learning.

Найбільшого поширення набула модель «Face-to-FaceDriver» («драйвер – очна освіта»). Аудиторна робота студентів під час лекційних, семінарських та практичних занять (блок традиційного навчання) доповнюється самостійною роботою студентів за допомогою освітньої платформи GoogleClassroom (блок дистанційної освіти).

Також Житомирська філія КБіТ має вельми цікавий досвід застосування «Flexmodel» («гнучкої моделі»). Це відбувалось під час проходження студентами навчального онлайн-курсу «Як знати роботу своєї мрії» Курс розміщено на ведучому вітчизняному освітньому ресурсі prometheus.org.ua. Діяльність студентів при цьому скеровувалась та координувалась викладачем. Після успішного про-

ходження даного курсу студенти отримали відповідний сертифікат. Під час проведення проектною роботи було апробовано елементи моделі «Self-BlendModel» («змішай сам»), коли студентам було запропоновано самостійно обрати онлайн-курси для вивчення.

Таким чином, побудова освітнього процесу на основі змішаного навчання є оптимальною для ефективної передачі знань, що сприяє підвищенню якості підготовки студентів, розвитку самостійної творчої діяльності, стимулює одержання додаткових знань та їх закріплення, що дає можливість готувати конкурентоздатних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сікора Я. Б. Реалізація змішаного навчання у вищому навчальному закладі / Я. Б. Сікора // Науковий вісник Ужгородського університету. серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2016. – №2. – С. 236-239.
2. Horn M.B., Staker H. The Rise of K-12 Blended Learning. Innosight Institute – Charter School Growth Fund – Public Impact, 2011. 17 p.
3. Bonk C.J., Graham Ch.R. The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs / foreword by M.G. Moore, J. Cross. John Wiley & Sons Ltd., 2006. 624 p.

УДК: 378.147

ГОРБАТЮК Ю.,

РОМАНОВА А.

Наук. керівник: МИЦЕНКО Д.В., к. психол. н.

м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Вихід української системи на міжнародні стандарти у зв'язку із входженням в Європейський освітній та науковий простір зумовлює необхідність поєднання науково-дослідної та навчальної діяльності студентів, що вимагає від вищої школи оновлення змісту освіти та форм організації навчально-виховного процесу, впровадження інноваційних методів та засобів навчання при підготовці їх до самостійної діяльності.

Одним із методів, який суттєво збагачує навчальний процес, є метод навчальних проектів. Використання цього методу змінює традиційний підхід студентів до навчання. Метод проектів – це система навчання, у процесі якої учні здобувають знання шляхом планування і виконання практичних завдань (проектів), які поступово ускладнюються [1-3].

Теоретико-методологічні засади проектного навчання досліджували К. О. Баханов, В. В. Гузеєв, А. В. Касперський, О. М. Кобернік, Є. С. Полат,

С. О. Сисоева, Н. І. Шиян, Н. В. Якса, С. М. Ящук. Різним аспектам питання застосування методу проектів у навчально-виховному процесі присвячені дослідження Д. Д. Біди, С. Е. Генкал, І. Г. Єрмакова, О. В. Зосименко, С. С. Ізбаш, Л. Г. Кондратової, В. А. Нищети, М. Л. Пелагейченка, С. О. Петровського, Н. І. Поліхун, О. М. Рябової, Н. Б. Самойленко, М. А. Ступницької.

Метою нашої роботи є проаналізувати особливості та досвід застосування методу проектів у практиці сучасної вищої школи.

В рамках реалізації проектного навчання в нашому закладі був створений, так званий, «проектний модуль». При цьому студентам-психологам 3 курсу було запропоновано три типи проектних завдань:

- проекти, пов'язані з проведенням дослідження;
- проекти пов'язані з розробкою та проведенням тренінгів, ігор, квестів та інших активних заходів;

– проходження онлайн-курсу.

В процесі виконання дослідницьких проєктів студентами проведено наступні дослідження: «Особистісні риси у формуванні якостей лідера» та «Фактори, які впливають на успішність студентів в навчанні».

Даний вид роботи дав змогу студентам виступити в ролі дослідників, набути цікавий та корисний досвід. Студентам потрібно було обрати тему дослідження, висунути гіпотезу, обрати методи проведення, і головне – здійснити збір емпіричних даних. Найскладнішим етапом в дослідженні став аналіз та інтерпретація результатів дослідження. На нашу думку, набутий досвід та навички є дуже важливим для подальшої роботи в сфері практичних психологічних досліджень.

Дуже корисними та дієвими були завдання іншого типу, зокрема проєкт «Експурсія по пам'ятках Києва».

В процесі виконання проєкту, розроблявся та прокладався маршрут екскурсії, здійснювався збір інформації про цікавинки маршруту і в кінцевому рахунку було проведено екскурсію по Києву за самостійно розробленим маршрутом. В результаті підготовки та безпосередньо при проведенні екскурсії студенти стали більш згуртованими, впевненішими, долали комунікативні бар'єри, навчилися подавати інформацію та керувати невеликою групою.

Вельми цікавим й незвичним був проєкт, пов'язаний з розробкою квесту – «Дізнайся Житомир поближче». Студентам, що проводили цей квест було зібрати інформацію, обрати територію та маршрут проведення квесту, також скласти завдання та підказки, запитання тощо, підготувати необхідні матеріали для проведення та подарунки для заохочення.

Багато позитивних емоцій залишив проєкт «Активний відпочинок», метою якого було за допомогою активних ігор сприяти підвищенню згуртованості колективу. Групі студентів необхідно було обрати завдання та ігри, інвентар для них, а також призи для учасників, визначити час проходження кожного завдання.

Також, протягом проєктного модулю студентами було розроблено й проведено тренінги – «Здоров'я головна цінність нашого життя», «Розвиток комунікативності». Під час підготовки до тренінгів майбутні психологи визначали мету, обирали вправи, структур, розраховували час проведення. Усе це вимагало від них згуртованості, розуміння та

підтримки одне одного, вміння утримувати увагу інших, також дуже важливо отримати практичний досвід виступу перед групами людей, долаючи сором'язливість та страх.

Цікавим й незвичним та дійсно творчим став проєкт пов'язаний із створенням відео новорічного привітання. Майбутні психологи закріпили навички колективної взаємодії, співпраці, отримали досвід прийняття компромісних рішень. Після виконання цього завдання студенти дізналися одне одного ближче, побачили які ролі хто виконує в групі, тобто хто є генератором ідей, хто лідером, а хто виконавцем.

Ще одним, досить важливим, елементом проєктної роботи стали онлайн курси.

В рамках роботи були обрані два курси: «Як знайти роботу своєї мрії», «Підприємництво. Власна справа в Україні». Після проходження кожного тижня демонструвалась статистика, кожен намагався отримати високі оцінки. Вмотивованості додавав ефект змагальності між студентами. Після успішного проходження майбутні психологи отримали відповідні електронні сертифікати.

Ефективності проєктного модулю сприяло те, що його зміст, етапи та завдання були розміщено в Гугл-класі. За допомогою останнього відбувалось керівництво, координація та оцінювання діяльності студентів протягом проєктного модулю.

Загалом після «проєктного модулю» студенти навчилися контролювати й оцінювати себе, збирати необхідну інформацію, аналізувати її, висувати гіпотези, робити висновки, планувати і прогнозувати результати, стали більш самостійними, згуртованими, відповідальними, набули практичних вмінь, виступали перед групами людей, виконували різні соціальні ролі, розвивали креативність та комунікативні навички, подолали комунікативні бар'єри, комплекси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Метод проєктів : [научно-метод. сб.] / под ред. М. А. Гусаковского. – Вып. 2. – Мн.: РИВШ БГУ, 2003. – 240 с.
2. Самойленко Н. Б. Підготовка вчителів гуманітарних дисциплін до застосування методу проєктів у професійній діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. Б. Самойленко. – К., 2008. – 20 с.
3. Рябова О. Н. Организационно-педагогические условия использования метода проєктів в учреждениях дополнительного образования : дисс. канд. пед. наук : 13.00.01 / О. Н. Рябова. – Ярославль, 2004. – 247с.

УДК: 316.472: 338.45: 37.013: 144

ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАУКОВА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВІ ФІЛОСОФІЇ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Світ постійно змінюється. Сталі цінності замінюються на ситуативні, які з часом знову витісняються сталими. Людство за останні роки змінило своє розуміння поняття «товар». Якщо ще сто років тому товаром називався видимий, матеріальний результат праці, то у сьогоденні товаром є будь-який продукт людської життєдіяльності: мисленнєвий, поведінковий, творчий, виробничий тощо. Тобто, товаром є все: від знань, вмінь, навичок до матеріального продукту діяльності, а відповідно все це має свій грошовий еквівалент. В умовах ринкової економіки в процесі матеріального, інтелектуального, інформаційного тощо товарообігу, надзвичайно важливим є не втратити ті цінності, які напрацювало людство протягом власного існування. Як же поєднати в бізнес-процесах цінності та матеріальний зиск, особливо в умовах розмивання цінностей в перехідні періоди?

Аналіз поставленого питання привів нас до двох базових заповідей християнства: «любви Бога всім серцем своїм і всією душею своєю», «любви ближнього свого як самого себе» [3]. Перший вимір забезпечує особистісну відповідальність керівників перед Творцем і належить більше до студій богословських наук та християнської психології, та характеризує діяльнісну вертикаль. Натомість друга заповідь демонструє горизонтальну структуру суспільного зрізу. І саме ця горизонталь спрямована на те: що я можу дати і що я не можу відібрати в результаті власної діяльності у інших чи суспільства. Так от, перше забезпечується фактором соціальної відповідальності, а друге – доброчесності, і зокрема академічної доброчесності. Питання доброчесності у бізнесі спонукало Раду бізнес-омбудсмена за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку та Організації економічного співробітництва та розвитку об'єднати «46 українських та міжнародних компаній, які прагнуть працювати чесно та прозоро, у всеукраїнську мережу доброчесного бізнесу для боротьби з корупцією на рівні підприємств».[4] Водночас, доброчесність в обігу інтелектуального та інформаційного товару в більшій ступені обумовлена академічною доброчесністю працівників освіти, які і формують образ доброчесності у майбутніх бізнесменів, менеджерів, освітян, медиків тощо. При цьому під академічною доброчесністю розуміють «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під

час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

При цьому «дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання» [1], що забезпечує доброчесність в інтелектуальному та інформаційному товарообігу.

Образ доброчесності у майбутніх фахівців формується за рахунок прийняття правил доброчесності здобувачів освіти, що передбачають: «самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації» [1]. Що, в свою чергу, забезпечує формування кваліфікованого фахівця для ринку праці та бізнесу.

Під соціальною відповідальністю ми розуміємо соціальне явище добровільного і свідомого дотримання та використання особами та організаціями соціальних норм та приписів, що забезпечують соціальну стабільність суспільства та гуманістичність засад його розвитку. Соціальною відповідальністю бізнесу представлена у вигляді відповідального ставлення компанії «до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів», а також у вигляді активної соціальної позиції компанії, «що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем». [2; 5].

При цьому соціальна відповідальність бізнесу спрямована на сталий розвиток психічного здоров'я, психологічного, соціального та матеріального благополуччя суспільства, не суперечить чинному

законодавству та прогресивним міжнародним нормам, і є інтегрованою як зовнішню, так і внутрішню діяльність корпорації чи підприємства.

«Ігноруючи соціальну відповідальність, підприємства ставлять під удар свої фінансові результати та вартість бренду у майбутньому. Погана соціальна та екологічна репутація може надзвичайно негативно вплинути на прибутковість та успіх компанії, адже сучасні споживачі хочуть витратити свої гроші на продукти та послуги тих компаній, які слідує тим же етичним принципам, що й вони самі» [6]. Саме тому у світі надзвичайно активно запроваджується корпоративна соціальна відповідальність, яка за визначенням Європейської Комісії («Зелена книга з корпоративної соціальної відповідальності», 2001 р.) має стати концепцією «згідно з якою компанії інтегрують соціальні та екологічні питання у свою комерційну діяльність та взаємодію із зацікавленими сторонами на добровільній основі». [5] Запровадження корпоративної соціальної відповідальності у бізнесі базується на концепції «потрійного критерію», що передбачає також розширення меж звітності організацій за екологічними та соціальними фінансовими показниками діяльності.

Водночас соціальна відповідальність бізнесу виростає із бізнес-добročесності, яка має свої витoki із академічної добročесності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) /Стаття 42. «Академічна добročесність» [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
2. Шанодова Н.Б. Соціальна відповідальність / Н.Б.Шанодова, Г.В.Жосан. 6□ Херсон, 2018.
3. Святе Письмо/ о.Іван Хоменко, Біблійна комісія ЧСВВ. – Л.: «Місіонер», 2007.
4. В Україні створили всеукраїнську мережу добročесної бізнесу для боротьби з корупцією[Електронний ресурс]/ УНІАН. 6□ Режим доступу: <https://www.unian.ua/business/1931524-v-ukrajini-stvorili-vseukrajinsku-mereju-dobročesnoji-biznesu-dlya-borotbi-z-koruptsieu.html><https://www.unian.ua/business/1931524-v-ukrajini-stvorili-vseukrajinsku-mereju-dobročesnoji-biznesu-dlya-borotbi-z-koruptsieu.html>.
5. Соціальна відповідальність бізнесу/Вікіпедія. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна_відповідальність_бізнес.
6. Турботливий бізнес: що таке корпоративна відповідальність і чому вона важлива.- Режим доступу: <http://bakertilly.ua/news/id44212>

УДК: 004:316.28:17.023

ДИВНИЧ К.Ю.

ДОРОФЕНКОІ.С.

Наук.керівник: СТАВИЦЬКИЙ .О.В , к. е. н.

м. Київ

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СВИТОГЛЯД СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

У цій праці ми розглянемо вплив інформаційних технологій на психологію мислення людини на її світогляд і філософію, і вплив на майбутнє нашого світу.

Інформаційні технології мають багато засобів впливу – це є засоби мультимедіа, листування та інформування. Вони допомагають тримати зв'язок на відстані та передавати найрізноманітнішу інформацію. Їх вплив став поширюватися недавно, у кінці 20 на початку 21 століття, і хоча час поширення доволі невеликий, вже зараз ми можемо усвідомити їх вплив на нас та наше майбутнє; вони надали нам багато можливостей для розвитку та створення нового комунікаційного простору між людьми. Перш за все ми розглянемо основних представників та засоби інформаційних технологій:

- Інформаційно-пошукові системи (ІПС) почали застосовуватися з середини 60-х років двад-

цятого століття, практично одночасно з початком використання електронно-обчислювальних машин, а потім і комп'ютерних систем в різноманітних сферах людської діяльності. Вони надали користувачам широкі можливості ефективного використання різних видів інформації. Головна вимога до будь-якої пошукової системи - швидке формування поточної і повної відповіді, адекватного запиту користувача. Розглядаючи вимоги, які пред'являються до точності пошукових операцій[1.С.54].

- Головною можливістю, яку надає Інтернет - отримання новин. Ці новини надходять до кожного куточку світу з різних країн та місцевостей, інформаційні технології надали нам можливості знати про все, що відбувається в світі, будь то: медицина, освіта, погода і т.д. Одним із оптимальних рішень, що допомага-

ють орієнтуватись у новинах, є поява інформаційних служб нового типу - систем синдикації новин. Під синдикацією в данному випадку розуміються технології збирання інформації і подальше її розповсюдження відповідно до потреб користувачів [1, С.165].

Світ став набагато більшим з появою інформаційних технологій, які надали нам безмежну кількість можливостей для самовдосконалення та побудови нової цивілізації.

Найважливіший момент у нашому житті – народження, перші обличчя батьків, перший крок у світ, перше навчання, перші вірування. Все це є факторами формування нашого світогляду. Те, як ми бачимо світ, визначає наш шлях у майбутнє, нашу професію, родину, ідеали та принципи. Також на сучасний світогляд впливає нескінченна кількість факторів: релігійні, політичні, державні та інші. Наш світогляд - це сила, яка дає нам можливість не піддаватися впливу інших, бути незалежним та творчим.

Що таке світогляд? У загальному розумінні – це усвідомлення людиною навколишнього світу, свого місця в ньому, свого ставлення і відношення до цього світу й до себе, претензій і намірів щодо світу і шляхів реалізації життєвих програм. Отже, світогляд – це певного роду знання про світ, людину і одночасно оцінка людиною світу і самої себе [2, С.17]. Світогляд - індивідуальний для кожної людини, в більшості кожна людина сама його формує та захищає, доволі часто ми піддаємося впливу зовнішніх факторів, це не є погано, якщо чітко розуміти, який зміст має ваша думка та бачення, і ваші дії не шкодять іншим. Світогляд вбирає в себе тільки узагальнені знання, тобто правильні для широкого класу явищ. Світоглядні знання допомагають нам орієнтуватись у світі цінностей: “добре - погано”, “шкідливо - корисно”, “прекрасно - потворно”, “розумно - безглуздо” тощо. Він постійно пульсує, оскільки весь час прагне до змістового наповнення [2, С.19].

Розглянемо один з найдовших та найсильніших інструментів впливу на світогляд людини – релігію. Це інструмент здавна був відомий, як найефективніший. З його допомогою людям нав'язували ту правду, яка була їм вигідною. Здавна, ми можемо пам'ятати приклади того, як релігія боготворила монархів та фанатично віруючих в релігію, в її твердження і накази. Ми можемо пригадати релігійні війни минулого, які порушували моралі та вірування релігії, війни за протиправні цілі, знищення дисидентів. Релігія старанно намагалась викоринити усе, що було їм не вигідно та спростувало релігійні твердження.

Специфіка релігійного світогляду полягає в тому, що він виходить із принципу монізму. Основним елементом релігії є культова система, тобто система обрядових дій, спрямованих на встанов-

лення певних відносин з надприродним. Кожний міф стає релігійним тією мірою, якою входить у культову систему як її змістовна сторона [2, С.21].

Підсумовуючи, треба додати, що релігія мала вплив на багато галузей людської діяльності, а особливо на науку. Релігія роками і століттями намагалася впливати на науку та її вчених.

Психологія - одна з найважливіших наук для розуміння людини. Вона дає можливість нам зрозуміти, що по справжньому сильно діє на стосунки, думки та ідеї, та як думає, а головніше, як створюються нові та неординарні думки людей. Кожен індивід є особливим, та психологічно не схожим на інших, направленням мислення його етапами та змістом. Мислення – це одна з найважливіших функцій нашої психіки, вона дає нам змогу розширювати кордони стандартного сприйняття світу, та дає змогу створювати щось нове, не схоже на те що було, є, і буде, воно робить нас різними, допомагає нам у прийнятті найважливіших рішень, дає можливість контролювати як свої дії, так і інших.

Отже, мислення - це процес (пізнавальна діяльність), продукт якої характеризується узагальненням і опосередкованим відображенням дійсності, воно диференціюється на види залежно від рівнів узагальнення і характеру засобів, які використовуються, залежно від новизни узагальнень і засобів для суб'єкта, а також залежно від ступеня активності самого суб'єкта мислення [4, С.271].

При виникненні мислення може з'явитися потреба взаємодії. Воно відбивається “в думці” за допомогою мовлення. Людина не діє безпосередньо з предметами, вона робить це подумки, не вступаючи в контакт із самими предметами й не вносячи реальних змін у їхню будову, розміщення [4, С.272].

Кожна наша дія так чи інакше з'являється з підсвідомості, у ході нашого отримання та аналізу інформації з навколишнього середовища, що ми бачимо чи відчуваємо, прикладами цього можуть бути: речі, особи, потреби тощо. Дія - це кінцевий результат мислення, вирішення певної задачі чи проблеми, але інколи для дії потрібна творчість та уява. У нашому сучасному просторі, творчість та креатив стали основними ресурсами для створення прекрасного.

Творчість - здатність до створення нового, неординарного, її мають не всі люди, а особливо не всі її використовують та розвивають. Творчість з'являється в процесі вирішення не шаблонних та індивідуальних проблем, чи потреби в розкритті себе, та свого “Я”. У сучасному світі піддаються розвитку не тільки наші здібності та можливості, але й навіть наше мислення та погляди на речі, які більшості здаються не важливими, чи буденними.

Підводячи ризику треба розповісти про таке явище поширення інформації як Fake. Ви, мабуть, мали змогу чути таке слово як Fake- підробка, фальсифікація, неправдива інформація, та інші. У нашому

сучасному житті Fake став доволі популярний та відомим, з появою месенджерів, таких як: Viber, Facebook, Telegram, та інших. Цей вид поширення неправдивої чи спеціально фальсифікованої інформації став доволі розповсюдженим, але найжахливіше, що більшість людей сприймають цю інформацію за реальну та правдиву, таким чином Fake змінює у більшості людей їх ставлення до певних речей чи подій, або жахливіше – до певних процедур, та подібного. Таким чином люди страждають не тільки морально але й фізично. Як приклад такого втручання ми можемо пригадати випадок з цирком "Кобзов" взимку 2018 року, де з використанням FАКЕів, відмовляли людей від вакцинації своїх дітей, засобами поширення неправдивої та неперевіреної інформації, та особистих думок людей, які проти вакцинації дітей [5].

Завершуючи цю тему, ми в свою чергу хочемо побажати вам залишатися свідомими та не піддаватися негативному впливу, бути собою та мати свою думку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородкіна І. Л. Інтернет-технології та інформаційні ресурси / І.Л.Бородкіна. – К., 2011. – 244с.
2. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції / В.Г.Кремень, В. В. Ільїн. – К., 2005. – 528с.
3. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу / В.В. Москаленко. –К., 2007. – 448с.
4. Психологія / За ред. Ю. Л. Трофімова. –К., 1999. – 558с.
5. Гараєва Д. Г. Вакцинация – не личное дело: Роль медиа в родительском принятии решений в эпоху информационного общества / Д.Г. Гараєва // Вісник КІБІТ. Спецвипуск. – 2018. – № 2(36).

УДК:930.1:327

ДИМИТРОВ Ю. В.

м. Київ

ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація та всевимірність є надзвичайно важливим аспектом сучасності. В суспільстві, що розвивається за новими правилами, потрібно завжди відповідати новітнім тенденціям розвитку, що диктуються абсолютно новими підходами до розуміння «хто ми є цьому світі». В сучасному світі «більше» вже не є синонімом «краще», а багатство не означає щастя. Демонстративне багатство викликає тільки роздратування, а пересічні громадяни навчилися отримувати задоволення не від факту володіння тим чи іншим предметом, а від факту впливу того чи іншого предмета на їх життєдіяльність.

Осмилення феномену плинності часу та зменшення цінності часу як ресурсу є одним із трендів сучасного світу. Відбувається зсув акценту на повсякденні потреби, орієнтація на людські цінності, що і є однією з ознак сучасності. Саме поява психологічного поняття «прокрастинація» як схильності людини перекладати неприємні завдання на потім, й свідчить про те, що саме часовий вимір не є основним ресурсом сучасності. На перший план виходить розуміння творчості та улюблених занять. Відтак, переоцінювання часового виміру стало прикметою глобалізації.

Проблема вибору ще не була настільки актуальною. Саме в сучасності через перенасичення світового ринку товарами та послугами є викликом для кінцевого споживача. З появою нових каналів

продажу процес вибору та його результат стає непередбачуваним та зовсім неоднозначним. Величезна кількість «спеціальних пропозицій, ексклюзивних товарів та послуг» вводить в оману споживача та створює велику вірогідність відмови від отримання кінцевого результату. Саме з віком, на думку дослідників, приходить розуміння того, що є найбільш раціонально та доцільно, тому маркетингологи б'ють на сполох через перенасичення ринку та мусять вигадувати зовсім інші підходи до кінцевого споживача. Це також стало сучасним глобальним трендом.

Ще однією з ключових тенденцій сучасності можна назвати самоідентифікацію себе з так званим decision maker'ом. Поступовий перехід від моделі розуміння себе як того, ким керують, до моделі, що тут керую «Я» відбувається буквально на наших очах. Сьогодні найбільший вплив на наше життя, екологічну ситуацію, соціальну сферу та охорону здоров'я в соціальній уяві здійснює саме індивід. Протягом останніх десятиріч грошові потоки переважно рухались між фінансовими установами та фізичними особами, які були представлені державними структурами та комерційними установами. Саме на питання «що є головною руйнівною силою, що має змогу змінити суспільство на краще» респонденти в основній своїй масі відповіли, що в першу чергу це є споживачі, і лише в найменшому відношенні держава та компанії.

Саме з цього випливає розуміння поняття кризи «глобального лідерства», де лідерство держави вже відходить на другий чи третій план. Держава вже не є диктатором мікро–макро порядку. Гегемонія світових економік спричинила появу таких термінів як «сімка», а навіть потім «двадцятка». Повна глобалізація процесів та доступ до швидкості прийняття рішень на світовому рівні змінюють мапу світу, в якій можуть з'явитися зовсім нові центри. Таким чином, змінюється співвідношення суб'єкту та об'єкту в споживацькому світі, відбувається їх індивідуалізація.

Вищезазначені тренди вже є частиною нашого повсякденного життя. Саме вони є показовими тенденціями розвитку суспільного мислення та можуть дати нам картину розуміння взаємовідносин дер-

жава-компанія-споживач. Саме держава та бізнес мають прислухатися до кінцевого користувача, бо саме він і може диктувати нові правила існування в сучасному світі.

Ми окреслили лише окремі тенденції глобалізації в сучасному світі, насправді їх набагато більше. Але саме вони можуть дати розуміння докорінних змін, які мають місце в гуманітарній сфері сучасного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Камінський С. Глобалізація / С. Камінський // Політична енциклопедія. / Ред. кол. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – С.144
2. Стиглиц Дж. Ю. Глобалізація: Тревожные тенденции / Ю. Дж. Стиглиц. – М., 2003.

УДК: 535.4:14

ДОРОФЕНКО І.С.

Наук. керівник: ПАНТЮЄВ Р.Л., к. т. н.

м. Київ

ФІЗИКА ЯВИЩА СВІТЛА: ФІЛОСОФІЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Світло, це давнє явище, яке люди бажали використовувати, а потім й розуміти. Фізика - наука про найпростіші і разом з тим найбільш загальні форми руху і взаємодії матеріальних, об'єктів. Вивчає елементарні частинки, атомні ядра, атоми, молекули, тверді тіла, рідини, гази, плазму, а також фізичні поля [1, С.176]. Фізика одна з найважливіших наук, які існують, та яку вивчають й доповнюють. Фізика відповідає на усі питання стосовно взаємодій в світі, чому що падає, чому воно не падає, чому саме так, та на інші питання такого типу. Завдяки Фізиці ми навчилися створювати та робити нескінченну кількість різних дій. Наприклад: будувати, створювати речі на заводах, створили електростанцію, та інше. Фізика дала нам знання і навички для розвитку та більш точного розуміння законів світу, та принципів взаємодії з ним.

Але з чого почалася сучасна фізика? Ми можемо пригадати вчених минулого які усіма своїми силами вивчали та розвивали цю науку, та нескінченну кількість різних дослідів та спостерегань. Звичайно, вже у шумерів, вавилонян і єгиптян з окремих питань фізики були цінні знання, які, проте, справляють враження чогось випадкового, несистематичного, непродуманого [3, С.5]. З вчених часів, ми можемо пригадати Платона (427-347 до н.е.), Аристотеля (384-322 до н.е.). Першою ознакою нового духу дослідження є великі подорожі в кінці 15 століття. Перш за все відкриття в 1492 р.

Америку Христофором Колумбом (1446-1506). Цей герой не тільки знав про відкриту вже Ератосфеном (275-194 до н.е.) кулястої Землі, але був також першою людиною, яка твердо в це вірила, на цій підставі він і зробив свою подорож, яка здавалося багатьом сучасникам божевільною [3, С.6].

Фізика це об'єднана наука, але цілі напрямлені та доскональним дослідженням світла займається така окрема наука, як оптика. Тому явища світла часто називають оптичними [2, С.367]. Оптика трохи молодша, ніж механіка. Знання прямолінійного поширення світла і твердження «променя» – давнього походження. Відображення і заломлення також були темами роздумів вже в давнину; вже тоді знали про відображення увігнутим дзеркалом й лінзами [3, С.41]. Оптика - невід'ємна частина не тільки фізики, але й хімії, та біології; ця наука є дуже важливою для розуміння світу.

Більшість фактичних відомостей про природу і явища людина отримала за допомогою зорових відчуттів, створених світлом. Світло допомагає людині не тільки орієнтуватися в просторі, але й спостерігати події, що відбуваються, та всебічно вивчати явища природи. Аналіз випромінення світлових тіл часто дозволяє визначити їх температуру, будову і хімічний склад. Світло, що потрапляє на Землю від далеких зірок і туманностей, дає змогу встановити відстань до них, швидкість їх руху і т. д. [2, С.367].

Світло, яке саме значення має цей термін. Світло- в широкому сенсі- електромагнітні хвилі всілякої частоти; у вузькому значенні- видиме випромінювання[1,С.143].

Перші серйозні гіпотези про природу світла відносять до 17 ст. Вивчаючи оптичні явища, Ньютон прийшов до висновку, що світлове випромінювання являє собою потік дрібних частинок, які він назвав «корпускулами». Поклавши цей висновок в основу теорії, Ньютон у 1675 р. розвинув теорію світла, що отримала назву корпускулярна, згідно з якою випромінювання являє собою потік корпускул різного виду. Потрапляючи в око людини, кожен вид корпускул викликає відчуття певного кольору. На основі цієї теорії Ньютон пояснив більшість відомих в той час оптичних явищ. Одночасно з Ньютоном англійській вчений А. Гук висловив гіпотезу, згідно з якою світло має хвилову природу. Наукове обґрунтування хвильової теорії світла було розвинене одним з найбільших фізиків 17 ст. голландцем Х. Гюйгенсом (1629-1695 р.) у праці «Трактат про світло», опублікованому у 1690 р. Завдяки величезному авторитету Ньютона більшого поширення набула корпускулярна теорія світла. Однак в 19 ст. під впливом нових відкриттів, пов'язаних з іменами: О. Френеля, Т. Юнга, І. Фіза, К. Фраунгофера і інших., корпускулярна теорія поступилася місцем хвильової теорії. Хвильова теорія передбачала, що світлове випромінювання являє собою поперечні механічні хвилі, які можуть поширюватися як в речовині, так і в безповітряному просторі[2,С.368].

Також не можна забувати про головну зірку нашої сонячної системи, Сонце, це наша головна

зірка навколо якої ми обертаємося, це та зірка яка нас гріє, та дарує нам яскравий та теплий день, та незабутній захід, це та зірка завдяки якій ми отримуємо енергію за рахунок якої вже живуть мільйони споруд та городів, домів, комплексів, супутників, та станцій. Сонце наша головна зірка, яка крім нашої планети також світить й іншим планетам нашої системи, також завдяки Сонцю на нашому небі сяє Місяць, завдяки тому що світло Сонця світить на Місяць з темної сторони нашої планети Місяць починає світитися, завдяки тому що її освітлює Сонце, на ділі Місяць само по собі не сяє. Сонце це зірка, а за сучасною класифікацією зірки це окремий клас планет, з наших даних на зірках неможливе життя. Усі зірки класифікуються за Спектральною Класифікацією. Спектральна класифікація зірок- спосіб класифікації зірок в астрономії на підставі аналізу їхніх спектральних характеристик. Загалом, спектральний клас певної зорі(Зоря, також зірка, у художньому мовленні зоряниця, зірниця) надає інформацію про фізичні умови в її атмосфері, де формуються спектр зорі[4].

Загалом з усього що було написано можна зробити висновок: оптика вкрай важлива наука для розуміння та дослідження світу та космосу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Краткий словарь физических терминов / сост. А.И.Болсунов.-Х.,1987.- 200 с.
2. Жданов Л.С. Курс физики. Ч.2. / Л.С. Жданов, В.А. Маранджян.- М.: Наука,1970.- 608 с.
3. Лауэ М. История физики/ М. Лауэ.- М., 1956.- 223 с.
4. Wikipedia, "Спектральна класифікація зір" , https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Спектральна_класифікація_зір

УДК:316.334:355.244(477)

ЖУКОВ Ю.

Наук. кервник: ПІДДУБНА Л.П., к. е. н.

м. Київ

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ «КВАДРАТА ДЕКАРТА» ЩОДО ОЦІНКИ МОЛОДЦЮ ПЕРЕВАГ ТА РИЗИКІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ У ЛАВАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Важливим запитанням для сучасних молодих людей України чоловічої статі є питання служби у лавах Збройних Сил України. Це питання загострилось під впливом різноспрямованих векторів, часто протилежно направлених, які формувались тривалий час. Серед найпомітніших тенденцій слід відмітити втрату поваги до збройних сил, яка відбувалась під впливом зміни політики держави щодо війська. В керівництві української держави та

суспільстві в цілому до недавнього часу (2014 року) переважала думка про те, що Україна не має загроз воєнного характеру. Про це зазначається у дослідженні Ф.Флурі, В.Бадрака, які у своїй праці відмітили те, що в Україні вважалося, що міждержавні відносини в Європі переросли війну як форму державної політики, а протиріччя з сусідніми державами можуть бути вирішені виключно за столом переговорів [1]. Оманливою виявилась і впе-

неність українців у відсутності воєнних загроз завдяки Будапештському меморандуму 1994 р., згідно з яким безпеку і територіальну цілісність України гарантували США, Росія і Великобританія в обмін на відмову Києва від ядерної зброї. Все вище зазначене, а також проблеми економічного характеру призвели до того, що Збройні Сили в Україні стали виступати формальним атрибутом держави, а не інструментом політики. Відповідно і в суспільстві служба в армії сприймалася як анахронізм і нікому не потрібна повинність для громадян [1].

Таким чином, у сучасній Україні важливими є не лише зусилля на рівні держави по відновленню боєздатності Збройних Сил України, а і, що не менш важливо, зростання довіри до них серед молодих людей, які мають скласти у майбутньому кадровий резерв війська. З метою визначення переваг та ризиків строкової служби у лавах Збройних Сил Ук-

раїни була запропонована методика прийняття рішення за допомогою «Квадрата Декарта».

Квадрат Декарта названо на честь відомого математика Рене Декарта, французького філософа, фізіолога, механіка і фізика, який жив у епоху Відродження (1596-1650). Рене Декарт – основоположник аналітичної геометрії, алгебраїчної символіки і філософського метода радикального сумніву, на його честь названа декартова система координат, якою ми успішно користуємося до нині [2]. У дослідженні взяли участь студенти другого та третього курсів Київського інституту бізнесу та технологій. Оскільки мова йшла про переваги та ризики строкової служби, то за основу була взята лише позитивна шкала системи координат Декарта щодо прийняття рішення відносно строкової служби, мінусова шкала, тобто відмова від строкової служби не бралась до уваги. У підсумку отрима-

Таблиця 1.

Перелік переваг та ризиків служби у збройних силах України, які визначені студентами КІБіТ

Мінуси служби у армії	Плюси армійських буднів
1. Власна думка бійця нікого не цікавить. Навик виконувати накази командирів беззастережно і не обговорюючи, дається багатьом молодим людям непросто.	1. Армія – це, перш за все, дисципліна, весь день військовослужбовця розписаний по хвиликах, зайнятий корисними справами. Сучасна молодь здебільшого не дотримується розпорядку дня. Не всі молоді люди «на громадянці» можуть похвалитися тим, що кожен день лягають спати в один і той же час, і, відповідно, піднімаються рано-вранці, готовими до виконання якоїсь важливої роботи.
2. Викликає протест у новобранців принцип колективізму, коли всі відповідають за проступок одного.	2. Їжа в армійських їдальнях хоча без кулінарних шедеврів, але здорова та поживна.
3. Непотрібна робота – звичайна справа для армії. Командири, щоб зайняти бійців, часом придумують для них безглузді завдання. Іноді офіцери використовують солдатів як безкоштовну робочу силу в особистих підсобних господарствах.	3. Спорт – одна з основних складових військової служби. Виконуючи марш-кидки, займаючись на спортивних снарядах і тренажерах, бійці стають міцнішими фізично.
4. Найбільше призовників та їхніх батьків лякає дівчина в армії. На жаль, нестатутні відносини у армії присутні. Хоча в даний час дівчина стала менш загрозливою. Це пов'язано зі скороченням терміну служби і контролем з боку різних громадських організацій.	4. І що важливо - молода людина за рік служби дорослішає психологічно. Юнак навчається думати, аналізувати ситуацію і робити правильні висновки.
	5. Служба в армії є хорошим тестом для воїна, його друзів і коханої дівчини на перевірку справжньої дружби і фортеці почуттів. До того ж в армії можна знайти вірних друзів: про надійність військового братства навіть складаються пісні.
	6. За час служби чоловік, при бажанні, набуває корисних звичок, стає більш комунікабельним і вміє розбиратися в людях.

ний результат викладено у вигляді таблиці, де у лівій частині визначені ризики строкової служби, а у правій – переваги.

Таким чином, як показало дослідження, юнаки відмічають значно більший перелік позитивних аспектів строкової служби у лавах Збройних Сил України, а ніж ризиків, пов'язаних з цим видом діяльності. При цьому слід відзначити, що психологи стверджують, що будь-яка ситуація сприймається в залежності від внутрішнього настрою. Якщо юнак йде в армію з упевненістю, що рік проходження служби просто викреслить із життя, то його чекають в армії одні розчарування.

Висновки

Допривозникам слід пам'ятати, що готувати себе до служби в армії психологічно потрібно не менше, ніж фізично. Тоді мінусів у армійському житті

буде значно менше, ніж плюсів. Щоб набратися мужності потрібно служити кожному, дбаючи про те, що за рік служби у армії можна вибудувати кар'єрні сходи, які можуть бути використані як у подальшій службі на умовах укладання контракту, так і у цивільному житті, для отримання гарної роботи у структурах, які потребують набутого у армії досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ф. Флурі Сучасний досвід призову на строкову службу та формування військового резерву // Ф.Флурі, В.Бадрак. - ЖЕНЕВА – КИЇВ, 2017. – 86 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Research-Project-on-Reserve-System-Practices_ukr.pdf
2. Рене Декарт // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Рене_Декарт.

УДК: 378.4(477) :338.46.

ЗАГАРНИЦЬКА І.І., д.філос.н.

м. Київ

СВІТОВИЙ РИНОК ЕКСПОРТУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасні глобалізаційні процеси детермінували генезис і активний розвиток експорту освітніх послуг як нової форми міжнародних економічних відносин, поступово трансформували цю сферу світової економіки в одну з найбільш перспективних і динамічних. Серед усіх різновидів даного експорту найбільш масовим постає вища освіта, що зумовлює активізацію міжнародної міграції та приносить розвиненим країнам багатомільярдні прибутки. На особливо вагомому експортну галузь вона перетворюється для країн-лідерів міжнародного освітнього ринку, сумарні обсяги якого сягають \$ 4,5-5,0 трлн. Зауважимо, що, за прогнозами експертів, цей показник лише зростатиме, маючи реальну перспективу до 2025 року досягти \$ 6-7 трлн., тоді як загальна кількість студентів-іноземців збільшиться до 10 млн. [1].

З огляду на вказані цифри, абсолютно закономірним є невпинне загострення конкуренції у цій галузі, яке спостерігається навіть незважаючи на лідерські позиції США і Великобританії. Так, серед країн, що прагнуть їх потіснити з освітнього Олімпу, в останні десятиліття експерти називали Австралію, в якій експорт освітніх послуг став третім за значенням джерелом державних доходів, щорічно приносячи близько \$ 18 млрд., а кожен п'ятий австралійський студент був іноземцем. Не менші амбіції у боротьбі за освітній ринок демонструють й інші країни. Зокрема, Йорданія до 2020

року планує довести контингент студентів-іноземців до 100 тисяч, Малайзія – до 200 тисяч, Японія – до 300 тисяч, а Китай – до 500 тисяч [1].

Навіть в Росії, яка нині перебуває під санкціями, пріоритетний проект «Розвиток експортного потенціалу російської системи освіти» передбачає збільшення до 2025 року чисельності іноземних студентів у три рази (до 710 тисяч), а доходів від експорту освітніх послуг – більш ніж у п'ять разів (до 373 млрд. руб.).

Що ж говорити про прибутки визнаних лідерів, США і Великобританії? Наприклад, американська вища школа щорічно заробляє на іноземних студентах у 15 разів більше, ніж витрачає на неї уряд. Згідно з розрахунками Кетрін Ремпелл з Washington Post, американський «експорт освітніх послуг за своїми розмірами приблизно відповідає сукупному розміру експорту соєвих бобів, вугілля і природного газу». У США вчиться в три рази більше іноземців, ніж американських студентів закордоном, тому в 2017 році до рахунку поточних операцій країни американська вища освіта додала чистий профіцит у розмірі \$ 34,2 млрд. [5]. За роки освітнього лідерства цієї країни іноземні студенти створили або отримали в Америці більше 455 тисяч робочих місць. Якщо врахувати й інші витрати студентів: на проживання, продукти харчування, одяг, – загальна експортна вартість освіти конкурує з фармацевтичною продукцією (\$ 51 млрд.), автомо-

біями (\$ 53 млрд.) і в цілому стимулює американську конкурентоспроможність [7]. На додаток до фінансових зисків висока якість освіти в місцевих університетах є одним з важливих факторів величчя цієї країни, а фундаментальні наукові дослідження, що там проводяться, перетворюються на головний двигун інновацій.

Цікавим у даному контексті є і приклад Великобританії, яка за останні десятиріччя потроїла кількість іноземних студентів. Навіть у розпал її виходу з Європейського союзу в березні 2019 року, на тлі всіх політичних суперечок експорт британської освіти залишався одним з пріоритетних питань, знайшовши відображення у розробці нової п'ятирічної стратегії. Серед основних завдань цього документу: зростання доходів від експорту освітніх послуг до 2030 року до £ 35 млрд. (\$ 45,6 млрд.), а чисельності іноземних студентів – до 600 тис. Для порівняння: в 2018 році чистий прибуток від навчання 442 375 іноземців склав більше £ 20 млрд. (\$ 26 млрд.) [4].

Обґрунтовуючи згадану стратегію, компанія London Economics спільно з Kaplan International Pathways обрахували також і економічну вигоду від випускників-іноземців, які залишилися працювати у Великобританії. Їх внесок в економіку країни в 2016/17 році становив £ 3,173 млн., з них £ 1,043 млн. – прибуткового податку, £ 716 млн. – страхових внесків працівників, £ 822 млн. – страхових внесків роботодавців і £ 592 млн. – ПДВ [4].

Не менш цікаві дані щодо інших європейських країн знаходимо в дослідженні European Migrant Network, згідно з якими у 2017 році експорт освітніх послуг приніс Ірландії € 140 млн. Іноземні студенти, які навчаються в Італії, збагатили економіку країни на € 718,5 млн. лише за рахунок витрат на проживання. А Голландія, в свою чергу, отримала € 740 млн. податків від випускників-іноземців, які залишилися працювати у цій країні [2].

Як бачимо, в провідних країнах – експортерах освіти прибутки від такого експорту – важлива стаття державного бюджету, і обраховуються вони регулярно і скрупульозно. При цьому до уваги беруться не лише вигоди для економічного зростання, а й можливості зміцнення політичної ваги країни на міжнародній арені. Всі без виключення розвинені держави розглядають міжнародну освітню міграцію як один з найвпливовіших інструментів soft power та основу власної геополітичної стратегії.

З огляду на сказане вище, безперечно, хотілося б бачити Україну більш активним гравцем конкурентної боротьби за залучення іноземних студентів. Тим більше, що наша держава володіє багатим досвідом у цій галузі: ще в 1990 році за кількістю іноземних студентів (126,5 тисяч осіб) ЄСРП посідав третє місце у світі після Франції і США, а до провідних українських університетів того часу без перебільшення їхав весь світ. Нині вітчизняна вища

школа поступово відновлює втрачені у 90-х роках позиції. За даними УДЦМО, в 2018 році в українських вищих навчальних закладах здобували освіти 75605 іноземців (з 154 країн). Причому майже 20% від вказаної кількості склали студенти з Індії, частка яких у загальному обсязі щорічно зростає. Разом з тим, на тлі цього успіху непокоїть поступове скорочення числа студентів з пострадянських країн – одного з найбільш перспективних для України регіонів – імпортерів освіти. Якщо в 2017 році його представників налічувалося 19539 (29,47%), то в 2018 році це число зменшилося до 18648 (24,67%) [3].

Певну однобічність демонструє і перелік спеціальностей, що користуються попитом іноземців – найбільш популярними багато років поспіль залишаються медицина (26,50% від загального приходу), лікувальна справа (13,19%), стоматологія (6,88%) та фармація (4,04%). Досить показовою є й статистика за мовою навчання, яку обирають іноземні студенти. Частка англійської мови сягає 43,5%, друге місце посідає російська з 29,38% та українська – 27% [3].

Навіть дані щодо найпопулярніших спеціальностей і основної частки контингенту студентів-іноземців демонструють необхідність додаткових зусиль з популяризації всього комплексу освітніх послуг вітчизняної вищої школи та поширення її впливу на якомога більшу кількість країн-потенційних імпортерів освітніх послуг. Та й показник у неповних 76 тисяч іноземних студентів, у порівнянні з амбіціями інших держав, і в умовах скорочення чисельності українського населення, дефіциту вітчизняних абітурієнтів і непростій ситуації в економіці країни, виступає додатковим стимулом до наполегливої роботи із просування на міжнародний ринок бренду української освіти.

Проте це завдання жодним чином не адресується лише вищій школі. Аналіз зарубіжного досвіду в галузі експорту освітніх послуг засвідчує визначальну роль держави у даному процесі, а результативність лідерів освітнього ринку переконливо підтверджують їх провідні університети: в Гарварді 22,5% студентів – іноземці, в Оксфорді – 33%, а в Кембриджі – 50 [6]!

Як бачимо, Україні є до чого прагнути. Проте діяти слід невідкладно, оскільки проблема полягає не стільки в нашому відставанні, а в тому, що інші країни в той же час безупинно продовжують зміцнювати власні позиції. Тож повноцінний вихід України на цей ринок повинен стати одним з провідних завдань та охопити комплекс заходів, серед яких:

- розробка державної стратегії експорту освіти з урахуванням світових тенденцій, актуальних освітніх потреб студентів-іноземців і потенціалу вітчизняної вищої школи;

- визначення найперспективніших країн-імпортерів освіти і встановлення з ними стратегічних партнерських відносин;
- удосконалення законодавства з врегулювання процедури в'їзду, перебування і навчання іноземних студентів на території нашої країни;
- посилення уваги до безпеки студентів-іноземців;
- постійний моніторинг якості експортованих освітніх послуг;
- вирішення питання працевлаштування іноземних студентів протягом навчання;
- налагодження плідної співпраці між державними структурами, причетними до роботи з іноземними студентами, і вищими закладами освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галичин В. А. Международный рынок образовательных услуг: основные характеристики и тенденции развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/>

v/mezhdunarodnyy-rynok-obrazovatelnyh-uslug-osnovnye-kharakteristiki-i-tendentsii-razvitiya

2. Исследование: иностранные студенты положительно влияют на экономику Евросоюза [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oncampus.ru/publicacii/issledovanieinostrannye-studenty-polozhitelno-vliyayut-na-ekonomiku-evrosoyuz> (дата обращения: 05.04.2016)

3. Іноземні студенти в Україні: статистичні дані, 2019 / Укл.: О. О. Шаповалова, О. М. Белік. – Київ, 2019 – 60 с.

4. Краснова Г. Экспорт образования в эпоху брекзита [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ng.ru/vision/2019-04-10/8_7553_vizhu.html

5. Крюгер Э. Как США зарабатывают на образовании миллиарды и почему могут их потерять [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://forbes.kz/process/education/kak_ssha_zarabatyvayut_milliardy_na_obrazovanii_i_pochemu_mogut_ih_poteryat/

6. Фрумин И. Д. Экспорт или импорт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.school99.ru/ne_4310642

7. Larmer B. «One of America's Most Vital Exports, Education, Never Goes Abroad, but It Still Faces Threats» The New York Times. Jan. 3, 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2019/01/03/magazine/one-of-americas-most-vital-exports-education-never-goes-abroad-but-it-still-faces-threats.html>

УДК: 378.14:821

ІВАНОВА І.М.

м. Київ

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*У книгах закладено особливу чарівність;
книги викликають в нас насолоду:
вони розмовляють з нами,
дають нам добру пораду,
вони стають живими друзями для нас.
(Петрарка Ф.)*

Художня література – це різновид мистецтва, що є найпотужнішим засобом пізнання людини, інструментом, який впливає на дійсність. Література формує розум людини, його волю і психіку, його відчуття і людський сильний характер, а саме – формує особу людини.

На першому курсі коледжу студенти вивчають як світову, так і українську літературу. Програма світової літератури складена таким чином, щоб студенти змогли ознайомитись з найвизначнішими художніми творами різних епох, починаючи з Гомера, Данте, Шекспіра, закінчуючи творами наших сучасників. На заняттях ми кожного разу відкриваємо для себе щось нове у творчості того або іншого письменника або поета. Саме через призму літератури ми спостерігаємо за історичними подіями, співчуваємо героям творів, хвилюємось за них.

Творець літератури узагальнює різні життєві випадки і явища, потім будує типові образи, і при цьому показує своє особисте відношення до даних подій або випадку. Значення письменника і його творчості, а, отже, і літератури виражаються в тому, наскільки правдиво і правильно відображують і висловлені інтереси і мрії людей. У літературних творах ми пізнаємо минулі, нинішні і, звичайно ж, бачимо майбутні мрії людини. В уяві починають формуватися новітні поняття, в глибині душі народжується невідомі до цих пір відчуття. І лише літературні твори і праці ми сприймаємо в першу чергу своїм серцем, а потім і практичним розумом, і здоровим глуздом. І саме цим вони прививають зацікавленість до своєї власної історії, любов до рідної землі-матінки, до батьків і близьких. Література допомагає і підтримує людину в складні

хвилини життєвої дороги. Дає силу для подолання різних життєвих проблем, направляє і орієнтує на дорогу до правильного вирішення важливих в даний момент питань. Саме цим вона і коштовна для нас і для кожного народу окремо.

У наш час актуальною є проблема формування духовних цінностей у студентської молоді. Індивідуалізація навчання на сучасному етапі реформування освітньої системи висунула на порядок денний питання якісної підготовки студентів коледжу, які мають обрати подальший профіль навчання у вищій школі. Це питання особливо гостро стоїть у викладанні гуманітарних предметів. Зокрема літератури, як української, так і світової.

Література як мистецтво слова є важливою складовою духовної культури людства, тому цілком доречно розглядати літературні твори в контексті загального культурного розвитку на певному етапі, у зв'язках із живописом, музикою, кіно, іншими видами мистецтва, що є важливим для формування світогляду і загальної культури студентів.

Сучасне студентське життя — це лекції, спілкування з друзями і, звичайно, Інтернет, за допомогою якого можна отримати доступ до будь-якої інформації. Проте молодь продовжує цікавитися художньою літературою і в традиційному форматі. Особливий виховний вплив художньої літератури полягає в тому, що цінність моральних норм розкривається не абстрактно, а на конкретних ситуаціях, прикладах. Духовний урок, який молодь отримує з творів художньої літератури, допоможе їй знайти чіткі орієнтири в системі цінностей, закласти підвалини міцних моральних переконань, сформувати власну модель поведінки в суспільстві. Звичайно, молоді люди далеко не завжди усвідомлюють значення того чи іншого твору у своєму духовному розвитку, але мистецтво в цілому і література, як один з його видів, надають унікальні можливості для виховання культури почуттів і переживань, що є основою здорової людської поведінки. Потрібно зазначити, що при читанні художніх творів з'являється не тільки чимало можливостей вплинути на ціннісні орієнтири студента, але й зробити це непомітно для нього, що має чималу перевагу.

У коло інтересів читачів нового покоління попадають різні автори і жанри. Сьогодні найбільш популярними серед студентства є твори Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Оксани Забужко, Андрія Кокотюхи, Володимира Лиса, Марії Магіос, Ірен Роздобудько, Василя Шкляра — українських авторів, які пишуть гостро й пронизливо, торкаються струн душі кожного, звертають увагу на болючі, неоднозначні питання і намагаються подолати комплекси та аномалії суспільства. Успіхом серед читачів користується також так звана масова література: детективи, романи про кохання, фантастика,

фентезі. У той же час значне місце студенти відводять творам класиків світової та вітчизняної літератури (причому, це не обов'язково пов'язано з вивченням творів за програмою навчального закладу).

Молоде покоління часом не здатне відрізнити шедевр від комерційної писанини. Сторінки багатьох сучасних книг просто рясніють ненормативною лексикою, описом еротичних чи брутальних сцен жорстокості. Хтось із мудрих сказав: “Серед книг, як і серед людей, можна потрапити в хороше і погане товариство, адже погані книги можуть так само зіпсувати нас, як і погані друзі”.

Вражають результати анкетування серед студентів-першокурсників: так, на пропозицію назвати прочитані романи Герберта Уеллса, позитивну відповідь дають одиниці і то, посилаючись на середні класи базової школи, коли сприйняття цих глибоко наукових творів, які пророчо збуваються сьогодні, було ще по-дитячому наївним. А це лише один наочний приклад серед багатьох свідчень того, що здобутки літератури не стали надбанням молоді людини, не формують її світогляд. [3].

Звичайно, ті твори, які вивчаються за програмою, є найкращими зразками художньої літератури, вони позитивно впливають на світогляд, розвивають художню і естетичну культуру студента. Високохудожня класична література — це джерело духовності і моральності. Сьогодні вона знову стає запитаною, оскільки гостро перегукується з проблемами сучасного світу. Завдання викладача — допомогти молоді відрізнити справжню літературу від графоманської писанини. Причому, робити це потрібно системно.

Потрібно пам'ятати, що бажання читати у молоді не виникне само собою, його треба прищеплювати і розвивати, аби поняття «читати» стало синонімом таких понять, як «мислити», «жити». Читання має стати уроком життя, коли молоді люди, звертаючись через літературний твір до досвіду інших людей, розглядають різноманітні життєві моделі людських вчинків та стосунків, приміряють ці моделі “на себе”. Зміст творів захоплює, вводить у вир цікавих подій, отримує глибокий емоційний відгук, змушує хвилюватися за дійових осіб. Саме переживання за літературних героїв викликає співчуття, милосердя, доброзичливість, гуманність, почуття радості від перемоги добра над злом. Не забуваймо про те, що книжки дають не тільки інформацію, емоції, поштовх для мислення, а й велику радість, задоволення від самого процесу читання, формуючи при цьому світогляд людини. Якщо молодь почне читати не тільки тому, що це потрібно за навчальною програмою, а й тому, що їй це подобається, то книжка стане для неї наче ковток свіжого повітря, без якого не можна обійтися, а тоді це буде означати, що вона стала справжнім читачем.

Таким чином, одним із засобів духовного розвитку студентської молоді є високохудожня література, яка цілісно впливає на духовний світ особистості, її інтелектуальну та емоційно-вольову сфери, формування світогляду. Адже художня література – це невичерпне джерело духовного потенціалу як окремої особистості, так і всієї нації загалом, що здатне плекати нове, читаюче й духовно розвинене покоління українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук І.А. Виховання у студентів педагогічних університетів світоглядної культури засобами художньо-трудова діяльності / І.А. Ковальчук: дисс.. на здобуття наук. ступеня.

канд. пед. наук 13.00.07 – Теорія і методика виховання.- Кам'янець-Подільський, 2016 - 321с.

2. Молчанова С. А. Місце художньої літератури в духовному розвитку студентської молоді [Електронний ресурс] / С.А. Молчанова // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій: Матеріали III Міжнар. наук-практ. конф. (м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.).- Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9092/1/molchanov%20%20.pdf>.

3. Папушина В. А. Формування естетичної культури студентів засобами художньої літератури у виховній роботі вищих навчальних закладів / В.А. Папушина // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки.- 2015.-№ 6.- С.131-136.

4. Сивик О. Естетичне виховання студентів засобами класичної української літератури / О. Сивик//Молодь і ринок .- 2010.- №12.- С.144-147.

УДК: 141.32:612.8

КАЧАРОВА В.М.

м. Київ

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ СПЕЦИФІЧНОЇ АНАЛІЗАТОРНОЇ ЧУТЛИВОСТІ

Всі п'ять каналів відчуття відчуттів беруть участь у процесі надчуттєвого сприйняття і служать провідниками між підсвідомістю і свідомим осмисленням одержуваної інформації. Подібні явища іноді називають "шостим" відчуттям. Відсутність або наявність особливого гіпотетичного органу, що визначає надчуттєву взаємодію, не може служити критерієм можливості наявності такої чутливості. В мозковій організації були виявлені ділянки, які відповідають за специфічну аналізаторну чутливість. Але навіть ці фактори не гарантують прояв в суб'єкта специфічної аналізаторної чутливості.

Оскільки ми передбачаємо, що причина «запуску» специфічної аналізаторної чутливості знаходиться не в сфері фізіології, а в сфері переживань, ми зосередили наш аналіз на особливостях переживання людиною кризових періодів.

Причини виникнення життєвих криз дуже різноманітні. Вони визначаються, з одного боку, соціальними чинниками, а з іншого – індивідуально-типологічними та біологічними особливостями особистості. Однак, перебіг криз відбувається за однією схемою, не зважаючи на те, що усі кризи відрізняються за формальною характеристикою – в основі їхнього розгортання лежать різні чинники. Тобто, і вікові (нормативні), й професійні (напівнормативні), й життєві (ненормативні) кризи в своєму розвитку проходять через момент початку (поштовху), розгортання (активізація стратегій оволодіння) та завершення (набуття психологічних новотворів). І при віковій, і при професійній, й при життєвій кризі гостро відчувається те, що той

спосіб життя, та поведінка, яка була до цього, вже неможлива внаслідок зовнішніх або внутрішніх умов. Тобто криза, перш за все, "зламає" саме поведінкові стереотипи. Такий злам вимагає від людини адаптації до нових обставин, а це активізує її резервні ресурси [1;2].

Кожна людина володіє набагато більшим обсягом знань, ніж ті, що вона може свідомо використати. Саме серед таких ресурсів, схованих від свідомості, і знаходяться здібності до надчуттєвого сприйняття. Специфічна перцепція має тенденцію проявлятися в результаті дії на людський організм таких кризових факторів, впоратися з якими за допомогою звичних, загальновикористовуваних способів вбачається неможливим. Виявлення людиною прояву в себе випадків надчуттєвого сприйняття потребує особливого рівня уважності до свого внутрішнього світу, яке може загостритися під час переживання кризової ситуації.

Основним методом нашого емпіричного дослідження стало глибинне інтерв'ю на тему «Процес функціонування специфічної аналізаторної чутливості». Колірний тест Люшера та семантичний диференціал за кольорним тестом Люшера виступили додатковими методиками, мета застосування яких полягала в уточненні даних, одержаних в процесі інтерв'ювання. Скорочений багатофакторний опитувальник ММРІ мав для нас допоміжне значення, яке обумовлено необхідністю вилучити серед досліджуваних «патологічні» випадки.

В результаті проведення пілотажного дослідження ми скорегували план основного дослідження

таким чином: виявили, що схематичне зображення досліджуваним взаємозв'язку між проявом специфічної аналізаторної чутливості та кризової ситуації, що її актуалізувала, було визнано нами не виправданим; нами було введено методику «Неіснуюча тварина» для складання більш повної картини сприйняття світу досліджуваним; були скореговані та уточнені деякі питання інтерв'ю.

Провівши інтерв'ю, ми з'ясували, серед наших досліджуваних на момент появи надчутливого сприйняття 41% респондентів переживало конфронтацію зі смертю (сюди входять як втрата близької людини, так і власна важка хвороба), 24% переживали ізоляцію (як розрив з близькими чи вимушену самотність), 18% респондентів зіткнулися зі втратою смислу життя (небажання жити так, як живеться), та 17% страждали від негармонійних стосунків з іншою людиною. Звідси ми можемо зробити висновок, що криза, яка провокує появу надчутливого сприйняття, за своїм змістом є екзистенціальною, тобто такою, яка захоплює глибинні закони людського існування.

Проаналізувавши емпіричний матеріал, ми зробили класифікацію основних причин появи надчутливого сприйняття:

- хронічне невдоволення потреби призводить до появи чутливості, яка направлена на позбавлення від почуття нестачі, компенсування її за

допомогою аналогічної потреби – так проявляється компенсуюче надчуттєве сприйняття (виявилась у 35 % респондентів);

- внутрішній конфлікт провокує розкриття альтернатив, появу нових шляхів та способів дії – так проявляється смислоутворююче надчуттєве сприйняття (28 % досліджуваних);
- особистісний розвиток вимагає пошук інформації для формування нового сенсу – так проявляється інформуюче надчуттєве сприйняття (19% досліджуваних);
- загроза життю включає сигналізуючу функцію застережуючого надчутливого сприйняття (проявилась в 18 % респондентів).

Серед наших респондентів в 65% специфічна аналізаторна чутливість зникла, як тільки-но «виконала своє призначення». А оскільки своєю присутністю вона врятувала життя (іноді в прямому розумінні) своєму носію, ми можемо стверджувати, що специфічна аналізаторна чутливість виконує в житті людини, в цілому, екзистенціальну функцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахмеров Р.А. Биографические кризисы личности: Автореф. дис... канд. психол. наук. – М., 1994. – 24с.
2. Василюк Ф.Е. Психология переживания. / Ф.Е. Василюк. – М., МГУ, 1984. – 200с.

УДК 63.3(477)

КИРИЧЕНКО М.

Наук. керівник: РАФАЛЬСЬКИЙ І.О., д.політ.н.

м. Житомир

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Змістовні аспекти національного самовизначення реалізуються у вигляді різних проектів або ж ідей суспільного розвитку. Одним з таких проектів, що супроводжує формування української нації і держави, зокрема, в ХХ ст., є проект включення її в європейський культурний і політичний простір.

У своїх первісних формах – публіцистичних закликах, деклараціях намірів, політичних гаслах – цей напрям інтеграції може бути означений як «європейський вибір». В умовах постановня Об'єднаної Європи вже не лише як цивілізаційної, але й політичної цілості, цей вибір набув більш конкретного змісту і став одним з визначальних факторів українського самовизначення.

Панєвропейський проект, від самого початку його практичної реалізації після Другої світової

війни, набув для українського національно-державного проводу значення стратегічної перспективи. Представляючи план включення України та її інтересів до актуального контексту світової політики, заступник голови уряду УНР в екзилі Степан Витвицький переконував у цьому своїх колег з УНР-ади: «... найважливіша проблема – це включення нас в Об'єднану Європу і Панєвропейську концепцію» [1, с.52].

Ідея включення в процес європейського об'єднання, як бачимо, була від самого початку окреслена в контексті інших інтеграційних альтернатив – як протиположна цілком неприйнятній інтеграції з Росією та в поєднанні з більш прийнятною, але менш значущою перспективою залучення України

до політичного і культурного виміру Східної Європи.

Отже, нова незалежна держава Україна мусила будувати для себе власну систему координат національного самовизначення та інтеграції, враховуючи досвід перебування в Російській імперії, а потім СРСР, з одного боку, та реалії євроінтеграційного процесу, що набрав сили і конкретних форм, – з іншого.

Європейський проект України передбачав би адаптацію до принципово нової системи" відносин між націями, соціальними групами та індивідами. У цій системі панує засуджений М.Костомаровим «егоїзм», який не залишає шансів на успіх і визнання слабкому, некомпетентному, неконкурентоспроможному. Але, водночас, він і не загрожує нікому знищенням, приниженням, необхідністю підкорятися свавіллю і офіційній точці зору на суспільні реалії. А це було нормою в тій формі інтеграції, що її засвоїли більшість українців упродовж не одного сторіччя перебування в складі євразійської імперії. Європа становила альтернативу цьому досвіду. М. Попович зауважував, що в Європі «можливі «правий», консервативний, і «лівий», прогресистський напрямки діяльності в кожному вимірі – без обов'язкового виходу в ірраціональну «антиструктуру». Європа виробила політичну культуру, в якій протилежності протистоять, але не зливаються і не обов'язково доводять до розриву єдиного політичного простору. Можливий компроміс, і це й є жива сфера європейської політики» [2].

Усі ці правила взаємодії українська політична та інтелектуальна еліта мала спершу зрозуміти, а потім і засвоїти як власні настанови. Європейська інтеграція України сприймалася її апологетами в контексті наміру змінити себе, свій спосіб життя, свої звички. Але така зміна вимагала не тільки відмови від наївних сподівань на «щирість» у стосунках як антипод «егоїзму», але й набуття певних знань, умінь і навичок раціонально мислити, аргументовано говорити з партнерами, послідовно й ефективно діяти для досягнення поставлених цілей. Відповідні зміни в свідомості, психології людей, а відтак і в організації суспільного життя, насправді, були і за лишаються головним критерієм готовності України до вступу до ЄС, хоча ця умова на офіційному рівні реалізована в цілу низку «тестових» завдань і рекомендацій.

Розглядаючи колізію українського вибору за віссю Схід – Захід як ключовий елемент націотрансформації, В.Кремень та В.Ткаченко констатували її продовження і навіть набуття нею особливої гостроти в умовах здобуття незалежності. Після 1991 року, вважали науковці, «ця дилема стала проглядатися у протистоянні ідеологем «західного лібералізму» і «євразійської соборності» [3]. Таким чином, вибір пролягав не тільки між двома наприя-

мами інтеграції, а й між двома її моделями та двома розуміннями природи міжнародних зв'язків.

Вибір між Сходом і Заходом для України дуже складний у тому сенсі, що його практично неможливо зробити за існуючих умов досить чітко й однозначно, оскільки це неминуче призводить до граничного загострення внутрішнього протистояння та породжує загрозу розколу країни. Пошук альтернатив цьому вибору приводив до ідейних синтезів та компромісних моделей, що передбачали опертя на власні сили і волю до самостійного буття (Дм. Донцов) або відкривали б нові можливості шляхом переключення уваги з протистояння Схід – Захід на експансію по лінії Південь – Північ (Ю.Липа).

Протягом 90-х років у середовищі ліберальної української інтелігенції та в керівництві держави популярною була також концепція «мосту», згідно з якою примирення суперечностей між Сходом і Заходом є не просто умовою існування України на карті світу як самостійної держави, але й її особливою місією.

Більш рішучою цю орієнтацію Україну змушували зробити зовнішні обставини. Аналізуючи міжнародну ситуацію навколо нашої держави в середині 1990-х рр., В.Кремень виділяв серед чинників, що спричинили прийняття українською владою стратегічного курсу на європейську інтеграцію, такі: наростання хвилі євразійства в Росії; піднесення ним культурного протистояння до рівня цивілізаційного розколу між Сходом і Заходом; небувала хвиля мобілізаційного фундаменталізму [4].

Таким чином, в умовах консолідації правлячого режиму і національної мобілізації в Російській Федерації «європейський вибір» України став закономірною реакцією на загрозу маргіналізації, втрати цивілізаційної ідентичності та перетворення на «сіру зону» перманентного конфлікту між Росією і Заходом.

Ця ситуація, що виникла в другій половині 1990-х і набула особливої гостроти на початку 2000-х років, уже кардинально відрізнялася від становища України періоду здобуття незалежності. Якщо тоді головною перепоною для інтеграції в європейський простір виступали відмінності в очікуваннях інтелектуальної еліти України та її європейських партнерів, то згодом, під тиском реінтеграційної агресії Росії, український істеблішмент уже змушений був розглядати європейський вектор як єдино можливий шлях утримання суверенітету і формування власної міжнародної суб'єктності.

Таким чином, можна визначити кілька суттєвих рис проекту «європейського вибору» України в тому вигляді, як він розвивався в умовах незалежності.

Ідея включення в європейський культурний і політичний простір спиралася на сукупність історико-культурних передумов. Ці передумови полягали в тому, що Україна традиційно перебувала в

колі європейських суспільних уявлень, мала спільні з рештою Європи суспільні ідеї, норми і цінності. З цього випливає питома європейський характер українського національного самовизначення.

Інтеграція в європейський простір була визначена як пріоритет національної стратегії самовизначення вже в період бездержавності цілою низкою ідеологів українського проекту, починаючи від М.Хвильового, В.Липинського і закінчуючи діями української еміграції післявоєнного періоду. Тому визначення європейського вектора як головного орієнтира національного розвитку та емансипації в колі державних націй стало закономірним наслідком проголошення незалежності України.

Первісно проект європейської інтеграції мав культурницький і дещо абстрактний зміст. Він реалізовувався в специфічних риторичних формулах «повернення в Європу» та супроводжувався рефлексіями на тему того, чи «чекає» хтось на Україну в Європі. Критики цього підходу звертали увагу на необхідність врахування тих норм європейського співжиття, які мала б засвоїти українська інтелектуальна та політична еліта, а разом з нею і все суспільство, для того, щоб адекватним чином взаємодіяти з європейськими партнерами та бути ними належно сприйнятими і оціненими.

Незбіг взаємних очікувань та відмінності в «порядку денному» двох проектів — українського національного самовизначення в його класичних романтичних формах, з одного боку, та прагматичного європейського об'єднання навколо спільних економічних інтересів, з іншого, призвели до своєрідного заморожування євроінтеграційного проекту. І тільки початок розширення ЄС на Схід шляхом приєднання до інституціалізованого Євросоюзу країн колишнього соціалістичного табору спонукало Україну розглянути перспективи членства в цій організації більш предметно і зацікавлено.

Загроза цивілізаційної ізоляції та геополітичної маргіналізації України, що ставала дедалі очевиднішою в процесі розширення ЄС на Схід та пара-

лельного посилення реінтеграційного тиску Росії, спричинила появу в українському інтелектуальному та політичному середовищі своєрідного плану вступу до ЄС, який передбачав підключення у ролі важелів актуальних чинників міжнародної політики. Головна роль у цьому плані відводилася потенційному впливу США на своїх європейських партнерів задля їх більшої поступливості щодо українських прагнень. Такий вплив ставав можливим у разі прискореної інтеграції України до НАТО. На перешкоді реалізації цього плану ставала ціла низка чинників — внутрішня нестабільність орієнтацій на Захід у самій Україні, протидія Росії, неготовність до нового розширення ЄС та втрата регіоном Центрально–Східної Європи стратегічного значення в політиці Білого дому.

В українському євроінтеграційному дискурсі усі ці колізії спричинили суперечливі явища та призвели до появи нових концепцій. Це були, зокрема, 1) наростання антизахідних настроїв у російськомовних регіонах держави, що зазнали в цей період потужного про-пагандистського впливу з боку Росії; 2) поява нових концепцій міжнародної, геополітичної і навіть цивілізаційної суб'єктності України, що дозволяли б зняти суперечності євроінтеграційного курсу з порядку денного національного самовизначення на більш пізній період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нація серед націй: смисли і значення / Б. Попов, М. Степико, В. Фадєєв та ін.; НАН України, Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди. – К., 1999. – 108 с.
2. Попович М. В. Європа–Україна – праві і ліві / М. В. Попович. – К.: Центр громадянської просвіти «Київське братство», 1997. – 108 с.
3. Кремень В. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації / В. Кремень, В. Ткаченко. – К.: ВЦ «Друк», 1998. – 448 с.
4. Кремень В. Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки метадисциплінарного дослідження / В. Кремень, В. Ткаченко. – К.: Знання України, 2013. – 415 с.

УДК: 811.111:811.161.2

КОЗИРА О.

БОБРУК А.М.

м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКИХ СЛІВ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СЛЕНГУ

Англійська мова має значний вплив на формування сучасного українського сленгу. Це відбувається завдяки кільком чинникам. По-перше, українці слухають пісні, дивляться відео на YouTube англійською мовою, переглядають Голівудські серіали та читають статті без перекладу. По-других, у зв'язку з безвізом українці все частіше подорожують по Європі, де мова комунікації англійська. По-третьох, багато компаній, в яких працюють сучасні українці, є міжнародними. На додачу, значний вплив мають соцмережі – де спілкуються люди з усього світу.

Проблемою вивчення сленгу як соціолінгвістичної одиниці займалися такі вчені як: Е. Партрідж, В. Фріман, М.М. Маковський, Т.А. Соловйова та багато інших.

Що ж таке сленг та як відбувається його формування? Згідно до "Словопедії," сленг - це жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей соціальних прошарків чи певних професій.[2].

Формування сленгу відбувається по-декільком причинам. Через появу нових речей в користуванні, через бажання звучати сучасно чи комічно, через мультимовне середовище в соцмережах, тощо.

Серед багатьох способів утворення сучасного українського сленгу значну роль відіграють іноземні мови. Особливо велика кількість сленгових слів запозичено з англійської мови, такий вид утворення сленгу називають англіцизмами. Англіцизм (також англімзм) -це запозиченні слова або фрази, які утворені за зразком англійської мови але перекладені на українську. Популярним різновидом англіцизму є американізм – запозичення з американського варіанту англійської мови [3]. Наприклад, одним із гарних зразків англіцизмів в слензі є слово шопитись, від англійського слова "shopping," що означає робити покупки.

Англіцизми впливають на формування різних видів українського сленгу: побутовий сленг, професійний сленг, онлайн сленг, субкультурний сленг, комп'ютерний сленг та інші [1].

Побутовий сленг – це слова чи вирази, які запозиченні чи перекладені з англійської мови. Вони увійшли в українську мову за допомогою фільмів, книжок сучасних журналів та реклами.

Це такі слова, як фаст-фуд від "fast food", тренди від слова "trend", спойлер (те що псує) від spoiler, фан (розвага) від fun, парті (вечірка) від party, джим (спортзал) від gym.

Соціальний мережі, як вже згадувалось раніше, є платформою, для спілкування людей з різних країн. Тому дуже багато інформації, яка розповсюджується в соцмережах – це пости, картинки з підписом, тощо є англійською мовою. Отож соцмережі мають також значний вплив на формування англіцизмів в українському слензі. Варто розглянути такі приклади, як чатити (переписуватись в чаті) від "chat", меседж (повідомлення) від "message", залогінітись (зайти на сайт) від "log in."

Не менше за соцмережі, робить свій внесок в український жаргон й геймерські англіцизми. Наприклад, забанити (тимчасове відсторонення від гри через порушення правил) від "ban", левел (рівень) від "level", скіли (вміння) від "skills" та інші.

Комп'ютерний сленг також досить розповсюджене явище, оскільки назви пристроїв, функцій, програм, додатків та частин комп'ютера дуже часто навіть не перекладають на англійську мову. Вони створенні для всього світу, тому й відеодовідники, інструкції та їх реклама в інтернеті в основному англійською. Серед таких слів варто згадати дівайс (пристрій) від device, лептоп (ноутбук) від laptop, тачскрін (сенсорний екран) від touch screen.

Професійний сленг також збагачується за рахунок запозичень з англійської мови, так наприклад, такі слова як воркшоп (семінар) від "workshop", мітинг (щоденна зустріч) від "meeting", кастомер (замовник) від "customer", таска (завдання) від "task", дрім тім (гарна команда колег) від "dream team" та інші стосуються роботи в компаніях.

Вплив англійської мови на формування сленгу є досить суттєвим, що має як позитивні так і негативні наслідки. З однієї сторони, він сприяє збідненню української мови, хоча з іншої сторони вживання сленгу є необхідним в деяких ситуаціях, а також, жаргон в мультимовному середовищі, де частина спілкування відбувається англійською мовою є зрозумілим та природнім, хоча має бути контрольованим, щоб не сприяти знищенню рідної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Англіцизми в українській мові [Електронний ресурс] // Наука. Освіта. Молодь. -2016. – С. 164-165. — Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_1/59.pdf
2. Словопедія – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopectia.org.ua/37/53409/251577.html>
3. Вікіпедія – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

УДК:336.2(477.44): 930.33

КОЗЛОВСЬКИЙ П. А.,

Наук. керівник: ДОМАРЕЦЬКИЙ Д.М.

м. Вінниця

ПРИБУТОК, ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ВІННИЦЬКОЇ ОКРУГИ 1925–1927 РР.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми дослідження визначається тими обставинами, що історія становлення й функціонування місцевого бюджету Вінницької округи Української СРР у 1925–1927 рр. покликана поглибити розуміння урбаністичних процесів цього періоду, у нашому випадку – розкриваючи їх фінансово-прибуткові основи. Це здійснюється, зокрема, шляхом висвітлення основних джерел бюджетних доходів та провідних напрямків бюджетних видатків міст та районних центрів Вінницької округи того часу.

Предметом дослідження є бюджет Вінницької округи в період з 1925 до 1927 рр., тому що в цей період проходило становлення бюджетної системи на нових підвалинах як адміністративно-територіальної реформи, так і податкової. Об'єктом дослідження виступає фінансово-прибуткова сторона із різних джерел надходжень.

Місцевий бюджет Вінницької округи в 1925–1926 рр. перший раз було зведено у нових адміністративно-територіальних межах. Бюджетний рік розпочинався 1 жовтня одного року та тривав до 30 вересня наступного року, включаючи в себе 4 квартали. Формування місцевих бюджетів відбувалося згідно з Тимчасовим положенням про місцеві фінанси 1923 р., яке не враховувало нові реалії [1, С. 8-9].

Після реорганізації губернії округа перейняла на себе більшу частину губерніального кошторису. У зв'язку з великою кількістю населених пунктів та густотою населення збільшувалися видатки на мережу адміністративних та соціально-культурних установ, тому поза належною увагою залишалися сільське, комунальне господарство, промисловість, шкільне та шляхове будівництво [2, С. 334].

У зв'язку з подальшою децентралізацією у 1925–1926 рр. були виокремлені Вінницький та Жмеринський міські бюджети, у 1927 р. – бюджети Літина, Липовця, Немирова, Хмільника та Іллінців [4, С. 16].

Характер прибутку Вінницької округи 1925–1927 рр. виглядав наступним чином. Спостерігалося зниження прибутку від сільського господарства, який на 1925–1926 рр. обчислювався у 138 229 карб. від округи, що у загальному складало лише 2,0% від загального прибутку до бюджету. У червні 1925 р. вперше за всю практику функціонування місцевих бюджетів на найвищому законодавчому рівні було розмежовано прибутки і видатки між бюджетними одиницями, чітко окреслено структуру бюджетів

міст. Так, прибуткова частина міського кошторису складалася з кількох розділів: залишки бюджетних коштів і недоплати, прибутки з майна й підприємств сільськогосподарського значення, різних підприємств й установ та інше. На 1925–1926 рр. місцевий податок складав 163 938 карб. з округи в загальному, 47 073 карб. з м. Вінниці та 34 952 карб. з районів, в сумі це складало 4,6% від загального прибутку. Найбільший прибуток Вінницька округа мала від надбавок до державного податку, який включав у себе допомогу із бюджету, яка спрямовувалась на стимулювання працездатності населення.

Подібна картина прибутків зберігалась і у 1926–1927 рр. Так, прибуток від сільського господарства складав 1,6% від загального прибутку, а найбільшим був прибуток від відчуження державного податку, який складав 23,8% від загальної суми [1, С. 89-102].

Варто зазначити, що в загальному, картина надходжень прибутків до бюджету округи виглядала таким чином: прибуток округи за 1925–1926 рр. від сільського та лісового господарства – 138,6 тис. карб., від торгівлі, промисловості та комунального господарства – 1486,3 тис. карб., від податків – 1507,3 тис. карб., інші доходи – 376,0 тис. карб. Така тенденція збільшення прибутку від податків спостерігалась у 1926–1927 рр. Від сільського та лісового господарства він складав 104,4 тис. карб., від торгівлі, промисловості та комунального господарства – 1474,2 тис. карб., від податків – 2714,2 тис. карб., інші доходи – 465,5 тис. карб. Різниця прибутків у 1925–1926 та 1926–1927 рр., складає – 1250,1 тис. карб. [3, С. 172].

Отже, було розглянуто економічний та фінансовий розвиток Вінницької округи після адміністративної реформи 1925 р., який зазнав деяких змін. Не зважаючи на те, що округа завжди була і залишалася землеробським краєм, прибуток від сільського господарства складав досить малу частку із поповнень місцевого бюджету, що, безумовно, непокоїло радянських економістів, і призвело врешті-решт до змін у системі оподаткування селян, коли натомість основний прибуток до бюджету надходив із оподаткування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджети міських домоволодінь за 1925-26 р. (Комунальна статистика). Т. 5. – Харків: Видання Центр. стат. управління УСРР. – 38 с.

2. Матеріали до відчиту Вінницького Окрвиконкому 1927 р. – Вінниця, 1927. – 156 с.

3. Поділля в період відбудови народного господарства (1921-1925 рр.): зб. документів та матеріалів / за ред. Пшук І.О. – Вінниця, 1957. – 605 с.

4. Сушко О.О. Особливості становлення та функціонування приватного підприємництва в Україні в період НЕПу (1921-1928 рр.): історико-теоретичний аспект. – Київ: Преса України, 2003. – 251 с.

УДК: 130.123:159.923.2:374

КРАВЧУК С. Л., к. психол.н.

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ЖИТТЕСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У контексті нашого дослідження особливої уваги заслуговує розгляд проблеми особливостей духовних цінностей та життєстійкості особистості в умовах неперервної освіти у зв'язку із важливістю сприяння посилення позиції особистості в професійній діяльності через постійне підвищення кваліфікації, а також розширення можливості її участі у соціальній, культурній та політичній діяльності країни.

Метою неперервної освіти є формування та розвиток особистості в різні вікові періоди, включаючи і період старіння організму. Результати теоретичного аналізу наукових джерел [1; 3; 4; 6; 10; 11; 13] дали змогу дійти висновку, що провідним принципом функціонування освітнього простору є принцип неперервності освіти особистості упродовж усього її життя. Окремо відзначимо, що неперервна освіта повинна стати провідним напрямом у стратегії розвитку освіти України. Даний принцип неперервності передбачає якісно інший тип взаємодії особистості та суспільства.

Як свідчать результати психологічних, соціально-психологічних, філософських досліджень, духовність визначається більшістю дослідниками як процес і результат розвитку людини до рівня усвідомлення своєї буттєвої сутності та трансцендування за межі власного життя, звернення до досвіду людства та вищих загальнолюдських цінностей.

Духовність відображає ціннісне ставлення до вищих смислів буття та розкривається у моральності особистості.

Б. С. Братусь [2] вказує, що саме загальні смислові утворення виступають основними конституюючими одиницями особистості. Смислові утворення визначають головне ставлення людини до світу, до інших людей, до самої себе. Цінності особистості, на думку вченого, – це усвідомлені і прийняті людиною загальні смисли її життя.

Окремо відзначимо, що прояви духовності людини – це її здібності і потреби пізнання світу, самої

себе, свого місця у світі, прагнення до створення нових форм суспільного життя.

Особливої уваги заслуговують напрацювання В. В. Знакова [5]. На думку вченого, пошуки коріння духовності полягають не стільки у самій людині, особливостей її особистості та схильності до рефлексії, скільки у продуктах життєдіяльності: об'єктивації вищих проявів людського духу, творчості, у пам'ятках старини, творах науки та мистецтва. Витоки духовності людини треба шукати не у значеннях, а за ними – у глибинному смислі вчинків людей, історичних подій, епохи тощо [5].

Згідно із М. В. Савчиним [12], духовність є особливим станом, що характеризується зосередженням на переживанні духовних цінностей. Згідно із дослідником, особистісні знання виходять за межі зовнішніх подій, у них виникає внутрішній сенс – психологічна основа формування духовності, предмет інтелектуальної і моральної рефлексії суб'єкта.

Результати нашого емпіричного дослідження показують, що існує значущий позитивний зв'язок між духовними цінностями та життєстійкістю особистості [9].

Вперше термін «життєстійкість» був використаний Сьюзен Кобейса (Suzanne C. Kobasa), в той же час слід зазначити, що основні дослідження з цієї проблеми належать Сальваторе Мадді (Salvatore Maddi).

С. Мадді [14] зазначає, що життєстійкість (hardiness) являє собою систему переконань про себе, про світ, про відношення із світом. Життєстійкість включає в себе три порівняно автономні компоненти: залучення, контроль та прийняття ризику.

Ми вважаємо, що поняття життєстійкості необхідно розглядати як психологічний феномен, що на змістовно-структурному рівні аналізу є складною інтегральною характеристикою особистості, котра включає в себе декілька психологічних складових: емоційну, когнітивну, моральну, вольову, поведінкову [7; 8]. На нашу думку, життєстійкість особис-

тості виступає одним з предикторів психологічної пружності [7].

Мета нашого емпіричного дослідження полягала у визначенні особливостей духовних цінностей та життєстійкості особистості в умовах неперервної освіти в Україні.

У нашому дослідженні взяли участь 62 особи юнацького віку (19-23 років), які є студентами Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету імені М. П. Драгоманова, Київського національного лінгвістичного університету та 58 осіб зрілого віку (34-43 років), які отримують другу вищу освіту та є студентами Інституту післядипломної освіти Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» та Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Нами використовувались такі емпіричні методи дослідження: 1) тест життєстійкості С. Мадді [14]; 2) з метою дослідження особливостей прагнення до самоактуалізації особистості використовувався опитувальник САМОАЛ (автор А. В. Лазукін в адаптації М. Ф. Каліна); 3) авторська дослідницька анкета стосовно дослідження духовності та духовних цінностей особистості.

При обробці результатів нами застосовувались однофакторний дисперсійний аналіз та кореляційний аналіз за коефіцієнтом кореляції Ч. Спірмена.

Емпірично встановлено, що у студентів зрілого віку, які здобувають другу вищу освіту, рівень життєстійкості значущо вищий, порівняно із студентами юнацького віку, які здобувають першу вищу освіту.

Встановлено прямий значущий зв'язок життєстійкості з цінностями особистості, що самоактуалізується. Людина, котра поділяє цінності особистості, що самоактуалізується, характеризується успішністю в переборенні несприятливих труднощів життя.

Виявлено прямий значущий зв'язок духовних цінностей особистості з її життєстійкістю та залученістю, контролем та прийняттям ризику як "hardy"-атитюдами.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що життєстійкість особистості відіграє важливу роль в її неперервній освіті як основі соціального поступу. Життєстійкість особистості дозволяє протидіяти негативним впливам середовища, ефективно долати життєві труднощі, трансформуючи їх в ситуації розвитку; сприяє самоактуалізації особистості, мотивує до саморозвитку, сприяє здоровому образу думок та поведінки.

Перспективою нашого дослідження є подальше вивчення особливостей духовних цінностей, життєстійкості, особистісного потенціалу особистості в подоланні стресів та життєвих труднощів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бирка М. Ф. Розвиток концепції неперервної освіти в Україні / М. Ф. Бирка // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 34 (87). – С. 69–74.
2. Братусь Б. С. Нравственное сознание личности (Психологическое исследование) / Б. С. Братусь. – Москва: Знание, 1985. – 64 с.
3. Василенко О. В. Освіта дорослих у контексті неперервної освіти: сучасні підходи / О. В. Василенко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2014. – Вип. 2 (9). – С. 34–42.
4. Десятов Т. М. Актуальні проблеми освіти дорослих у контексті глобалізації. Порівняльна професійна педагогіка / Т. М. Десятов. – 2012. – Вип. 1. – С. 6–13.
5. Знаков В. В. Понимание субъектом правды о моральном поступке другого человека: нормативная этика и психология нравственного сознания / В. В. Знаков // Психологический журнал. – 1993. – № 1. – С. 32–43.
6. Зязюн І. А. Неперервна освіта як основа соціального поступу. Неперервна професійна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць / І. А. Зязюн. – Київ: Вид. центр НТУ «ХПИ», 2001. – Ч. 1. – С. 15–23.
7. Кравчук С. Л. Особливості життєстійкості як фактора психологічної пружності особистості юнацького віку в умовах воєнного конфлікту / С. Л. Кравчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – Вип. 1, т. 1. – С. 99–105.
8. Кравчук С. Л. Особливості поведінкових проявів психологічної пружності особистості як чинника запобігання негативним наслідкам воєнного конфлікту / С. Л. Кравчук // Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст.: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 26-27 січня 2018 року). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2018. – Ч. 1. – С. 15–18.
9. Кравчук С. Л. Психологічні особливості зв'язку духовних цінностей та життєстійкості особистості в юнацькому віці / С. Л. Кравчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 3, т. 1. – С. 47–53.
10. Кузнецов Г. Науково-методичні та соціально-педагогічні аспекти безперервної освіти в контексті Болонського процесу / Г. Кузнецов // Вища освіта України. – 2006. – № 1 (19). – С. 75–79.
11. Лук'янова Л. Б. Неперервна освіта впродовж життя: історичний огляд, сучасні реалії / Л. Б. Лук'янова // Науковий вісник мелітопольського державного педагогічного університету. – 2015. – № 2 (15). – С. 187–192.
12. Савчин М. Духовний потенціал людини (Навчальне видання): [монографія] / М. Савчин. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 508 с.
13. Сігасва Л. Є. Освіта дорослих в Україні (друга половина XX ст. – початок XXI ст.): [монографія] / Л. Є. Сігасва. – Київ: ТОВ ВД «ЕКМО», 2010. – 420 с.
14. Maddi S. R., Khoshaba D. M. Hardiness and Mental Health / S. R. Maddi, D. M. Khoshaba // Journal of Personality Assessment. – 1994. – Vol. 63, № 2. – P. 265–274.

УДК: 165.0:340.132

КУШНІР О. Я., к. філос. н.
м. Київ

ІСТИНА ЯК ОСНОВА НОРМАТИВНОСТІ

У англomовній філософії не випадково домінує аналітична традиція філософування, яка підпорядковує нормативність не функціональності, а істинності. Якщо у континентальній філософії концепт «суспільного договору» нерідко набуває конвенційного витлумачення, а самі домовленості важать нерідко більше за їхню відповідність обставинам (у сенсі ідеальності чи то апіорності – тобто зобов'язуючого характеру абстрактного щодо конкретного), то у англійській традиції здавна домінує емпіризм і розуміння істини тут гранично конкретне. У аналітичній філософії навіть сам термін «істина» прагнуть розглядати не як самодостатній, а лише як знак, який об'єднує реальні випадки істинності конкретних випадків використання висловлювань, які у такому використанні здобувають свою контекстуальну істинність. Таким чином, у аналітичній філософії починають розрізняти просту істинність знань та їхню обґрунтованість. Така обґрунтованість може мати у тому числі й соціальний вимір – тоді соціальний договір постає чимось значно більшим, аніж формальною конвенцією: домовленість можлива лише на шляху узгоджених дій щодо пошуку істини. Наочно цю логіку показує історична доля концепції суспільного договору, зокрема та версія, якої вона набула у філософії Джона Ролза.

Джон Ролз продовжує традицію суспільного договору, обираючи в якості осердя своєї філософської концепції проблему справедливості, що є підставою «добре організованої людської спільноти» [4, с. 29]. Перш за все, слід зазначити, що Дж. Ролз здійснює уточнення поняття справедливості, виокремлюючи в ньому формальну та суттєву складову. Це важливий момент, адже більшість теоретиків, що працювала в руслі концепції суспільного договору, ніколи так гостро питання про поняття справедливості не ставила, розглядаючи його просто в якості необхідної умови суспільного стану. Між тим, розгортання філософської теорії навколо даного поняття без здійснення необхідних логічних операцій з його уточнення виявляється надто небезпечною стратегією, адже досить легко може призвести до абсолютизації лише одного його аспекту в якості обсягу поняття в цілому, призводячи до викривленого розуміння останнього.

Власне, коли ми говоримо про формальну справедливість, то нам йдеться про необхідність дотримання процедури ухвалення рішень, їх відповідність наявним нормативно-правовим актам,

а також дотримання принципу неупередженості у справі застосування тієї чи іншої норми закону у кожному конкретному випадку. Однак, таке суто технічне витлумачення справедливості виявляється надто ненадійним, перетворюючи її всього-лише на надбудову до вже наявного законодавчого базису, іманентно передбачаючи забезпечення принципів рівності громадян у їх праві на життя та приватну власність вже в його межах. Однак численні розвідки представників філософії права, показали, що подібного роду апеляції до закону як запоруки збереження основних прав та свобод громадян є не більше, ніж поширеним забобоном. Сильним аргументом у справі розвінчання такого міфу виявилися підсумки філософської рефлексії тоталітарного досвіду ХХ століття, що призвели до нищівної критики принципів правового позитивізму, вказуючи на те, що принципова зосередженість на суто формальному аспекті законодавчої діяльності, абсолютизація її логічної складової, що виражається у вимогах щодо логічної несуперечності норм закону, дотримання вимог стосовно чіткості, ясності та однозначності його положень тощо, здатне призвести до того, що Г.Радбрух влучно називає «законним безправ'ям», вказуючи на те, що «позитивне...-право, має перевагу й тоді, коли воно змістовно...недоцільне» [3, с. 96]. Це означає, що закон може прямо суперечити природним правам людини, легалізуючи їх потурання, перетворюючись тим самим на ефективне знаряддя боротьби із нею самою. Формальна справедливість в такому випадку перетворюється лише на один із чинників підтримання наявного стану справ у суспільстві, виявляючись цілком безсилою перед свавіллям «законного безправ'я», сліпо обґрунтовуючи його положення. В цьому сенсі апелювати лише до формальної справедливості в контексті суспільного життя означало б стояти на позиціях послуху системи [4, с. 99], уможливаючи встановлення несправедливих принципів співжиття. Виявляється, що формальна справедливість може бути підґрунтям несправедливості.

В такому разі ідея справедливості має бути необхідним чином доповнена концепцією суттєвої справедливості, що ґрунтується на принципах природного права, а також в якості фундаментальних засновків власного функціонування визначає рівність рамок умов суспільного співжиття для всіх його членів. Саме суттєва справедливість виявляється своєрідним ціннісним фоном в процесі

укладання суспільного договору. Цілком зрозуміло, що важливого значення набуває і процедура ухвалення норм, які ляжуть в основу майбутнього суспільного стану, тобто дотримання деяких формальних вимог, що пов'язані з отриманням цілковитої згоди всіх індивідів, що готові підписати Договір, щодо його положень, розуміння громадянами їх суті тощо, однак важливо, щоб ці норми розроблялися на засадах суттєвої справедливості. Аби підсилити цю вимогу, Дж. Ролз, розглядаючи процедуру укладання суспільного договору, здійснює суттєве її уточнення, доповнюючи концептом зависи незнання.

Якщо згадати Гобсову [1] та Локову [2] версії договірної теорії, можна зауважити, що суспільний контракт постає як своєрідні рамкові умови, що визначають загальні принципи функціонування майбутнього суспільства. Дотримання природних прав майбутніх громадян, на яких наголошують ці автори, на думку Дж. Ролза, є необхідною, але не достатньою умовою справедливого співжиття, адже варто забезпечити вироблення таких норм, які б обумовили рівність можливостей доступу кожного члена суспільства до всіх можливих посад та інституцій в ньому, а також здійснення такого їх взаємоузгодження, яке б не надавало жодних принципівих переваг одній посаді чи інституції в державі перед іншою, зазнаючи взаємоузгодження повноважень та взаємного обмеження влади між ними. Лише таким чином можна домогтися рівності громадян.

Таким чином, аби пошуки нормативності не перетворилися на творення привабливої, але беззмістовної «брехні» [5], вони мають ґрунтуватися на серйозному прагненні громадян укласти суспільний договір: налаштованість на нормативність у взаєминах у своїй основі повинно мати взаємні пошуки і взаємне визнання істини, справедливості як істини і істини як справедливості. Ролз демонструє, що не буває абстрактної істини у суспільних відносинах – її творять самі громадяни. Справедливість не випадково виявляється тим місцем, де зустрічаються нормативність і істина – саме на засадах прецедентності, тобто з'ясування доречності формальних норм у конкретних випадках та творенні нової нормативності на основі цих випадків функціонує не лише британська традиція правосуддя, але й вся британська політична філософія, яка задає парадигму для англійської соціальної філософії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоббс Т. Левіафан / Т. Гоббс ; [пер. з англ. Р. Димерця, В. Єрмоленка, Н. Іванової, Є. Мірошніченка]. – К.: Дух і Літера, 2000. – 606 с.
2. Лок Дж. Два трактати про врядування / Дж. Лок ; [пер. з англ. О. Терех, Р. Димирець]. – К.: Основи, 2001. – 265 с.
3. Радбрух Г. Законне безправ'я та надзаконне право / Р. Радбрух ; [пер. з нім. Є. Причепія, В. Приходька] // Філософія Права. – К.: Тандем, 2006. – С. 91-109.
4. Ролз Дж. Теорія справедливості / Дж. Ролз ; [пер. з англ. О. Мокровольський]. – К.: Основи, 2001. – 822 с.
5. Франкфурт Г. К вопросу о брехне: Логико-философское исследование / Г. Франкфурт; пер. с англ. М. Ослона. – М.: Европа, 2008–120с.

УДК: 141.32: 327

ЛАНОВЕНКО Ю.І., к.психол.н.
м. Київ

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНА КРИЗА СУЧАСНОСТІ

Представники багатьох суспільних наук давно вже зробили висновок, що людство в своєму розвитку постійно повертається всередині замкненого кола. І хоча вчені-оптимісти говорять про спіраль розвитку, а не про коло, все одно це не зменшує кількості помилок, яких здійснює людство на своєму наступному витку історії. Додавання до аналізу суспільних процесів нових факторів, таких як – економічних, геополітичних, історичних, соціологічних, етнічних тощо – не робить картину ясніше з точки зору прийнятих суспільством рішень: вони по-старому залишаються просоченими провідною ідеологією, а їх руйнуючий розмах стане видно лише на відстані пройдених поспіль років.

Початок ХХ століття ознаменувався кризою суспільства, ознакою якої була перша світова війна, що

потрясла весь світ. Початок ХХІ століття, зокрема для нашої країни, також ознаменувався кризою суспільства. На поверхні – криза політичної системи України, яка виявилася «нежиттєздатним організмом», говорячи мовою біології та суміжних наук. А всередині – криза набагато глибшого порядку, оскільки вона зачепила всі решта політичних систем планети. І якщо виокремити ідеологічні гасла від подій, то на перший план вийде суто людська дилема: бути, або не бути.

Криза ХХ століття каталізувала розвиток філософської антропології, центральною проблемою якої стала людина. Ми ще не можемо говорити, що саме каталізує криза ХХІ століття, але є підстави зробити припущення, що проблема людини піде розв'язуватися далі, і замість шекспіра-

іанського «бути, або не бути?», вийде питання «яким бути?».

В межах філософської антропології та її нащадків – феноменологізму, екзистенціалізму, персоналізму – питання буття людини давно вже не тільки підлягло теоретичному аналізу, воно стало основою для формування суто прикладних дисциплін, екзистенціальної психотерапії зокрема. А це значить, що сучасні події нашого суспільства також можна перекласти на мову екзистенціальних категорій.

Отже, центральним поняття екзистенціалізму виступає буття людини, а точніше – закони існування людини (говорячи категоріями екзистенціалістів – «кінцеві даності існування») [5]. Виявленню та обґрунтуванню цих законів, по суті, було присвячено все ХХ століття. І на сьогодні ми маємо досить чітку структуру, яка дозволяє нам розкрити внутрішньо-глибинні чинники сучасної суспільної кризи:

– Закон смертності – це найзагальніша аксіома людського існування, оскільки в якому б суспільстві які б події не відбувалися, конечність людського життя ніхто не відмінив. А це значить, що глибинна людська тривога стосовно власної смертності постійно присутня в нашій свідомості, а точніше – в нашій підсвідомості [3]. Своєрідним викликом цієї тривоги є необґрунтоване логікою прагнення людини кинути назустріч небезпеки. Класичний психоаналіз убачав в цьому прагненні до смерті один з вирішальних мотивів людської активності взагалі. Екзистенціалісти ж трактують це явище як бажання «погратися зі смертю», така своєрідна ілюзія власного безсмертя, яка дозволяє хоча б на якусь мить вийти за межі тривоги смерті. Це не просто «адреналіновий вибух», це можливість насміятися над смертю, після чого відбувається значне піднесення власної самооцінки.

– Закон самотності – його вплив на людське існування знайшов своє романтичне втілення через освячення кохання. Поети усіх часів возвели це почуття на п'єдестал абсолютної цінності, хоча реальні людські стосунки давно вже довели, що любов не може зародитися із страху самотності. В цьому розумінні екзистенціалісти наголошують: від самотності, як і від смерті, не позбавитися, бо ми приходимо в цей світ наодинці, і ми уходимо (вмираємо) наодинці, ніхто не зробить це замість когось. Тобто самотність «живе» всередині людини [5]. Страх же самотності може породити лише адиктивне (залежне) кохання, що ми і маємо у різноманітних видах сучасних взаємин, які яскраво супроводжується великою кількістю сімейних розлучень. Своєрідним запереченням страху самотності є пошук будь-яких відносин, не лише романтичних. І в цьому розумінні потреба людей групуватися є значним сигналом того, що сучасність, з її всеохоплюю-

чим інтернет-спілкуванням, з її посиленням мобільним зв'язком не «вилікувала» людей від самотності. Люди по-колишньому прагнуть відчутти себе неодинокими, бути причетними до чого значного та величнішого, ніж окреме людське життя.

– Закон свободи – розпоряджатися власним життям – це чи не найголовніша цінність, під гаслом якої відбувалися численні революції. Проте, що означає «розпоряджатися власним життям»? По-перше, це означає самотійне, без усіляких консультацій та «допомоги друзів», прийняття рішень. Подібним достоїнством мало хто може похвалитися, оскільки при найменшій загрозі власному існуванню люди потребують на допомогу, не помічаючи, що, по суті, вони відмовляються від власного авторства своїх рішень. По-друге, власноруч прийняте рішення означає і повне прийняття на себе провини у разі невдачі (якщо ж станеться удача, тобто прийняте рішення не призведе до загрози для існування, то тривога з цього приводу і не виникне). А це означає, що людська свобода – це не свавілля («що хочу, те є й роблю»), а відповідальність («що посаю, те і пожну»), яка завжди супроводжується підвищенням тривоги та страхом помилки. В натовпі цей страх знижується, бо відповідальність розкладається на всіх присутніх [4].

– Закон смислу життя – його первинне звучання: «закон безґрунтовності життя». Тобто, жодна людина «не одержує» смисл свого існування з народження, вона формує його протягом всього життя [2]. І якщо у разі травматичних подій смисл життя втрачається, то людині залишається два вибори: покінчити з цим життям (а право самогубства, як вважають екзистенціалісти, підкріплено правом на свободу), чи сформувати новий смисл. Є ще третій шлях, який, нажаль, частіше за все використовується в нашій сучасності: «запозичити» смисл життя. Інакше кажучи, взяти собі за приклад чийсь існування, його принципи та гасла. Це позбавляє від кількох глибинних джерел тривоги: з'являється смисл жити, немає страху помилки (оскільки дане рішення взято з «взірця», то винним буде «взірець»), поява спільних з кимось інтересів – анти-самотність (а наявність «живого взірця» взагалі гарантує почуття причетності до чогось великого, оскільки цей «взірець» притягує навколо себе людей, даючи їм почуття соборності). «Запозичений» смисл життя, по суті, це – ілюзія, якою вигляду вона б не набула, тому що неможливо позичити чужі знання, їх треба зробити власним здобутком, тобто – вивчити. Протилежний же варіант – створити власний смисл життя передбачає дуже кропітку внутрішню роботу, в якій не останнє місце займають власний вибір цієї роботи та готовність прийняти помилки тільки на себе, і нікого іншого. Продовжуючи метафору «смисл життя = знання», створити власний смисл життя означає зробити винахід в сфері законів влас-

ного існування, віднайти те, чого людство ще не знає. А це означає, що смисл життя кожної людини має бути індивідуальним [1]. Об'єднання в натовп автоматично призводить до прийняття узагальненого смислу життя. Якщо це вже сталося, то це є слідством того, що насправді люди так і не винайшли правила власного, індивідуального існування.

Підводячи підсумок вище сказаному, можна зауважити, що події п'ятирічної давності – це результат втечі людей самих від себе, втечі від своєї самотності, безглуздості свого існування, втечі від своїх тривог та заниженої самооцінки. Той стиль життя, який притаманний більшості наших сучасників (облаштування своїх домівок та турбота про кар'єрне зростання) насправді не є для цієї більшості істинною цінністю. Це – лише прийнятий взірць, фальшивість якого і була доведена тим, що люди кинули цей взірць і з задоволенням прийняли інший, не даючи собі ради стосовно своїх індивідуальних законів існування. Доказом того, що

новий взірць існування – це також фальшивка, є той факт, що після подій (суспільно-політичних пертурбацій владних структур України) ми спостерігаємо не приріст радості та щастя, а навпаки – зростання кількості депресій, агресивних розчарувань та почуття безпомічності.

Отже, загальний висновок: людина, як індивідуальність, не може вирішувати глибинні питання свого власного існування через суспільні кризи, бо останні є наслідком її екзистенціальної кризи, помноженої на все населення країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюдженталь Дж. Наука быть живым – М.: «Класс», 1998. – 336 с.
2. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М., 1990.
3. Фрейд З. Интерес к психоанализу. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 352 с.
4. Фромм Э. Бегство от свободы. – М.: Прогресс, 1989.
5. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. – М.: Класс, 1999. – 576 с.

УДК: 378.146

НЕСТЕРЕНКО И.В.

г. Киев

ТЕСТИРОВАНИЕ КАК МЕТОД КОНТРОЛЯ УСПЕВАЕМОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Болонский процесс был начат 19 июня 1999 года в г. Болонья (Италия). Все страны - участницы Болонского процесса провозгласили создание единого европейского образовательного и научного пространства. В границах этого пространства должны действовать единые условия признания дипломов об образовании, трудоустройства и мобильности граждан. Интеграция в европейскую систему образования требует внесения изменений не только в формы и методы организации учебного процесса, но и в качество и методы контроля.

Первые шаги к присоединению к этому процессу Украина сделала еще в далеком 2004 году, поэтому сегодня можем с уверенностью сказать, что интеграция Болонского процесса в систему образования Украины принесла множество изменений. Первое и самое главное – внедрение независимого тестирования для школьников, тестирование для получения степени магистра, а также независимое тестирование для студентов-медиков. Как известно, традиционные приемы проверки знаний, навыков и умений учащихся, применяемые в учебном процессе, не всегда отвечают требованиям, предъявляемым к рациональному контролю, поэтому в условиях современного развития медиа-тех-

нологий и общества процесс обучения иностранного языка невозможен без такого популярно вида контроля, как тестирование.

На сегодняшний день применение тестов заняло очень важную часть в системе оценивания знаний и умений учеников при изучении иностранных языков. Залог успеха зависит не только от грамотно подобранного материала, не только от современных аудио и видео ресурсов, не только от высококвалифицированного и опытного преподавателя, но и от своевременного отслеживания прогресса в изучении предмета для грамотного планирования или более точной корректировки процесса обучения, проверки поточных знаний и оценки конечного результата. Применение тестов – это один из способов повышения эффективности учебного процесса. Тест позволяет проверять одновременно всех учащихся класса/группы; выполнение теста занимает немного времени, что делает возможным его проведение практически на любом занятии;

При выполнении теста все учащиеся поставлены в равные условия - они работают в одно и то же время с одинаковым по объему и сложности материалом; тест дает возможность включать большой объем материала и контролировать не только его

усвоение, но и наличие отдельных умений пользования им.

К позитивным моментам тестирования можем также отнести и комфортные психологические условия. Во время тестирования уровень нервного напряжения студентов значительно ниже нежели во время устного экзамена.

Следует отметить, что чрезмерное злоупотребление тестированием без должного осмысления различных его аспектов может привести к противоположному результату: вместо пользы принести вред, поэтому мы должны учитывать не только количество проведенных тестирований, но и не забывать о главной задаче, что и для чего мы собираемся тестировать. Некомпетентно составленные тесты могут не только не способствовать учебному процессу, но и причинить обратный эффект.

Наряду с множеством достоинств тесты имеют и недостатки: отсутствие обратной связи, отсутствие стимулирования интеллектуальной активности учащихся – мыслительная и познавательная деятельность атрофируется за ненужностью, невозможность проверки речевой деятельности – во время тестирования студенты выполняют пассивную роль, выбирая правильный ответ из предложенных вариантов, часто отсутствие объективного оценивания знаний и умений так как на тестировании всегда присутствует возможность угадывания и т.д.

Тестовая форма стала довольно актуальной и значимой в обучении. Именно тестовый контроль повышает мотивацию, развивает личность, самостоятельность. Тесты – это не только контроль и оценка знаний, умений, но и диагностика проблем, возникающих у обучающихся на каждом этапе изучения программного материала. Тесты предоставляют обучающимся возможность проявить самостоятельность, индивидуальность, способствует обучению процессуальному самоконтролю. В результате выполнения студентом теста учитель может определить не только «проблемную зону» учащегося, но и установить причину итоговой неудачи и построить необходимую индивидуальную коррекционную работу.

Изначально тесты использовались как специфическая форма контроля, в настоящее время тесты

применяют как упражнения, предназначенные для овладения тем или иным языковым материалом и/или отдельными речевыми умениями. Поэтому в литературе все чаще появляется термин “teaching test” (“обучающий тест”). Данным термином целесообразно воспользоваться при противопоставлении тестов этого значения, контролирующим тестам. В современном учебном процессе тесты выполняют две различные функции – контролирующую и обучающую. В зависимости от функции к ним предъявляются различные требования, и составляются они по-разному, хотя внешне очень схожи.

Когда Украина стала одной из участниц Болонского процесса, среди педагогов было много противников этой системы контроля, они отдавали предпочтение старым методам контроля: устным и письменным экзаменам.

Но с каждым годом тесты становятся все популярней и популярней и применяются не только при изучении иностранных языков, но и получили широкое применение в различных социальных сферах для выявления тех или иных умений. Широко практикуется использование тестов при приеме на работу для выяснения профессиональных качеств претендента, при сдаче разного рода экзаменов, не связанных со школьным или вузовским курсом (например, экзамены на теоретическое знание правил дорожного движения, тест на знание украинского языка для госслужащих и т.д.).

Таким образом, тестирование в современной системе образования является неотъемлемым элементом контроля, от которого невозможно отказаться и нету надобности искать ему замену. Хотя не стоит злоупотреблять тестированием и не забывать о видах контроля, которые развивают мыслительную и речевую деятельность студента, тем самым способствуя развитию коммуникативной компетенции.

ЛИТЕРАТУРА

1. Аванесов, В. С. Форма тестовых заданий / В. С. Аванесов. - М. : Центр тестирования, 2005. – 155 с.
2. Сеногноева, Н. А. Технология конструирования тестов учебной деятельности как средства оценивания результатов обучения : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 / Н. А. Сеногноева. – Киров, 2006. – 403 с.

УДК: 316.728:316.61

НЕСТЕРЕНКО І. І.

м. Київ

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ НА КОНЦЕПЦІЮ СТИЛЮ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

Прийнято пов'язувати виникнення та розповсюдження поняття «стиль життя» із науковими пошуками Н. Amsbacher, який, у свою чергу, зацікавився термінами «стиль особистості», що був запропонований у «Анатомії меланхолії» Р. Буртоном, та «Стиль – сама людина» французького натураліста Л. де Буффона [5].

Поняття «стиль життя» у психології може застосовуватися для позначення характерних специфічних засобів самовираження представників різноманітних соціокультурних груп, що проявляються в їх повсякденному житті: у діяльності поведінці, відношеннях. Показниками стилю життя є особливості індивідуальної організації прийомів та навичок трудової діяльності, вибір кола та форми спілкування, характерні засоби самовираження (включаючи демонстративні риси поведінки), специфіка структури та змісту споживання послуг, а також організація безпосереднього соціокультурного середовища та вільного часу. Стиль життя людини складається на перетині декількох реальностей, умов розвитку та буття особистості через механізми ідентифікації – уособлення, завдяки внутрішній позиції самої людини.

Важливо зауважити, що Н. Мосак, будуючи свою концепцію на поглядах індивідуальної психології А. Адлера, дещо мінімізував поведінковий компонент. Вважається що концепція даного вченого є однією з найбільш повних, розширених, та таких, що потребує розроблення в українському середовищі. Встановлено, що основоположним у даному напрямку є: цілі, цінності, мотиви, життєві плани, ідеали уподобання, які проявляються при взаємодії з середовищем. До науковців цього напрямку можна також віднести: О. М. Дікова-Фаворську, О. С. Мурадян, Н. В. Паніна, М. О. Шульгу [4;6;7]

Стиль життя за А. Адлером відображає індивідуальний, несвідомий і повторюваний спосіб реагування або уникання на основні життєві завдання (наприклад: дружба, романтичні стосунки, робота). Вчений вважав, що стиль життя людини базується на прототипі дитинства, залишається послідовним протягом усього життя, якщо тільки не змінюється через глибоку психотерапію. За підґрунтя концепції стилю життя Адлер вбачав продукти власної творчої сили особистості, підказки про природу якого забезпечують мрії, спогади (реальні чи сконструйовані), а також діяльність у дитинстві та підлітковому віці. У свої теорії він виокремив чотири типи

стилів життя. При чому, три з них вважав деструктивними і лише один конструктивним.

Варто зазначити, що серед вчених є широко розповсюджена думка про те, що Адлер використовував концепцію стилю життя як психологізацію релігії, вбачаючи зло спотворенням стилю життя, керованого егоцентризмом, а благодаті як, спершу, визнання несправного стилю життя, а згодом його виправлення через допомогу іншої людини, або людей, щоб повернутися до людської спільноти [1].

Але його концепція, тим не менш, широко вплинула на формування наукових поглядів Вільгельма Стекеля, який досліджував «життєві цілі», поставлені в дитинстві, і невроз як їх продукт. Також цей вплив теорії Адлера сприяв на створення ідеї *життєвого сценарію* у теорії транзакційного аналізу Еріка Берна, який писав, що «з усіх тих, хто передував транзакційному аналізу, Альфред Адлер найближчий до розмови як аналітик сценарію» [6].

Оскільки, початковим моментом для становлення та розвитку життєвого стилю є уявлення людини про саму себе, варто також розглянути індивідуальну варіативність самосвідомості. Саме такою фундаментальною характеристикою володіє Я-концепція. Вона, в свою чергу, є системою найбільш загальних установок суб'єкта на самого себе. До того ж, вона є рефлексивною та усвідомлюваною частиною особистості. Я-концепція являю собою відносно сталі, усвідомлювані та зафіксовані у вербальній формі уявлення людини про саму себе [2].

Вагомий внесок на формування життєвого стилю має *локус контролю*. Це поняття було введено Дж.Роттером у 1954 році. Воно відображає вектор покладання людиною відповідальності за те що відбувається з нею (успіхи та невдачі) на зовнішні обставини, або на самого себе. Найяскравіше відображення властивого людині локусу контролю можна спостерігати у поведінці в ситуації фрустрації. С.Розенцвейг виділив три можливі вектори реакції:

- інтрапунітивна реакція (звинувачення самого себе);
- екстрапунітивна (направлена на зовнішні обставини та інших людей);
- імпунітивна (відволікання від конфлікту та знецінювання його значення) [3].

Варто відмітити, що локус контролю, не визначає справжню реальність контролю зовнішніми чи внутрішніми причинами, обставинами, а лише відображає його суб'єктивне сприйняття. Локус

контролю є стійкою властивістю особистості та формується у процесі її соціалізації.

Отже, поняття «стиль життя» у психології може бути застосовано для позначення характерних специфічних способів самовираження представників різноманітних соціокультурних груп, що проявляється в їх повсякденному житті: у діяльності, поведінці, міжособистісних відносинах. Показниками стилю життя є особливості індивідуальної організації прийомів та навичок трудової діяльності, вибору кола та форми спілкування, характерні засоби самовираження, специфіку структури та змісту споживання, а також організація безпосередньої соціо-культурної середовища. Стиль життя особистості складається на перетині декількох реальностей умов розвитку та буття людини за допомогою механізмів самоідентифікації-уособлення, формування «Я-концепції», та внутрішньої позиції людини через формування локусу контролю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер А. Наука жить / А. Адлер; [пер. с англ. Е. О. Любченко]. – К.: Port-Royal, 1997. – 286 с.
2. Бёрнс Р. Б. Я-концепция и воспитание. — М., 1989. — 169 с.
3. Давыдов В.В. Личности надо «выделяться» // С чего начинается личность. – М., 1979. - С. 109 – 139.
4. Дікова-Фаворська О. М. Особливості стилю життя осіб з особливими потребами / О. М. Дікова-Фаворська // Український соціум: науковий журнал. – К., 2008. – № 4. – С. 13–17.
5. Малина О. Г. Психологічні особливості становлення стилю життя особистості в підлітковому та юнацькому віці: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / О. Г. Малина; Запорізьк. нац. ун-т. – К., 2009. — 21 с.
6. Масленцева Н. Ю. Социологические основания концепции стиля жизни / Н. Ю. Масленцева // Вестник Челябинского государственного университета. Философия. Социология. Культурология. – Челябинск, 2010. – № 31 (212). – С. 147–150.
7. Mosak H. H. Primer of Adlerian Psychology: The Analytic – Behavioural – Cognitive Psychology of Alfred Adler / H. H. Mosak, M. P. Maniacci. – Routledge, 1999. – 212 p

УДК: 005:316.334.3:321

ПІДДУБНА Л.П., к. е. н.

м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ СИТУАЦІЙ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ МЕТОДИК, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СИСТЕМОЮ КООРДИНАТ ДЕКАРТА

Одним з найскладніших питань для сучасної людини є питання аналізу ситуацій та прийняття рішення щодо їх розв'язання. Здавна воно було складним і неоднозначним, але в сучасних умовах перетворюється на досить гостру проблему, яку не можливо вирішити без суттєвих втрат як для того, хто приймає рішення, так і для всього суспільства. Особливого значення питання прийняття рішення набуває для керівників підприємств та організацій. Це стосується, соціально-економічних систем, тобто підприємств та організацій різних форм власності, організаційно-правових форм, галузей та сфер діяльності. В той же час, сьогодні важливим напрямом є створення та формування успішного, конкурентоспроможного підприємства, організації, країни в цілому, а також окремого фахівця. Виходячи з цього, значної популярності набувають питання формування конкурентоспроможної, креативної людини, особистості, яка стає важливим елементом побудови бізнесу як чужого, так і власного. Задаючи собі питання, якою має бути конкурентоспроможна людина (фахівець) на сучасному ринку праці України та і всього світу маємо сказати, що це складний суб'єкт, що акумулює знання, навички, компетенції, креативність і багато інших рис, які поступово формуються і до

розвитку яких конкретна особа докладає важких зусиль, долаючи негативні риси, які можуть бути притаманні їй і не сприяють отриманню очікуваного результату.

Одним із важливих завдань розвитку майбутнього керівника і не тільки керівника, але і будь-якої особи, є формування компетенцій щодо аналізу ситуацій, які виникають повсякчас та прийняття рішення щодо їх розв'язання. Особливо гостро ця проблема постає у сучасних умовах, коли всі ми знаходимося у системі, з одного боку, надлишкової інформації, а з іншого – її нестачі або наявності інформації сумнівної якості, яка не дозволяє приймати обґрунтоване рішення, дефіциту часу при значному обсязі завдань, які слід виконати одночасно, активного впливу внутрішнього та зовнішнього середовища організації, дуже часто агресивного, провокуючого, що врешті решт може призвести до відмови від участі у бізнесі. Діючи в таких умовах людина постійно стикається зі стресовою ситуацією, що рано чи пізно може закінчитись нервовим зривом, хворобами та втратами у бізнесі, особистому житті, спілкуванні з близькими та колегами. То ж аналіз ситуації, що виникла, прийняття рішення щодо подолання проблеми і оцінка реакції на наслідки прийнятого рішення мають бути

обґрунтованими, прозорими, зрозумілими та передбачуваними.

Сьогодні є безліч технологій, які дозволяють зробити цей процес продуманим, спланованим і з передбачуваними наслідками. Такою методикою може стати застосування системи координат Декарта, і як особливого методу – «квадрата Декарта». Квадрат Декарта названо на честь відомого математика Рене Декарта, французького філософа, фізіолога, механіка і фізика, який жив у епоху Відродження (1596-1650). Рене Декарт – основоположник аналітичної геометрії, алгебраїчної символіки і філософського метода радикального сумніву, на його честь названа декартова система координат, якою ми успішно користуємося і сьогодні [1].

Звертає на себе увагу той факт, що система координат Декарта використовується і сьогодні досить часто у практичній діяльності. Зокрема, М.І. Козлов пропонує використовувати систему координат для усвідомленого напрацювання навичок, необхідних для якісного, точного і усвідомленого виконання кожної деталі, процесу. Суть методу полягає в тому, що автор розглядає в системі координат взаємодію усвідомленості та компетентності. В результаті він отримує наступні чотири стани формування компетентності: неусвідомлена некомпетентність; усвідомлена некомпетентність; усвідомлена компетентність, безсвідома компетентність [2, с. 46-47]. Таким чином, особа, яка прагне набути певної компетенції, має вибудувати просування від відсутності цієї компетенції до її закріплення на безсвідомому рівні по конкретних, чітко окреслених, етапах. Усвідомлення наявності такої методики дозволить цілеспрямовано формувати програму навчання персоналу організації, що особливо важливо при необхідності змін у діяльності підприємства, випуску нової продукції, послуги, продукту тощо.

Ще одна цікава методика, в основі якої лежить система координат Декарта, запропонована цим же автором і використовується ним у Синтез-технології під назвою «Квадрат головних життєвих сфер» [2, с. 86-90]. Відповідно до цієї методики на осі Х відкладаються різноспрямовані вектори: Особисте життя та Ділова сфера, а на осі У також різноспрямовані вектори: Предметна область та Сфера стосунків. В результаті формується чотири квадранти, а саме: предметні цілі у сфері бізнесу; предметні цілі у особистому житті; побудова відносин у сфері бізнесу; побудова відносин у особистому житті.

Така структуризація дозволяє чітко усвідомити цілі та задачі, які важливі для розвитку бізнесу та особистого життя бізнесмена, а також формування стосунків у бізнесі з бізнес-партнерами, підлеглими, колегами та клієнтами тощо і формування стосунків у особистому житті з родиною, батьками, родичами, друзями тощо. У підсумку хаотичний рух між бізнесом та особистим життям, предметною сферою та стосунками набуває цілеспрямованості та керованості, що призводить до зменшення стресового навантаження на конкретну людину.

Особливим випадком використання системи координат Декарта є SWOT-аналіз, який успішно використовується у маркетингу.

Що стосується Квадрата Декарта – як метода для прийняття рішення, то даній системі по осі Х відкладають питання прийняття чи не прийняття рішення, а по осі У – можливі позитивні або негативні наслідки прийняття або не прийняття рішення. Отже, квадрат Декарта ділиться на чотири сегменти, які дають можливість проаналізувати можливі наслідки прийняття або не прийняття рішення [3]. Справа в тому, що з елементами даної системи, людина стикається регулярно, при прийнятті рішення, однак вона обмежується лише визначенням позитивних та негативних наслідків, які виникнуть, в результаті прийняття рішення, тобто аналізується лише одна частина проблеми і відкидається інша. Застосування ж зазначеної методики у повному обсязі дозволяє оцінити не тільки позитивні та негативні наслідки від прийняття рішення щодо певної проблеми, але і визначитися з позитивними та негативними наслідками щодо не прийняття рішення. Розширення вивчення різних аспектів дозволяє ґрунтовніше підійти до оцінки наслідків дій або відсутності дій конкретної особи.

Таким чином, як показує аналіз, застосування системи координат Декарта сприяє структуризації проблеми при прийнятті рішень, визначенню цілей у досягненні конкретних результатів як у бізнесі, так і у особистій сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рене Декарт // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Рене_Декарт..
2. Козлов Н.И. Формула успеха, или философия жизни эффективного человека / Николай Козлов. – М.: Астрель: АСТ, 2008. – 264 с.
3. Квадрат Декарта – техника принятия решений // Блог [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://4brain.ru/blog/квадрат-декарта/>

УДК: 332.8: 930.25(477.43)

ПИШНОВА Л. В.

Наук. керівник: ДОМАРЕЦЬКИЙ Д.М.

м. Вінниця

ФІНАНСУВАННЯ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА НА ТЕРИТОРІЇ ПОДІЛЛЯ У ПЕРІОД З 1925-1930 РР.

Першочергово видатки із бюджету будь-якого регіону УСРР були спрямовані на відновлення комунального господарства, така тенденція спостерігається і на Поділлі, адже це було найгострішою проблемою 1920-х рр.

Комунальне господарство Поділля станом на 1925–1926 рр. знаходилося у надзвичайно занедбаному стані, про що свідчать наступні показники: водогін був лише у чотирьох містах (Вінниці, Могилів-Подільському, Кам'янці-Подільському та Жмеринці), асенізаційні валки функціонували у тих же містах, включаючи Тульчин [43, С.63].

Однак, державний бюджет не мав можливості взяти на себе весь фінансовий тягар з відбудови комунального господарства. Тому ще 23 червня 1922 р. Уповнаркомфіну доручили розробити питання про можливість надання для цих цілей Держбанком довготермінових кредитів, а також створити низку банків для фінансування будівельних робіт комунгоспів.

3 жовтня 1922 р. РНК УСРР ухвалила декрет «Про кредитування міських комунальних господарств Держбанком». Рішення про надання кредиту на суму не більше 10 млн. руб. приймалося у кожному окремому випадку за дозволом губвиконкому й узгодженням з центральними органами [6, С. 850].

На прикладі Вінницької округи можна більш детально проаналізувати систему видатків із державного бюджету на комунальне господарство. У 1925–1926 р. та 1926 – 1927 р. було розпочато виділення коштів на господарче будівництво. У 1925–1926 р. до промислового фонду було нараховано 68 000 карб. на відновлення промисловості. В 1926–1927 р. на промисловість було виділено 274 000 карб. Та першочергово було розпочато капітальні будівничі роботи в комунальному господарстві міст, було майже подвоєно витрати на шляхове будівництво. У 1925 – 1926 р. було асигновано 55 000 карб., а у 1926 – 1927 р. було виділено 130 000 карб. в окрузі та 55 500 карб. з центру. Таким чином можна прослідкувати зростання пріоритетності видатків на комунальне господарство станом на 1925 – 1926 рр. [5, С.110].

Проте найважливішими галузями комунального господарства залишається електростанції, водогони та асенізаційні валки. На Поділлі станом на 1925 – 1926 р. видатки на комунальне господарство

складали 741.1 тис. карб., у 1926 – 1927 рр. – 657.7 тис. карб. та у 1927–1928 рр. – 793.6 тис. карб. Більша частина цих видатків спрямовувалася на витрати на нове будівництво або капітальний ремонт.

Наступною ланкою у комунальному господарстві були водогони. Загальна сума видатків на їх утримання становила 104.5 тис. карб., з них 36.3 тис. карб. були спрямовані на побудову нових та капітальні ремонти старих водогонів. У Вінниці – 34.0 тис. карб., Могилів-Подільському – 2.3 тис. карб., по Жмеринці та Кам'янцю-Подільському – видатків не зафіксовано.

Також потрібно звернути увагу на асенізаційні валки, які знаходилися у п'яти містах. Видатки на них у 1925 – 1926 рр. складалі 99.0 тис. карб. У Вінниці – 44.2 тис. карб., Проскурові – 32.9 тис. карб., Кам'янці-Подільському – 8.4 тис. карб., Тульчині – 18.5 тис. карб. та Меджибіжі – 4.0 тис. карб.

Не будучи розповсюдженою, але не менш важливою, як у сфері прибутків, так і видатків була транспортна система на території Поділля. Видатки у даній сфері становили 139.9 тис. карб., в тому числі на експлуатаційні витрати – 134.6 тис. карб., на капітальний ремонт – 5.3 тис. карб.. Загалом витрати на транспорт у 1925 – 1926 рр. складалі 157.1 тис. карб. [44, С.52].

У 1926–1927 рр. політика відбудови комунального господарства продовжувалася. Видатки на електроенергію складалі 397.3 тис. карб., асенізаційні валки – 82.0 тис. карб., транспорт – 178.4 тис. карб.

Політика спрямування видатків на комунальне господарство, дала значні результати уже в 1928–1930 рр. У Вінниці було розпочато будівництво нової електростанції, орієнтована вартість будівництва складала 4 млн. карб.. У Вінниці також станом на 1929 – 1930 рр. було розширено водогінну магістраль на 8 км, устатковано новий водогін та споруджено новий водонапірний резервуар місткістю 100 тис. відер. Експлуатаційні видатки на 1 кубометр було зменшено на 11.1% [40, С. 11].

Аналізуючи бюджетну політику у сфері видатків на комунальне господарство станом на 1925 – 1928 р. потрібно зазначити, що видатки на електроенергію складалі 513 тис. карб., водогін – 68.4 тис. карб. та на транспорт – 212.2 тис. карб. [40, С. 10].

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник постанов та розпоряджень робітничо-селянського уряду України за 1922-1923 рр. – Харків, 1922. – 1147 с.

2. Комунальне господарство міських селищ УСРР за 1925-1926 рік. – Харків, 1928. – 63 с. – (Статистика України).

3. Збір законів і розпоряджень робітничо-селянського уряду України – Харків, 1921. – 703 с.

4. Комунальне господарство міських селищ УСРР за 1926-1927 рік (матеріали до характеристик). – Харків, 1929. – 67 с. – (Статистика України).

5. Звіт Вінницької Міської ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів з 1 квітня 1929 по 1 квітня 1930 р. – Вінниця, 1930. – 143 с.

УДК:37.03:316.6

ПОЛЬОВИЙ О.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

ОСНОВНІ УМОВИ УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Будь-яке спілкування має приносити людині користь. Водночас спілкування повинно забезпечувати задоволення позитивних потреб учасників взаємодії, породжувати у них стан емоційного комфорту та високу інтелектуально-вольову активність, що, в свою чергу, дозволить їм успішно здійснювати виконувану спільну (чи колективну) діяльність.

Конструктивність комунікативного процесу забезпечується за рахунок наступних факторів: 1) учасники комунікації повинні мати здатність сприймати і адекватно психологічно інтерпретувати поведінку один одного безпосередньо в кожен момент спілкування, фіксувати зміни в пізнавальних процесах, почуттях і вчинках партнерів по спілкуванню, визначати причини, які ці зміни викликають; 2) у учасників діалогу має бути сформований широкий набір оціночних еталонів, що дозволяють їм порівнювати характер змін, які наступають у вербальних та невербальних проявах кожного учасника комунікації, і здійснювати своєчасні висновки; 3) учасники комунікації мають давати собі звіт в тому, як сприймають і психологічно інтерпретують їх поведінку та інформацію решта учасників цього спілкування і відповідно «робити поправку» на цей вплив; 4) комунікатори повинні володіти: знаннями про типові помилки комунікації на кшталт «ефекту ореола», «стереотипізації», «проекціювання» тощо, які нерідко допускаються при оцінюванні зовнішнього та внутрішнього вигляду інших людей, їх поведінці; здатністю не впадати в догматизм, виявляти вміння відокремитися від упередження при пізнанні іншої людини, нав'язаного чужою, най і авторитетною думкою, заради досягнення індивідуально неповторної своєрідності цієї людини. [1; 2].

Умовою розвитку комфортного спілкування на рівні інтелектуально-вольовий активності є також прояв доброзичливості комунікаторів один до одного, а також здатності до співпереживання і

співчуття. Також, важливою умовою успішного спілкування є щирість у вираженні почуттів.

Спілкування передбачає наявність творчого компонента, тому для успішної комунікативності слід розвивати власний творчий потенціал.

При здійсненні підбору способів впливу на учасників комунікації і використанні їх в процесі встановлення контактів, треба пам'ятати про те, що в основі здатності людини впливати на інших людей лежить вміння глибоко і всебічно розбиратися в психології людини, а найголовніше – розуміти себе, власні мотиви, власні бажання, тобто володіти високим рівнем рефлексії. Розуміння себе і іншої людини забезпечує значний рівень співпраці між комунікаторами. [3].

Вміння розуміти зміст, масштаби і причини явних і прихованих конфліктів, що виникають під час комунікацій є важливою умовою своєчасного знаходження ефективних шляхів ослаблення або повного усунення цих конфліктів. Несприйнятливості людини до впливів з боку інших осіб свідчить, в першу чергу, про невідповідність каналів передачі інформації та каналів прийняття цієї конкретної особистості [1].

..ЛІТЕРАТУРА

1. Гридковець Л. М., Вашека Т. В. Психологічне консультування. Посібник / під ред. Гридковець Л. М. – К: Літера, 2015. – 207 с.

2. Дмитрієв А. В. Конфліктологія: [Електронний ресурс] / А. В. Дмитрієв // М.: Гардаріки. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <http://ua.pp.ua/peregovoryi-ekstremalnyih-usloviyah-38304.html>.

3. Моргун В. Ф. Многомерная теория личности и принцип дополнительности деятельности, установки и поступка / В. Ф. Моргун // Харьковская школа психологи: наследие и современная наука. Сб. статей, посвященных 80-летию психологической школы ХНПУ имени Г. С. Сковороды / отв. ред. Т. Б. Хомуленко, М. А. Кузнецов. – Харьков: Изд-во ХНПУ имени Г. С. Сковороды, 2012. – С. 106–116.

УДК: 323.1:316.3: 130.2

ZAINAB SANNI

Supervisor: VOLOVIK N. L.

Kiyv

THE IMPACT OF CHANGES IN THE SOCIETY ON OUR CULTURAL IDENTITY

ВПЛИВ ЗМІН В СУСПІЛЬСТВІ НА НАШУ КУЛЬТУРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

change is the only constant in life.

Heraclitus

Culture is the ideas, customs and social behaviour of a particular people or society.

Cultural identity is the identity of feeling of belonging to a group. It is the identity of a person's self-conception and self-perception and is related to nationality, religion, social class, generation or locality or any social kind of group that has its own distinct culture.

There is no way we can talk about the changes in our cultural identity without making mention of the colonization of Africa because that is the movement that brought an Era of change to everything we know and are familiar with.

African culture in the mid-1900s was very unique and different from any other continent. African natives were coververy secluded and therefore had a chance to develop their own culture. It all changed when the Europeans began colonizing Africa. They built churches, schools, and converted many Africans to Christianity. The Africans could not fight the Europeans, so their culture was altered greatly, But before and after colonization African still has cultural values that were held on to.

THE PLACE OF VALUES IN AFRICAN CULTURE

The value of a thing, be it an object or a belief, is normally defined as its worth. Just as an object is seen to be of a high value that is treasured, our beliefs about what is right or wrong that are worth being held are equally treasured. A value can be seen as some point of view or conviction which we can live with, live by and can even die for. This is why it seems that values actually permeate every aspect of human life. For instance, we can rightly speak of religious, political, social, aesthetic, moral, cultural and even personal values. We have observed elsewhere that there are many types and classifications of values. As people differ in their conception of reality, then the values of one individual may be different from those of another. Life seems to force people to make choices, or to rate things as better or worse as well as formulate some scale or standard of values. Depending on the way we perceive things we can praise and blame, declare actions right

or wrong or even declare the scene or objects before us as either beautiful or ugly. Each person, as we could see, has some sense of values and there is no society without some value system (Idang 2007: 4).

Whether we are aware of it or not, the society we live in has ways of daily forcing its values on us about what is good, right and acceptable.

AFRICAN CULTURE AND VALUES

Having looked at the concept and meaning of culture and having established the place of values in a culture, we want to bring this down to the African context. A culture is an embodiment of different values with all of them closely related to each other. That is why one can meaningfully talk about social, moral, religious, political, aesthetic and even economic values of a culture. Let us now look at these values piecemeal, as this would give us an understanding how they manifest in an African culture and the importance being attached to them.

African Cultural Values includes: (i) Sense of community life; (ii) Sense of good human relations; (iii) Sense of the sacredness of life; (iv) Sense of hospitality; (v) Sense of the sacred and of religion; (vi) Sense of time; (vii) Sense of respect for authority and the elders; (viii) Sense of language and proverbs, but I will like to group them under six (6) titles or subheadings which are :

- Social values
- Moral values
- Religious values
- Political values
- Aesthetic values
- Economic values

SOCIAL VALUES

Social values can simply be seen as those beliefs and practices that are practised by any particular society. The society has a way of dictating the beliefs and practices that are performed either routinely by its members or performed whenever the occasion demands. Hence, we have festivals, games, sports and dances that are peculiar to different societies. These activities are carried out by the society because they are seen to be necessary. Some social values, especially

in African society, cannot exactly be separated from religious, moral, political values and so on. This is why we can see that in a traditional African society like in Ibibio land (Nigeria), festivals which were celebrated often had religious undertones - they ended with sacrifices that were offered to certain deities on special days in order to attract their goodwill on the members of the society. Social values are backed by customary laws. They comprise of those traditional carnivals that a people see as necessary for their meaningful survival. Let us illustrate with an example: the new yam festival as practised in Ibibio land has a way of encouraging hard work and checking famine. It was a thing of shame for any man to buy yams for his family within the first two to three weeks after the festival. Doing so would expose a man as being too lazy. These festivals really discipline the society because nobody is to do anything when it is not time. For instance, new yam could not be eaten until the new yam festival has been celebrated.

MORAL VALUES

African culture is embedded in strong moral considerations. It has a system of various beliefs and customs which every individual ought to keep in order to live long and to avoid bringing curses on them and others. Adultery, stealing and other forms of immoral behaviour are strongly discouraged and whenever a suspected offender denies a charge brought against him, he would be taken to a soothsayer or made to take an oath for proof of innocence. In Ibibio land for instance, ukang (ordeal) is very popular as a method of crime detection. The soothsayer who specialises in it sets a pot of boiling oil, drops a stone into it and asks the suspects to attempt to retrieve the stone. The guiltless can reach to the bottom of the pot and retrieve the stone without the hair on his arms getting burnt. But when the culprit approaches the pot, it rages and boils over in a manner that even the most daring criminal would hesitate to make an attempt at retrieving the stone. The fear of being made to go through such ordeal or to be stripped naked and taken round the community as in the case of stealing, adequately checks crimes of some sort. African proverbs and wise sayings have a rich repository of wisdom. The proverbs warn the African against evil conduct.

RELIGIOUS VALUES

Religion in African societies seems to be the fulcrum around which every activity revolves. Hence religious values are not toyed with. African traditional religion, wherever it is practised, has some defining characteristics. For instance, it possesses the concept of a Supreme Being which is invisible and indigenious. It holds a belief in the existence of the human soul and the soul does not die with the body. African traditional religion also has the belief that good and bad spirits do exist and that these spirits are what make

communication with the Supreme Being possible. Above all, it holds a moral sense of justice and truth and the knowledge of the existence of good and evil (Umoh 2005: 68). African religious values seem to permeate every facet of the life of the African and the African believes that anything can be imbued with spiritual significance. The worship of different deities on different days goes on to show that the African people hold their religious values in high esteem. Sorcerers and diviners are seen to be mediating between God and man and interpreting God's wishes to the mortal. The diviners, sorcerers and soothsayers help to streamline human behaviour in the society and people are afraid to commit offences because of the fear of being exposed by the diviners and sorcerers.

POLITICAL VALUES

The African society definitely has political institutions with heads of such institutions as respected individuals. The most significant thing about the traditional society is that the political hierarchy begins with the family. Each family has a family head; each village has a village head. From these, we have clan head and above the clan head, is the paramount ruler. This kind of political arrangement is observable in the Southern part of Nigeria. Prior to the coming of Western colonisation and its subsequent subversion of the African traditional political arrangements, African societies had their council of chiefs, advisers, cult groups, and so on. It was believed that disloyalty to a leader was disloyalty to God and the position of leadership was either hereditary or by conquest. In Akwa Ibom State, Nigeria, for instance, even though the traditional political institution was overwhelmingly totalitarian, there were still some checks and balances. Any ruler who attempted to usurp powers was beheaded by the Ekpo cult. Antia (2005: 145) writes that "such checks and balances were enforced by the existence of secret societies, cults, societal norms, traditional symbols and objects, various classes of chiefs who performed different functions on the different aspects of life". Hence, with respect to political values, we can see that it is inextricably linked with religious, social, moral values and so on. It is the political value that a people hold which makes them accord respect to their political institutions and leaders.

AESTHETIC VALUES

The African concept of aesthetics is predicated on the fundamental traditional belief system which gave vent to the production of the art. Now art is usually seen as human enterprise concerned with the production of aesthetic objects. Thus, when a people in their leisure time try to produce or create objects that they consider admirable, their sense of aesthetic value is brought to bear. If we see art as being concerned with the production of aesthetic objects, then we can truly say

of African aesthetic value that it is immensely rich. Let us have an example: the sense of beauty of the Ibibio people is epitomised in their fattened maidens whom they call mbopo. These fattened maidens are confined to a room where they are fed with traditional cuisines. The idea behind it is to prepare the maiden and make her look as good, healthy and beautiful as possible for her husband. This is usually done before marriage and after child birth. The Western model of beauty is not like this. It is often pictured as slim-looking young ladies who move in staggered steps. This shows that the African aesthetic value and sense of what is beautiful is markedly different. Aesthetic value is what informs a people's arts and crafts as it affects their sense of what is beautiful as opposed to that which is ugly. The aesthetic value of a society influences the artist in his endeavour to produce aesthetic objects that are acceptable to the society in which he lives.

ECONOMIC VALUES

Economic values of the traditional African society are marked by cooperation. The traditional economy, which is mainly based on farming and fishing, was cooperative in nature. In Ibibio land, for instance, friends and relatives would come and assist in doing farm work not because they will be paid but so that if it happens that they need such assistance in the near future, they will be sure to find it. Children were seen to provide the main labour force. That is why a man took pride in having many of them, especially males. The synergetic nature of the African society is what made two or more individuals to pool their resources together and uplift each other economically through the system of contributions called osusu. Apart from this, they even cooperated in the building of houses and doing other things for their fellow members. When any of them was in difficulty, all members rallied around and helped him or her. Hence, we can state without fear of contradiction that the economic values of the traditional African society such as the Ibibio were founded on hard work and cooperation.

Having looked at some of the values that characterise the African culture, it is important to state here that these values are inextricably bound together and are to be comprehended in their totality as African cultural values.

CULTURAL CHANGE IN AFRICA AND THE PROBLEMS OF ADJUSTMENT

It is pertinent to examine some of the changes in culture and the problems of adjustment. Within this context, “change” means a significant alteration or marked departure from that which existed before. Invention, discovery and diffusion are some of the ways by which a culture can change or grow. Invention, for instance, involves the recombination of existing cultural elements to fashion new things. Ogbum (1922:

200), on this view, maintains that “the rate of invention within a society is a function of the size of the existing culture base”. The culture base or the cultural elements, objects, traits and knowledge available in all sections of the pre-1600 African society were limited in types and variation. Thus, few inventions which could profoundly alter the culture could take place. Most appliances and utensils used then were made of wood, as metal was not a commonly known cultural element of the people. For example, a canoe was the only available means of transportation then. It was wooden in all aspects until recently modified with motorised propeller and tarpaulin.

Also, building materials were wooden frameworks, sand and leaves knitted into mats for roofing. In spite of the introduction of new inventions from other cultures, most houses are still built in the traditional methods using traditional materials, probably for economic reasons and sheer conservatism. Again, the pre-European-contact African pattern of exchange was mainly by barter. The need for currency did not arise and so none was invented. Trade by barter, sale without standardised weights and measures and the general non-contractual pattern of exchange, all went a long way to foster, enhance and sustain social solidarity. The introduction of currency along with imported material artefacts generated or at least accentuated acquisitive propensities and profit orientation among the people, thereby gradually articulating social inequality based on purely economic criteria. Inventions may be material or social in nature.

Apart from invention, culture can change and grow through discovery and diffusion. Discovery, unlike invention, does not involve recombination of traits but the sharing of knowledge of an existing but yet unknown thing. The importance of discovery in culture lies in its use and or when it generates certain challenges to the people, which in turn metamorphose into invention for the development and survival of the society. Another process which can bring profound change in the culture of African people is the process of cultural diffusion (the spread of culture traits from one society into another through cultural contact). Diffusion entails intentional borrowing of cultural traits from other societies with which the beneficiary society comes in contact, or an imposition of cultural traits on one society by a stronger society intending to assimilate the weaker society.

The likelihood of reducing the period of culture lag is very much dependent on the desirability of yielding to change in the non-marital culture, the compatibility of the anticipated change with the existing culture or its flexibility, and the nature and magnitude of force available to exact or induce compliance. However, the desirability of yielding to change in the non-material culture depends on whether the people perceive the new mode of conduct to be better than what they were used to.

In most instances the attractiveness of yielding to change is often mediated and conditioned by the compatibility of the expected change with existing culture. A change which calls for the replacement or total abandonment of pre-established and originally preferred modes of behaviour is less likely to be accepted than one that is preservative- that is one which either provides other alternatives and or extends the culture by merely adding new things to it.

Now, it should be known that force has its own limits in bringing about change as it is impossible to spell out every bit of a people's ways of life and formulate legislations to cover them. This is actually where the problem of adjustment to externally induced change has arisen. Most contemporary Africans find it difficult to adjust between their primitive beliefs in certain aspects of their culture and the supposedly modern mode of accepted behaviour. For instance, how

does the African explain disasters, deaths, accidents and other misfortunes in the family? A new convert of the Christian church would run to the church for explanation and comfort, but if the church's reaction is not immediate or prompt, the person may turn, in secret, to the native medicine man for immediate remedies. If the relief comes, he finds himself having to hold dual allegiance - one to his new found faith, and the other to his primitive beliefs. This form of dichotomy goes beyond misfortunes and permeates most aspects of the person's life.

REFERENCES

1. Kultural changes after African colonization -- Chinua Achebe, things fall Apart.
2. African cultures and values -Gabriel E Udang, Department of philosophy, University of Uyo, Akwa Ibom state, Nigeria.
3. African cultural values - C.Esionwu

УДК:316.64: 334

СЕЛЕЗНЬОВ Д.О.

Наук. керівник: КАЧАРОВА В.М.

м. Київ

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ПІДПРИЄМЦІВ

На сьогодні, роль підприємця значно розширилась та набула статус одної з центральних, тобто стала більш зацікавленою у потребах суспільства. В сучасних теоріях підприємництва отримало в своїй масі не відхиляючі концепції класиків, але суттєво доповнюють їх зміст. Широке визнання набули роботи Р. Хизрича, М. Пітерса, А. Хоскінга, К. Татексі.

Як було зазначено, протягом тривалого часу в психології підприємництва, накопичений досвід відіграє дуже важливу роль у цілеспрямованому дослідженні та формуванні особистості сучасного підприємця. Деякі вчені, як Д. Кейнс, М. Вудкок, Р. Уотермена та ін., які відзначили наявність у підприємця: творчого підходу до вирішення та створення завдань, енергійність, гнучкість та підвищене прагнення до ризику.

«Підприємець» – це особистість, котра спроможна заробити гроші своїми власними руками, яка включає в себе наполегливість, хитрість та гнучкість. Підприємницький успіх пов'язується в першу чергу з ідеєю, бажанням самоствердження або прагненням змінити хід подій. А основними особистісними якостями підприємця є: самостійність, амбітність, наполегливість, працьовитість, стійкість, творчий потенціал. Наявність таких рис особистості – одна з найважливіших умов успіху.

Крім всього цього, має власне особистісні якості, підприємець повинен володіти набором специфічних знань, умінь і навичок в тій області, в якій він працює. Головне тут – бажання вчитися і підвищувати свою кваліфікацію з метою вдосконалення свого бізнесу, а таке бажання відноситься вже до особистісних якостей.

Поняття «цінність» є предметом широких теоретичних досліджень різних наукових спрямувань і не втрачає свою актуальність і досі. На сучасному етапі розвитку суспільства поживалися дослідження цінностей та ціннісних орієнтацій суспільства, особливо молоді. Підвищений інтерес науковців до проблеми цінностей та ціннісних орієнтацій – це результат більш поглибленого розуміння природи людського пізнання, яке в процесі трансформації набуває нових ознак та допомагає особистості пристосуватися до якісно нових соціально-культурних умов життя.

Оскільки до структури особистості підприємця важливу роль відіграє мотиваційний рівень, то у науковій літературі поняття мотивації підприємництва трактується неоднозначно. У вітчизняних дослідженнях традиційним вважається визначення мотивації як «пояснення внутрішніх факторів або психологічного стану і ставлення людини до того, що повинно бути зроблено або досягнуто в якості мети поведінки». У зарубіжній літературі під мо-

тивацією розуміється «процес спонукання себе та інших до діяльності для досягнення особистих цілей або цілей організації». Обидва ці визначення є недостатніми для пояснення поведінки підприємця, оскільки воно найчастіше буває непередбачуваним, ризикованим. Передусім, саме конкретний стан соціального середовища, положення особистості в суспільстві, система потреб, цінностей і пріоритетів визначають мотиваційні принципи підприємницької справи.

Система ціннісних орієнтацій є важливим регулятором активності людини, оскільки вона дозволяє співвідносити індивідуальні потреби і мотиви з усвідомленими та прийнятими особистістю цінностями й нормами соціуму.

З приводу цього, теоретичні підходи до психологічного розуміння сутності цінностей в історичному плані зазнали певних якісних змін, особливо це стосувалося особистісних цінностей. Однак пояснювальну силу набув методологічний підхід, який розглядає природу особистісної цінності як суб'єктивно-об'єктивне утворення. Воно належить водночас суб'єкту та об'єктивному життєвому світу [2].

Формування ціннісних орієнтацій сприяє процесу розвитку особистості в цілому. Оскільки ціннісні орієнтації знаходяться в основі вибору життєвих цінностей людини, то їх знання допомагає з'ясувати причини її вчинків і дій [3].

Ціннісні орієнтації визначають спрямованість суб'єкта на реалізацію певних відношень, які відповідають даній ціннісній, спрямованість на певну діяльність; зміст уявлення про своє «Я», що відповідає спрямованості; виділення у свідомості певного предметно-діяльнісного змісту і його провідну роль в формуванні самосвідомості особистості [1].

Ціннісні орієнтації особистості виконують функції регуляції поведінки і визначення її мети, зв'язують в єдине ціле особистість і соціальне середовище.

Щодо специфіки підприємницької діяльності, то тут варто виділити основний аспект, який нерозривно пов'язаний з професійною діяльністю підприємця – готовність до ризику. Тобто підприємець завжди знаходиться у ситуації залежності задоволення своїх базових потреб від успіху своєї діяльності. Сам ризик тут стає однією з базових цінностей підприємця. З іншого боку, така умова передбачає наявність особливого набору професійних якостей, які визначають успішність діяльності підприємця у швидкозмінюваному середовищі з високим фактором ризику. Тут слід виділити: готовність до швидкого прийняття рішень, значимий рівень відповідальності та необхідність у високому рівні контролю.

Таким чином, суб'єктам що займаються підприємницькою діяльністю властивий набір особливих, специфічних ціннісних орієнтацій. Серед них основне положення займають такі: свобода, ризик, самоповага, відповідальність і незалежність.

Професійну позицію керівника, як і будь-якого іншого спеціаліста, визначають їх стійкі ціннісні орієнтації, які виступають відображенням культури суспільства і вимог управлінської діяльності, що реалізуються відповідно до діяльності. Тому, як ми визначили, цінності мають специфічні ознаки для підприємницької діяльності, які знаходять активне відображення у продукті такої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности // Психол. журнал. – 1984. – Т. 5. – № 5. – С. 63–70.
2. Бех І.Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 3. – С. 5–14.
3. Волочков А.А. Ценностная направленность личности как выражение смыслообразующей активности / А.А. Волочков // Психол. журнал. – 2004. – Т. 25, № 2. – С. 17–26.

УДК: 316.4:005

SŁAWOMIRA GRUSZEWSKA ANNA, Prof.

Uniwersytet Szczeciński

IDIOSYNKRAZJA JEDNOSTKI W DYNAMICE ZMIAN SPOŁECZNYCH ІДИОСИНКРАЗІЯ БЛОКІВ В ДИНАМІЦІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Powyższy tytuł wymaga wyjaśnienia, jeśli nie w całości, to przynajmniej w pierwszej jego części. Jak należy rozumieć zestawienie pojęcia **jednostki** z pojęciem **idiosynkrazji**? Idiosynkrazia ma kilka znaczeń, w zależności od kontekstu, w którym występuje. Równie dobrze może oznaczać ekscentryzm, jak i osobliwość. W tym przypadku, należy ją rozumieć jako zbiór osobliwych cech, charakteryzujących i jednocześnie wyróżniających osobowość jednostki. Po tym wyjaśnieniu, można zadać pytanie, czy w dobie ustawicznych zmian, charakteryzujących społeczeństwo pierwszego ćwierćwiecza XXI wieku jest ona zjawiskiem powszechnym, sporadycznym (przypadkowym), czy może w ogóle niemożliwym? Jakimi umiejętnościami powinna się posługiwać jednostka, pragnąca osiągnąć wyznaczony cel, zgodny z jej indywidualnym projektem życia, zwińczonego poczuciem spełnienia, satysfakcji i wiary we własne możliwości? Warto zadać jeszcze jedno pytanie: czy idiosynkrazia, w dobie wszelkiego rodzaju przemian, dotyczących każdej dziedziny życia jest w ogóle potrzebna? Jest niezbędna. Współczesne formy funkcjonowania społeczeństwa określa wiele czynników, gdzie najważniejsze miejsce wśród nich zajmuje jednostka. Dynamiczne zmiany, twórcza transformacja, stanowią główną składową rozwoju ekonomicznego i gospodarczego. Determinują przepływ informacji, kapitałów i towarów. Idiosynkrazia jest pewnego rodzaju specyficznym kompasem, dzięki któremu jednostka jest w stanie dokonać właściwego wyboru, podjąć dialog, oraz przekształcić własne intencje w działania i osiągnąć cel. Czy społeczne otoczenie, rozumiane jako zbiór otwarty, w skład którego wchodzi inne jednostki temu sprzyja, czy nie? Odpowiedź nie jest satysfakcjonująca. Brzmi: nie(!), gdyż ludzkość w dobie XXI wieku, coraz częściej staje przed koniecznością radzenia sobie z dramatycznymi wydarzeniami i obowiązkiem ratowania życia, niż działaniami sprzyjającymi jej rozwojowi, w warunkach

poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji. Póki co, społeczeństwo nie dysponuje skutecznymi narzędziami, ograniczającymi, bądź nadzorującymi rodzącą się społeczną frustrację, lęk i uprzedzenia, spowodowane wzrostem ogólnoświatowego poziomu zagrożenia. Tak więc, z uwagi na brak twórczych rozwiązań, blokujących skutki zjawisk kryzysowych (bez względu na rodzaj i pochodzenie kryzysu), w skali międzynarodowej, pojawia się potrzeba osvajania z nowymi, zmieniającymi się warunkami funkcjonowania społeczeństw. Abnegacja, charakteryzująca się brakiem podjęcia działania, w nowych, ukonstytuowanych warunkach, może nie tylko spowodować obniżenie poziomu życia, ale również i jego utratę. Wielu badaczy, próbuje sprostać temu zadaniu i (nazwijmy to roboczo) znaleźć receptę, na bardziej twórcze, aktywne i oryginalne życie, serwując społeczeństwu coraz nowsze, ulepszone, poprawione poradniki, mające podpowiedzieć, zasugerować, wzmocnić, czy wręcz wyzwolić w jednostce potrzebę zmiany, czy też konieczność konfrontacji z trudną rzeczywistością. Społeczeństwo z tego korzysta i coraz częściej sięga po poradniki, które pomagają zrozumieć zasady (przynajmniej te podstawowe) funkcjonowania ludzkiego mózgu. Henning Beck, autor książki pt. *"Mózg się myli"*, próbuje sprostać zadaniu i odpowiedzieć na pytanie, „dlaczego błędy mózgu są naszą siłą?” Bo czasem zdolność do twórczego myślenia, opuszcza nas właśnie wtedy, gdy jest nam najbardziej potrzebna. Ale właśnie to, że nie możemy mieć kreatywności na zawołanie, jest ceną za to, że w ogóle ją posiadamy. (1) Natomiast, francuski lekarz medycyny: Michel Cymes, uważa, że zadbanie o siebie i przetrwanie w dowolnym kryzysie, zapewnia umiejętność poszanowania własnego mózgu. W książce zatytułowanej: *"TWÓJ MÓZG, jak zadbać o siebie naprawdę"*, dowodzi, że dobre nawyki, właściwe odżywianie, redukują stan napięcia, a wypowiedane słowa pod własnym adresem lub cudzym, ale z szacunkiem,

uważnością i pokorą, mogą zdecydowanie przedłużyć życie. (2) Wśród bestsellerów tego typu, uplasowała się jeszcze jedna pozycja, autorstwa Emerana Mayera, który udowodnił, jak mózg i jelita tworzą nierozzerwalny duet, który zdecydowanie nie tylko wpływa, ale wręcz determinuje nastrój, określa stan zdrowia i wpływa na decyzje. Jeszcze kilka lat temu, po przeczytaniu pytania: "czy wiesz, że twoje jelita, prowadzą nieustanną rozmowę z mózgiem, która ma ogromne znaczenie dla zdrowia i nastroju?" Większość czytelników uznałaby, że pochodzi z obszaru science fiction. No cóż, w chwili obecnej pozycja, zatytułowana: „**TWÓJ DRUGI MÓZG: komunikacja umysł – jelita**”, wciąż utrzymuje się na liście światowych bestsellerów. (3) Tak więc poszukiwanie, znajdowanie, odkrywanie i twórcze wykorzystywanie przez jednostkę własnej i niepowtarzalnej idiosynkrazji, jest ni zasadne, bo wynikające z konieczności zadbania nie tylko o własne bezpieczeństwo, ale i o własny rozwój, bezwzględnie potrzebny w procesie kontynuacji drogi ku spełnieniu. Wśród wyżej wymienionych, nie mogło zabraknąć jeszcze jednego autora. Jest nim Szwajcar: Valerio Albisetti, który od wielu lat obserwuje fakt, „*iz coraz więcej ludzi traci sens życia...wstają, pracują, zarabiają, może nawet odnoszą sukcesy, ale nie widzą celowości swoich wysiłków*”. Jak sam twierdzi: "każdy z nas ma osobistą drogę, którą idzie, na której jest absolutnym protagoniŝtą, jeśli oczywiście ma odwagę spoglądania w głąb siebie, biorąc odpowiedzialność za zło i dobro, które się tam znajduje". Jednak żadna droga, nie jest pozbawiona przykrych doŝwiadczeń, przykrych niespodzianek, które pojawiają się często bez uprzedzenia. One są konieczne, gdyż dzięki nim możliwe jest trenowanie warsztatu przetrwania i budowania na zgliszczach nowych rzeczy. Jednak społeczeństwo, w którym jednostka funkcjonuje, nie uczy jak upadać, a tym bardziej nie pomaga wstawać. (4) Dlaczego tak się dzieje? Jednostce, jak i społeczeństwu brakuje wczesnego wykrywania i skatalogowania przyczyn eskalujących kryzysy. Potrzebne jest więc udoskonalenie zasad postępowania w procesie wdrażania systemów naprawczych i poza standardowych, nowatorskich

rozwiązań, na wszystkich możliwych szczeblach, od decydentów poczynając, a na grupach społecznych i jednostkach kończąc. Zmiany wprowadzane w środowisku zróżnicowanym pod względem kultury, tradycji i religii, nie należą do łatwych. Dlatego też, aby zostały wdrożone, zaakceptowane i wykorzystywane, muszą być prowadzone na dwóch równoległych poziomach: społecznym i jednostkowym. Poziom społeczny musi się opierać na poznaniu, porównaniu i twórczym wykorzystaniu samych mechanizmów kryzysu, w celu jego dekompozycji, mającej za zadanie maksymalne złagodzenie i ograniczenie strat, w szerokim rozumieniu tego słowa. Umożliwia to selekcja i analiza tzw. czynników kryzysotwórczych, przez:

a). utworzenie katalogu czynników (ekonomicznych, politycznych, społecznych, kulturowo-religijnych), aktywizujących sytuacje kryzysową,

b). szacowanie rozmiaru zagrożenia i możliwych strat,

c). opracowanie strategii i taktyki nawigacji kryzysem,

d). konstrukcję alternatywnych scenariuszy rozwiązań sytuacji trudnych,

e). opracowanie skutecznej komunikacji, pomiędzy podmiotami, pozostającymi w kryzysie.

Poziom jednostkowy, powinien koncentrować się na wzmocnieniu tzw. uważności, polegającej na:

f). umiejętności rozpoznawania przesłanek, sygnalizujących spadek nastroju i sił witalnych,

g). umiejętności zarządzania indywidualną energią emocjonalną,

h). odnoszenie się do siebie, innych z szacunkiem i pokorą,

i). umiejętności zarządzania własnym czasem i wypoczynkiem.

Tylko połączenie obu poziomów: społecznego i jednostkowego, gwarantuje możliwość znalezienia i odtajnienia własnej idiosynkrazji, która jest nieodłączną składową ustawicznego rozwoju, dzięki któremu zostaje zachowana gotowość przeciwstawienia się złu i zapanowania nad większością kryzysów i sytuacji trudnych, ograniczających drogę do celu, spełnienia i szczęścia.

LITERATURA

1. H. Beck *Mózg się myli. Dlaczego błędy mózgu są naszą siłą.* - Łódź, 2018 r.
2. M. Cymes *Twój mózg, jak zadbać o siebie naprawdę.* - Kraków, 2017 r.
3. E. Mayer *Twój drugi mózg, komunikacja umysł – jelita.* - Łódź, 2018 r.
4. V. Albisetti *Udane życie- to wciąż możliwe. Jak cieszyć się każdym dniem.* - Kielce, 2008r.

УДК: 378.147 : 811

СТАВИЦЬКА І.В., к.філол.н.
м. Київ

USAGE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Multimedia technology is widely used in the process of teaching foreign languages. It helps to intensify the learning process, to increase students' interest in learning, to organize independent work of students and others.

F. Hofstetter mentions that the media is the use of a computer to present and combine text, graphics, audio and video links and software tools that enable the user to interact with the computer [1, p. 2].

There are some views of the definition the "media" education. There is a difference between concepts such as "multimedia training", "multimedia learning technologies", "multimedia educational software" and so on.

Exploring the theoretical problem of the use of multimedia, it should be emphasized that there is no single approach to the definition of "multimedia learning." In our opinion, this term is often associated exclusively with computers. However, this approach significantly reduces the essence of this concept, which is quite versatile.

Multimedia learning, by definition of academician S. Goncharenko is a set of hardware and software that allows users to communicate with the computer using a variety of natural environments, graphics, hyperlinks, sound, animation and video [2].

In the study of scientific sources we define that the term "multimedia" is used in three ways: as a new approach to the existence and preservation of information of all types; as equipment that allows various information and as software.

The use of multimedia in education has many advantages, including:

– computerization of education;

- the use of new forms, methods, and means of instruction;
- the changing role of the teacher;
- intensification of independent work of students;
- personalization of the learning process;
- interest students in learning.

It is worth mentioning the negative aspects of multimedia in education:

1. Self-learning. Some students cannot learn on their own.
2. Lack of interactivity. The level of user interaction with multimedia applications remains low.
3. No selective "feedback". Computers cannot replace the teacher and student interaction during lectures or practical classes where the teacher can answer the questions.
4. High costs time. It requires a significant amount of time to create a multimedia training course.
5. Accessibility. Not all students have access to hardware and software that can limit the ability to use multimedia in teaching.
6. The problem of assimilation of information from a computer monitor. It is more difficult to read information from the computer screen.

Thus, multimedia learning is modern and advanced technology, providing more opportunities for teachers and students compared to traditional means.

REFERENCES

1. Goncharenko S.U. Ukrainian Pedagogical encyclopedic dictionary / S.U. Goncharenko. – 2nd ed., Ext. and straighten. – Rivne : Volynski oberehy, 2011. – 522 p.
2. Hofstetter Fred T. Multimedia literacy / Fred T. Hofstetter, 3rd ed. – Boston : McGraw-Hill-Irwin, 2001. – 418 p.

УДК: 314.1:316.2

ХАРЧЕНКО М.А.

Научн. руководитель: ДИМИТРОВ Ю.В.

г. Киев

ГЛОБАЛЬНЫЕ ТRENДЫ ГУМАНИТАРНОГО АСПЕКТА. ДЕМОГРАФИЧЕСКИЙ ФАКТОР

Демографический фактор является одним из определяющих для обеспечения стабильного и безопасного развития государства, а проблемы демографического развития следует рассматривать как первоочередные интересы государства. От демографических характеристик трудоспособного населения и показателей демографического развития зависит развитие трудового потенциала и, как результат, величина совокупного национального дохода.

Департамент по экономическим и социальным вопросам Секретариата ООН представил ежегодный доклад о мировой демографической ситуации и перспективах ее развития. Для сознательного человека важно знать, каким станет мир через 20, 30, 40 лет. Разобраться помогут 10 самых важных фактов из отчета ООН:

Население планеты может составить уже 10 млрд человек к 2050 году

В июле 2015 года численность населения во всем мире составила 7,3 млрд человек. В 2016 году количество жителей планеты, согласно прогнозу, вырастет еще на 86 млн человек, а к 2030 году может достичь 8,5 млрд. Высокая вероятность того, что к 2050 году население Земли составит от 9,4 млрд до 10 млрд человек.

В мире растет средний показатель продолжительности жизни

С 2010 по 2015 гг. средняя продолжительность жизни в мире выросла с 67 до 70 лет. В Африке люди доживают примерно до 60 лет, в Азии – до 72, в Латинской Америке – до 75, в Европе – до 77, в Северной Америке – до 79. До 2100 г. средняя продолжительность жизни на планете вырастет до 83 лет.

Растут темпы старения населения планеты

В 2015 году 12% населения в мире были старше 60 лет. Этот показатель ежегодно растет на 3,26%. В Европе каждый четвертый человек старше 60-летнего возраста. Согласно прогнозу, к 2050 году в мире будет насчитываться 2,1 млрд человек старше 60 лет, а это около 20% ожидаемого населения.

В мире снижается суммарный коэффициент рождаемости. Он увеличивается только в Европе

Несмотря на то, что в Азии и Африке снижается коэффициент рождаемости, он все еще достаточный для естественного роста населения. Странами с низким коэффициентом считаются те, в которых

на одну женщину приходится 2,1 ребенка или меньше. Такая ситуация наблюдается в Северной Америке и Европе. До 2100 года, в среднем, в мире женщины будут рожать не более 2 детей.

Увеличивается средний возраст жителя планеты

Увеличение этого показателя говорит о старении человечества в целом. В 2015 году средний возраст жителя планеты составлял 30 лет. Но согласно долгосрочным прогнозам, он увеличится до 36 лет к 2050 году и до 42 лет – к 2100. Например, в 2015 году средний возраст европейца был 42 года, а к 2050 году ожидается, что житель Европы «повзрослеет» до 46 лет.

В Европе сокращается количество населения

Согласно прогнозам, европейское население до 2050 года сократится более чем на 15%. Уменьшение количества жителей ожидается в таких странах, как Украина, Болгария, Венгрия, Хорватия, Литва, Латвия и Сербия.

Африка – самый быстрорастущий регион в мире по количеству населения

В 2010-2015 гг. в Африке зафиксирован самый большой в мире темп роста населения – 2,55% ежегодно. При таких показателях с 2015 по 2050 гг. ее население увеличится на 1,3 млрд человек. Это существенная цифра, если принять во внимание, что общее население планеты к 2050 году увеличится на 2,1-2,7 млрд человек.

Индия перегонит Китай по численности населения

По состоянию на 2015 год, Китай считается самой густонаселенной страной планеты, а ее жители составляют 19% населения Земли. В Китае сегодня насчитывается 1,38 млрд человек. Согласно прогнозам отдела народонаселения ООН, их численность существенно не изменится к 2030 году, а в последующие 20 лет даже немного снизится. В Индии в 2015 году было зарегистрировано 1,31 млрд человек, что немногим меньше 18% населения планеты. Темпы роста количества ее жителей говорят о том, что уже в 2030 году их будет 1,5 млрд, а в 2050 г. – около 1,7 млрд человек.

В ближайшие 35 лет наибольший прирост населения ожидается в бедных странах

В период с 2015 по 2050 год половина природного прироста населения в мире будет приходиться на 9 стран: Индию, Нигерию, Пакистан, Демократическую Республику Конго, Эфиопию,

Объединенную Республику Танзания, Индонезию, Афганистан, Уганду. Это страны с самыми высокими показателями рождаемости. Например, согласно прогнозам, количество жителей Нигерии к 2050 году превысит население Соединенных Штатов Америки.

Количество мужчин и женщин в мире примерно одинаковое

В 2015 году в мире на 100 женщин приходилось 102 мужчины. Это исследование касается всех воз-

растных групп. К странам с самым высоким показателем количества мужчин на 100 женщин относятся: ОАЭ – 274, Катар – 265, Бахрейн – 163. Меньше всего мужчин на сотню женщин живет в Литве и Латвии – 85. В Украине, например, на 100 женщин приходится 86 мужчин.

ЛИТЕРАТУРА

1. <http://bakertilly.ua/ru/news/id43022>
2. <https://ua.news/ru/demografiya-ukrayiny-skorochennya-naselennya-i-ryzyky-dlya-ekonomiky/>

УДК: 316.346.2-055.2: 94(477)

ЧЕМПУК Є.

Наук. керівник: РАФАЛЬСЬКИЙ І.О., д.політ.н.

м. Житомир

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ЖІНОК В ДЕРЖАВІ ПІСЛЯ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

XXI столітті людство вступило в епоху глобалізації світових процесів, в епоху, коли на перший план висувуються цінності суб'єктності людини і права на її активну життєву позицію та самореалізацію. Зокрема, по-новому вибудовується соціальна взаємодія жінок і чоловіків та їх ролі в суспільстві. В рамках формування демократичних держав і підвищення рівня громадянської свідомості об'єктивно зростає необхідність повної і рівноправної участі жінок у всіх сферах життєдіяльності.

Розвиток демократичних принципів, пропаганда основ громадянського суспільства є значущим соціально-культурним завданням в будь-якому суспільстві, отже, виникає необхідність в подоланні всіх видів дискримінації і пригнічення вільного розвитку особистості, в тому числі і за ознакою статі. Вищесказане обумовлює актуальність досліджень соціального статусу жінок в державі після проголошення незалежності України.

Переважання традиційних гендерних стереотипів, які пропагують структурну соціальну нерівність за ознакою статі, в кінцевому рахунку, сприяє збереженню незатребуваності потенціалу більшості жінок, в той час як досягнення певного соціального статусу пов'язане з можливостями кар'єрного росту. Слід відзначити, що жінкам при цьому доводиться докладати набагато більше зусиль, ніж чоловікам, що обумовлено специфікою жіночої кар'єри, і, що важливо, даний фактор не враховувався при дослідженні умов праці. Вивчення особливостей кар'єрного зростання жінок є актуальним в сучасному суспільстві.

Ніша, яку займають в українському суспільстві жінки, не завжди відповідає їх реальним можливо-

стям, бо сам статус жінки в умовах соціально-економічних і політичних перетворень суспільства досить суперечливий. Це проявляється в тому, що, з одного боку, в українок для реалізації своїх кар'єрних домагань є більше можливостей в економічній сфері, ніж в політичній. Разом з тим спостерігається посилення сегрегації та дискримінації жінок в деяких галузях економіки, що неминуче змушує їх шукати своє місце в тіньовій економіці.

Слід відзначити, що жінки являють собою одну з найнезахищеніших груп населення. Багатоманітні негативні тенденції, що стосуються жіночої зайнятості, згубно впливають на демографічний стан країни, а також на соціальні відносини. Тому необхідно приділяти більше уваги цій проблемі, і вирішення її треба розпочати найближчим часом [2].

Історично протягом тривалого часу в Україні обов'язки жінки зводилися до турбот про домашнє господарство і відтворення сім'ї. Підлегле становище жінок в традиційному українському суспільстві трактувалося нерівністю статей як законний порядок суспільного життя. Зміна соціального статусу жінок стала можливою тільки в процесі поступового зживання традиційного укладу і цінностей, формування основ сучасного суспільства. Здобуття незалежності України, становлення демократичної державності, інтенсивний розвиток економіки сприяли розширенню прав жінок, але не вирішили, в цілому, проблеми гендерної нерівності.

Соціальна політика по відношенню до жінок виходила з установки на їх залучення до суспільного виробництва, бо вважалося, що в соціалістичному суспільстві з проголошенням принципу рівності чоловіків і жінок «жіноче питання» юри-

дично вирішене. У подальшому наукове співтовариство сформувало нові підходи у вирішенні «жіночого питання». Зокрема, досліджувалася динаміка ставлення до праці молодих робітників і робітниць, відповідно, ставилося питання про дискримінацію жінок, специфіку чоловічих і жіночих ролей в сімейній і професійній сферах, мотивацію професійної діяльності робітниць низької та середньої кваліфікації та питання соціальної нерівності жінок в сфері праці, сім'ї та здоров'я. І як наслідок виникла необхідність надання жінці вибору між професійною діяльністю і присвятою її сім'ї.

Разом з тим розвиток громадського обслуговування на новій організаційній і технологічній базі не міг не привести до корінних змін в зайнятості жінок та зростанні її рівня. Сучасна українська модель зайнятості, що залишилися у спадок від радянської, розглядає проблему скорочення "подвійного навантаження" жінок за рахунок усупільнення сімейно-побутових обов'язків, впровадження пілг для працюючих жінок-матерів. Але при цьому більшість соціальних пілг спрямовані не на сім'ї з дітьми, а на жінок, що своєї черги призводить жінок до статусу "соціального інваліда" на ринку праці.

Варто відзначити, що західне суспільство орієнтується на перерозподіл домашніх обов'язків між подружжям, посилення батьківської відповідальності. Громадськість достатньо жорстко реагує на факт дискримінації як у сім'ї, так і на ринку праці [1].

Для сучасного українського суспільства важливим є вивчення механізму гендерної нерівності в економічній, політичній і соціальній сферах (неви-

димі соціальні бар'єри, зменшення частки жінок у міру підвищення рівня влади і управління та ін.). Виявлення причин посилення дискримінації жінок в економічній (гендерна сегрегація зайнятості у формальній і в неформальній економіці) і політичній сферах (соціокультурні стереотипи, низький ступінь самостійності жінок і ін.), що призводять до зниження соціального статусу жінок.

Таким чином, процес розвитку української держави, формування інститутів громадянського суспільства носить багатовекторний і багаторівневий характер. Важливим напрямком соціальної політики держави є проведення гендерно орієнтованої політики. Україна проводить послідовну політику активного залучення жінок в значимі для держави і суспільства процеси. На сучасному етапі простежується стійка тенденція зростання ролі жінок в державно-політичній та науковій сферах, що підтверджує високий потенціал особистісних якостей українських жінок. Більш того деякі галузі трудової діяльності безпосередньо характеризуються високим ступенем фемінізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Близнюк В.В. Гендерна характеристика ринку праці України / В.В. Близнюк // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 2. – С. 114-126.
2. Кисельова, І. Сучасні проблеми жіночої зайнятості: світові тенденції та Україна / І. Кисельова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє: збірник тез доповідей за матеріалами Восьмої науково-практичної конференції студентів (18-22 квітня 2005 р.) та Дев'ятої науково-практичної конференції студентів (27 квітня 2006 р.) / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2006. – С.27-30

УДК:005:371.14

ЯКИМЧУК А.А.

м. Вінниця

СУЧАСНИЙ УПРАВЛІНЕЦЬ В ОСВІТІ: ОСНОВНІ РИСИ

Нині, в умовах модернізації на усіх рівнях української освіти змінюється стереотип управління освітньою установою. В умовах ринкових відносин освітній заклад є не лише громадським інститутом, який орієнтований на формування і розвиток соціально-професійної складової особистості, але і "постачальником" освітніх послуг. Тому сучасне суспільство орієнтоване на надання якісного рівня освітніх послуг.

У зв'язку з цим трансформуються і основні риси сучасного управлінця в освіті. Головним його завданням є щоденне управління освітньою установою

з метою надання якісних освітніх послуг, затребуваних розвитком суспільства в умовах обмежених матеріальних ресурсів:

- здійснення керівництва колективом;
- організація і планування діяльності колективу і своєї власної роботи;
- залучення інвестицій та налагодження зв'язків із представниками бізнесу, для реалізації інноваційних проектів;
- встановлення контактів з партнерами і місцевою владою;
- врегулювання і улагодження внутрішніх і зовнішніх конфліктів;

- створення комфортних умов праці (працівники) і отримання освітніх послуг (студенти);
- моніторинг і оцінка результатів роботи;
- ознайомлення з усіма новинками у світі техніки і технології освітнього процесу;
- висунення і розгляд нових ідей і пропозицій розвитку установи;
- вирішення питань, що виходять за межі компетенції підлеглих;
- мотивування учасників навчального процесу до пошуково-творчої діяльності та саморозвитку.

Виконуючи свої завдання, сучасному управлінцю в освіті мають бути притаманні такі риси лідера: інтелектуальний рівень розвитку (аналітичні здібності), професійність, комунікативність, здатність до стратегічного мислення і планування, організаторські здібності, володіння сучасними інформаційними технологіями.

Керівник навчального закладу має бути активним, бути вимогливим до себе і оточуючих, прагнути до кращого, володіти управлінськими компетенціями та приділяти особливу увагу інноваційним процесам в освіті, а саме:

1. Розвивати технічну інфраструктуру навчального закладу:
 - комп'ютеризація навчального процесу;
 - впровадження автоматизованих систем управління та дистанційної форми навчання.
2. Вдосконалювати інформаційну складову:
 - створення та просування веб-сайта навчального закладу;

- створення системи інформування.
- 3. Впроваджувати інноваційні методи викладання:
 - вебінари;
 - розвиток системи практики, стажування та обміну студентами;
 - впровадження системи дистанційного навчання.

Важливий напрям в діяльності управлінця - це підготовка взаємозамінюваності і спадкоємності кадрів, кадрової політики, у тому числі адміністративно-управлінського персоналу. У зв'язку з цим управлінець повинен мати стратегічні цілі розвитку освітньої установи, прагнення до позитивної динаміки надання і попиту освітніх послуг.

Отже, від професіоналізму, мобільності, спроможності, готовності до змін та творчого підходу до справ, підприємливості керівника, залежить перспектива розвитку навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єльнікова Г.В. Управлінська компетентність: методичні матеріали / Г.В.Єльнікова.- К. Ред. загальнопед. газет, 2005. - 128 с.
2. Литвин Л. Менеджмент освітніх інновацій: сутність та особливості впровадження [Електронний ресурс] / Л. Литвин, Р. Горбатюк // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 108-115. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13lmtov.pdf>.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління / Л.Е. Орбан-Лембрик. - 2-ге вид., доп. - К.:Академвидав, 2010. - 544с.
4. Покідна В. Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України / В. Покідна // Проект «Популярна економіка: ціна держави». – 2016. – № 41. – 25 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cost.ua/files/Universities%20and%20business_report.pdf.

УДК: 37.013:331.5

ЯКОВЛЕВА О.В., д.філос.н.
м. Київ

НАБУТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК НАРОЩУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ: ВІД БАЗОВИХ ДО ВИЩИХ ПОТРЕБ

Сучасні освітні інститути все більшою мірою розглядають не лише як організовані технології трансляції знань, а все більшою мірою як місце набуття компетентностей, необхідних для успішної професійної і життєвої кар'єри. Якщо знання стають все більш доступними і розмаїтими для кожного і без залучення до формальної освіти, – наприклад, завдяки ресурсам мережі Інтернет, то набуття компетенції самотужки є справою неймовірною. Для цього необхідні не лише методичні поради і власний приклад професора-наставника, але й колективні командні зусилля тих, хто прагне набуття ці компетентності, моделюючи і відтворюючи

чи життєві та професійні ситуації в початкових умовах. Все більшою мірою потреба в оновленні підходів до вищої освіти відчувається за умов наростання у суспільстві стрімких змін – соціальних, технологічних, які потребують відповідних змін у духовній сфері [5].

Великий акцент традиційно роблять на набутті фахових компетентностей, а якщо згадують ідеали пайдеї, тобто освіти як підготовки до життя загалом, а не лише до професії, то дещо звужують сучасну пайдею до ідеї людського капіталу. Капітал завжди – це інвестиції, які забезпечують зростання зробленого внеску. Маркс і класична політеконо-

мія вважали капіталом працю, фінансисти говорять про нарощування грошової маси, політекономі-фізіократи говорили про виснаження капіталу землі, а сучасні економісти зосередили увагу на соціальному капіталі та людському капіталі. Завжди, коли мова йде про капітал, мають на увазі інвестиції у об'єкти, які можуть дати більший або менший прибуток: землю, працю, фінанси, науку і технології тощо. Таким об'єктом може бути і людина. Однак, людина є дуже особливим об'єктом інвестицій.

По-перше, інвестиції в людину – це завжди можуть бути інвестиції в самого себе. Для окремого підприємця підвищення власного рівня освіти, участь у різноманітних тренінгах, бізнес-школах, науково-практичних конференціях, професійних форумах тощо – це завжди прибуткова справа. Адже підвищується не лише рівень знань і компетентностей, але зростає і рівень мотивації до професійної діяльності, значно підвищується самооцінка – як фахова, так і особистісна.

По-друге, інвестиції в людину – це той капітал, який може дати найбільший і не завжди очікуваний, такий, що можна врахувати, прибуток. Людський чинник – непередбачуваний, і у технічних науках цей чинник розглядають передусім як чинник ризику, ненадійності. Дійсно, порівняно з однозначністю роботи техніки – від найпростіших приладів до мереж штучного інтелекту – людина діє не просто нелінійно, а непередбачувано нелінійно. У цьому можуть критися великі загрози. Але саме у цьому може полягати і значний неререалізований потенціал творчих рішень, які можуть принести незаплановані, але високі прибутки. Як же реалізує себе цей чинник: позитивно чи негативно? Відповідь на це питання лежить у мистецтві управління людським капіталом. Важливою складовою такого управління може і повинно бути правильне інвестування у людський капітал.

Отже, з чого складається людський капітал? Вузьке визначення, яке пропонують економісти, якраз і акцентує увагу на людині лише як на об'єкті інвестицій: «Людський капітал є мірою втіленої в людині здатності приносити дохід. Людський капітал включає вроджені здібності і талант, а також освіту і набуту кваліфікацію» [4, с. 303]. У кінцевому рахунку, з економічної точки зору, до цього і має все зводитися – наявності або відсутності прибутку в результаті інвестицій у людський капітал. Однак, що саме варто розвивати у людині, щоби вона краще, більш творчо працювала?

Варто звернутися до самого феномену людини, до визначення того, що їй потрібно для того, щоби вона творчо і ефективно жила і працювала. Американський психолог Абрахам Маслоу визначив знамениту піраміду потреб людини, у якій вищі потреби людини краще реалізуються, якщо задоволені її потреби нижчого рівня. Маслоу вирізняє такі

п'ять рівнів – від базового до найвищого: фізіологічні потреби (дихання, вода, їжа, сон, секс), потреби безпеки (захищеність здоров'я, майна, майбутнього), соціальні (дружба, сім'я, інтимність), поваги (самоповага, впевненість, досягнення), самовираження (творчість, моральність, вирішення проблем) [3].

Звернемо увагу на те, що здоров'я віднесено до проблем безпеки, хоча насправді воно має бути присутнім, хоча й у різних якостях на всіх п'яти рівнях потреб людини. Те, що здоров'я стосується базових фізіологічних потреб не викликає сумнівів. Але й соціальні потреби при їхній успішній реалізації формують те, що має назву соціального здоров'я, а потреби поваги і самовираження безумовно стосуються духовної складової здоров'я. Здоров'я постає як інтегральний феномен, у якому нерозривно поєднані і взаємопов'язані фізична, психічна, соціальна та духовна компоненти [1, с. 489]. Таким чином, неможливо захистити здоров'я, турбуючись лише про одну із його складових, слід піклуватися паралельно про усі його складові. Це потребує спеціальної уваги і спеціальної освіти. Але можна в цілому твердити, що освічена людина, людина, яка постійно оновлює свої життєві та фахові знання і компетентності має значно більше шансів на довше, а головне – більш здорове життя.

Однак, така неперервна освіта не має бути лише турботою самої людини – її слід заохочувати. У цьому й полягає одна з головних інвестицій у людський капітал: інвестувати таким чином, щоби людина отримувала ту освіту, користь від якої для неї очевидна. При чому це має бути не лише користь економічна, політична, правова чи інша суспільна корисність, але й пряма особиста користь. Прекрасним прикладом такої користі від освіти може слугувати підвищення якості здоров'я людини та окреслення на цій основі ясної перспективи на гідне і здорове майбутнє.

Таким чином, правильно фахово підібрана і добре вмотивована особистісна освіта – це те, що водночас нарощує і соціальний, і людський капітал: вони є тісно взаємопов'язаними, що легко виявити, звернувшись до аналізу класичних праць, присвячених їх дослідженню. Економісти при цьому соціальний капітал розглядають як складову людського, а філософи навпаки, схильні набуття людського капіталу розглядати в залежності від міри розвитку соціального капіталу. Одним з найбільш авторитетних класиків сучасної соціальної теорії є П'єр Бурд'є – у нього соціальний та людський капітали тісно пов'язані з набуттям людиною освіти, нарощуванням академічного капіталу [2]. Загалом можна погодитись з цією позицією. Варто лише додати, що сам академічний капітал потребує у цьому світлі суттєвого переосмислення. Необхідне уважне вивчення того досвіду і тих переваг, які надають у сфері вищої освіти приватні

і недержавні навчальні заклади, бізнес-школи – адже саме вони найбільш гнучко організаційно та найбільш творчо за змістом навчальних програм реагують на виклики сучасного світу, адресовані вищій освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко Т.С. *Здоров'я як інтегральний феномен людського буття* // Буття людини в суспільстві: відносини, спілкування, духовність: системний виклад. Монографія /І.В.Бойченко, М.І.Бойченко та інші. – К.: Промінь, 2012. – С. 474-576.
2. Бурдьє П. *Воспроизводство: элементы теории системы образования* /Пьер Бурдьє, Жан-Клод Пассрон; [пер.с фр. Н.А. Шматко]. – М. : Просвещение, 2007. – 267 с.
3. Маслоу А. *Мотивация и личность* / пер.М. Татлыбаевой; терминолог. правка В. Данченка. – К.: PSYLIB., 2004. – 63 с.
4. Фишер С. *Экономика* /С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. Пер. со 2-го англ. изд. – М.: Дело ЛТД, 1995. – 864 с.
5. Яковлева О.В. *Майбутнє – за менеджментом стрімких змін* /О.В.Яковлева // Стратегія розвитку. – 2018. - № 8. – URL: http://regionet.org.ua/ua/Vosmuy_nomer_zhurnalny_STRATEGIYA_ROZVUTKY_2634128.html#page_title

СУСПІЛЬСТВО В ЕПОХУ ЗМІН: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

УДК:159.922.8

БУЛАВІНОВ А.Б.

Наук. керівник: КАЧАРОВА В.М.

м. Київ

ЛОКУС КОНТРОЛЮ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Під локусом контролю мають на увазі властивість індивіда пояснювати свою вдачу чи невдачу у діяльності зовнішніх обставинах – екстернальність, зовнішній локус контролю – чи внутрішніми факторами – інтернальність, внутрішній локус контролю.

Це стійка особистісна характеристика, яка слабо піддається змінам, однак остаточно формується у процесах її соціалізації. Роттер виділяв основою локусу контролю особливості пов'язувати причини життєвих ситуацій з зовнішніми подіями або внутрішніми умовами. Вів вивів теорію локусу контролю з власної концепції соціального навчіння. У цій концепції верховна позиція відводилась антиципації (передбаченню), очікуванню суб'єкта того, що його певні поведінкові дії приведуть до конкретної нагороди (підкріпленню) [4].

Всіх суб'єктів можна поділити на два типи відповідно до теорії Роттера. Види локусу контролю: екстернальний і інтернальний. Дані види локусів – це своєрідні характеристики особистості, які формують її поведінку.

Екстернальний локус контролю нерозривно пов'язаний з емоційною нестійкістю і неопосередковано, практичним мисленням. А у інтерналів навпаки, характеризуються емоційною стійкістю і тенденцією до абстрагування, теоретичного мислення і синтезу міркувань.

За способами тлумачення соціальних обставин інтерналі і екстернали також мають відмінності, наприклад, за методами отримання даних і за механізмами їх причинних пояснень. Інтерналі віддають перевагу великій обізнаності в задачах і ситуаціях. Екстернали намагаються уникати ситуаційних і емоційно-забарвлених пояснень дій [2].

Екстерналам властива залежна і конформна поведінка. А інтерналі не схильні до придушення інших і підпорядкуванню. Вони висловлюють опір в тих випадках, коли ними намагаються маніпулювати або позбавити частини свободи. Екстернальні особистості не уявляють свого існування без спілкування, їм легше працюється під контролем і спос-

тереженням. Інтернальним особистостям навпаки краще функціонувати на самоті і з наявністю життєво необхідних ступенів свободи [1].

Однак виділити так званих «чистих» екстерналів чи інтерналів неможливо, оскільки кожен індивід містить в собі хоча б трішки впевненості в своїх здібностях і власних силах і частки психологічної підпорядкованості від ситуацій.

Юність трактують як психологічний вік, під час якого відбувається перехід до самостійності, період самовизначення, набуття психічної, ідейної та громадянської зрілості, формується світогляд, моральна свідомість і самосвідомість.

В період юнацтва гостро постають питання стосовно філософського сенсу життя. Проявляється необхідність сформувати свої власні поняття про світ, у якому існує суб'єкт, та його відношення до нього. Ці філософські роздуми супроводжуються сумнівами, думками, які заважають особистості бути активним у всіх сферах її діяльності. Такий стан може приймати форму ціннісного релятивізму (відносності усіх життєвих цінностей). Настання кризи обумовлено періодом вступу юнаків до дорослого життя, під час якого спостерігаються загострення внутрішніх конфліктів, частіше з'являються питання, які молодій людині здаються непосильні для розв'язання, життя приймає невизначений вигляд – стає складнішим.

Саме в юнацькому віці відбувається фіксація найнижчого рівня задоволеності сенсом життя, загострюється невпевненість у собі та своїх силах, людина переживає важкий стан невизначеності.

Опиняючись у новому світі для юнацького віку спостерігається важке переживання незвичного тягара відповідальності за кожен зроблений крок, так перебуваючи на порозі нового, самостійного життя, молода людина хоче зрозуміти та відчути для чого вона призначена, яку сторону обрати для розвитку та виявити шляхи направлення свого потенціалу.

Загалом юнацтво характеризується, порівняно з підлітковим віком, більшою диференційованістю емоційних реакцій і способів вираження емоційних

станів, підвищується самоконтроль і саморегуляція. Такі юнацькі настрої і емоційні відносини більш стійкі і усвідомлені, аніж у підлітків.

Дослідження соціальної перцепції показують, що у юнацтві відбувається посилення уваги до своїх особистісних, внутрішніх, власне психологічних якостей людини, а увага до зовнішнього вигляду та манер поведінки, що властиві підліткам, знижується.

Термін локус контролю дозволяє простежити суттєві моменти проявів активності в поведінковій діяльності та відносинах суб'єктів. Вплив локусу контролю розповсюджується на усі сфері життя юнаків, де залежно від типу локусу людина або бере відповідальність за себе та свою діяльність або як властиво екстерналам – скидати відповідальність за своє життя на інших, звинувачуючи у своїх проблемах оточення. Так кожній людині, а особливо юнакам, які перебувають у стані бурхливого формування і становлення їх, як особистості, властиві обидві якості локусу контролю, що дозволяє простежити відсутність суцільно інтерналів чи екстерналів.

Але якщо ближче роздивитись поведінку, діяльність та сам період формування юнака, як самостійної особистості, то можна помітити його бажання брати відповідальність за усі свої дії та вчинки, завжди прагне відчувати власний контроль над обставинами, навіть в тих випадках, коли результат безсумнівним чином обумовлює випадковість. В таких випадках юнак відчуває, що уся відповідальність лежить на ньому – ці критерії свідчать про інтерральність.

Наприклад В. Штерн відносив до юнацького періоду розвиток самостійності, а ця характеристика дуже притаманна юнакам, у яких переважає інтернальний локус, оскільки таким чином юнак бере усю відповідальність за себе, свої дії та за свій успіх. Атрибуцією ситуації для юнаків інтернального типу найчастіше є переконання в закономірності їх удач і невдач, які залежать від цілеспрямованості, компетентності, здібностей. Для інтерналів успіх або невдача – це закономірний результат цілеспрямованої діяльності [3].

Тобто, специфічним проявом локусу контролю в юнацькому віці є процес самовизначення особистості, через те що юнак намагається знайти для себе певний спектр сфер відповідальності, в яких він захоче приймати участь і зможе знайти те, що потрібно для його розвитку, як самостійної особистості, а відмова від відповідальності передбачає створення пасивної людини, яка підпорядкована оточенню і нездатна до задоволення своїх життєвих потреб, а отже до стагнації особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Елисеєв О.П. Локус Контроля: практикум по психологии личности. / О.П. Елисеєв. - СПб.: Питер, 2003. – 455 с.
2. Немов Р. С. Психология. / Р.С. Немов. – 4-е изд. – М.: ВЛАДОС, 2003. – Кн. 1. Общие основы психологи.
3. Сапогова Е.Е. Психология развития человека / Е.Е. Сапогова. - М.: Аспект пресс, 2001
4. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 607 с.

УДК: 159.922.6

ВАРЧЕНКО І.В.

Наук. керівник: КАЧАРОВА В.М.

м. Київ

ОСОБИСТІСНІ КОНСТРУКТИ ЮНАКІВ

Поняття особистісного конструкту було введено американським психологом Джорджем Келлі. За його теорією конструкт – це абстракція або узагальнення з попереднього досвіду, створювання особистістю класифікаційно-оціночного еталона і перевіряється нею на власному досвіді [3]. Простіше кажучи, конструкт – це власне визначення, що допомагає оцінювати ті чи інші явища або ситуації і працює як своєрідний «ярлик». Обов'язковою властивістю будь-якого конструкту є його дихотомічність – біполярність, наявність двох полюсів:

- Полюс подібності (інша назва – емерджентний) – задіюється, коли два порівнюваних об'єкта, явища або людини чимось схожі і нагадують один одного за порівнюваними характеристиками.
- Полюс контрасту (імпліцитний) – порівнювані об'єкти абсолютно розрізняються за порівнюваними параметрами.

Конструкти мають ряд характеристик:

- діапазон застосованості – широта ситуацій, де конструкт може використовуватися;
- фокус застосованості – ситуації, в яких суб'єкт завжди спирається на даний конструкт;
- «проникність» («непроникність») для перетворень при поясненні і передбаченні нових явищ [3].

В концепції конструктивного альтернативізму визначено, що об'єкти мають різні властивості, і те, як суб'єкт буде розуміти зв'язок між цими властивостями, залежить від обраного ним конструкту. Виділяють три типи горизонтальних (забезпечують взаємодію на одному рівні) конструктів:

- зумовлюючий – дозволяє тлумачити елементи тільки всередині самого конструкту. Наприклад, якщо це брехня, то це брехня і нічого більше;
- констеляторний – фіксує якість число альтернатив, пов'язаних з його елементами. Такі конструкти забезпечують стереотипне мислення: «якщо це брехня, то це нечесно, карається, ознака морального розкладання і т.д»;
- передбачуючий – не відносить окремі властивості до інших елементів.

У вітчизняній психології юнацький вік розглядається як перехід до самостійності, період самовизначення, набуття психічної зрілості, формування світогляду, моральної свідомості і самосвідомості. Найбільш часто дослідники виділяють ранній юнацький вік (від 15 до 18 років) і пізню

юність (від 18 до 23 років) [1]. Якщо підліток, за словами Л.І. Божович, дивиться на майбутнє з позиції сьогодення, то юнак дивиться на сьогодення з позиції майбутнього. В юнацькому віці відбувається розширення тимчасового горизонту – майбутнє стає головним виміром. Змінюється основна спрямованість особистості, яка тепер може бути позначена як спрямованість у майбутнє, визначення подальшого життєвого шляху, вибір професії.

У віковій періодизації Д.Б. Ельконіна є три ключових критерії: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність і центральне вікове новоутворення. Соціальна ситуація розвитку – це своєрідне поєднання того, що сформувалося в психіці дитини і тих відносин, які встановлюються у дитини з соціальним середовищем.

Поняття «провідна діяльність» було введено А.Н. Леонтьєвим – це діяльність, яка на даному етапі чинить найбільший вплив на розвиток психіки [5].

Особливістю юнацького віку так само є спрямованість у майбутнє. Найважливішим чинником розвитку особистості в юності є прагнення суб'єкта будувати життєві плани, осмислювати побудову життєвої перспективи.

Юнацький вік вимагає розв'язати питання професійного самовизначення, що змінює ставлення до значущості навчання й процесу накопичення знань. Розширюється діапазон необхідних для виконання соціальних ролей з їх правами та обов'язками, збільшується кількість завдань і цілей, необхідних для відповідності цьому віку.

Дослідження Л.А. Коростильової показали, що обираючи стратегії самореалізації істотно залежить від образу світу людини. Тому, для визначення напрямку самореалізації людини істотним є знання змісту і організації її образу світу, уявлень про себе та інших [2].

Основою є праця Е. Еріксона, можна зробити висновок, що основною задачею для юнака є створення єдиного образу себе (его-ідентичність). Це поняття включає в себе як і усвідомлення минулого, так і ймовірного майбутнього.

Вид основної діяльності в пізньому юнацтві часто змінюється. Діти перестають бути дітьми і їх взаємодія зі світом починає розвиватись з позиції партнерства. Через нові взаємовідносини з суспільством розширюється зона відповідальності. Разом з зоною відповідальності розширюються варіанти, при яких конструкти з широким діапазоном

застосованості залишаються, але фокус застосованості старих конструктів може бути не ефективним. З появою нових взаємовідносин з суспільством формуються й нові конструкти. Наприклад:

«бути студентом – добре, не навчатись – погано» класичний конструкт з широким діапазоном «добре-погано», і коли юнак починає навчатись у ВНЗ з часом розуміє, що йому це не підходить, фокус застосованості конструкту «добре – погано» в даній ситуації не працює, і тоді утворюється новий фокус «навчатись тому, що подобається – добре і навчатись тому, чим не хочеш займатись – погано». Саме так і реорганізується конструкт «добре-погано».

Основним конфліктом в житті юнака стає некомпетентність конструктів по відношенню до сенсу життя. В юнацтві постає питання хто я? Ким хочу бути? Який сенс в тому, що я роблю? Чим я хочу займатись? Ці питання не випадковість. Питання знаходження сенсу свого життя стає основним саме в юнацтві. Оточуючий світ стає не передбачуваним. Через недієздатність конструктів, особистість відчуває тривогу. Саме через такий «прорив» реальних переживань понятійна система особистості ламається і починає реорганізовуватись, йде перегляд усіх цінностей і їх конструкти можуть змінюватись і створюватись нові. Цей «перелом» можна порівняти зі знесенням будинку і перебудови його на хмарочос, де квартири це конструкти, а будинок – особистість.

Одною з основних характеристик юнацтва є «юнацький максималізм». Це явище тісно пов'язане

не з формуванням світогляду й системи смисложиттєвих орієнтацій особистості. Максималізм проявляється у надмірній категоричності суджень юнаків, безкомпромісності рішень, завищених вимогах до себе і частіше – до інших людей. Саме це і являє собою проникність нових конструктів. На нашу думку, цей феномен закінчується в той момент, коли юнак отримує і закінчує реорганізацію конструктів. Коли новоутворенні конструкти підтверджуються у понятійній системі юнака і стають непроникними та коли понятійна система сформувала для себе досить конструктів за допомогою яких, може інтерпретувати нову інформацію, прогнозувати майбутнє. В цілому система конструктів це – система відношення і регуляції дій особистості до всесвіту. Конструкти мають і захисну функцію в виді відсіювання та адаптації інформації для особистості під її понятійну систему.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матюхина М.В. Возрастная и педагогическая психология / М. В. Матюхина, Т. С. Михальчик, Н. Ф. Прокина и др.; Под ред. М. В. Гамезо и др. – М.: Просвещение, 1984. – 256с.
2. Клонингер С. Теории личности: познание человека [монография] / Сьюзен Клонингер. – СПб.: Питер, 2003. – 720 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»)
3. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 607 с.
4. Мухина В.С. Возрастная психология: детство, отрочество, юность. / В.С. Мухина, А.А. Хвостов. – М.: Академия, 2003. – 624с.
5. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. / Л.Ф. Обухова. – М.: Педагогическое общество России, 2001. – 374с.

УДК: 159.922.7:616

ВОЗНЮК К.І.

Наук. керівник: ЛАНОВЕНКО Ю.І., к. психол.н.

м. Київ

РОЛЬ ЕМОЦІЙ В ПСИХОСОМАТИЧНІЙ ІНВЕРСІЇ ШКІРНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Психосоматика – міждисциплінарний науковий напрям, в якому вивчаються психологічні, соціальні і культурні фактори виникнення тілесних захворювань. Поки залишаються без відповіді питання про специфічність і індивідуальної мінливості розвитку психосоматичних захворювань: чому в результаті впливу психологічних факторів у людини виникає саме цей психосоматичний синдром («специфічність»), і чому він виникає не у всіх людей, що піддаються такому впливу («індивідуальна мінливість»)?

Важливим є розуміння того, що психосоматичний підхід починається тоді, коли пацієнт перестає бути тільки носієм хворого органу і розглядається

цілісно. Тоді психосоматичний напрямок можна розглядати і як можливість «зцілення» від деперсоналізованої медицини. В даний час психосоматика:

- служить лікуванню захворювань і, отже, знаходиться в рамках медицини;
- досліджуючи вплив емоцій на фізіологічні процеси, вона є предметом дослідження фізіології;
- як галузь психології, вона досліджує поведінкові реакції, пов'язані із хворобами, психологічні механізми, що впливають на фізіологічні функції;
- як розділ психотерапії, вона шукає способи зміни деструктивних для організму способів емоційного реагування та поведінки [6].

Аналізуючи та узагальнюючи існуючі концепції виникнення психосоматичних порушень можна говорити про те, що сучасна наука підтримує концепцію багатофакторності психосоматичних захворювань. Дослідниками були виявлені взаємозв'язки соматичної і психічної патології, які пов'язані із конституційно-біологічними, соматогенними і нейропсихогенними змінами. Важливим фактором також є індивідуальні особливості особистості. В цілому існуючі в даний час основні концепції психосоматичної патології сходяться в тому, що в основі розвитку психосоматичних захворювань лежить психологічна дезадаптація [7].

По мірі еволюції людини поступово порушувався універсальний механізм адаптації її психіки до навколишнього середовища. Разом зі зміною психології людини і середовища її проживання виявлялися нові і чисельно зростали наявні психологічні симптоми і синдроми. У ході еволюції людина придбала притаманні їй як біологічному виду силу, гнучкість, рухливість, здатність до терморегуляції, певні характеристики органів почуттів. Стародавні інстинктивні програми поведінки людини допомагали протистояти голоду, холоду, нападу ворогів і хижаків. У міру розвитку людської історії змінювалися навантаження, від яких немає програм генетичного захисту, і тепер пристосування до середовища залежить від психічних можливостей людини у багато разів більше, ніж від сили м'язів, міцності кісток і сухожилів та швидкості бігу [9].

Вирішальну роль в психологічній адаптації людини відіграють її емоції. Вони дуже тісно пов'язані із життєдіяльністю організму. Наявність або відсутності емоції задоволення нерідко трактується організмом як єдиний критерій повноцінності і закінченості фізіологічного або поведінкового акту. То ж відсутність емоції задоволення у житті людини через тривалий стрес або тяжкі обставини життя може спричинити виникнення психосоматичних порушень.

Дослідження емоції були в центрі уваги вчених-філософів (Р.Валетт, І.Кант тощо), психологів (Л.С.Виготський, Л.І.Божович, В.К.Вілюнас, В.Вундт, Б.І.Додонов, А.Маслоу, П.В.Симонов, П.М.Якобсон тощо). Проблемі емоцій присвячено чимало праць як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології (С.Л. Рубінштейн, О.М.Леонтьєв, К.Ізард, П.Фресс, Р.Лазарус тощо).

Емоції, перш за все, виконують функцію відображення суб'єктивного відношення людини до оточуючого середовища та до себе самої [1]. На відміну від мислення, емоції несуть інформацію не про світ, а про значимість цього світу для людини. Емоції не тільки усвідомлюються та осмислюються, але й переживаються. Переживання, що виникають у людини, являються своєрідними сигналами, які інформують про те, що в даний момент найбільш актуально, наскільки ефективно йде процес задо-

волення потреб, наскільки великі перепони, що виникають перед ним, та що необхідно виділити як головний фактор даного моменту життєдіяльності [2].

Відображуючи можливі події, емоція являється важливим компонентом будь-якого навчання. Вона підкріплює життєво важливі знання та «відсіває» ті, які не представляють для людини особливого значення [6].

Емоції виявляються в різноманітних периферичних змінах, що відображаються на всіх внутрішніх, вісцеральних процесах, від яких залежить життя організму. Спираючись на такі емоційні прояви, фізіологи підкреслювали позитивну пристосовну роль емоцій: вони приводять організм у стан готовності до термінового витрачання енергії, мобілізуючи усі його сили, які будуть потрібні, наприклад, у випадках страху, гніву чи болю [3].

Крім того, емоції виконують функцію мотивації, коли виступають додатковим мотивуючим фактором: прагнення уникнути подій, що породжують негативні емоції, або включитися в події, що призводять до появи позитивних переживань [1].

Емоції також відіграють діагностичну функцію. Багато зі спонукань людини не завжди усвідомлюються, або неадекватно усвідомлюються людиною. Наявність певних емоцій може бути важливим засобом ідентифікації спонукань, виявлення їх зв'язку із базовими життєвими потребами, цінностями.

Внаслідок своєї предметної зумовленості, емоції визначають спрямованість діяльності. Це – специфічна форма контролю, отже, переживання виступають регулятором діяльності. Емоційні переживання як регулятор діяльності виконують оціночну та спонукальну функції [8].

Особливу роль відіграють емоції у міжособистісній взаємодії. З одного боку, вони поширюють можливості спілкування, оскільки несуть додаткову інформацію. А з іншого боку, емоції дають можливість «заглянути» у внутрішній світ іншої людини [5].

Крім цих основних функцій емоції відіграють моральну функцію – сигналізують про розходження між буттям та свідомістю, між вчинком та його моральним значенням. Важлива моральна категорія – совість – формується саме на основі сигнальної функції про відхилення від нормальної поведінки [9].

Сукупність перерахованих функцій зумовлюють загальне – регулятивне – значення емоцій в психічному житті людини [2].

Повертаючись до теми психосоматики, ми визначили, що істотну роль у розвитку багатьох шкірних захворювань відіграє саме емоційний стрес. У період сильного емоційного стресу приплив крові спрямовується до тих органів, які організм розцінює як найбільш важливі, без участі яких людина не могла б впоратися зі стресом. У той же час відбувається відтік крові від органів, які

організм вважає менш важливими. До таких «другорядних» органів відноситься шкіра.

Шкіра – найбільший орган нашого тіла, до того ж найбільш чутливий. Коли людина переживає стрес, шкіра відчуває гостру потребу в кисні, від чого набуває нездорового жовтуватого чи блілого відтінку. Стрес може викликати або посилювати шкірні захворювання, зокрема екзему, псоріаз, призводити до появи бородавок, герпетичної лихоманки і пухирів, але найбільш поширені три реакції шкіри на стрес: висип, свербіж і акне (вугрі). Ряд шкірних захворювань, таких як нейродерміт, псоріаз, екзема тощо справедливо відносять до психосоматичних захворювань [6].

Хвороби шкіри є продуктом неусвідомленого внутрішнього конфлікту і, таким чином, являють собою неусвідомлений вибір самої людини. Визначення подібних розладів як психосоматичних підкреслює, що людина сама, активно, хоча й значною мірою несвідомо, соматизує, буквально «отілеснює» свої невідраговані емоції. Психологічні проблеми спочатку «застряють» в тілі у вигляді дискомфортних відчуттів, а потім, внаслідок викликаних цим застряганням збоїв нормальної регуляції їх роботи, виводять з ладу ті чи інші системи організму. Таким чином, коли людина не виражає свої емоції зовні, вона «заморожує» їх у вигляді тілесних відчуттів [7].

У значній кількості хворих на шкірні захворювання є показання до психотерапевтичного лікування

та індивідуальної психотерапії. Індивідуальна психотерапія являє собою складний процес, в якому взаємодіють різні соціокультурні чинники, професійні якості і особистісні особливості, як пацієнта, так і психотерапевта, крім власне психотерапевтичної техніки і умов її реалізації [4]. Також, хороші можливості може створити аналітична групова психотерапія, особливо у маловмотивованих пацієнтів, яким важко вербалізувати свої проблеми. У роботі також успішно використовуються методи транзактного аналізу, арт-терапії, креативної візуалізації, психосинтезу, психодрами та позитивної психотерапії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варій М.Й. Загальна психологія. - 2-ге видан., випр. і доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2007. – 968 с.
2. Джемс У. Психологія / Под ред. Л.А.Петровскої. – М.: Педагогіка, 1991. – 368 с.
3. Основи психології / Під ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. – К.: Либідь, 1995.
4. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия. – СПб.: Изд. «Питер», 1999. – 752 с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
6. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
7. Николаева В.В. Психосоматика: телесность и культура. – М.: Академический Проект, 2009. – 320 с.
8. Семиченко В.А. Психология эмоций. – К.: «Магистр-S», 1998.
9. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология человека. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.

УДК: 378.146: 378.147.34

ВОЛІВЕЦЬКА Н.

Наук.керівник: МИЦЕНКО Д.В. к. пед. н.

м. Житомир

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний освітній процес неможливо уявити без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Зокрема багато можливостей ІКТ надають в процесі оцінювання студентів. Звичайно, що комп'ютерне оцінювання студентів не може замінити оцінювання викладачем в процесі навчальної взаємодії зі студентом «face-to-face». Проте комп'ютерний контроль знань є важливою складовою оцінювання навчальних досягнень студентів.

В процесі навчання студентів-психологів на семінарських та практичних заняттях використовуються закриті тести. Вони налічують 10 питань, кожне з яких має чотири варіанти відповіді. Час обмежений 7-ма хвилинами.

Для створення тестів використовується безкоштовна програма «Hot potatos», сама назва якої, гаряча картопля, свідчить про те що тести за її допомогою печуться швидко та просто як картопля. На нашу думку, а ми маємо досвід використання вже трьох подібних програм, це дійсно так. Програма має досить простий, зрозумілий та багатомовний інтерфейс. Є досить функціональною. Зокрема можна створювати навчальні кросворди, завдання на заповнення пропущених термінів, розмішувати в питаннях малюнки, схеми та ін. Для використання створених за допомогою «Hot potatos» тестів достатньо стандартних засобів Windows. Необхідно лише, щоб на комп'ютері був встановлений веб-

браузер. Вам достатньо лише скинути на комп'ютери, де буде здійснюватись тестування файл тесту.

Як свідчить досвід застосування комп'ютерного контролю знань, найбільш доцільним є застосування даного виду оцінювання під час проведення семінарських та практичних занять, підсумкових модульних робіт, заліків та екзаменів.

Також ми бачимо великі перспективи щодо застосування подібних тестів в електронних посібниках чи веб-ресурсах освітнього спрямування. Тим більше що можливості програми це дозволяють.

Застосування тестового контролю має свою специфіку в залежності від того під час якої форми занять це відбувається. На семінарському занятті це фактично комп'ютерний експрес-контроль. Далі семінарське заняття переходить в основну фазу та відбувається шляхом обговорення навчальних питань, застосування активних методів навчання (зокрема найбільш ефективними ми вважаємо аналіз конкретних ситуацій, роліві ігри та ін.).

Таким чином, оцінка діяльності студента під час семінарського заняття включає в себе як результати тесту так оцінку всіх інших видів навчальної діяльності. При цьому студент може отримати й декілька оцінок.

Взагалі експрес-контроль в тому чи іншому вигляді застосовує майже кожен викладач (як правило відбувається усно чи письмово). Усний є найбільш витратним з точки зору часу, бо викладач повинен опитувати студентів по-черзі, такий контроль буде або вибіркоким або поверхневим. Письмовий контроль дає можливість паралельно перевірити знання всіх студентів, але потребує подальшої перевірки. І оцінка враховується лише наступному занятті.

У нас оцінка за теоретичну (тестову) складову відома через 7 хв. та перевірені всі студенти групи. Це створює суттєвий мотивуючий вплив на студента, який може вже на цьому занятті покращити оцінку чи закріпити успіх. Стимулюється підготовка до заняття та активність на ньому, оцінюється кожен, відсидитись на задній парті просто не вдасться.

Роль контрольної-оцінювальної функції тестування, є, на нашу думку, менш значущою оскільки тестування не передбачає оцінювання творчого мислення, нестандартності й оригінальності підходу студента до розв'язання навчальних завдань. Проте, нагадаємо, що комп'ютерне тестування застосовується лише як один з елементів оцінювання.

Це дозволяє нівелювати вплив негативних аспектів тестування та сприяє тому що оцінювання пізнавальної діяльності студента має різнобічний та об'єктивний характер.

Зміст когнітивно-формувальної функції полягає в тому, що в процесі тестування відбувається поглиблення та закріплення студентами раніше здобутих теоретичних знань.

Насамкінець хочемо торкнутися подальших перспектив застосування комп'ютерних тестів як елементу електронних посібників та освітніх веб-ресурсів. Ознайомившись з теоретичним матеріалом такого посібнику (сайту) той, хто навчається отримує можливість перейти до наступної теми (блоку) лише у разі правильних відповідей на тестові питання. У разі невдалої спроби, студент повинен знов повторити матеріал теоретичного блоку. Фактично в такому посібнику реалізовано програмний алгоритм комп'ютерної гри де не виконавши перший рівень не можна перейти до наступного. Такі посібники перш-за все є перспективними для дистанційної освіти, але не тільки неї.

В цілому, досвід застосування комп'ютерного контролю знань в процесі професійної підготовки студентів-психологів свідчить про його ефективність та доцільність подальшого застосування у навчально-виховному процесі ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Миценко Д. В. Оцінювання навчальних досягнень студентів під час семінарських занять / Д. В. Миценко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. - 2014. - Вип. 3-4. - С. 68-73.
2. Hot Potatoes Home Page [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://hotpot.uvic.ca/>.

УДК:159.922.8:61

ГРИДКОВЕЦЬ А.О.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

РОЗЛАДИ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Дослідження особливостей підліткового віку на основі робіт таких науковців, як Л.В.Гурняк, Т.В.Дудкевич, Д.Б.Ельконін В.П.Кутішенко, О. П.Сергеєнкова, показало, підлітковий вік – є своєрідним переходом від дитинства до дорослості, з усім переплетенням внутрішніх суперечностей особи. Цей етап розвитку також характеризується нерівномірністю зростання та дозрівання організму. Особливо ця невідповідність проявляється між психологічним та фізіологічним розвитком дитини [2; 3]

До основних потреб підліткового віку зараховують: потребу у самовираженні; потребу уміти щось робити; потребу щось значити для інших; потребу рівноправного спілкування з дорослими; посилення статевої ідентифікації. [3].

Теоретичний аналіз проблеми харчової поведінки людини на основі праць таких дослідників як: Л.М.Абсаямової, І.Г.Малкіної-Пих, О.О.Таран, В.І.Шебанової та ін., дозволив виявити той факт, що термін «харчова поведінка» є загальним терміном, який використовується для позначення різних компонентів поведінки, котрі беруть участь в нормальному процесі прийому їжі. Харчова поведінка може бути конструктивною та деструктивною. Вона залежить від багатьох факторів, зокрема: місця харчування в ієрархії цінностей людини, кількісного та якісного показників харчування, етнокультурних факторів, зв'язку харчування з життєвими цілями тощо. [1].

Існують три основні типи порушення харчової поведінки: екстернальна харчова поведінка, емоційно-огенна харчова поведінка, обмежувальна харчова поведінка. При цьому виділяють наступні розлади харчової поведінки: нервову булімію; апорію; анорексію; нервову анорексію; геофагію; бігорексію; сітофобію; орторексію. [1; 4; 5].

Теоретичний аналіз особливостей харчової поведінки у підлітків дозволив виділити наступні важливі елементи для дослідження харчової поведінки у підлітків: ставлення до здорової їжі, проблеми із зайвою вагою, вплив на підлітка моди на діти, образ власного тіла, рівень вподобання їжі з фастфудів.

Емпіричне дослідження харчової поведінки підлітків показало, що майже 19% дівчат досліджуваної групи підлітків мають високий рівень стурбованості щодо власної харчової поведінки і лише для 31,25% такої проблеми не існує. У хлопців не було виявлено осіб з високим рівнем стурбованості

щодо харчової поведінки, у 80% цей показник є низьким, що свідчить про те, що вони не задумуються над власною харчовою поведінкою. У цілому половина всіх підлітків мало приділяють увагу власній харчовій поведінці і їх мало турбують проблеми ваги. Високий рівень стурбованості проявлено лише у 11,5% підлітків досліджуваної групи.

Ставлення до здорової їжі приблизно однакове у хлопців та дівчат (коеф. 1,6 та 1,5 відповідно). На відміну від хлопців дівчата значно частіше використовують голодування (0,56 супроти 0,2). І хлопці і дівчата в однаковій мірі полюбують фастфуду. Підлітки обох груп в однаковій мірі схильні до споживання того, що їм пропонують батьки, родичі і знайомі.

У процесі дослідження було з'ясовано, що до розладів харчової поведінки у підлітків можуть привести цілий ряд чинників, наприклад: тривожність щодо власного образу тіла; надмірне захоплення дієтами; бажання бути дуже худюю; використання фастфудів для дружньої комунікації з однолітками

Нами були розроблені психологічні рекомендації на профілактики розладів харчової поведінки у підлітків, які можуть бути використані виховниками, вчителями, батьками тощо, зокрема:

- Більшість людей в підлітковому віці проходять етап відторгнення образу власного тіла (підлітку не подобається як він виглядає, яка в нього фігура тощо), і по-мірі дорослішання це відторгнення у переважній більшості проходить саме по собі. Тож просто погодьтеся з тим, що це лише етап у житті, який закінчується і дає початок новому етапу.
- Кожна людина унікальна і кожна неповторна. Тому слід просто прийняти власні особливості як форму своєї унікальності.
- Їжа – це лише їжа. Вона існує для того, щоб ми мали можливість жити. Коли виникають неприємні емоції, краще йти в спортзал і через фізичні навантаження їх розряджати.
- Якщо хочеться себе побалувати, не калорійні продукти.
- Коли йдете на спілкування з подругами чи друзями до кав'ярні чи фаст-фуду, беріть собі лише те, що може вгамувати голод і не має негативного наслідку на здоров'я. Порцію беріть невелику, без подальших добавок.

- Навіть коли рідні дають готову їжу, оцінюйте критично її користь. І якщо ця їжа буде не відповідати вашим потребам, ввічливо відмовляйтеся і вчіть готувати самостійно.

Дослідження показало, що проблема розладів харчової поведінки у підлітків потребує широкого висвітлення не тільки в наукових виданнях, але й в популярних засобах масової комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абсаямова Л.М. Розлади та порушення харчової поведінки особистості / Л.М. Абсаямова // Зб. наук. пр. К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. Вип. 25. – Кам'янець-Подільський, 2014. – С.19-33.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія / Т.В. Дуткевич. - К.: Центр учбової літератури, 2012.- 424 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія / В.П. Кутішенко. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. - 125 с.
4. Малкина-Пых И. Г. Лишний вес. Освободиться и забыть. Навсегда [Электронный ресурс] / И. Г. Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2012.-Режим доступа:<https://www.litres.ru/irina-malkina-pyh/lishniy-ves-osvoboditsya-i-zabyt-navsegda/chitat-onlayn/>.
5. Шобанова В.І. Харчова поведінка людини, їжа, тілесність як феномени повсякденної реальності (частина 1) [Електронний ресурс] / В.І. Шобанова // Зб. наук. пр. К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. -2014. – Вип. 23. – С.720-729. – Режим доступу: <http://problempsi.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/58/2017/05/23-65.pdf>.

УДК:159.922.8:613.8

ГРИДКОВЕЦЬ С.О.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

ОБРАЗ ТІЛА У ПІДЛІТКІВ ЯК РИЗИК РОЗВИТКУ РОЗЛАДУ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Спілкування з дітьми підліткового віку показує, що до найбільш популярних тем обговорення підлітковому середовищі є тематика різних розладів харчової поведінки, зокрема: «анорексія», «булімія», «переїдання», що свідчить про певні нездорові стосунки підлітків не стільки з їжею, як з образом їжі та культурою власного харчування. І тут не аби який вплив мають засоби масової інформації пропагуючи для молоді худорляві моделі, виснажені образи відомих співаків та артистів.

У реальності можна побачити, що багато людей довкола нас мають надлишкову вагу. Тож, якщо вірити масмедіа, то найбільше від ожиріння страждає населення розвинених країн, а особливо американці. Українці також належать до їжочентричної нації, що скоріше за все обумовлене травматичним історичним досвідом українського народу і непростими стосунками з їжею як такою. Тому для українців їжа є не тільки як продукт, а як образ презентації себе, своєї працьовитості, як образ стабільності, образ впевненості в майбутньому.

Водночас слід пам'ятати, що надлишкове вживання їжі здатне призвести до цілої низки захворювань, таких як: цукровий діабет, хронічний холецистит, артеріальна гіпертензія, атеросклероз та ін.

Підлітки, з одного боку намагаються наслідувати дорослих, а з іншого боку – протестують їм. І саме ця подвійність комунікацій може призвести до порушень в харчовій поведінці підлітка, зокрема до стрімкого збільшення чи стрімкої втрати ваги. [2; 3; 4].

Наше теоретичне та емпіричне дослідження показало, що більшість підлітків (72%) із вибірки в 100 чоловік, не приймає образу власного тіла. При цьому, серед худощавих дівчат не було бажаних підвищити власну вагу, натомість 25% з них були впевнені в тому, що потребують подальшого зниження маси тіла. Натомість у хлопців ситуації відрізняється. 50% хлопців з худощавою будовою тіла навпаки хотіли би збільшити власну вагу, яка насправді в їхньому підсвідомому асоціюється із збільшення власної значимості. Лише половина із зазначеної вибірки готові були докладати зусилля у фітнес-центрах для «перекачування» жирових відкладень в м'язову тканину.

Ми цілком погоджуємося з І.М.Абсаямовим, який вважає, що «сучасні культурні норми відносно того, яким повинне бути тіло сучасної людини, є своєрідним тиском на людей, та спонукають їх до того, щоб бути стрункими або худими. Але для багатьох людей це не можливо, або здійснити свої прагнення їм дуже важко, у зв'язку з чим вони переживають достатньо сильний психологічний стрес.» [1]. І особливо гостро це явище спостерігається серед підлітків.

Оскільки у підлітків активно змінюється м'язово-скелетна система, зростає фізична сила, при цьому м'язова система випереджує у зростанні маси рід серця та кістяка, що робить серцево-судинну та опорно-рухову системи підлітка особливо вразливою та чутливою до фізичних та розумових на-

вантажень [2; с.370], то ж від образу власного тіла у підлітка в значній мірі залежить рівень фізичного чи емоційного навантаження. Оскільки, центральна нервова система у підлітків на цьому етапі розвитку зазнає глибоких змін, і відзначається нестійкістю, а психологічна потреба стимулює до соціальної активності дитини, то слід допомогти підліткам у засвоєнні гуманних норм, цінностей та позитивних дорослих моделей поведінки. Саме ця гуманність і здатна вплинути на розвиток позитивного образу сприймання у підлітка людей, і себе як представника цих людей з усім образом внутрішнього та зовнішнього «Я».

ЛІТЕРАТУРА

1. Абсалямова Л.М. Розлади та порушення харчової поведінки особистості/ Л.М. Абсалямова // 36. наук. пр. К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. Вип. 25. – Кам'янець-Подільський, 2014. – С.19-33.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. - К.: Центр учбової літератури, 2012.-424 с.
3. Психологічні особливості розвитку особистості у підлітковому віці [Електронний ресурс] / Студопедія. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_52864_psihologichni-osoblivosti-rozvitku-osobistosti-u-pidlitkovomu-vitsi.html.
4. Робота психолога з підлітками у період підліткової кризи [Електронний ресурс] / Уклад: Гурняк Л.В. - Хмельницький; Відділ освіти, молоді та спорту Хмельницької районної адміністрації, 2014. – 84 с. – Режим доступу: http://hm-rmk.ucoz.ru/pedvustavka/pedideja_gurnjak_l.v..pdf

УДК:159.9

ГРИНЮК А.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.
м. Київ

ЗВ'ЯЗОК ВІДЧУТТІВ ІЗ ВЛАСТИВОСТЯМИ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗМУ

Чуттєве пізнання обумовлюється тим, що предмети і явища світу впливають на органи чуття людини – її зір, слух, нюх, тактильні та інші аналізатори і відображаються у мозку. До цієї форми пізнання дійсності належать пізнавальні психічні процеси відчуття та сприймання.

Чуттєвий досвід людини утворюють враження, які отримуються за допомогою відчуттів і сприймань. Вони містять інформацію про зовнішні ознаки та властивості об'єктів. Вищою формою пізнання людиною дійсності є абстрактне пізнання, воно відбувається за допомогою мислення та уяви. У розвиненому вигляді ці пізнавальні процеси властиві тільки людині, яка має свідомість і виявляє психічну активність у діяльності. [1].

Важливою особливістю мислення та уяви є характер відображення ними дійсності, він зумовлений використанням раніше здобутих знань, досвіду, міркуваннями, побудовою гіпотез тощо. [2].

Об'єктом пізнання у процесах мислення та уяви є внутрішні, не дані у відчуттях властивості об'єктів, закономірності явищ і процесів. Важливу роль у пізнавальній діяльності людини відіграє пам'ять, яка своєрідно відображає, фіксує й відтворює те, що відображується у свідомості під час пізнання. Важливою характеристикою пізнавальної діяльності є емоційно-вольові процеси, які спону-

кають особистість до активних дій, вольових актів. [1; 2; 3].

«Відчуття – це відображення в мозку людини окремих властивостей предметів і явищ об'єктивного світу внаслідок їх безпосереднього впливу на органи чуття» [4]. Відчуття не є символами чи ієрогліфами, вони відображають дійсні властивості предметів і явищ матеріального світу, що через аналізатори суб'єкта впливають на його органи, і які існують незалежно від самого суб'єкта.

Проте для виникнення відчуття недостатньо аби організм піддавався відповідній дії матеріального подразника. Необхідна і деяка робота самого організму. Ця робота може виражатися або у внутрішніх процесах, або також у зовнішніх рухах, але вона завжди має бути.

Відчуття виникає в результаті перетворення специфічної енергії подразника, що впливає в даний момент на рецептор, в енергію нервових процесів.

Органи чуття – це канали, по яких зовнішній світ проникає у свідомість людини. Приємні або неприємні відчуття сигналізують про позитивну чи негативну дію подразника й викликають відповідну дію на нього. [2].

Загалом, взаємодія відчуттів виявляється у двох процесах – підвищенні та зниженні чутливості. Загальна закономірність полягає в тому, що слабкі

подразники підвищують, а сильні знижують чутливість аналізаторів при їх взаємодії. Відомо, що слабкий звуковий подразник підвищує чутливість зорового аналізатора, сильний холодний подразник знижує чутливість слухового аналізатора тощо. [1].

Взаємодія відчуттів виявляється ще й у такому явищі, як синестезія. Синестезія – це виникнення під впливом подразнення одного аналізатора відчуття, характерного для іншого аналізатора. Відомо, що в людини під впливом звуків можуть виникати відчуття кольору; високі звуки частіше за все оцінюються як „світлі”, а низькі – як „темні”; колір також може викликати відчуття холоду або тепла. [2].

Однією з необхідних умов нормальної психічної діяльності людини є відомий мінімум подразників, що надходять у мозок від органів чуття. Клінічно підтвердилося: якщо людина не одержує необхідної кількості подразників у зв’язку з патологією органів чуття, то вона засипає або поринає в забуття і нічого з того, що відбувається з нею в цей проміжок часу, не пам’ятає. [3].

Вплив обмеження кількості подразників (сенсорна ізоляція) на психічний стан людини вивча-

ся експериментально на тваринах і на людях. Слід зазначити, що вони виникають не в кожній людині. За умови значного збільшення терміну ізоляції ці функціональні зміни переходять у патологічні – виникають нервово-психічні захворювання (неврози і психози).

Відчуття прийнято вважати найпростішими з усіх психічних явищ. Вони є продуктом переробки центральною нервовою системою значущих подразників, що виникають у внутрішньому або зовнішньому середовищі, який усвідомлюється і суб’єктивно уявляється в голові людини або не усвідомлюється, але впливає на її поведінку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию/ Ю.Б. Гиппенрейтер. – М.: Академия, 2005.
2. Долінська Л.В. Загальна психологія/ Л.В. Долінська. – К.: Ліра-К, 2008. – 640 с.
3. Особистість у психологічних дослідженнях / Ред.: С.Д.Максименко, М.В. Павуч; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України, Ніжин. держ. ун-т ім. М.Гоголя. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Ніжин, 2010. – 471 с.
4. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів/Під ред. В.Б.Шапаря. – Х.: Прапор, 2009. – 669 с.

УДК: 159.947

ДУБЕНСЬКА В.В.,

Наук. керівник: ЛАНОВЕНКО Ю.І., к психол.н.

м. Київ

СИНЕРГІЯ ВОЛІ ТА МОТИВАЦІЇ

Протягом багатьох років вчені з усього світу намагались визначитися з приводу залежності двох понять: воля та мотивація. І незважаючи на те, що тісний зв’язок між цими психічними феноменами являється очевидним фактом, це не означає, що всі вчені однаково розуміли даний зв’язок. Умовно можна виділити три напрямки, які утворилися у розгляданні цього питання:

- В першому напрямку мотивація та воля розглядаються, як ототоженні поняття і, по суті, вчені відмовляються від окремого існування останнього. Наприклад, для американської психології характерно посилення на те, що, якщо в людини є сильне бажання (мотивація), то не потрібен ніякий додатковий психологічний механізм, який би викликав активність людини у відношенні до своєї цілі, тому що саме бажання вже включає цю активність. Поняття волі часто заміняють іншими висловами: «довільні процеси», «активність», хоча вони можуть бути на різних рівнях – як звичка або емоціональний порив, який не потре-

бує від суб’єкта певної мобілізації та прикладення зусиль. Зведення волі до мотиву неможливо хоча б тому, що виникаючі на шляху до цілі різного роду перепони викликають, так звану, «реакцію подолання», яка є основою будь-якого вольового зусилля. А реалізація одного з бажань можлива лиш тому, що інші бажання подавляються саме за допомогою вольового зусилля.

- В межах другого напрямку мотивація та воля не ототожнюються, але і не виключається присутність між ними певного зв’язку. Як вважав П.І.Іванов, вольові (довільні) дії, на відміну від мимовільних, здійснюються безпосередньо за мотивом. Як Л.С.Виготський, так і Л.І.Божович розуміли волю, як різновид довільної мотивації. Вона є однією із вищих психічних функцій в мотиваційній сфері, яка виникає в результаті розвитку людських потреб, опосередкованих інтелектом. А В.А.Іванников в свою чергу припустив, що про волю починають говорити тоді, коли виникає недостатне

спонукання до заданої дії, тобто – більш слабку мотивацію заміняють більш сильною (вольовим аспектом). Наприклад, спортсмен на змаганнях може виступити більш успішно, якщо він присвятить їх коханій людині, таким чином старий мотив посилюється за допомогою нового [2].

- Представники третього напряму взагалі ставлять під сумнів наявність зв'язку між поняттям волі та мотивації. На думку Д.Н.Узнадзе, механізм волі такий, що джерелом діяльності або поведінки служить не імпульс актуальної потреби, а щось зовсім інше, що іноді навіть суперечить потребам. Початок для будь-якої дії грузинський вчений пояснює з присутністю установки на дію, тобто – певний намір. За вольовою установкою стоять потреби людини, які хоч в даний момент і не є ключовими, але створюються завдяки уявній ситуації, причому в такому рішенні приймають участь процеси мислення та уяви. Виступаючи проти ігнорування волі і обумовленості поведінки людини тільки потребами, Ш.Н.Чхартішвілі писав: «Якби з боку людини як суб'єкта поведінки останнє спонукало і прямувало одними лише потребами, як це вважає більшість психологів, то вчинок, який вважається злочином і кваліфікується як злочин, слід було б оголосити нещасним випадком і взагалі зняти питання про відповідальність, бо від самої людини абсолютно не залежить, яка потреба виникає у неї в даний момент і активізується найбільшою мірою. Повсякденне спостереження говорить про те, що людина має здатність стати вище справжнього моментального стану, стримати імпульси активізованих потреб (навіть якщо ці імпульси дуже сильні), прислухатися до запитів суспільства і, погодившись з ними, намітити і здійснити такі цілі, які ні в якій мірі не відповідають її теперішнім (що знаходиться в актуалізованому стані) потребам. Цю здатність, в силу її специфічної природи, не можна назвати потребою. Навіть людина, недосвідчений в науці, говорить про слабку волю тієї особи, яка позбавлена здатності до зазначеної вище активності» [2, с.72].

На основі всіх гіпотез, які оголошували вчені різних країн та часів, можна зробити висновок, що людина не завжди здійснює чисто вольову поведінку, оскільки дія може виникати на базі різних джерел, мотивів та цілей. Джерелом людської поведінки може бути ціль, яка була поставлена або самою людиною, або нав'язана оточенням, при цьому обидві цілі можуть знаходитися у протиріччі одна з одною. В такому випадку відбувається розходження між «я хочу» і «я повинен». Залежно від спря-

мованості вихідного мотиву, мотивацію поділяють на зовнішню та внутрішню.

Внутрішня мотивація не зникає і не закінчується; вона є надзвичайно цінною та пріоритетною для самої людини, оскільки народжується з її власних потреб (чи то тілесного, чи то психологічного рівня). Жодна з потреб ніколи не насичується «назавжди», і людина відчуває постійний «голод». Тобто, поки людина щось хоче, вона живе. Причому потреби не виникають поодинокі, в один момент можна відчувати цілий патерн потреб.

Зовнішня мотивація являється недовготривалою та швидко зникає, оскільки її виникнення належить іншій людині. Зовнішньою мотивацією стали називати детермінацію поведінки людини стимуляцією середовища. Коли головною причиною діяльності є отримання чогось, що перебуває поза цією діяльністю, то актуалізуються зовнішні мотиви (гроші, слава, влада, тощо), тоді як внутрішня мотивація здійснюється заради себе самої, тобто головний зміст діяльності сам по собі становить інтерес, а не щось інше [1].

Суто вольовий акт починається при наявності перешкоди на шляху задоволення потреб. У разі вольової мобілізації, спрямованої на задоволення зовнішньої мотивації, людина стикається із недостатнім бажанням досягти поставлену ціль. Недостатність бажання переживається або як «втрата інтересу», або як «перегоріло щось», або як «прийняття цілі розумом, а не серцем». Все це само по собі стає перешкодою на шляху досягнення цілі. А якщо додати сюди вихідну перешкоду, яка власне і викликала необхідність застосування вольового зусилля, то на етапі боротьби мотивів дві перешкоди (відсутність достатньої вмотивованості і вихідна перешкода) безумовно зламують вольове зусилля, яке в результаті так і не здійснюється [3].

Якщо у разі зовнішньої мотивації людина все-таки змушує себе на значне вольове зусилля, то вона або не доведе справу до кінця (як було вже сказано), або завершить її у стані значної виснаженості та втоми. Це пов'язано з тим, що величезні зусилля будуть втрачатися на вмовляння людини самої себе завершити справу, а не на подолання перешкод. У разі внутрішньої мотивації вся психічна активність людини буде сконцентрована на досягненні поставленої мети, і вольове зусилля цілком і повністю піде на подолання перешкод, а не на боротьбу із самою собою.

Таким чином мотивація та воля «співпрацюють» не як дві складові одного процесу досягнення мети, а як синергічні елементи, які здатні підсилити прояв один одного, якщо вони співпадуть у своєму походженні – зародяться всередині самої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Занюк С.С. Психологія мотивації. – К.: Либідь, 2002.
2. Ильин Е.П. Психология воли. – СПб.: Питер, 2009.
3. Рувинский Л.И., Хохлов С.И. Как воспитывать волю и характер. – М.: Просвещение, 1986.

УДК:159.9.072:159.923.2

ЄВДОКИМОВА Д.О.

Наук. керівник: КАЧАРОВА В.М.

м. Київ

ПРОКРАСТИНАЦІЯ ЯК ФАКТОР СУБ'ЄКТИВНОГО СПРИЙНЯТТЯ ЧАСУ

Сприймання часу – це відображення об'єктивної тривалості, швидкості та послідовності явищ дійсності. Завдяки сприйманню часу відображаються зміни, що відбуваються в навколишньому світі. Часто залежить від віку, умовних часових рефлексів, роду заняття та орієнтації на минуле [5].

Фізіологічною основою процесу сприймання часу є умовні рефлекси на час, які людина виробляє постійно. Сприймання здійснюється шляхом взаємодії аналізаторів, якими ми відображаємо інші сторони явищ об'єктивної дійсності. Важливу роль у сприйнятті відіграє кінестетичний аналізатор. Особливо велике значення відводиться сприйняттю ритму, а точніше – це низка подразників, які послідовно змінюють один одного і мають періодичний характер. До таких подразників належать: дихання, ритм серця, ритмічний характер повсякденного життя. Вони сприяють виробленню рефлексів на час [4].

Прокрастинація – психологічний термін, що означає схильність людини відкладати неприємні завдання на потім, тяжіння до справ, що приносять більше задоволення або швидший результат. Часто переходить в хронічну форму, що породжує постійні психологічні проблеми, такі як стрес і тривожність. Причини її виникнення можуть бути такими: відсутність мотивації, страх помилки, негативно забарвлені емоції, відмова від відповідальності, відсутність навички планувати час та чіткі часові рамки [1;3].

В нашому дослідженні брало участь 29 чоловік віком 18 – 23 роки, спеціальностей психологія та комп'ютерна інженерія. Дослідження проводились за допомогою методик «Шкала прокрастинації Тукмана» та «Дослідження суб'єктивного сприйняття часу». Окремо розглядалися довгі та короткі проміжки часу.

Результати дослідження показали, що більшість реципієнтів мають низький рівень прокрастинації. А також тенденцію до прискорення коротких та довгих проміжків часу. Тенденція спостерігається більш ніж в половині досліджуваних. Значущий кореляційний зв'язок у нас простежується між змінними «рівень прокрастинації» та «короткі проміжки часу».

Результати наших досліджень обумовлені, перебуванням досліджуваних в юнацькому віці, а саме середній юнацький вік 18 – 20 років. Для якого характерні пошук себе, вибір професії та місця робо-

ти, побудова планів на майбутнє. а також часовою перспективою направленою на майбутнє. Наш результат також обумовлений такою особливістю юнацького віку як питання самоідентичності. Люди прагнуть знайти власне «Я», а також місце і справу для себе. Прийняття рішень не відкладається на потім, щоб швидше знайти себе і перевірити або підтвердити власний вибір.

Оскільки більшість досліджуваних мають тенденцію до прискорення часу не лише на коротких проміжках часу, а і на довгих, то можемо сказати що результат не має ситуативного характеру. Його можна пояснити орієнтацією досліджуваних на часову перспективу майбутнього, характерну для юнацького віку. Підсвідомо прискорюючи свій суб'єктивний час, їм здається, що бажане майбутнє настане швидше. Так як дослідження проводилось на студентах 3-4 курсів, то питання професійної ідентичності вже вирішено. І юнаки бажать як найшвидше реалізувати здобуті знання і навички в професійній діяльності.

З цим також пов'язаний низький рівень прокрастинації. Студенти на даному етапі розвитку, усвідомлюють що їхні дії та прийняті рішення впливають на майбутнє. Людина яка живе в режимі прискореного часу, сприймає майбутнє ближчим до себе. Тому відкладання прийняття рішень сприймається більш гостро.

Також низький рівень прокрастинації у студентів пов'язаний з тим, що більшість наших досліджуваних паралельно з навчанням працюють. Оскільки на відміну від навчання, робота приносить результат, залежний від рівня старань, то відкладання справ на потім призводить до відкладення результату. А для юнацького віку, як раз характерне бажання отримати результат. Цей фактор також пояснює прискорене сприйняття часу. Так як люди постійно чимось займаються, навчанням або роботою, то вільного часу в них немає, а значить час не може сповільнюватись через відсутність нудьги.

Ми припускаємо що фактори віку, зайнятості та спрямованості часової перспективи, є достатнім поясненням результатом нашого дослідження прокрастинації як фактору суб'єктивного сприйняття часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варваричева В.И. Феномен прокрастинации: проблемы и перспективы исследования / В.И. Варваричева // Вопросы психологии. – 2010. – № 3. – С.121-132.

2. Головаха Е. И. Психологическое Время Личности / Е. И. Головаха, А. А. Кроник – К. Наук. думка, 1984. – 209 с.
3. Иванух В.А. Психологічні чинники прокрастинації. Психологічні проблеми сучасності / В.А. Иванух // тези Х науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (11-12 квітня). – Львів, 2013. – С. 24-26.
4. Петровский, А. В. Общая психология: учебник для студентов педагогических институтов / под общ. ред. А. В. Петровского. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1986. – 464 с.
5. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М. : Просвещение, 2001. – 720 с.

УДК: 316.628:355.01

ЕСЬКОВА А.С.

Научн. руководитель: ЛАНОВЕНКО Ю.И., к. психол.н.

г. Киев

ЧУВСТВО ПРЕВОСХОДСТВА КАК ПРИЧИНА ВОЗНИКНОВЕНИЯ ВОЕННОГО КОНФЛИКТА

Эволюцию человечества невозможно представить без такого ужасающего явления, как война. История развития и становления государств в буквальном смысле построена на фундаменте военного конфликта. Достаточно большое количество теорий, рассматривающих причины возникновения военных конфликтов, гласят о том, что война начинается там, где есть социальные разногласия, геополитические противоречия, идеологическая борьба, экономическое противостояние [5].

Ученые, изучающие эволюционную психологию, склонны утверждать, что человеческие войны – это аналог поведения животных, которые сражаются за территорию или конкурируют за еду или партнёра. Животные агрессивны по своей природе, а в человеческой среде подобная агрессивность выливается в войны. Однако, с развитием технологии человеческая агрессивность достигла такого предела, что начала угрожать выживанию всего вида [3].

Подобные теории были раскритикованы учёными, которые считали, что организованные, продолжительные войны людей существенно отличаются от драк за территорию у животных, и не только по части технологии. Кроме того: животные убивают себе подобных только в том случае, если хотят утолить чувство голода или защитить себя. Они никогда не убивают ради собственного удовольствия. В этом и есть основное отличие от человеческого убийства.

В основе возникновения военного конфликта всегда есть, как минимум, две стороны: те, кто нападают, и те, кто встает на защиту. Агрессор совершает вооруженное нападение с целью захвата территории и насильственного подчинения своей власти. Ответной реакцией на нападение является защита. Поскольку агрессия – это серьезная и опасная форма незаконного применения силы, то защита также предполагает применение силы и оружия. Только предпринимаются эти меры для того, чтобы отстоять свои позиции, а не захватить чужие.

Известный психолог, представитель экзистенциальной психологии Альфред Лэнгле, сказал, что именно чувства являются двигательной силой человеческого бытия, они возникают в результате общения с миром и самим собой [4]. В глубине возникновения военных конфликтов лежат чувства. Сторона, которая выступает как агрессор, ощущает собственное превосходство в отношении тех, с кем вступает в военный конфликт. В свою очередь, снижение нравственных норм, геополитические противоречия, нравственная борьба – все это есть не что иное, как результат возникшего чувства превосходства.

Если человек одержим чувством превосходства и не может самоутвердиться социально приемлемым способом, он становится социально опасным. Чувство превосходства вызывает желание, чтобы все смотрели на тебя снизу вверх и признавали твое первенство. Однако в глубине души такой человек несчастлив, потому что слишком зависит от окружающих, от того, имеет ли он над ними власть.

Война является ярким свидетельством того, что тяжелые преступления совершают, чтобы почувствовать свое превосходство и власть над другими людьми. Войственность, враждебность, излишняя самоуверенность, хвастовство и зависть по отношению к окружающим, свойственны людям, которые проявляют высокомерие. Чаще всего они верят в свою особую силу, стремятся господствовать над другими и унижают тех, кто кажется им опасным. Средствами для достижения превосходства обычно выступают различные социальные, материальные и статусные символы. В своей психологической основе чувство превосходства является защитным механизмом и появляется из-за того, что личность ощущает свою обесцененность и неполноценность [1].

Согласно австрийскому психологу Альфреду Адлеру, чувство неполноценности – это ощущение собственной неуместности и неспособности, кото-

рое возникает в детстве и в дальнейшем служит основой для борьбы за власть [2].

Адлер считал, что чувство неполноценности испытывает любой ребенок, так как с рождения оказывается в подчиненном положении перед взрослыми. Малыш чувствует себя слабым, беспомощным, ощущает свою зависимость от старших и неспособность самому решать свои проблемы. Многого ему не разрешают и не доверяют. Когда ребенок выполняет любую задачу (рисование, бег, игра и т.д.), он понимает, что справляется с этим гораздо хуже, чем взрослые. Сравнение себя с более взрослыми детьми или со взрослыми людьми зарождают в ребенке чувство собственной неполноценности. Это чувство проявляется впервые, когда ребенок сталкивается с первым сопротивлением на пути к достижению цели. Адлер говорил, что чувство неполноценности является главной движущей силой развития общества. Если бы ребенок не имел чувства неполноценности, он бы не стремился к успеху [2].

Подсознательно чувство неполноценности компенсируется чувством превосходства. По сути, они дополняют друг друга. Если человек не испытывает чувства неполноценности, то у него нет стремления добиваться успеха. Адлер утверждал, что фактически именно стремление к превосходству формирует ум и психику человека.

Патологическим чувство неполноценности становится тогда, когда оно не способствует развитию личности, а тормозит полезную активность человека, мешает строить отношения в обществе, действует на личность деструктивно. В таком случае можно говорить о появлении комплекса превосходства. Комплекс превосходства пробуждает в человеке желание властвовать, доминировать, вести себя таким образом, чтобы реализовать разрушительные тенденции в общении с другими личностями. Комплекс превосходства – установка, безосновательная убежденность человека в том, что он по своим психологическим или физическим свойствам якобы превосходит других людей. Поскольку комплекс превосходства является реакцией на комплекс неполноценности, степень его развитости прямо про-

порциональна степени развития комплекса неполноценности [1].

В борьбе за власть человек может зайти слишком далеко, но чувство покоя такой человек не найдет. Каждый раз ему потребуется прикладывать много усилий для того, чтобы унижить кого-то, получить первенство. Жизнь такого человека похожа на соревнования, но одержать победу будет невозможно, ведь каждый раз найдется тот, кто имеет «лучшие» характеристики. И в крайнем случае такой человек может решиться на «кардинальное» доказательство своего превосходства – физическое уничтожение любого оппонента. Если же в качестве «оппонента» выступает целый народ, нация, этнос, то ничего не остается, как объявить «священную войну» дабы «очистить мир от этой скверны». Именно этот лозунг был в свое время провозглашен Гитлером, что привело к одной из самых трагичных страниц западной истории – еврейскому геноциду.

Итак, одной из основных психологических причин возникновения военных конфликтов является чувство превосходства, которое развивается из комплекса неполноценности, поскольку, когда человек ставит себя выше других, это означает, что на самом деле он не просто чувствует, а «знает», что он «ниже других», то есть у него нет никаких преимуществ перед другими людьми. Скрыться, убежать от этой правды он может только за счет унижения или уничтожения других. А так как комплекс неполноценности присущ всем детям, и при разного рода «благоприятных» условиях может приобрести социально опасный характер, это объясняет, почему в военных конфликтах принимает участие такое огромное количество людей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Адлер А. Наука жить. – К., Port-Royal 1997. – 34 с.
2. Адлер А. Понять природу человека. – СПб., ГА Академический проект, 1997. – 88 с.
3. Лоренц К. Агрессия, или Так называемое зло. – М.: АСТ, 2017. – 365с.
4. Лэнгле А. Что движет человеком? Экзистенциально-аналитическая теория эмоций. – М.: «Генезис», 2009. – 235с.
5. Федоров Ю.Е. Международная безопасность и глобальные проблемы. М.: «Наука», 1983. – 175 с.

УДК: 159.928

ЗДОРОВЕЦЬ О.М.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

МЕТОДИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ В СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ

Події, які відбуваються в Україні останні кілька років, свідчать про те, що кожен з нас повинен бути готовим, що може опинитись в екстремальній, непередбачуваній, небезпечній для життя ситуації.

За подібних умов людина піддається впливу негативних стрес-факторів. Саме в подібних випадках управління своїм психоемоційним станом, здатність керувати собою дозволить знизити рівень нервово-психологічної напруги, зберегти психічне здоров'я. Особливо актуальним є володіння прийомами самопомогі для учасників бойових дій (військовослужбовців), які безпосередньо перебувають в зоні проведення ООС. «На сьогодні існує гостра необхідність впровадження та активного використання ефективних профілактичних заходів, з метою попередження порушення психічного здоров'я у військовослужбовців та відновлення їх соціально-професійного статусу.» [4].

У людини процеси саморегуляції відбуваються на різних рівнях. Нижчий - це біологічна регуляція, яка забезпечує успішну взаємодію людини з навколишнім світом. Психічна саморегуляція пов'язана з психічною активністю. У людини психічна саморегуляція виявляється в: усвідомленні власних психічних станів і поведінки; здатності керувати собою; управлінні власним психоемоційним станом.

Метою психічної саморегуляції є вплив на поведінку людини. Цей вплив складається з окремих дій, які можуть бути зовнішніми, тобто здійснюватися за допомогою рухового апарату й органів чуття, а також внутрішніми, які реалізуються розумовою активністю.

Методи психологічної саморегуляції орієнтовані на навчання людини спеціальним прийомам довільної зміни власного стану, які в подальшому житті можуть використовуватися нею самостійно. До таких методів психічної регуляції належать: техніки активної нервово-м'язової релаксації Е. Джекобсона, метод аутогенного тренування (АТ) І.Г. Шульца, дихальні та фізичні вправи хатха йоги, психологічна медитація, техніки Александера – методика раціонального руху, ідеомоторне тренування, керування саморегуляцією (Х. Алієва), поза Кучера для зняття нервового напруження після стресових ситуацій [3; 4].

До основних ефектів психологічної саморегуляції зараховують: ефект заспокоєння (усунення емоційної напруженості); ефект відновлення (ос-

лаблення проявів стомлення); ефект активізації (підвищення психофізіологічної реактивності).

Процеси саморегуляції не є вродженими, а виробляються протягом життя. Формування навичок управління своїм станом вже саме по собі підвищує стресостійкість військовослужбовця та активізує його власні резерви в разі виникнення екстремальних ситуацій.

Висока стресостійкість забезпечує успішність виконання професійних обов'язків в екстремальних умовах, збереження працездатності і здоров'я особистості після впливу екстремальних факторів зовнішнього середовища.

Опитування ветеранів-учасників бойових дій показало, що 83% опитуваних констатували наявність в їх підрозділах (бригадах) психолога, але тільки 17% з них підтвердили, що з ними проводилися заняття та навчання з методів саморегуляції поведінки. Результати невтішні. Військових психологів або не вистачає, або відсутня у бійців до них довіра.

Існує ціла низка проблеми, що виявляються на практиці, зокрема: деякі бійці скептично ставляться до прохання берегти себе (в тому числі своє психічне здоров'я чи піклуватися про себе); легкоковожно та з недовірою ставляться до інформації про ефективність, наприклад, дихальних практик, які легкі та доступні, чи до вправ методики «Ключ» Х.Алієва (ніхто з опитаних не знав про неї), які теж легко опрацювати та які довели свою ефективність при роботі з постраждалими в терористичних актах.

До позитивних моментів можемо занести: бійці, які проходили підготовку або за кордоном (напр. Канаді), або з інструкторами-іноземцями (за стандартами НАТО, підрозділи ССО) обізнані та навчені необхідним методикам, бо подібна підготовка є одним із обов'язкових елементів підготовки бійців. Ще одна категорія бійців, які здатні оцінити важливість регулювання психологічного стану, це військовослужбовці, які активно займалися спортом (наприклад, тренери з різних видів єдиноборств) та котрі продовжують, навіть перебуваючи у зоні бойових дій, активно займатися спортом, практикують медитацію. До речі, вони ж активно пропагують ці методитки серед своїх побратимів.

Згідно «Правил виживання» за Ф.Пьюселиком, при спілкуванні (взаємодії) з ветеранами (бійцями, які перебували у зоні проведення бойових дій) має діяти залізне правило: «Не тисни», це виключає

нав'язування ветерану будь-чого навіть із самих благих намірів. Вбачається, що абсолютна щирість та відкритість допоможе змотивувати військовослужбовця (ветерана) до питання оптимізації свого психічного стану шляхом освоєння прийомів самопомоги, піклування про себе.

Отже, елементарні психологічні знання тих психологічних явищ, з якими кожен може зіткнутися в небезпечній обстановці, дозволить психологічно до них підготуватися. Коли поруч з бійцем немає фахівця-психолога, навички із саморегуляції поведінки та самопомоги, допоможуть бійцю не тільки оцінити свій психологічний стан, але й допоможуть швидкому відновленню власних психічних функцій, зняттю напруги. Це своєрідне «щеплен-

ня», що діє за принципом «попереджений значить озброєний».

ЛІТЕРАТУРА

1. Блінов О.А., Саморегуляція несприятливих емоційних станів людини у напружених умовах діяльності / О.А.Блінов // Проблеми екстремальної та кризової психології. -2013. - Вип. 14. -Ч. II. -С.21-29.
2. Вебінар Френка Пьюселика «Криза як ресурс», 24.10.2014 р.
3. Гриньків С.Р. Методи саморегуляції психічного стану особистості, їх різновиди та особливості застосування/ С.Р. Гриньків.-К., 2014.- С.4-27.
4. Прийоми психологічної самопомоги учасникам бойових дій: Метод. рекомендації // Міністерство оборони України, Науково-дослідний центр Збройних Сил України.-К., 2014.- С.2-42.
5. Бауман Нико Сила фокуса уваги/ Нико Бауман. – М.: АСТ, 2016.

УДК:159.923.2

КОЦЮБА О.Є.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ТА ЗАСОБИ ВОЛЬОВОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Кожен з нас стикався в житті з проблемою, як примусити себе робити те, що треба, а не те що хочеться. Здатність до такого самопримусу ми називаємо словом «воля». Про людину, яка робить неможливе, добивається мети всупереч труднощам, ми кажемо, що вона вольова, або має розвинені вольові якості.

Задум дає нам образ дії, але часто саме не етапи виконання наших задумів і виникають головні труднощі. Ніби то відома ціль, зрозумілі засоби, є бажання, а зробити перший крок ніяк не можемо. Тож знання щодо механізмів самоактивізації є жадаємим скарбом для психологів і педагогів, а також для кожного, хто свідомо займається саморозвитком і самоформуванням. Тож об'єктом нашого дослідження стала саме та дія, яку людина постановила собі виконати, і яка не є для неї бажаною, привабливою, а потребує значного зусилля. При цьому за предмет дослідження були обрані психологічні механізми, які дозволяють людині здійснити самоактивізацію до дії.

Вольові зусилля як наукова проблематика вперше виникла ще часи античності. Тож ще Аристотель характеризував волю як процес, який має суспільну природу, де прийняття рішення пов'язано з розумінням людиною своїх суспільних обов'язків. При цьому він шукав ту силу, яка ініціює поведінку не тоді, коли людині так хочеться, а тоді, коли так треба. [6]

У сучасній психології розуміння волі розглядається з позиції різних підходів, зокрема: мотиваційного підходу (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн та ін.), підходу “вільного вибору” (Б. Спіноза, І. Кант, В. Франкл та ін.), регуляційного підходу (М.Я. Басов, Р. Ассаджіолі та ін.). [1; 2; 3; 4]

Тож на кінець ХХ століття в психології сформульовані наступні положення щодо волі, які є основою для її вивчення: воля це продукт суспільно-історичного розвитку людини, пов'язаний з трудовою діяльністю, що формується в процесі життєдіяльності, зокрема виховується в умовах колективу через спільну діяльність і пов'язана з формуванням системи потреб, цінностей, світогляду, переконань особистості, при цьому її розвиток тісно пов'язаний з розвитком мислення, уяви, емоційної і мотиваційно-сміслової сфери, свідомості і особистості в цілому, а первинна вольова дія задається і приймається до виконання особистістю, що забезпечує їй статус особистісного рівня регуляції. При цьому вольова регуляція є свідомою та обумовленою знаннями людини про світ, про власні можливості і власні цінності. [1; 4; 5].

Дослідження ряду фахівців з формування вольових якостей і вольової поведінки в умовах навчальної діяльності показали, що у цьому процесі великий вплив мають наступні фактори: рівень загального розвитку особистості; додаткові мотиви і розуміння значущості дій; зовнішній контроль

у вольовій регуляції з боку дорослих за діяльністю дітей, або керівництва у відношенні до підлеглих.

На думку В.А. Іваннікова [1], механізм вольової поведінки має наступну етапність: спочатку людина під тиском зовнішніх мотивацій приймає до виконання дію, для якої їй бракує достатньої кількості внутрішніх спонук; далі відбувається зміна або створення додаткового смислу дії, для цього дія підключається до смислової сфери особистості, з'єднується з моральними мотивами і цінностями. Саме в цьому проявляється зв'язок мотиваційно-смислової сфери людини з її поведінкою. Тож чим більш морально вихована людина, тим легше їй здійснювати вольову дію.

Дослідження показало [1; 2; 3; 4; 5], що зміни смислу дії людина може досягнути наступними способами: умисно переоцінити значущість мотиву; змінити роль чи позицію самої особи в спільноті чи колективі; через передбачення і емоційне переживання результатів дії; через приєднання до дії нових значимих мотивів (наприклад, ігрових, дослідницьких, мотивів обов'язку тощо); через вклю-

чення заданої дії в структуру чогось більш значуще великого; через звертання до символів, ритуалів, інших людей за підтримкою в дії; через пов'язування виконання дії із клятвою, присягою країні, близьким, Богу, або порівняння себе з літературними чи історичними героями, підбадьорювання чи при соромленні самого себе, самосхвалення, віддання самому собі наказів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванніков В.А. Психологические механизмы волевой регуляции / В.А. Иванников. - 3-е изд. - СПб.: Питер. 2006.
2. Немов Р.С. Общая психология. В 3 Т. Том III. В 2 кн. Книга 2. Свойства личности / Р.С. Немов. - 6-е изд., пер. и доп. - М.: Издательство Юрайт, 2019.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. В 2-х тт. / С.Л. Рубинштейн - М., 1989.
4. Тульчинский Г.Л. Проблема воли: современные тематизации / Г.Л. Тульчинский // Философские науки. - 2017. - №(7). - С.33-44.
5. Учение о воле и характере [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.harved.biz/articles/psychology/uchenie-o-vole-i-o-haraktere-aristotel>.

УДК: 159.972:159.922.7

КУЗНЕЦОВА О. Ю.

Наук. керівник: ЛАНОВЕНКО Ю.І, к. психол.н.

м. Київ

ПСИХОСОМАТИЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІСІ

Особливістю психосоматичних захворювань у підлітковому віці є те, що факт наявності захворювання стає більш усвідомленим з боку самого підлітка. Якщо в більш ранньому віці психосоматичні прояви є суто підсвідомою захисною реакцією організму, то підліток починає сам себе характеризувати та присвоювати собі різні якості. В такому випадку хвороба перетворюється на рису характеру та стає інструментом для маніпуляції. Зародження та загострення більшості психосоматичних захворювань відбувається саме за причини цього свідомого вибору: «Я з вами не піду, бо в мене може статися напад бронхіальної астми», або «Я не можу цього зробити, в мене порок серця». Підліток свідомо користується своїм захворюванням, щоб уникнути неприємностей, або досягти бажаного результату. Причому за кожною хворобою лежать свої мотиви. Надалі ми розглянемо найрозповсюдженіші види психосоматичних захворювань та їх причини.

Психосоматичні розлади дихальних шляхів.

При природній схильності до захворювань дихальних шляхів, на фоні емоційного невдоволення та стресів, пік яких приходиться на підлітковий вік,

відбувається загострення хвороби. Така реакція організму проявляється нерідко у відповідь на зауваження, зневагу, ігнорування та критику в адрес підлітка. Він впевнений у своїй правоті, в правильності своїх суджень, і не вміє реально оцінювати свої сили. Завдяки астматичним нападам, він змушує інших звернути на себе увагу, пожаліти його, зробити так, як він хоче. Крім того це слугує виправданням того, чому він не такий сильний, як сам хотів би бути [1, 3, 6].

Захворювання серцево-судинної системи.

У підлітків з серцево-судинними захворюваннями типовим є наявність депресивних станів різних ступенів прояву тривожності, непереносимість фізичного та психічного напруження, гучних звуків, головний біль, слабкість та відчуття поколювання в серці. Страхи часто мають нав'язливий характер і супроводжуються скаргами на нудьгу та смуток. Особливо виражені фобічні нападки трапляються при засипанні і, як правило, ускладнюють входження людини в сон. Такі підлітки нерідко занадто переймаються своїм станом, часто жаліються на своє здоров'я іншим. Таким чином вони всі свої сили направляють на те, щоб отримати увагу з боку ото-

чуючих [2, 3]. Їх настрій постійно змінюється, не маючи при цьому вираженої причини [4].

Захворювання органів травної системи.

Оскільки система травлення відповідає за засвоєння корисних речовин, які важливі для життєдіяльності та комфортного існування людини, психосоматичні захворювання органів травлення є ознакою невдоволення та відторгнення себе та ситуації, в якій людина опинилась. Для підлітка, що страждає на захворювання травної системи, характерним є проблеми з адаптацією, страхи щодо думок інших людей стосовно нього. Такі підлітки не вміють обернути ситуацію на свою користь, оскільки в них переважає ригідність та негативізм у судженнях. Часто вони зациклюються на фразах, сказаних в адресу їхньої особи, та на минулому неприємному досвіді, який часто пов'язаний з приниженням їхньої гідності [3].

Окремо можна виділити нервову анорексію, для якої типовими є неприйняття цього світу (відмова його переварювати), та булімію, як бажання «зжерти неприємності» [3, 5].

Алергічні психосоматичні захворювання.

Оскільки імунна система відповідає за захист організму від шкідливих чинників, а алергія є розладом імунної системи, то це свідчить про надмірну та не виправдану самооборону. Підліток, який страждає від алергічних проявів, часто і легко ображається, вважає себе об'єктом для агресії з боку інших людей і завжди готовий для оборони своїх інтересів. Алергія пов'язана з внутрішніми протиріччями підлітка: його можуть одночасно вабити і дратувати якісь обставини. Часто така дуальність в судженнях є причиною різних поглядів на життя батьків підлітка. Наприклад, мати – віруюча, а батько – атеїст, і в сім'ї відбувалися часті суперечки на підставі світоглядних цінностей. Дитина засвоює дві суперечливі моделі світосприйняття. І опиняючись в ситуаціях, коли потрібно вибирати, а обрати неможливо, або не хочеться, він дає алергічну реакцію як спосіб звернути на себе увагу і «втекти» від вибору. Часто алергія проявляється по відношенню до того, що любить підліток, проте за тих чи інших обставин це йому заборонено. Наприклад, дитина дуже полюбляє солодке, а батьки хвилюючись про здоров'я дитини, категорично забороняють його їсти, в деталях описуючи, чому шоколад їсти неможна. Програма безпеки записана, тепер, якщо дитина їсть цей продукт, ввімкнеться захист організму як на небезпеку. З часом програма «шоколад – небезпека» може перетворитися в «те, що подобається – небезпека», особливо в підлітковому віці. Під впливом бурхливих емоційних реакцій та підвищеної самооборони достатньо незначного фактору, щоб запустилась така програма [3, 6].

Психосоматичні захворювання шкіри.

Шкіра – це зовнішній покрив, який захищає тіло і забезпечує його постійним контактом з зовнішнім світом. Тож для підлітків, які страждають від захворювання шкіри, характерною рисою є тендітність та вразливість. Вони відчують себе незахищеними від зовнішнього впливу. Такий підліток невдоволений собою, особливо своїм зовнішнім виглядом. Чим більше він цим переймається, тим швидше і сильніше розвивається хвороба. Особливо болісно підлітки сприймають будь-які зауваження у свій бік, оскільки й так невдоволені собою, а такі зауваження тільки ще більше травмують їх. Підлітки, які страждають від захворювань шкіри, часто дуже конфліктні: вони першими проявляють агресію, намагаючись одразу встановити дистанцію, щоб захистити себе і приховати від інших свою тендітність та вразливість [3].

Для підлітка, який страждає від свербіння шкіри, особливо на руках, це символізує подавлене бажання. Підліток хоче щось зробити, проте йому не дозволяють принципи, або інші люди, або моральні цінності, або страх наслідків. Підліток знаходиться в стані невдоволення ситуацією та своїми бажаннями, що призводить до агресивності та роздратованості [3, 5].

Аналогічно можна визначити акне, як типове захворювання шкіри у підлітковому віці. Підлітку, який страждає від акне, притаманна надмірна критичність до себе, невдоволення собою, вразливість, замкненість та подавлена агресивність. Такі підлітки часто вибирають собі приклад для наслідування і активно відмовляються від своїх індивідуальних рис характеру, у випадку якщо ті не є характерними для їх кумира. Акне найчастіше локалізується на обличчі, і підлітки, бояться осоромитися перед іншими, так би мовити, «втратити своє обличчя», внаслідок чого відсторонюються та конфліктують з іншими [3].

Отже, головним фактором при прояві тієї чи іншої психосоматики в підлітка виступає його ключова мотивація. Зокрема:

- підліток з захворюванням легень хоче бути сильним і показувати всім цю силу. Будучи захопленим цією боротьбою, він не дає собі перепочити та віддихатися, що призводить до захворювань дихальних шляхів.
- підліток з захворюванням серцево-судинної системи намагається оточити себе людьми, які будуть любити його. Будучи у такій залежності від інших, підліток стає дуже вразливим, і будь-яке слово може «ранити йому серце».
- підліток з захворюванням травної системи невдоволений собою та ситуацією. Його мотивація звучить наступним чином: «залиште мене у спокої». Він замикається в своєму уяв-

ному світі і заїдає своє невдоволення. Не дивно, що травна система не витримує.

- підліток з алергічними реакціями має складності з вибором і хоче, щоб за нього вирішили, що для нього буде краще. В основі такої реакції підлітка лежить його відмова приймати ті чи інші заборони.
- підліток з захворюванням шкіри дуже вразлива людина, він не хоче відчувати біль, тому намагається відштовхнути від себе інших людей. Його шкіра – то сигнал занадто сильних втручань на його територію.

В цілому, зародження та загострення більшості психосоматичних захворювань підліткового віку відбувається за механізмом свідомого уникнення неприємностей, або – досягнення бажаного результату. І як це не прикро, але саме в цей віковий період людина обирає собі моделі реагування, якими

буде найчастіше користуватися впродовж всього життя. Тож, визначаючи себе, наприклад, як алергік, підліток обирає собі життя хворого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антропов Ю.Ф., Шевченко Ю.С. Психосоматические расстройства и патологические привычные действия у детей и подростков. – М.: Издательство Института Психотерапии, Издательство НГМА, 2000. – 320 с.
2. Белоконь Н.А., Кубергер М.Б. Болезни сердца и сосудов у детей. – М.: Медицина, 1987. – 886 с.
3. Бурбо Лиз. Твое тело говорит: люби себя. Перев. с фр. – М.: ООО Издательство «София», ИД «Гелиос», 2002. – 351с.
4. Исаев Д.Н. Эмоциональный стресс, психосоматические и соматопсихические расстройства у детей. – СПб.: Речь, 2005. – 400 с.
5. Панин Л.Е., Соколов В.П. Психосоматические взаимоотношения при хроническом эмоциональном напряжении. – Новосибирск: Наука, 1981.
6. Тиграян Р.А. Стресс и его значение для организма. – М.: Наука, 1988. – 178 с.

УДК:159.923.3:616.89:316.624

ЛЕВЧЕНКО Г.Т.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к. психол. н.

м. Київ

ПРОБЛЕМА ЗАЛЕЖНОЇ ТА СОЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ У СВІТЛІ АКТУАЛЬНОСТІ СЬОГОДЕННЯ

Проблема залежності від алкоголю і психоактивних речовин є однією з ключових проблем не тільки сучасної України, а й усього світу [1; 2]. Вона пронизує всі рівні функціонування суспільства, так як ставить під загрозу фізичне здоров'я особистості, призводить до редукції її інтелектуального потенціалу, порушення соціальних відносин та духовного занепаду. «Існує багато людських страждань, і деякі з них не завжди розглядає медицина, навіть у своїх найрозвиненіших галузях. Страждання – це щось більше, ніж недуга, складніше, і водночас глибше закорінене в людській сутності. Моральне страждання – це «біль душі». По суті, тут йдеться про біль, що має духовну природу.» [3]. І досить часто, саме залежності приносять у життя самого залежного і його близьких страждання.

Залежність – це хвороба первинного походження, що розвивається в організмі особистості, внаслідок вживання нею психоактивних речовин. Причиною її появи, може бути сукупність різних факторів впливу. Основними вважаються: сімейний, психологічний, духовний, соціальний, спадковий. Їх походження, здебільшого пов'язано з психологічними травмами дитинства. Хвороба руйнує особистість на трьох рівнях: тіла, розуму

і душі. Її розвиток проходить в три стадії, котрі в еволюції патологічних пристрастей, поділяють на п'ять етапів тяжкості проявів адитивної поведінки особистості. Починаючи з першої проби, психоактивна речовина змінює свідомість особистості до повного поневолення людського тіла і психіки на п'ятому етапі залежності. [3; 4].

Співзалежність б[□] це емоційний, психологічний і поведінковий стан, розвинений в результаті впливу дії тривалого стресу і набору гнітючих правил б[□] правил, які не дозволяють відкрито висловлювати свої почуття, а також прямо обговорювати особистісні та міжособистісні проблеми. Співзалежна людина є повністю поглиненою керунком поведінки іншої особи і, як правило, зовсім не дбає про задоволення власних життєво важливих потреб. Співзалежність, до певної міри, можна розглядати в якості відмови від себе. Вона є настільки болісним станом для страждаючого, що за показниками перевищує рівень страждання у залежних осіб. [3].

Пристрасть до алкоголю чи наркотиків, чи співзалежність в рівній мірі відбирають у особи і її близьких життєву енергію, здоров'я, підпорядковують собі їх думки та емоції. Як залежність, так і співзалежність, є довгим хронічним станом, що

призводить до страждань і деформації духовної сфери. У співзалежних ця деформація виражається в тому, що вони замість любові, відчують до близьких ненависть, часто-густо навіть не усвідомлюючи цього. Життя у залежних хворих та їх співзалежних близьких проходить в умовах соціальної ізоляції. Хімічну залежність часто називають хворобою безвідповідальності. Хворий не хоче відповісти ні за наслідки вживання хімічної речовини, ні за руйнування власного здоров'я, ні за членів власної родини.

Співзалежність є активізатором щодо рецидиву хімічної залежності у хворого, фактором ризику виникнення порушень у потомстві, ризику розвитку хімічної залежності як такої. Це ґрунт для розвитку психосоматичних захворювань і депресії. Співзалежність підтримує залежність. Таким чином, співзалежність формує замкнуте коло сімейних психологічних проблем. Сім'я вибудовує найрізноманітніші захисні механізми, серед яких можна назвати сімейні міфи, проекцію заперечення проблеми, замовчування проблеми, посилення ізоляції тощо. Родичі підштовхують аддикта до зривів. [3].

У період ремісії в родині поступово наростає напруга, тривога, посилюються причіпки і підозри. Нарешті напруження стає таким високим, що хтось не витримує і провокує конфлікт, що автоматично запускає зрив. Все повторюється спочатку. Парадоксально, але аддикція згуртовує сім'ю в боротьбі з об'єктом залежності, вона дає ілюзію близькості. У сім'ї зі співзалежністю завжди порушено розподіл ролей і відповідальності. Аддикт дуже рідко бере відповідальність за свої вчинки на себе. Можливі відносини за типом «паралельного існування».

Члени сім'ї та аддикт вдають, що кожен живе власним життям і в проблемі один одного абсолютно не втручаються, при цьому вони піддаються наступним змінам: власне «Я» втрачається, відбувається фіксація на вживання; поведінка аддикта фактично повністю визначає емоційний стан інших членів сім'ї; переважають афекти люті, провини,

відчаю; різко падає самооцінка, самоповага, наприклад приходять відчуття «ми погані, ми винні у всьому»; посилюються псевдоролі: жертви («за що мені такі муки?»), рятувальника («я врятую його, чого б мені це не коштувало») тощо; випробовується стан емоціонального отупіння і апатія, настає ізоляція; на тлі хронічного стресу неухильно погіршується здоров'я; загострюються соматичні хвороби, розвивається депресія. Депресія небезпечна не тільки тим, що вона знижує працездатність і погіршує самопочуття. Депресія може визвати суїцидальну поведінку. [3; 4; 5].

Для вирішення проблеми залежності і співзалежності, застосовують різні способи і методи. Одним з найефективніших підходів до надання психо-духовної допомоги особам із співзалежною та залежною поведінкою є Програма МІНЕСОТ. В основну Положення програми МІНЕСОТ входять 12 покрокових рекомендацій духовного росту, що опираються на 12 традицій, 12 принципів обслуговування і гасла важливих дій. За допомогою Програми 12 кроків [5], залежні і співзалежні особи повертаються до нормального здорового способу життя. Основою успішної роботи в програмі є довірчий контакт з людиною і формування альтернативної підтримуючої мережі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сучасний стан наркотичної ситуації в Україні [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnik.ru/kriminalist/166-suchasnij-stan-narkotichnoji-situatsiji-v-ukrajini.html>
2. ООН назвала країну, в якій найбільша кількість наркозалежних [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://mind.ua/news/20182676-oon-nazvala-krayinu-v-yakij-najbilshakilkist-narkozaleznhih>
3. Папа Іван Павло II. *Salvifici doloris*. 60 параграф 5. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/es/apost_letters/1984/documents/hf_jp-ii_apl_110219_84_salvifici-doloris.html
4. Чулков О.М., Типові види залежної поведінки. Клініка, діагностика, лікування/ О. М. Чулков, А. З. Григорян, К. А. Сінча.- Запоріжжя, 2017.
5. Wikipedia: дванадцять кроків [Електронний ресурс].- Режим доступу: - https://uk.wikipedia.org/wiki/Дванадцять_кроків

УДК:159.923:159.942

МЕЛАЩЕНКО Ю.П.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА КОНГРУЕНТНІСТЬ ПОВЕДІНКОВИХ ПРОЯВІВ ОСОБИСТОСТІ

Людське життя сповнене різних емоцій та почуттів: радість і печаль, захоплення та розчарування, надія та розпач тощо. Без емоцій життя було б безбарвне. Протягом існування людства існують емоції та почуття. Багато вчених, серед яких І.М.Андреева, В.В.Бойко, Л.С.Виготський, Є.П.Ільїн, С.Л.Рубінштейн та ін., вивчали та досліджували емоційну сферу людського життя. На сьогодні не всі аспекти досліджені, тому ця тема і досі є актуальною.

Фізіологічним механізмом емоцій є діяльність підкоркових нервових центрів б \square гіпоталамусу, лімбічної системи, ретикулярної формації. Але кора великих півкуль головного мозку відіграє провідну роль у виявах емоцій і почуттів, здійснюючи регуляторну функцію стосовно підкоркових процесів, спрямовуючи їхню діяльність відповідно до усвідомлення людиною своїх переживань [1].

Головною емоційною одиницею, яка специфічно забарвлена відношенням, є переживання. Положення про переживання як центральну одиницю психічного було сформульовано Л.С.Виготським [2] і розвинене Л.І.Божович.

Переживання завжди суб'єктивні, інтимні. Вони не існують без людини, як існують речі, явища, предмети. Два переживання ніколи не можуть відчуватися водночас, вони існують послідовно. Переживання емоційних станів б \square радості, любові, дружби, симпатії, прихильності або болю, суму, страху, ненависті, презирства, огиди тощо б \square завжди мають певний зовнішній або внутрішній вияв. Взаємозв'язок між внутрішнім і зовнішнім виявом емоцій досить складний, бо як писав С.Рубінштейн, зовнішній зв'язок поведінки не визначає його однозначно, тому що акт діяльності уже сам по собі виступає як певна єдність внутрішнього і зовнішнього, а не тільки як зовнішній акт, який тільки зовні співвідноситься із свідомістю [5].

Форми та інтенсивність вияву емоцій і почуттів значною мірою залежать від вихованості, рівня культури особистості, традицій та звичаїв.

Усвідомлення власних емоцій є невід'ємною частиною життєдіяльності людини серед інших людей. Усвідомлення емоцій пов'язане з можливостями їх вираження, що пов'язане з конгруентністю поведінкових проявів особистості. Під конгруентністю поведінки розуміють узгодженість інформації, одночасно переданої людиною вербальним і невербальним способом (або різними невер-

бальними способами), а також несуперечність її мовлення, уявлень, переконань між собою; в ширшому сенсі — цілісність, самоузгодженість особистості взагалі. Якщо людина відчуває, думає, говорить і робить одне й те саме, в цей момент часу вона конгруентна.

Щоб виявити вплив емоційного стану на конгруентність поведінки, було проведено дослідження емоційного стану студентів та рівня його усвідомлення в умовах емоційної інтенсивності. У дослідженні була використана методика "Самооцінка емоційних станів" Г.Айзенка.

У процесі діагностування студентів виявилось, що студенти з низьким рівнем тривожності частіше думають про себе та власну вигоду, не звертаючи уваги на думки інших, що негативно позначається на прийнятті ефективних рішень та міжособистісних стосунках з оточуючими. У схожій ситуації опинилися студенти з надмірним рівнем тривожності, які в своїй поведінці керуються спочатку емоціями, а потім думають над тим, наскільки ці емоції виявились корисними чи нашкодили взаємодії з іншими людьми. Для нормалізації усвідомлення значущості емоцій у життєдіяльності студентів в системі слід залучати їх до групових дискусій, в процесі яких вони б мали змогу вчитися вільно висловлювати власні думки, прислухатися до думок інших, приймати ефективні рішення, толерантно проявляти власні емоції.

Дослідження показало, що рівень розвитку емоцій у студентській вибірці дослідження залежить від рівня їх загальної емоційності, зумовленої рівнем тривожності і фрустрованості, що і визначає рівень конгруентності, розумності поведінки у ставленні до себе, до інших, до справи, до обгрунтованості прийняття рішень, до успіхів і невдач, до критики і самокритики.

Усвідомлення емоцій означає їх реєстрацію у свідомості. Однак у свідомості реєструється далеко не кожний емоційний процес і не завжди. Усвідомленість емоцій є результатом розуміння особистістю власних емоцій, яке проявляється у розумності поведінки в конкретних ситуаціях. [3].

Усвідомлення емоцій пов'язане з можливостями їх вираження. Високий рівень усвідомленості власних емоцій характеризується здатністю розпізнавати власні емоції, оцінювати свій емоційний стан, визначати причини і пояснювати значення своїх емоцій, позитивно сприймати власні емоції

та емоції інших, здатністю стримувати власні емоції, проявляти їх відповідно до ситуації, контролювати їх прояв, регулювати емоції у процесі вибору форми поведінки, сприяти регулюванню емоцій інших. В результаті цього формується такий стиль поведінки, що сприяє зближенню людей на емоційній основі та допомагає розумно, виважено діяти у будь-яких ситуаціях. Усвідомлення емоцій особистості породжує конкретні форми адекватних поведінкових проявів особистості.

Для більш свідомого життя і розуміння своїх вчинків, людині потрібно усвідомлювати свої емоції і намагатися керувати ними, щоб не було навпаки, що емоції керують поведінкою людини.

Таким чином, рівень усвідомленості особистістю власних емоцій є надзвичайно важливим в структурі особистості, бо будучи тісно пов'язаним з емоційним інтелектом, визначає його рівень, відображає спрямованість особистості на власну емоційну сферу та емоційну сферу інших, є чинником і регулятором розумної поведінки особистості.

Усвідомлення власних емоцій має суттєве значення для вироблення адекватної реакції на оточуюче середовище. Усвідомлення людиною власних емоцій і міри їх прояву у конкретних ситуаціях сприяє формуванню досвіду розумної поведінки, формує з кожним разом більш узагальнене, оцінне ставлення до себе, сприяє підвищенню самоповаги та поваги від інших людей, підвищує її соціальний статус у суспільстві як людини розумної, зрілої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева І.М., Взаємозв'язок емоційного інтелекта і тезауруса емоційних переживань у юнацькому віці/ І.М. Андреева.- СПб., 2006.
2. Выготский Л. С. Собрание сочинений. В 6 т./Л. С. Выготский. - М.: Педагогика, 1982. - Т. 2. - 344с.
3. Зарицька В. В. Усвідомлення власних емоцій як чинник розумної поведінки/ В.В. Зарицька// Вісник Одеського нац. ун-ту. Психологія.- 2015.- Том 20.- № 1(35)
4. Ильин Е. П. Эмоции и чувства/ Е. П. Ильин - СПб.: Питер, 2007.- 783 с.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии./ С. Л. Рубинштейн. - СПб.: Питер, 2000. - 712 с.

УДК 159.98

МИЦЕНКО Д.В., к. п. н.

м. Житомир

ОСНОВНІ ВИДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Психологічний вплив є невід'ємним аспектом суспільного життя. Кожна людина взаємодіючи з іншими є водночас об'єктом й суб'єктом психологічного впливу. На думку дослідників більш доречним є використання термінів «адресат» та «ініціатор» впливу. Такий вибір пояснюється тим, під час психологічного впливу відбувається своєрідна взаємодія, тобто не лише суб'єкт впливає на об'єкт, але й останній в свою чергу впливає на першого.

Ми можемо констатувати наявність різних дефініцій поняття «психологічний вплив». На нашу думку, відсутність єдиного тлумачення терміну «психологічний вплив» обумовлена, в тому числі, дією таких факторів як широке вживання терміну в побутовому повсякденному спілкуванні, втрата нюансів того чи іншого розуміння під час перекладу з іншої мови. Ми приєднуємось до позиції науковців (В.П. Шейнов, О.В. Сидоренко), які вважають що: «психологічний вплив – це дія на стан, думки, почуття і поведінку іншої людини за допомогою винятково психологічних засобів».

В наведеному визначенні слід окремо зупинитись на тому, які саме засоби можна віднести до винятково психологічних. О.В. Сидоренко поділяє психологічні засоби на вербальні, паралінгвістичні

та невербальні сигнали. Вербальними сигналами є слова, їх зміст, характер слів, що використовуються, підбір виразів, правильність або неправильність мови. Паралінгвістичні сигнали – це особливості вимови як промови в цілому, окремих слів та звуків. До невербальних належать розташування співрозмовників, пози, жести, міміка, торкання тощо. Проте, загальновідомо, що сильний психологічний вплив на людину може здійснюватись такими засобами як погроза покарання (фізичного, матеріального тощо). За таким підходом, погроза також є засобом психологічного впливу але до того моменту поки не вона не є реалізованою. Наприклад, якщо держава А погрожує державі Б припиненням постачання газу, з метою натиснути на делегацію держави Б під час важливих перемов – це є саме психологічний тиск. А от якщо газ відключено – це означає що в хід пущені інші, не психологічні засоби.

Дослідниками виділяється велика кількість видів психологічного впливу. Так, зокрема у дослідженні В.П. Шейнова на підставі узагальнення сучасних досліджень проблеми класифікуються наступні види психологічного впливу: переконання (аргументація), самопросування, навіювання, прохання, примус, ігнорування, напад (агресія), зара-

ження, спонукання до наслідування, формування прихильності (завоювання симпатії), маніпуляція, управління, нейролінгвістичне програмування та чутки.

Природно, що практично всі без винятку види психологічного впливу активно застосовуються в процесі виборчих компаній. Наприклад одним з трендів президентської кампанії 2019 стало поширення викривлених або й зовсім неправдивих рейтингів кандидатів. Така технологія базується на прагненні виборця проголосувати за кандидата, який не лише найбільше відповідає його інтересам та прагненням, але й за того, хто має найбільший шанс на успіх. В якості іншого тренду президентської кампанії 2019 можна визначити зростання ролі соціальних мереж як засобу формування електоральних симпатій. Саме соціальні мережі а не телебачення стали основною ареною боротьби за виборця. Щодо результатів цього протистояння, то, на думку деяких фахівців, на Facebook боротьба двох найбільш рейтингових кандидатів була приблизно рівною. В той же час, на таких популярних (передусім у молоді до 35 років) онлайн-площадках як Instagram та Telegram перемога була за кандидатом, який врешті і виграв кампанію в цілому.

Аналіз сутнісних особливостей вказаних вище соцмереж, дозволяє також дійти висновку про зменшення ролі такого виду психологічного впливу як переконання. На нашу думку, це відбулось тому, що переконання апіорі спрямоване на апеляцію до раціональної сфери та розуму адресата впливу. Більшу ефективність як у політичних баталіях так

й в конкурентній боротьбі брендів сьогодні демонструють види психологічного впливу, спрямовані на емоційну сферу особистості.

На нашу думку, кордони між тим чи іншим видом психологічного впливу в класифікації В.П. Шейнова є досить прозорими. Наприклад, прохання може супроводжуватись переконання, зараженням, мати маніпулятивний характер тощо.

Слід зауважити що деструктивний інформаційно-психологічний вплив найбільше відповідає характеристикам такого різновиду психологічного впливу як маніпуляція. Адже маніпуляція розглядається як приховане керівництво адресатом впливу проти його волі, й таке що наносить йому шкоду.

На жаль, в сучасне суспільство буквально просякнуте маніпуляцією. Одним з основних джерел маніпулятивного психологічного впливу є засоби масової інформації, які використовують цілу низку спеціальних технологій маніпулятивного впливу на аудиторію з метою отримання прибутку, збільшення рейтингу або формування замовленої громадської думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сидоренко Е. В. Тренинг влияния и противостояния влиянию / Е.В. Сидоренко. – Санкт-Петербург: Речь, 2004. – 256 с.
2. Шейнов В. П. Психологическое влияние / В. П. Шейнов. – Минск: Харвест, 2007. – 640 с.
3. Верстюк І. Секрет успіху. Які нові політтехнології допомагають Зеленському обійти Порошенка [Електронний ресурс] / І. Верстюк, Х. Бердинських // Новий час. – 2019. – Режим доступу: https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/sekret-uspihu-yaki-novi-polittechnologiji-dopomagayut-zelenskomu-obiyti-poroshenka-50016069.html?prefer_lang=ukr.

УДК: 316.4:343.54:159.9

ПОГОРІЛЕНКО А.В.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Проблема насильства в сім'ї за останні роки набуває все більшого розголосу. Будь-яке насильство належить до деструктивних явищ. Українське законодавство передбачає активну протидію цьому явищу. Водночас, за останній рік ціла низка громадських грандових організацій намагалися знецінити українські закони і стимулювали прийняття «Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з цими явищами» (Стамбульської Конвенції, 2011 р.) [3], попри те, що цей документ не тільки не враховує, але й суперечить цінностям ук-

раїнського народу, його історичному та релігійному досвіду, сприяє нівелюванню усіх надбань українського народу в ментальному просторі, зокрема: цінності материнства, сім'ї, взаємодоповнення чоловічих та жіночих якостей та ролей тощо [1]. Адже в розумінні Конвенції вони є нічим іншим як «гендерними стереотипами».

Варто звернути увагу, що саме гендерний мейнстрімінг (програма перевиховання, яку вже багато років уряди, європейська влада і частина засобів інформації впроваджують серед населення), призвів до викривлення столітніх надбань євро-

пейського народу у сфері моралі та світоглядних цінностей. Таким перевихованням намагаються стерти в суспільстві одвічну культуру взаємин – здатності розрізняти чоловічість та жіночість. Зрештою, мета такого перевиховання – усунути споконвічний лад, що його ми називаємо людською природою.

Значною прогалиною тексту Стамбульської конвенції є несумісність, невідповідність її назви основному тексту в частині ключового терміну, а саме: в назві Конвенції вживаються терміни «насильство стосовно жінок» та «домашнє насильство», а в тексті, що містить зобов'язання сторін міститься термін «насильство стосовно жінок за гендерною ознакою», що ускладнює імплементацію положень договору в національних правопорядках держав-членів Ради Європи.

Ухвалені в першому читанні зі змінами проект Закону № 5294 передбачає чітку, логічно узгоджену та послідовну модель попередження та боротьби з домашнім насильством, а проект Закону № 4952 – гарантії притягнення кривдників до кримінальної відповідальності, що відповідають положенням Конвенції та, разом з тим, долають існуючі в ній прогалини та недоліки.

Більше того, сама Стамбульська конвенція є єдиним міжнародним договором Ради Європи, який був укладений під егідою цієї організації без дотримання відповідних правил процедури, визначених в статті 20 (d) Статуту Ради Європи [4].

Ціла низка вітчизняних експертів (серед яких М.Медведева, О.Львова, О.Климишин, М.Савчин, Л.Гридковець, Г.Качерян, А.Буковинський та ін.) вважають, що Стамбульська конвенція є застарілою та недосконалою з огляду на виклики сьогодення. Натомість, вони оцінюють розроблені проект Закону про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (№ 4952) та проект Закону про запобігання та протидію домашньому насильству (№ 5294) як більш прогресивні в порівнянні з цим міжнародним договором.

Звісно, у Конвенції міститься низка технічних рішень, які мають на меті збільшення рівня захисту від насильства й допомогу жертвам насильства. Проте багато з цих правових стандартів держави-члени Ради Європи значною мірою вже запровадили в Україні власним національним законодавством. Інколи навіть краще, ніж це пропонує Стамбульська Конвенція.

Останнє пояснює відмову в її ратифікації з боку Великобританії, Болгарії, Хорватії, Чехії, Греції, Угорщини, Ірландії, Латвії, Литви, Люксембургу та Словаччини.

На сьогодні є діючим Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2].

Варто вказати, що в ньому конструктивно використовуються поняття «чоловік» та «жінка», а також «стать». Даний підхід є більш позитивним та безпечним з точки зору юридичної техніки та психологічної практики, оскільки базується на базових біологічних детермінантах людської сутності, які не потребують додаткового визначення, що не характерно для флюїдного комплексу гендерної термінології.

Намагання створювати і працювати над власним державним правовим полем з метою запобігання проявам будь-яких форм насильства вбачається як прояв дійсного суверенітету та незалежності, а також власного креативного і самостійного мислення, а, натомість, пакетне мислення та прийняття розроблених без врахування національних особливостей Конвенцій, з метою догодити західним партнерам, є проявом інфантильного відношення до укріплення державності.

Таким чином, у сукупності з представленими позитивними рисами українського законодавства у сфері запобігання насильству, намагання європейської спільноти нав'язати саме Стамбульську Конвенцію очевидно має інші, приховані мотиви, і, зокрема, внесення розбрату, в тому числі і на релігійному ґрунті.

Отже, неможливість ратифікації Стамбульської конвенції Україною обумовлюється існуванням в нашій державі суверенного права, а також недосконалістю та суперечливістю положень цієї Конвенції, введенням Стамбульською конвенцією поняття гендеру, яке є відмінним від традиційного розуміння його похідних як рівності виключно між двома біологічними статями, наданням нею на невиправданих підставах додаткових переваг для представників ЛГБТ-спільнот, що матиме наслідком непропорційне обмеження та порушення прав інших осіб, заборонаю робити застереження до тих положень цього договору, які прямо суперечать основам публічного порядку в Україні, а також включенням до тексту Конвенції сумнівного зобов'язання держав щодо викорінювання уявлень про стереотипні ролі чоловіків та жінок.

Боротися з насильством у сім'ях та насильством як щодо жінок, так і щодо чоловіків, так і щодо дітей є обов'язком держави. І дана галузь належить до спільного терену діяльності різнопрофільних фахівців, зокрема: психологів, педагогів, соціальних працівників, юристів, правників. Тож боротьбу з усіма формами насильства, як з негативним суспільним явищем, можливо вести не тільки окремим фахівцям, але й на рівні національного законодавства, вести без введення в дію суперечливих понять та документів, а опираючись на нові українські закони, що з одного боку враховують специфіку менталітету, а з іншого – відповідають всім міжнародним стандартам протидії домашньому насильству.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гридковець Л.М. Психологічні маніпуляції з питань статевої ідентичності у сфері психічного здоров'я [Електронний ресурс] / Л. Гридковець // Science and education a new dimension: Problems of Humanities and Social Sciences, 2018. - Режим доступу: <http://scaspee.com/all-materials/psychological-manipulation-of-gender-and-sexual-identity-in-the-field-of-mental-health-l-hrydkovets>
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018.- № 5.- ст.35. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
3. Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з цими явищами [Електронний ресурс] . 6□ Режим доступу: https://www.e.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/Pocket_Convention_210.pdf.pdf
4. Статут Ради Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.

УДК: 316.346.32-053.9: 159.922.6

ПРИПІЙОКА О.В.

Наук. керівник: ЛАНОВЕНКО Ю.І., к.психол.н.

м. Київ

МИСТЕЦТВО СТАРІННЯ

Проблема старіння займала людство вже в давній давнині. Перші визначення старіння та її причини відносяться ще до античної епохи. Наука про старіння людини ввібрала в себе знання, створені фахівцями різних галузей: лікарями і фізіологами, філософами і біологами, психологами та соціологами, істориками і правознавцями. У своїх працях про проблеми старості писали Цицерон, Аристотель, Ф.Бекон, Ж.-А.Кондорсе, К.Роджерс.

Безумовно, існує безліч корисних методів для підтримки активного довголіття. Але сучасний світ характеризується низьким рівнем життя, поганою економічною обстановкою, соціальними, економічними, психологічними проблемами, що сприяють передчасному старінню.

Так, процес старіння властивий усьому живому в природі, і зупинити його неможливо, але не зважаючи на це, ми ставимо на меті показати, що старість це не межа життя, а тільки її новий етап, в якому є потенціал подовжити людське життя на роки, десятиліття. В цьому і полягає мета нашої роботи – вивчення психології старіння, впливу на неї способу життя осіб похилого віку.

Найбільш часто вживаним терміном, що описує позитивне старіння, можна назвати термін «успішне старіння», введене Хейвігхерстом в 1960 році. В цілому геронтологи, які займалися цим питанням, виділяють різні критерії успішного старіння, однак ми зупинилися на думці, що при успішному старінні допускається незначний прояв фізичних чи психологічних змін, за умовою, що вони не заважатимуть звичному рівню функціонування, і людина максимально ефективно використовуватиме ті ресурси, які залишилися в неї, і матиме можливість бути

активно включеною в життя. В першу чергу «успішність» має бути пов'язана з незалежністю і загальною задоволеністю життям. Ми вважаємо, що потрібно формувати позитивний портрет старості, де вибір слова «успішний» не випадковий: в ньому підкреслюється, що успішність – прерогатива не тільки молодості, але також з упевненістю може характеризувати і людей старечого віку.

Попередження старіння – найдавніша мрія людства. Міфи і легенди про вічну молодість, довголіття і безсмертя створювалися і підтримувалися протягом усього розвитку людства. Історія повна прикладів безрезультатного пошуку еліксирів молодості, «живої води», «молодильних яблук» та інших омолоджуючих способів. Стародавні природознавці і філософи бачили більшість витоків нездоров'я, причин хвороб і старіння в характерах, темпераментах, поведінці людей, їх звичках і традиціях, тобто в умовах і способі їх життя. Англієць Р.Бекон вважав, що коротке життя – не норма, а відхилення від неї [1].

Взагалі геронтологи вважають, що тривалість життя і здоров'я на 50% залежать від способу життя, який людина створює собі сама, на 20 – від спадково обумовлених біологічних факторів, ще на 20 – від зовнішніх екологічних чинників, і лише на 10% – від зусиль медицини [3].

У наш час варто задуматися про негативні наслідки технічного прогресу, який несе за собою в суспільство таку серйозну проблему, як гіподинамія (недолік руху). Згідно з результатами наукових досліджень, вона відноситься до основних факторів ризику для виникнення хвороб цивілізації, зокрема таких, як атеросклероз або ожиріння [1, 6].

Безумовно, здорове і сильне тіло здійснює позитивний вплив на психіку, але це не означає, що психічне здоров'я автоматично забезпечується тому, хто фізично розвинений. Мозок теж потрібно тренувати. Психічна і фізична активність, а також гармонійне поєднання цих двох компонентів є гарантією гарного здоров'я і безболісного переходу в третю життєву фазу.

До недавнього часу не існувало серйозних підстав для підготовки до старості. По-перше, в світі було набагато менше людей похилого віку; по-друге, люди, постарівши, все одно не доживали до такого похилого віку, як в сучасні дні. Отже, з історичної точки зору, людство знаходиться зараз на початку нової епохи, коли кожен має реальні шанси прожити третину свого життя в тому віці, до якого раніше доживали лише деякі. Ця нова епоха вимагає і нового підходу – свідомої підготовки до старості [3].

Як вже було зазначено, для нормального функціонування людського організму і збереження здоров'я необхідна певна «доза» рухової активності. В результаті нестачі рухів виникає стан гіподинамії, при якому в організмі порушуються нервово-рефлекторні зв'язки, закладені природою і закріплені в процесі важкої фізичної праці, що призводить до розладу регуляції діяльності серцево-судинної та інших систем, порушенню обміну речовин і розвитку дегенеративних захворювань (атеросклерозу, тощо).

Регулярні і систематичні заняття фізкультурою корисні як для тіла, так і для психіки людини похилого віку. Заняття фізкультурою не є абсолютною гарантією здоров'я. Однак з різних спостережень відомо, що шістдесятирічний чоловік, який систематично займається фізкультурою, володіє (згідно ергометричним вимірам) такою ж потужністю серця і активністю системи кровообігу, як і сорокарічний, що не займається фізичними вправами. Образно кажучи, його серце молодше на двадцять років [5].

Але само по собі заняття спортом не дасть ніяких результатів, якщо не буде поєднане з правильним харчуванням. Нераціональне харчування – один з найважливіших факторів ризику передчасного старіння і виникнення різних патологій. Їжа з високим вмістом жирів, солей і вуглеводів поряд з переїданням призводить до зайвої ваги та до хвороб серця і кровоносної системи. Повнота негативно впливає на тривалість життя, відбираючи 3.6 року у тих, хто важить на 25% вище норми, і 15.1 років у тих, хто важить на 67% вище норми [2, 5].

Зворотна сторона – нестача певних елементів – також прискорює процес зношення тіла. Зокрема, нестача в їжі кальцію, білків, вітаміну К, фтористих з'єднань, магнію і вітаміну D призводить до остеопорозу, хвороби зубів і ясен. Тому особливості харчування, характерні для літнього і старечого

віку, потрібно враховувати навіть в більш ранніх вікових групах.

Говорячи про наступну умову здорового образу життя – потребу в сні – необхідно зауважити, що деяким людям у віці 80 років і старше необхідно кілька разів прилягти протягом дня, хоча б ненадовго. Якщо вони мають можливість 10-20 хвилин поспати, то після такого короткочасного відпочинку знову відчують себе бадьорими. При відсутності такої можливості вони можуть заснути в будь-який невідповідний момент, заповнюючи таким чином недолік нічного сну. Завдяки цьому загальна кількість годин для сну залишається такою ж – тільки вона інакше розподіляється протягом доби.

Усунення шкідливих залежностей (тютюнопаління, вживання спиртних напоїв, наркотиків) є необхідною умовою здорового способу життя, а також і умовою успішного перебігу старіння [6].

Загартовування – необхідний компонент підготовки до здорової, активної старості. Гартуватися можна повітрям і водою. Коли говорять про загартовування повітрям, то мають на увазі перебування і рух на свіжому повітрі. В будь-яку погоду, незалежно від пори року. Так само можна загартовуватися водою, при дії якої поліпшується кровопостачання внутрішніх органів і мозку.

Одним з основних завдань старості є збереження власної ідентичності, яка є синтетичним уявленням людини про свої фізичні, психологічні, соціальні та духовні якості. Багатьом літнім людям не вдається уникнути конфлікту між цілісністю Я і відчаєм, оскільки вони часто розмірковують над тим, чи виправдало життя їхні сподівання. Висновок, що життя мало сенс, зумовлює відчуття власної цілісності. Тих, хто бачить у минулому лише помилки і втрачені можливості, охоплює відчай. Оптимальне розв'язання цього конфлікту зумовлює відчуття цілісності свого Я та свого життя, забарвлене легким реалістичним відчаєм. Це свідчить про мудрість людини, завдяки якій вона зберігає гідність і цілісність Я, попри погіршення фізичного стану [7].

Одним з аспектів життя, на яких яскраво проявляється старість – це зміна зайнятості людини. Вроджена людська потреба цілеспрямованої діяльності лежить в основі прагнення до зайнятості в старості. Однак старість – це час, коли зайнятість вибирається не в силу зовнішніх потреб, що визначаються колективним способом життя, а суто особистими інтересами і прагненнями, важливим з яких виявляється прагнення привести все в якийсь логічно-смысловий порядок, знайти відповідь на питання, які раніше відсувалися самим характером повсякденності. Подібне прагнення може приймати в старості різні форми. «У моїх очах набуває цінність той час, який сам же я наповнив змістом, який саме я зробив цінним» [4, с. 69]. Прагнення

до діяльності і сама діяльність – це те, що наповнює змістом життя в старості.

Отже, старість може бути часом занепаду та очікуванням кінця. А може стати і часом переосмислення свого життя і відкриттям нових можливостей. Основна ідея, так званого, успішного старіння полягає в тому, щоб проживати старість з максимально ефективним використанням тих ресурсів, які є у людини; при цьому допускається незначний прояв як фізичних, так і психологічних змін, за умови, що вони не здійснюють помітного впливу на звичний рівень функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грегор О. Жить не старея. Физкультура и спорт. – М., 1991. – 272 с.
2. Грибан Г.П. Життєдіяльність та рухова активність студентів. – Житомир: Вид-во Рута, 2009. – 593 с.
3. Ильин Е.П. Психология взрослости. – СПб.: «Питер», 2012. – 544 с.
4. Краснова О.В. Психология старости и старения: Хрестоматия. – М.: «Академия», 2003. – 416 с.
5. Носко М.О. Формування здорового способу життя. – К.: «МП Леся», 2013. – 160 с.
6. Паффенбаргер Р.С. Здоровый образ жизни. – К.: Олимп.л-ра, 1999. – 320 с.
7. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. – К.: Академвидав, 2011. – 368 с.

УДК: 159.942:658

УРДІНА І.В.

Наук. керівник: ЛАНОВЕНКО Ю.І., к.психол.н.

м. Київ

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА КОГНІТИВНІ ПРОЦЕСИ УПРАВЛІНЦЯ

Сучасне суспільство охоплене динамічним розвитком корпорацій, фірм та заходів, де присутня управлінська діяльність або, менеджмент.

В першу чергу розділимо «менеджмент» на дві категорії:

- Наука менеджменту – багато проблем і суперечливих питань менеджменту можна вирішити раціональним, логічним, об'єктивним і систематизованим способами. Менеджери можуть збирати дані, факти та об'єктивну інформацію, використовувати математичні моделі й технічні прийоми ухвалення рішень для досягання правильних вирішень.
- Мистецтво менеджменту – хоча менеджери можуть намагатися, наскільки це можливо, бути науковцями, вони часто повинні вирішувати проблеми на підставі інтуїції, досвіду, інтелекту та особистої проникливості. Покладаючись на концептуальні, між особові та комунікативні навички, менеджер змушений вибирати між різними варіантами дій, що мають однаково привабливий вигляд. Тому менеджери повинні поєднувати елементи інтуїції та особистої проникливості з підтвердженими даними та об'єктивними фактами [6].

Кваліфікований фахівець задає темп роботи різних структур, контролює та корегує процес, який призводить новий продукт чи послуги у суспільстві. Всі перераховані зобов'язання керівника підкріпленні розумовою діяльністю та емоційними факторами. Тому, враховуючи сучасні вимоги до керівника та умови, в яких він повинен їх виконувати, можна зробити висновок, що робота керівни-

ка потребує оперативного та кваліфікованого вирішення питань робочого процесу, при якому використання зусиль інтелектуального та емоційного характеру є невід'ємною характеристикою діяльності управлінця.

Провідними когнітивними процесами управлінця є пам'ять, увага та мислення. Ці процеси дають змогу керівнику фільтрувати та запам'ятовувати необхідну інформацію, що допомагає у побудові роботи та створенню нових ідей.

Увага – це особлива властивість людської психіки. Вона не існує самостійно поза мислення, сприйняття, роботи пам'яті, руху. Не можна бути просто уважним, можна бути уважним, тільки здійснюючи будь-яку роботу. Тому увагою називають виборчу спрямованість свідомості на виконання певної роботи.

Пам'ять – це процес запам'ятовування, зберігання, відтворення і забування індивідом свого досвіду. Це характеристика пізнавальної функції психіки, складова пізнавальної діяльності індивіда [3].

Мислення – це процес опосередкованого й узагальненого відображення людиною предметів та явищ об'єктивної дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях [4].

Мислення є підвалиною свідомої діяльності особистості. Рівень розвитку мислення визначає, якою мірою людина здатна орієнтуватися в оточуючому світі, як вона панує над обставинами і над собою. А це є важливими факторами в успішному управлінні.

Якщо брати повноцінну роботу психіки, то когнітивні процеси, мають лише частину повноважень,

оскільки наша психіка складається з трьох складових, таких як мислення, воля та почуття, потрібно зробити висновок, що у діяльності людини (управління) приймають участь усі сфери психіки. Особливу роль в роботі управління відіграє емоційна сфера.

Світ емоцій людини багатогранний. Емоцій стільки, скільки ситуацій, в яких перебуває особистість. В цілому почуття й емоції змінюються контрастно в таких напрямках:

- 1) задоволення (приємне переживання);
- 2) незадоволення (неприємне переживання);
- 3) подвійне (амбівалентне);
- 4) невизначене ставлення до дійсності. При цьому людина перебуває в сильному напруженні [7].

Емоції – це найсильніший стимул, який може допомогти людині спрямувати зусилля на досягнення цілі та розвиток. Але в той же час людина може «скласти руки» в залежності від того, який настрій вона буде в цей момент переживати.

Оскільки наша психіка – цілісний організм, в якому органи взаємопов’язані між собою і не можуть продовжувати свою діяльність окремо один від одного, – така єдність дає іноді цікаві ефекти, і наразі ми маємо такий феномен, як емоційний інтелект [2].

Емоційний інтелект – це психічна функція, яка була означена в однойменній психологічній концепції, що допомагає зрозуміти свої почуття, та почуття оточуючих та за допомогою інтелекту раціоналізувати їх [1]. Дослідження зарубіжних учених вже давно довели, що високий рівень загального інтелекту (IQ) не гарантує його володареві успіху в кар’єрі або щастя в особистому житті. Не дивлячись на те, що наша культура досі сконцентрована на отриманні академічних знань і абсолютно ігнорує емоційний інтелект (EQ), саме від нього залежить успіх кожного топ-менеджера в бізнесі [5].

Так, емоції – це найсильніший стимул, який може допомогти людині спрямувати зусилля на

досягнення цілі та розвиток. Але в той же час людина може «скласти руки» в залежності від того, який настрій вона буде в цей момент переживати. В управлінській діяльності емоції – це як зброя, якою можна скористатися у різних цілях: вона може надихнути керівника на роботу та вдосконалення, на будівництво нових відносин, і так само розчарувати, або – направити на імпульсивні, не обдумані рішення, що у справі управління є дуже ризиковим.

Але для того, щоб емоції здійснювали конструктивний вплив на управлінську діяльність, їх треба «розшифрувати» – зрозуміти, який сигнал вони несуть людині. Цю функцію здатен здійснити людський інтелект. І в цій єдності емоцій та інтелекту виникає здатність, яка отримала назву «емоційний інтелект». Емоційний інтелект дозволяє швидко адаптуватися до нових умов та людей, вправно керувати та делегувати повноваження підлеглим, налагоджувати стосунки з партнерами і контролювати свій стан та розуміти свої почуття. Всі керівні навички управлінець застосовує завдяки EQ рівням, які проявляється від розуміння себе до розуміння інших. Таким чином, емоційна компетентність надає перевагу в управлінні, переговорах та у вирішенні будь-яких проблемних ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева И. Н. Эмоциональный интеллект: исследование феномена. – М., 2006. №3. С 78-86.
2. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості // Психологічні студії Львівського ун-ту. – Л., С. 20-23.
3. Введение в психологию / Под ред. А.В.Петровского. – М.: Академия, 1995. – 496 с.
4. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 2001. – 368 с.
5. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.
6. Питер Ф. Друкер. Энциклопедия менеджмента: П. Друкер; пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2004. – 432с.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2000. – 720с.

УДК:159.9:37.015

ХРАПАЧЕВСЬКА В.О.

Наук. керівник: КРАВЧУК С.Л., к. психол. н.

м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Мотивація учіння відіграє важливу роль у становленні особистості, адже без неї неможлива ефективна учбова діяльність та розвиток здатності і потреби до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти. Саме у молодшому шкільному віці закладається основа для подальшого учіння школяра і часто від бажання вчитися у початковій школі залежить і прагнення до учіння у середніх та старших класах.

Проблема мотивації досліджується у психології досить широко (С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, Л. Божович, Г. Костюк, П. Якобсон, Х. Хекхаузен, Є. Ільїн, М. Матюхіна, А. Маркова, Т. Гордєєва, М. Боришевський, Ю. Гільбух, С. Максименко, В. Семиченко, Ю. Швалб та ін.)

За психологічним словником мотивація — процес дії мотиву; сукупність стійких мотивів за наявності домінуючого, що виражає спрямованість особистості, ціннісні орієнтації і визначає її діяльність. Формується в процесі виховання [1, с.194].

Мотив (фр. *motif* — спонукальна причина): 1) спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб суб'єкта; сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, що викликають активність суб'єкта і що визначають її спрямування; 2) спонукаючий і визначальний вибір спрямованості діяльності на предмет (матеріальний або ідеальний), заради якого вона здійснюється; 3) причина дій і вчинків особистості, що усвідомлюється [1, с.193].

Мотивація учня — глибоко особистісне та індивідуальне поняття. Особливість цих мотивів полягає у тому, що вони безпосередньо пов'язані зі змістом та особистісною значущістю діяльності; якщо змінюється мотив, заради якого учень вчиться, то це принципово перебудовує і зміст його навчальної діяльності.

Найважливішим зовнішнім та внутрішнім мотивом навчально-пізнавальної діяльності є:

- пізнавальний інтерес до нового, невідомого;
- мотив «саморозвиток»: бажання якомога більше знати та вміти, розвивати свій розум, підвищувати культурний рівень;
- мотив «досягнення»: бажання отримати гарні результати своєї діяльності;
- мотив «професійно-життєве визначення»: прагнення досягти вершин у майбутній професії;
- комунікативний мотив: бажання спілкуватися, співпрацювати, взаємодіяти;

- емоційний мотив;
- зовнішній мотив, пов'язаний з отриманням винагороди, схвалення від інших людей;
- мотив «позиція»: громадянська відповідальність за справу, почуття обов'язку [2].

Отже, мотивація — це спонукання людини, що змушує її діяти, досягати нових вершин.

Серед причин спаду мотивації молодших школярів до навчальної діяльності слід відзначити наступні:

- відношення учня до вчителя;
- відношення вчителя до учня;
- особиста значимість предмета;
- розумовий розвиток учня;
- продуктивність навчальної діяльності;
- нерозуміння мети навчання;
- страх перед школою [3].

Для формування мотивів навчальної діяльності використовують весь арсенал методів навчання: словесні, наочні і практичні, репродуктивні і пошукові, індуктивні і дедуктивні та ін. Кожен із цих методів, окрім інформаційно-навчального, здійснює також мотиваційний вплив. Проте існують специфічні методи стимулювання і мотивації, спрямовані на формування позитивних мотивів учіння, стимулювання пізнавальної активності і водночас сприяння збагаченню учнів навчальною інформацією. Вони передбачають єдність діяльності учителя й учнів: стимулів педагога і мотивів школярів [4].

У молодших школярів урок повинен складатися з кількох об'єднаних спільною метою частин, їх діяльність має бути різноманітною. Значне місце в ній відводиться діям із предметами. Важливо, щоб заняття містили в собі елементи гри. З допомогою дидактичної гри дитина засвоює програму значно легше та успішніше, особливо якщо вона недостатньо готова до навчання.

Важливе завдання педагога полягає у забезпеченні розвитку творчої особистості в процесі навчання. Цього можна досягти, стимулюючи школярів до експериментування, якому властиві перетворення уявлень, образів, понять, реальних предметів; розкриття нових властивостей об'єктів; породження новими знаннями, отриманими під час експерименту, нових запитань, складніших перетворень. Дбаючи про ефективність навчання, учитель повинен ознайомити школярів з основними компонентами навчальної діяльності, стимулювати само-

стійне їх виконання; продемонструвати їм послідовність виконання навчальних дій, чітко розмежувавши ті, що мають здійснюватися у предметному плані, і ті, що в розумовому. Важливо при цьому подбати про опанування школярами загальних способів розв'язування конкретно-практичних завдань, перетворення їх на навчально-теоретичні [5].

Будь-яка діяльність передбачає наявність компонента мотивації. Це стосується і навчальної діяльності, яка буде успішною за умови позитивного ставлення учня до навчання, наявності пізнавального інтересу, потреби у здобутті знань, почуття обов'язку й відповідальності [4].

Нами було проведено дослідження, у якому ми з'ясували мотивацію до навчання у молодших школярів. У ньому брали участь 24 учня 2 класу віком від 7 до 8 років, серед яких 15 дівчат та 9 хлопців. Ми застосували методику "Улюблений урок".

Учням було запропоновано намалювати їх улюблений урок. Більшість дівчат намалювали як улюблений урок математику та англійську мову. Малюнки були яскраві та зроблені на весь аркуш. Більшість хлопців намалювали улюбленим уроком англійську

мову, на другому місці – фізкультуру. Більша частина малюнків була яскравою, але є і темні малюнки. При розмові з цими учнями виявилось, що в них мало друзів (1-2), але їм подобається навчатися. Учні малювали процес навчання, а також малювали конкретні предмети (такі як книги, зашити), малювали дію, наприклад, пишуть, малюють.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бродовська В. Й., Грушевський В. О., Патрик І. П. Глумачний російсько-український словник психологічних термінів [Електронний ресурс]. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 512 с. – Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk713523.pdf>
2. Иванова Т. Ф. К вопросу о формировании мотивов трудовой деятельности младших школьников / Т. Ф. Иванова // Оценка эффективности образовательных технологий: Тез. докл. 2-й Всероссийской науч.- практ. конф. Ч. II. – Славянск. 2000. – С. 95 – 96.
3. Матюхина М. В. Мотивация учения младших школьников / М. В. Матюхина. – М.: Просвещение, 1984. – 198 с.
4. Основи дидактики [Електронний ресурс] / В. М. Чайка. – К.: Академвидав, 2011. – 240 с. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/10611207/pedagogika/metodi_stimulyuvannya_motivatsiyi_navchalno-piznavalnoyi_diyalnosti_uchniv.

УДК: 159.923.2:371.15

ШАРОВА З.А.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

РОЛЬ АКЦЕНТУАЦІЙ ТА ПАТОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ХАРАКТЕРУ ОСОБИСТОСТІ

Термін «акцентуації» був введений німецьким психіатром, психологом та професором неврологічної клініки К. Леонгардом у 1964 р. Вчений не вважав, що акцентуовані особистості є психопатичними (патологічними), але через специфіку характеру постійно вступають у конфлікт зі своїм оточенням. [4].

Проблема акцентуацій та патологій у формуванні характеру особистості займає важливе місце у дослідженнях як іноземних, так і вітчизняних психологів. Питання пов'язані із факторами, що детермінують появу та значимість окремих акцентуацій у житті людини на сьогоднішній день ще залишаються доволі дискусійними. Так, Л.Кольберг вважав, що певні риси характеру та його акцентуацій можуть впливати на самореалізацію особистості. П.Ганушкін розглядає акцентуацію як балансування на межі хвороби та норми [3]. Українські вчені Ю. Гільбух, С.Подмазін наголошують на тому, що акцентуації характеру – це явище, яке спостерігається у підлітковому та ранньому юнацькому віці та суттєвого впливу на процес самореалізації осо-

бистості не мають. А.Лічко, який найбільш серйозно займався зазначеною тематикою, наполягав, що акцентуації характеру можуть призвести до певних відхилень особистості та появи соціальної дезаптації [5]. Серед дослідників існує думка як про те, що наявність травматичної ситуації може спровокувати появу та розвиток у людини певних рис, що будуть заважати процесу самореалізації, так і думка, що соціальна дезаптація або не настає, або не є довготривалою.

У педагогічній психології акцентуації розглядають, як надмірну вираженість тих або інших рис [6].

У сексології акцентуації – це «риси своєрідності в характері людини, які, не виходячі за межі психічної норми, можуть за певних умов істотно ускладнювати відносини з оточуючими, та в сексуальній сфері».

У психіатричній практиці такі риси схильні захищати до норми, а не до аномалії, тоді, як для психолога це не завжди так – акцентуації часто належать до аномалій. З приводу розмежування аномалій та норми серед вчених психологів не існує

одностайності. У міжнародній класифікації хвороб 10-го перегляду МКБ-10 у класі «Фактори, що впливають на стан здоров'я населення та звертання до закладів охорони здоров'я» знаходиться підклас Z-73.1 «Акцентовані особистісні риси». До них належить поведінкова структура типу А (непомірні амбіції, потреби в досягненнях, нетерпимість, настирливість та некомпетентність).

Отже, незважаючи на таку різноманітність думок про вплив акцентуацій на життя людини, все ж таки можемо зазначити наступне: під акцентуаціями розуміється гіпертрофія окремих рис характеру, що знаменується відхиленнями (які вважаються крайніми варіантами норми) у психології і поведінці людини. Акцентуації у такому контексті є тими ж рисами, які наділені потенційною тенденцією до переходу у патологічний стан. При цьому, зазначені риси характеру є настільки загостреними, що обумовлюють підвищену вразливість особи у відношенні до певного роду впливів і ускладнює її адаптацію в конкретних специфічних ситуаціях. Акцентуації характеру викликають специфічну дисгармонію в мотиваційно-потребовій та емоційно-вольовій сферах особистості, та, за певних умов можуть заважати успішному протіканню процесу соціалізації і суспільній адаптації, що потенційно робить людину особливо вразливою до впливу стресових та фрустраційних факторів.

Серед факторів, які впливають на розвиток акцентуацій, дослідники виділяють біологічні (спадковість, травми та ушкодження головного мозку, пубертатна криза) та соціально-психологічні (патології виховання, соціальне оточення, психічні травми). До соціально-психологічних факторів обов'язково зараховують вплив професійної діяльності на розвиток акцентуацій, наприклад, у фахівців ризиконебезпечного профілю (пожежники, рятувальники тощо). Особливості характеру при акцентуації можуть виявлятися не постійно, а лише в деяких ситуаціях, у певних обставинах, і майже не виявляються в звичайних умовах. Виразність акцентуацій також є варіативною – від ледь помітних проявів до викликаючих сумнів у оточуючих щодо наявності психопатії у людини. [3; 6]

Класифікацій акцентуацій є декілька. На теренах України найбільш поширена класифікація А.Лічка, яка ґрунтувалася на класифікації психопатій П. Б. Ганнушкіна. За своєю класифікацією він відділяє два види акцентуацій - явний та прихований, та групи динамічних змін, які пов'язані з виникненням акцентуації - перехідні зміни, та стійкі зміни. За типами А. Лічка вирізняє: гіпертимний, циклоїдний, лабільний, астено-невротичний, сенситивний, психостенічний, шизоїдний, епілептоїдний, істероїдний, нестійкий, конформний [5]. Також є відомою класифікація типів акцентуацій за К.Леонгардом, який виділив 12 типів акцентуацій,

які поділив на 3 підгрупи – акцентуації характеру (4 типа - демонстративний, застрягаючий, збудливий, педантичний), акцентуації темпераменту (6 типів – гіпертимний, дистимний, тривожний, циклоїдний, афективно-екзальтований, емотивний), акцентуації особистості (2 типа – екставертований, інтровертований) [4].

Для нас, як для майбутніх психологів, вміння дослідити та визначити індивідуальні психологічні характеристики є базою для подальшої психологічної роботи. Ми знаємо, що будь-який психологічний вплив повинен починатися зі збору психодіагностичної інформації. Як практикуючі психологи, ми повинні визначити, які психологічні характеристики притаманні людині з вираженою акцентуацією характеру, як саме це може бути вираженим в її поведінці і далі визначити, чим ці фактори зумовлені. Базуючись на отриманих результатах та знаннях, зокрема, про види та типи акцентуацій, ми можемо застосовувати індивідуальний підхід до людини, що є вкрай важливим при розробці способів інтерпретації результатів психологічного обстеження.

Психодіагностика типів акцентуацій характеру особистості здійснюється через розгалужену систему методичного інструментарію, який спрямований на визначення типів акцентуацій та можливих патологій формування характеру.

На сьогоднішній день існує цілий ряд опитувальників та методик, кожна з яких дає можливість дізнатися про певні особливості формування характеру людини. Важливим аспектом є те, що обов'язково треба враховувати вікові детермінанти у роботі з психодіагностичним інструментарієм, оскільки від цього залежить об'єктивність отриманих результатів. Серед класичних типологічних опитувальників можна вказати опитувальник ММРІ з 13-ю шкалами опитування, опитувальник Х. Шмішека з 10-ю основними типами акцентуації, та патохарактерологічний діагностичний опитувальник А. Лічка. Аналіз методичного інструментарію з досліджень особливостей акцентуацій та патологій у формуванні характеру особистості дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день він є доволі обмеженим за своєю розгалуженістю.

Неможливо переоцінити важливість вивчення та дослідження питання акцентуацій та/або патологій у формуванні характеру. Окрім можливості обрати індивідуальний тип психологічної взаємодії, базуючись на результатах психодіагностичних досліджень, це є одним з потужних засобів відокремити людину-як-вона-є від її проявів характеру, пограничних станів та патологій. У міжособистих стосунках така обізнаність може вплинути на розвиток терпимості, прийняття, зменшення засудження, агресії тощо.

У психологічній та психіатричній практиці це дає можливість наочно продемонструвати клієнту/па-

цієнту, що його стан не є детермінантою його існування та вироком. Спроектуювши, за В. Франклом, індивідуальну деструктивну компоненту людини в окремій площині і окресливши механізми її утворення, ми отримуємо можливість знизити рівень її деструктивного впливу на адаптацію людини [7]. Тож на нашу думку, першочерговим завданням терапевта – спробувати продемонструвати людині наявність можливості вибору продовжувати своє буття, як визначене цією компонентою, або як щось, що виходить за межі цієї площини та що лежить у вищому вимірі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды / Б.Г. Ананьев. – Т. 2. – М.: Педагогика, 1980. – 230 с.
2. Ганнушкин П.Б. Избранные труды / П.Б. Ганнушкин. – М.: Издательский центр «Академия», 1964. – 207 с.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Психология индивидуальных различий / Ю.Б. Гиппенрейтер. – М., 2009. – 362 с.
4. Леонгард К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 238 с.
5. Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – Санкт-Петербург: Речь, 2009. – 256 с.
6. Подмазин С.І. Роль установки у формуванні та виявленні акцентуованих рис характеру у підлітків / Под ред. Ю.З.Гільбуха. – К., 1994. – 87 с.
7. В. Франкл. Человек в поисках смысла, Биг-пресс, 2012 – 204 с

УДК:159.9:616

ШЛІНЧАК К.

Наук. керівник: ГРИДКОВЕЦЬ Л.М., к.психол. н.

м. Київ

РОЛЬ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ МЕТАФОРИ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ДОПОМОЗІ КЛІЄНТАМ

Ще до виникнення психотерапії як науки, притча була народним засобом, який лікував душевні рани. На сьогоднішній момент, казка і надалі залишається засобом для надання психологічної допомоги у різних життєвих ситуаціях. Саме казка здатна допомогти людині у прийнятті рішень, дати можливість висловити власні психологічні й емоційні потреби, спрямувати процес її розвитку шляхом вивільнення внутрішнього духовного потенціалу тощо.

Так, притчі є короткими алегоричними, образними розповідями, які не містять прямої настанови чи моралі. Відповідно, їх метою є опрацювання в образній формі реальної життєвої ситуації. Основою притчових повчань є психотерапевтичні метафори. Пізнаючи власний внутрішній світ, людина набуває досвіду і тим самим складає основу для різнобарвних метафор, в яких психічні процеси й стани, переживання й ідеї можуть трактуватися як предмети й живі істоти. [2; 5]

Існує значна кількість визначень казкотерапії. Одне з них голосить «казкотерапія – це набір способів передачі знань про духовний шлях душі і соціальної реалізації людини, як виховну систему, властивої духовної природи людини». [2]. Так, Т. Д. Зінкевич-Євстигнєєва визначає кілька аспектів, які можуть бути виділені в змісті казкотерапевтичної роботи, але ядром казкотерапії є метафора. Саме глибина і точність метафори визначають ефективність казкотерапевтичних прийомів в роботі з дітьми та дорослими. [4]. Казка, як і притча, ви-

никала завдог до становлення науки психології, але в психології вона набула методологічної основи і протокольності.

У процесі спілкування психолога з клієнтом часто використовуються метафоричні тексти, які допомагають краще виразити внутрішні переживання, яскравіше передати внутрішні глибинні сенси людини. В процесі психологічного консультування використання метафори призводить до «запуску» свідомого чи підсвідомого пошуку у клієнта, який може йому допомогти у використанні своїх особистих ресурсів для вирішення його проблеми. [2; 3; 5]. Метафорична комунікація займає помітне місце в гештальт-терапії, НЛП, гуманістично і екзистенційно зорієнтованих підходах, еріксоніанстві. Застосування метафор в психотерапевтичній практиці розглядали такі західні психологи як, К. Юнг, Ш. Коп, Д. Джейнс, М. Еріксон і Россі, Бендлер і Гріндер тощо. Серед українських фахівців найбільш відомими казкотерапевтами є Р.Ткач, Л. Гридковець, Н.Сиротич та ін.

Для конструювання метафори виокремлюються такі психологічні механізми як: порівняння непорівнюваного; можлива неможливість; несумісна сумісність; множинна єдність. Психологи свідомо використовують метафори в формі чарівних казок, притч, історій, віршів, анекдотів, щоб допомогти клієнтам здійснити бажані зміни. [2; 4].

У дослідження ми взяли розробку психотерапевтичної казки як різновиду психотерапевтичної метафори. Казка є одним із найдієвіших методів

впливу на емоційну сферу дитини. У цілому, казки виступають в якості найдавнішого засобу морального, етичного виховання [5]. Вони формують поведінкові стереотипи майбутніх дорослих, і це особливо важливо у сучасному світі, де перестали застосовуватися найбільш ефективні і перевірені способи виховання дітей.

У своєму дослідженні, ми дійшли висновку, що казкотерапія є ефективним способом психологічної допомоги не лише в процесі розвитку людини, але й ефективно зарекомендувала себе в умовах травматичних ситуацій, а також в психологічній допомозі особам, які мають обмежені функціональні можливості.

При корекції емоційної сфери «особливих» дітей казки відіграють величезну роль. Аналіз тривалих спостережень приводить до висновку, що казка має значний коригувальний вплив на емоційну сферу дітей з психічними відхиленнями. Значення казки розширюється до поняття «соціальна адаптація», а це означає, що казка відіграє значну роль у корекційній роботі при значних аномаліях розвитку, а також при підготовці дітей з «особливими потребами» до життя і праці.

Дослідження показують, що сприйняття казок у гіперактивних і пасивних дітей різне, однак метафора позитивно впливає на обидві вибірки. При цьому, відрізняються підготовчі етапи та форми подачі казки. На етапі підготовки потрібно зауважити, що пасивні діти відзначаються «гальмівними» реакціями, тому для них етап введення в світ казки більш тривалий у порівнянні з тривалістю етапу у збудливих дітей. У зв'язку з тим, що гіпе-

рактивні діти відрізняються своєю імпульсивною поведінкою, руховим занепокоєнням, їх краще зацікавити наочними образами казки, віршованою формою матеріалу. [2; 5].

Що стосується психологічної роботи із дорослими, то у зв'язку з функціонуванням психологічних захистів, психолог може зіткнутися як зі свідомою брехнею, так і з неусвідомленим витісненням і введенням в оману. Далеко не кожна людина готова говорити про всі свої проблеми відверто, причому часто приховуються найбільш важливі події, в спотвореному вигляді висвітлюються значимі відносини. Таким чином, в психодіагностиці сімейних проблем найбільш успішним методом є проєктивної казки. Окрім всього, казку можна розглядати як загальне знеособлене сновидіння і трактувати її з позицій аналітичної психології, використовуючи прийняті в психоаналізі значенні символів. [2; 3; 5]. Також, казка сприяє більш глибокому розумінню батьківсько-дитячих відносин, їх зміцнення, призводить до зміни поведінки дітей і дорослих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вачков И.В. Сказкотерапия. Развитие самосознания через психологическую сказку/ И.В. Вачков. – М.: Ось, 2007. – 144 с.
2. Гарднер Р. Психотерапия детских проблем/ Р. Гарднер. – СПб.: Речь, 2002. – 416 с.
3. Гридковець Л.М. Долаємо труднощі разом з дитиною: казкотерапія дитячих проблем/ Л.М. Гридковець. – Л.: Скриня, 2015. – 86 с.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по сказкотерапии/ Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб.: Речь, 2000. – 310 с.
5. Ткач Р.М. Сказкотерапия детских проблем / Р.М. Ткач. – СПб.: Речь; М.: Сфера, 2008. – 118 с.

УДК: 37.013.77:616: 159.9

YAREMCHUK M.

Science Head: LISETSKAYA YU.V.

Zhytomyr

FEATURES OF STUDYING THE PROBLEM OF SUICIDE

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ СУЦИДУ

In the early twentieth century, the Austrian psychiatrist Sigmund Freud created the first psychological theory of suicide. In it, he emphasized the role of aggression aimed at himself. American psychiatrist Karl Menninger developed the ideas of Freud in detail. He suggested that all suicides are based on three interrelated unconscious causes: revenge / hatred (desire to kill), depression / hopelessness (desire to die) and feelings of guilt (the desire to be killed). An American psychiatrist is now seen as the discoverer of modern suicide theory.

Edwin Schneidman, describing some of the most serious characteristics of a suicide.

This includes a feeling of unbearable mental pain, a sense of isolation from society, a sense of hopelessness and helplessness, and the idea that death alone is the only way to solve all the problems. Most scholars working in the field of sociology believe that social structure and life values can have a significant impact on the rating of suicide.

The French sociologist Durkheim has shown that the suicide rate is directly related to the social integration of man - that is, the degree to which the individual feels part of a large group. Durkheim believed that suicide is more likely when a person feels lack of social relations, especially when such a problem appears to her suddenly, for example, when she loses her job. The significance of the loneliness factor in analyzing the causes of suicide is also evident from the fact that the suicide rate among adults is lower in married than in divorced, widower or lonely people.

Scientists have found that individuals who are susceptible to suicide, apparently, do not undergo more stress in their lives than others, they rather have some pathology of personality that does not allow them to fully cope with life's problems. In addition, individuals who are susceptible to suicide initially have problems in life, such as family loss, or poor relationships between relatives, separate living of parents and underage children, ill-treatment of children or poor parenting.

Surveyers who tried suicide, have a higher level of mental disorder in the population, and often abuse psychoactive substances. However, suicide occurs in all families, including those that seem outwardly successful.

Changes in the social and economic situation are also reflected in the suicide rate. In the United States, for example, the suicide rate was low during the First and Second World Wars, when unemployment was lower. The suicide rate was high during the Great Depression of the 1930s, when unemployment was widespread.

Sometimes people commit suicide in protest against the government's tyranny. Mass suicides, in which a large number of people kill themselves at the same time, are extremely rare.

Since depression precedes the majority of suicides, early detection of symptoms of depression with its treatment in the form of medications and psychotherapy is an important factor in preventing suicide.

Typically, research on suicidology aims at identifying people at high risk of suicide, and then helping these individuals by preventing suicide attempts.

Certain aspects of human life increase the likelihood of suicide attempts. The study showed that the most important factor in suicide is a person's sense of hopelessness. People with hopelessness can consider suicide as the only way to solve their problems.

People with mental illness, personality disorders, and people abusing psychoactive substances have a high risk of suicide. In fact, people suffering from undiagnosed mental illness account for about 90% of all suicides.

Somatic illness also increases the risk of suicide, especially when accompanied by depression. About 1/3 of adults who have committed suicide suffered from somatic illness during their deaths [1].

Another risk factor for suicide is the presence of previous suicidal attempts, as well as cases of suicide among relatives.

An important role is played by the social isolation of the individual. People living alone or having close friends do not receive emotional support that would prevent a sense of hopelessness and irrational thoughts during a difficult period of their lives.

Approximately 80% of people committing a suicide are previously made aware of their intentions to other people, although the ways of reporting this can be obstructed. This usually happens in the form of talking about suicide or messages about the desire to die, about

its worthlessness, helplessness and its hopeless position or the mention of a suicide in paintings and literary works.

Another danger of suicide is enclosed in an unexpected, dramatic and unexplained change in behavior, the so-called “terminal behavior”. At the same time, the individual leads his business in order, distributes his property, often declares the sum and despair.

A person who sees these signs of suicide should ask for a suspected suicide that the latter is thinking of a suicide. If the answer is suspicious of the ability to suicide, you should send this person to a psychologist to prevent the immediate implementation of suicide and further address the problems that may make a person decide to commit suicide.

Most suicides can be prevented, because conditions in which a subject can commit suicide is usually temporary.

In 1950, in the United States, mental health professionals established the first telephone line of trust for people in distress. On the line around the clock alternate psychiatrists or specially trained people who carefully listen to the desperate and explain to the latter how to get professional help [2].

Despite the help provided to anonymous subscribers, studies have shown that quite a lot of

people simply do not use this service. For example, young women are calling much more often than men, but the latter also have a greater risk of suicide.

In many educational institutions, student and teacher training programs are being introduced to identify suspected incidents. However, these programs have not yet proved to be effective among young people.

Another measure is to restrict access to suspected suicides to the means by which you can easily kill yourself. Methods such as a barrier that does not allow people to easily jump from the bridge, as well as the limitation of access to firearms, have proven effective in reducing the level of suicides in society. Such methods can create obstacles to the immediate suicide, resulting in suicidal thoughts may change and the resolve to commit suicide will disappear. Obstacles also allow in some cases a casual rescuer to physically intervene in an attempt to suicide.

REFERENCES

1. Chiles JA, Strosahl KD. 7. Managing suicidal emergencies: More on crisis and case management. Clinical manual for assessment and treatment of suicidal patients. American psychiatric Publishing, Inc., Washington, DC/London/England; 2005.
2. Holmes TH. Life situations, emotions, and disease. *Psychosomatics*. 1978;19:747–754.

ЗМІСТ

КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА: 360° ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ

АНЩЕНКО Г.Ю. Проблеми впровадження МСФЗ дооблікової практики вітчизняних підприємств (м. Умань)	3
БАБАТУНДЕ ЕММАНУЕЛЬ, ВОЛОВИК Н.Л. Company description (Київ)	4
БІГУЛА О. Цифрові технології як основа розвитку омніканального маркетингу (м. Житомир)	6
ГРИДКОВЕЦЬ Н., ГОНЧАРОВ В.В. Оцінка залежності природного приросту населення від величини ввп на душу населення (м. Київ)	7
ДОМАШЕНКО Д., СКИБА Т.В. Особливості використання кулхантингу в маркетингових дослідженнях (м. Житомир)	10
ДРАТОВАНІЙ М. В., ІВАНЦОВ В. В., КРАЄВСЬКИЙ В.О. Обґрунтування використання інформаційних технологій для підвищення конкурентоспроможності підприємств (м. Вінниця)	11
ЖИГИЛЕВИЧ О.Ю. Креативна економіка: 360% творчого мислення — висновки світового економічного форуму в Давосі 2019. (м. Київ)	12
ІВАНЦОВ В. В., КРАЄВСЬКИЙ, В.О. ДРАТОВАНІЙ М.В. Обґрунтування використання інформаційних технологій для підвищення конкурентоспроможності підприємств (м. Вінниця)	13
КОБИЖСЬКИЙ Н.В., СТАВИЦЬКИЙ О.В. Використання засобів робототехніки в сільському господарстві (м. Київ).	15
КОБИЛИНСЬКА Ю., ОГУРКІВСЬКА Л. AGILE-менеджмент як новий вектор розвитку організацій (м. Житомир)	16
КОНЦЕБА С.М., СКУРТОЛ С.Д., РОДАЦУК Г.Ю. Проблеми використання сучасних інформаційних систем підприємствами малого бізнесу (м. Умань)	18
КУЗЬМІНЕЦЬКА А. В., ПІШЕНІНА Т.И. Секрет гармонії – управління часом (м. Київ)	20
МОМОНТ Т. В. Деякі аспекти обліку реалізації продукції через Інтернет-магазин (м. Житомир)	21
РЕДЬКО Д., ГОНЧАРОВ В.В. Оцінка взаємозв'язку між ВВП і температурним режимом квартир країн Європи (м. Київ)	23
ПІШЕНІНА Т.И. Значення цифрової трансформації в стратегічному управлінні інноваційною діяльністю підприємств (м. Київ)	26
ПІШНОВА Л.В., ЧЕРНЯХОВИЧ І.А. Впровадження прямого маркетингу у діяльності компанії YVES ROCHER (м. Вінниця)	27
СКОРОХОД Т., ШЕВЧУК А. Особливості застосування креативного обліку суб'єктами господарювання (м. Житомир)	29
СТАВИЦЬКИЙ О.В. Методика прийняття управлінських рішень щодо вибору напрямків розвитку підприємства (м. Київ)	31
ТОЛКАЧ О., ЗАВГОРОДНЯ Д., ШИМАНСЬКА В.В. E-Commerce: сутність та тенденції розвитку в Україні (м. Житомир)	32
ФЕСЕНКО-КОЗАЧЕК А., ВИШНЕВСЬКА Н.М. Особливості процесу контролю персоналу з урахуванням особливостей національного менталітету (м. Житомир)	35
ЧЕРНЯХОВИЧ І.А. Проблеми започаткування інноваційного підприємництва (м. Вінниця)	37

ШИМАНСЬКА В.В. Обґрунтування доцільності застосування інструментів процесного підходу до управління туристичним комплексом (м. Житомир)	39
YURCHENKO O. The role of management in the creation and development of human capital in the process of social and cultural integration (Kyiv).....	41
HAILEMICHAEL ABEL TADESSE, DEJENE NATANIM SOLOMON, VOLOVIK N.L. Ethiopia's economy (Kyiv)	42

КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ:ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

АКОПОВ Д.О. Криптографія – історія, методи та стандарти. (м. Київ).....	44
ВІНЧУК А.В., ВОЗНЯК О.М. Автоматизація тестування Web-сторінок за допомогою драйвера браузера SeleniumWebdriver(м. Вінниця)	46
ГИРА В. А., ГНАТЮК О.М. Проектування локальної комп'ютерної мережі (м. Вінниця).....	47
ГНАТЮК О.М. Використання сервісу GOOGLE CLASSROOM (м. Вінниця).....	49.
ДЕРКАЧ М.М., КАТРУС А.А. Використання бази даних при оптимізації роботи з медичними препаратами (м. Київ).....	52
ДОРОФЕНКО І.С., ПАНТЄЄВ Р.Л. Комп'ютерно-мережеві технології як невід'ємна частина розвитку (м. Київ).....	54
КАТРУС А.О., КАТРУС А.А. Принципово нові можливості позитивної клавіатури (м. Київ)	56
КОБИЖСЬКИЙ Н.В., СТАВИЦЬКИЙ О.В. Доповнена реальність (м. Київ).....	57
КОЧЕРГІН В.Б., РУДИК С. Л. Проектування апаратної та програмної реалізації корпоративної мережі зв'язку (м. Вінниця)	59
МИРОШ Н.Р., СТАВИЦЬКИЙ О.В. Використання Чат-Ботів в бізнесі (м. Київ)	60
ПАНТЄЄВ Р.Л. Розпізнавання об'єктів в системах аналізу та обробки інформації комплексів радіомоніторингу (м. Київ)	61
ПИСАРЕНКО Д.Г., СЕЛЕЗНЬОВА Р. В. Розробка структури та технічна реалізація комп'ютерної мережі, її захист (м. Вінниця)	64
СТЕЦКО О. Головні DIGITAL-тренди і технології 2018 року (м. Житомир)	65
ШПЛІВЕСЬКИЙ А., УМАНЕЦЬ В. Верифікація програмного забезпечення (м. Вінниця)	67

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ СУЧАСНОСТІ: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

БОНДАРЕНКО В. BlendedLearningвсистемі вищої освіти (м. Житомир).....	69
ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Соціальна відповідальність і наукова доброчесність як складові філософії сучасного бізнесу (м. Київ).....	70
ГОРБАТЮК Ю., РОМАНОВА А., МИЦЕНКО Д.В. Особливості застосування методу проєктів у вищій школі (м. Житомир)	71
ДИВНИЧ К.Ю., ДОРОФЕНКО І.С., СТАВИЦЬКИЙ О.В. Вплив інформаційних технологій на світогляд сучасної людини (м. Київ)	72
ДИМИТРОВ Ю. В. Виклики сучасності: тенденції та напрямки в контексті глобалізації. (м. Київ)	75
ДОРОФЕНКО І.С., ПАНТЄЄВ Р.Л. Фізика явища світла: філософія технологій (м. Київ)	76

ЖУКОВ Ю., ПІДДУБНА Л.П. Досвід застосування “Квадрата Декарта” щодо оцінки молоддю переваг та ризиків строкової служби у лавах збройних сил України(м. Київ).....	77
ЗАГАРНИЦЬКА І.І. Світовий ринок експорту освітніх послуг: орієнтири для України (м. Київ).....	79
ІВАНОВА І.М. Виховання студентів засобами художньої літератури. (м. Київ).....	81
КАЧАРОВА В.М. Екзистенціальна функція специфічної аналізаторної чутливості (м. Київ)	83
КИРИЧЕНКО М., РАФАЛЬСЬКИЙ І.О. Основні детермінанти та передумови європейського вибору України (м. Житомир)	84
КОЗИРА О., БОБРУК А.М. Використання англійських слів в сучасному українському сленгу (м. Вінниця)	87
КОЗЛОВСЬКИЙ П. А., ДОМАРЕЦЬКИЙ Д.М. Прибуток, як складова формування бюджету Вінницької округи 1925–1927 рр.: історичний аспект(м. Вінниця)	88
КРАВЧУК С. Л. Особливості духовних цінностей та життєстійкості особистості в умовах неперервної освіти (м. Київ)	89
КУШНІР О. Я. Істина як основа нормативності (м. Київ)	91
ЛАНОВЕНКО Ю.І. Екзистенціальна криза сучасності(м. Київ)	92
НЕСТЕРЕНКО И.В. Тестирование как метод контроля успеваемости в современной системе образования (г. Киев)	94
НЕСТЕРЕНКО І. І. Історія становлення поглядів на концепцію стилю життя особистості (м. Київ)	96
ПІДДУБНА Л.П. Використання для аналізу ситуації та прийняття рішення методик, пов’язаних із системою координат Декарта(м.Київ)	97
ПИШНОВА Л. В., ДОМАРЕЦЬКИЙ Д.М. Фінансування комунального господарства на території Поділля у період з 1925-1930 рр. (м. Вінниця)	99
ПОЛЬОВИЙ О., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Основні умови успішної комунікації (м. Київ).....	100
SANNI ZAINAB, VOLOVIK N.L. The impact of changes in the society on our cultural identity (Kyiv)	101
СЕЛЕЗНЬОВ Д.О., КАЧАРОВА В.М. Ціннісні орієнтації підприємців (м. Київ)	104
SIAWOMIRA GRUSZEWSKA ANNA Idiosynkrazja jednostki w dynamice zmian spoiecznych (Uniwersytet Szczecieski).....	106
СТАВИЦЬКА І.В. Usage of information and communication technology in the process of teaching foreign language (м. Київ)	108
ХАРЧЕНКО М.А. ДИМИТРОВ Ю.В. Глобальные тренды гуманитарного аспекта. Демографический фактор (г. Киев)	109
ЧЕМРУК Є., РАФАЛЬСЬКИЙ І.О. Соціальний статус жінок в державі після проголошення незалежності України (м. Житомир)	110
ЯКИМЧУК А.А. Сучасний управлінець в освіті: основні риси (м. Вінниця)	111
ЯКОВЛЕВА О.В. Набуття компетентностей як нарощування людського капіталу: від базових до вищих потреб (м. Київ)	112

СУСПІЛЬСТВО В ЕПОХУ ЗМІН: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

БУЛАВІНОВ А.Б., КАЧАРОВА В.М. Локус контролю у юнацькому віці (м. Київ).....	115
ВАРЧЕНКО І.В., КАЧАРОВА В.М. Особистісні конструкти юнаків (м. Київ)	117

ВОЗНЮК К.І., ЛАНОВЕНКО Ю.І. Роль емоцій в психосоматичній інверсії шкільних захворювань (м. Київ)	118
ВОЛПЕЦЬКА Н. Основні напрями використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності психологів (м. Житомир)	120
ГРИДКОВЕЦЬ А.О., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Розлади харчової поведінки у підлітків як психологічна проблема (м. Київ)	122
ГРИДКОВЕЦЬ С.О., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Образ тіла у підлітків як ризик розвитку розладу харчової поведінки (м. Київ)	123
ГРИНЮК А., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Зв'язок відчуттів із властивостями зовнішнього та внутрішнього середовища організму (м. Київ)	124
ДУБЕНСЬКА В.В., ЛАНОВЕНКО Ю.І. Синергія волі та мотивації (м. Київ)	125
ЄВДОКИМОВА Д.О., КАЧАРОВА В.М. Прокрастинація як фактор суб'єктивного сприйняття часу (м. Київ)	127
ЕСЬКОВА А.С., ЛАНОВЕНКО Ю.І. Чувство превосходства як причина виникнення воєнного конфлікту (г. Киев)	128
ЗДОРОВЕЦЬ О.М., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Методи саморегуляції поведінки в стресових ситуаціях (м. Київ)	130
КОЦЮБА О.Є., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Психологічні механізми та засоби вольової саморегуляції особистості (м. Київ)	131
КУЗНЕЦОВА О. Ю., ЛАНОВЕНКО Ю.І. Психосоматичні захворювання підліткового віці (м. Київ)	132
ЛЕВЧЕНКО Г.Т., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Проблема залежної та созалежної поведінки у світлі актуальності сьогодення (м. Київ)	134
МЕЛАЩЕНКО Ю.П., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Вплив емоцій на конгруентність поведінкових проявів особистості (м. Київ)	136
МИЦЕНКО Д.В. Основні види психологічного впливу на особистість та їх використання (м. Житомир)	137
ПОГОРІЛЕНКО А.В., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Протидія домашньому насильству в умовах сьогодення (м. Київ)	138
ПРИПІЙОКА О.В., ЛАНОВЕНКО Ю. І. Мистецтво старіння (м. Київ)	140
УРДИНА І.В., ЛАНОВЕНКО Ю.І. Вплив емоцій на когнітивні процеси управління (м. Київ)	142
ХРАПАЧЕВСЬКА В.О., КРАВЧУК С.Л. Психологічні особливості мотивації до навчання у молодших школярів (м. Київ)	144
ШАРОВА З.А., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Роль акцентуацій та патологій у формуванні характеру особистості (м. Київ)	145
ШЛІНЧАК К., ГРИДКОВЕЦЬ Л.М. Роль психотерапевтичної метафори у психологічній допомозі клієнтам (м. Київ)	147
YAREMCHUK M. Features of studying the problem of suicide (Zhytomyr)	149

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АВТОРІВ

Вимоги до оформлення матеріалів, які подаються до “ВІСНИКА”
Київського інституту бізнесу та технологій
(Фахове видання з психологічних наук. Наказ МОНУ від 24.10.2017р. № 1413.)

До друку приймаються недруковані раніше роботи, обсяг 0,5–0,65 авт. арк.

Стаття повинна бути структурована і, відповідно до останніх вимог Департаменту атестації кадрів Міністерства освіти і науки України, мати такі елементи:

- 1) постановку проблеми у загальному вигляді;
- 2) аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми;
- 3) формулювання мети статті;
- 4) виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основний матеріал – мінімум 8 сторінок тексту;
- 5) висновок і перспективи подальших розробок у даному напрямі.

Стаття супроводжується:

- 1) рецензією кандидата, доктора наук (для магістрів та аспірантів – наукового керівника);
- 2) супровідним листом від організації, де працює автор;
- 3) відомостями про автора (авторів) (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, науковий ступінь та вчене звання, коло наукових інтересів, посада, місце роботи, службова адреса, адреса електронної пошти, службовий і домашній номери телефонів);

Стаття готується у текстовому редакторі Microsoft Word (формат doc) у такому порядку:

- 1) індекс **УДК** (правий верхній кут, жирний шрифт);
- 2) ініціали, прізвище автора (авторів) (правий верхній кут, курсив, жирний шрифт);
- 3) назва статті (посередині, великими літерами, жирний шрифт);
- 4) анотація українською (500 символів) та російською (500 символів) мовами (повинна бути змістовною, а не декларативною);
- 5) після анотації ключові слова (**ключові слова** жирним шрифтом, самі слова звичайним);
- 6) анотація з ключовими словами англійською мовою (1500 символів): **Abstract**. Має починатись іменем, прізвищем автора, та назвою статті (жирний шрифт)
- 7) сам текст (через інтервал після анотації англійською мовою).

Оформлення статті

- поля: зверху, знизу, зліва, справа – 2 см.
- шрифт – Times New Roman, розмір 14 пт., міжрядковий інтервал – 1,5.
- кількість таблиць, формул та ілюстрацій має бути мінімальною. Таблиці створюються тільки за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Формули набирають у редакторі формул Equation 3.0 або Math Type.
- при цитуванні – кінцеві посилання (в тексті посилання оформити наступним чином: [1, С. 56].

Оформлення списку літератури

- 1) Список літератури подається відповідно до порядку посилання, згідно останніх вимог ВАК України наступним чином:

Один автор:

1. Ярошенко Т.О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки / Т.О. Ярошенко. – К.: Знання, 2010. – 215 с.
2. Голікова Т.В. Державне управління територіальним економічним розвитком: теорія і практика: монографія / Т.В. Голікова; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К.: НАДУ, 2007. – 294 с

Два автори:

- Кузьміна Л.М. Хвилі і середовище. Припущення та наближення / Л.М. Кузьміна, М.І.Скіпа; НАН України, Від-ня гідроакустики Мор. гідрофіз. ін-ту. – К.: Наук. думка, 2008. – 141 с.

Три автори:

1. Павленко, І. І. Міжнародна торгівля та інвестиції / І. І. Павленко, О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька. – К.: ЦУЛ, 2012. – 256 с.
2. Костюк П. Г. Іони кальцію у функції мозку – від фізіології до патології / П. Г. Костюк, О. П. Костюк, О. О. Лук'янець; НАН України, Ін-т фізіології ім. О.О. Богомольця. – К.: Наук. думка, 2005. – 197 с.

Книги під назвою

Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка Національної академії наук України: Ювілейне видання з нагоди сімдесятип'ятиріччя Інституту літератури / відп. ред. та упоряд. О.В. Мишанич, НАН України. Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка. – К.: Наук. думка, 2003. – 587 с.:

Монографія:

Пархоменко, В. Д. Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності: монографія / В. Д. Пархоменко, О. В. Пархоменко. – К.: УкрІНТЕІ, 2006. – 224 с.

Дисертація:

Лисак, В. Ю. Організаційно-економічні засади використання персоналу підприємств харчової промисловості: дис.... канд. екон. наук: 08.00.04 / Лисак Володимир Юрійович; НУХТ. – К., 2012. – 279 с.

Електронні ресурси:

Адлер А. Индивидуальная психология как путь к познанию и самопознанию человека [Электронный ресурс] // А. Адлер; переизд. 1924 г.; ред. К.Кузина. – К.: "Наука жить", 1997.– Режим доступа: <http://tululu.org/b52687/>.

Стаття в періодичному виданні:

Ткаченко А.М. Інноваційно-інвестиційний розвиток як головний чинник формування конкурентоспроможності суб'єкта господарювання/ А.М.Ткаченко, О.М. Силенко// Держава та регіони. – 2017. – № 6. – С. 79–82.

- 2) Слово література розташовується через інтервал після тексту, посередині, курсивом, жирним шрифтом:
- 3) Джерела розташовуються у стовпчик.

Відповідальність за підбір, точність наведених на сторінках збірника фактів, цитат, статистичних даних, дат, прізвище, географічних назв та інших відомостей, а також за розголошення даних, які не підлягають відкритій публікації, лягає на авторів опублікованих матеріалів. Передрукування матеріалів, опублікованих у збірнику дозволено тільки зі згоди авторів та видавця.

Увага!

- Невідповідність оформлення статті наведеним вище вимогам може бути **приводом відмови у публікації**. Редакція повідомляє авторів тільки про рішення з приводу публікації. Редакція не рецензує подані матеріалів, і, у випадку відмови в публікації, не повертає рукопис і не вступає в теоретичні дискусії. Рішення з приводу публікації приймаються протягом одного місяця від дня реєстрації рукопису.
- **Не допускається включення у список літератури навчальних посібників, підручників, методичних рекомендацій**

Статті надсилати за адресою: e-mail: bibliot@kibit.edu.ua

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
БІЗНЕСУ та ТЕХНОЛОГІЙ

III-IV РІВЕНЬ АКРЕДИТАЦІЇ



WWW.KIBIT.EDU.UA

ВПЕВНЕНІСТЬ І ДОВІРА

- ENTREPRENEURSHIP
- ВЕБ-РОЗРОБКА
- КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ
- МЕНЕДЖМЕНТ
І АДМІНІСТРУВАННЯ
- ОБЛІК І АУДИТ
- ОПЕРАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
- ПСИХОЛОГІЯ
- ПСИХОЛОГІЯ БІЗНЕСУ
- СОЦІАЛЬНА РОБОТА
- ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
- ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА

(044) 353 4242

(044) 432 7555

WWW.KIBIT.EDU.UA